

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispartita

Dominicus

Francofurti, 1613

Polyantheæ Novæ Liber IV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

POLYANTHE Æ
NOVÆ LIBER IV.

D.

Dæmon. Dæmonium.

DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

DÆMONIUM, Græca dictio. Ab illis enim dæmonibus, quos dæmones vocant, dæmoniacus dicitur. Est autem Dæmonium genere animal, mente rationale, animo passivum, corpore æreum, tempore æternum. *secundum L. Apuleium de Deo Socrati. Ex B. Thom. part. 1. g. 51. art. 1.*

Dæmon, dicitur, *Luc. 8. 29.* malus angelus, spiritus immundus. *Dæmones, dicitur, Matth. 8. 16. & 23. Diaboli, Angeli mali, apostate, re-*

demones, ab *Abadon*, perdidit, &c. *Vide Apoc. 9. 11.* præterea idem Apuleius, Dæmones irritari iniuriis, obsecratione donis placari, gaudere honoribus, variis sacrorum ritibus tractari: ad eos pertinere divinationes augurum, aruspicum, somniorum, nec non magorum miracula. Homerus propterea omnes Dæmones vocat, & aliquando ipsum Iovem. Dæmones religionis homines Dæmones appellant spiritus in quibus hominum rerum officio creatos, qui de celo ipsi deiecti, in hoc aere tanquam sibi congruo carcere damnati sunt: non tam prope cupidi, à iustitia alieni: superbia tumidi, invidentia inflata callidi, humana quandoque corpora ingredientis, vel in aëre, vel iam mortua: & sub humana specie mulieres apparentes, qui tunc incubi dicuntur: modo viris se subijciunt, & tunc succubi appellantur.

Dæmonis nomen apud Ethnicos bonis & malis spiritibus attribuitur. Christiani malos duntaxat sic nominant. Dæmonium autem pro summo Deo, ut etiam *Sædæ*, aliquando pro quovis dæmone usurpant, ut cum Socrati dæmonium dicunt. *Plato Sædæ* dicitur magis de rebus divinis docere: Aristoteles dicitur de rebus humanis & naturalibus. *Con. Gesta. in pand. lib. 15. tit. 1.*

BIBLICI LOCI.

Dæmoniorum nomine ex Scripturæ consuetudine Diaboli innumerantur. *Cor. 10. 2. 2. Tim. 4. 1.* Dæmoniorum doctrinæ exemplum dicitur. *1. Tim. 4. 4. Hebr. 13. 4.* Vide *Diabolus. Dæmonia, peregrini. Ab. 17. 18.*

PHILOSOPHICÆ SENTENTIÆ.

Dæmones seu maligni spiritus effuso sanguine gaudent, turpiterque & oblectentibus verbis. Item pharmaca philtaræ, administrant: dæmoniorum flagitium horrantur. Deos, & Deum ipsum dæmonium hinc gaudentes. Denique defunctorum animas si quis deos ipsos mentiat, *Porphyr. lib. 2. de Abst. 15. l. 2.* imitant se Deos esse, quantum possunt, id est, angelos lucis: & phantasmata: vanis prodigiis stupefaciunt, & perfringunt: & vana apud eos summus summique; Dei loco haberi cupit. *Porphyr.* prædicant tantum ex coniecturis, & lubenter fallunt ostentant, & leuibus de rebus irritantur, leuioribus tur-

sum placantur. Sed, inquit, futiles & vanos nescio quos philosophos & poetas deceperunt primum, demumque eorum ministerio apud ignarum vulgus percreverunt, ut dii crederentur. *idem Porphyr. de Anab. lib. 2. g. 1.*

Placantur donis, & prouocantur iniuriis, ceremoniis delectantur, & omniis exandescunt, prædicant auguriis, auspiciis, oraculis, magorum miraculis: in summa, sunt genere animalia, animo passivum, mente rationalia, corpore ærea, tempore immortalia. *Apuleius apud Augustin. de ciuit. Dei.*

Id autem est Dæmonium proprium, ut quum attracti aut illecti in pelium sunt, ex eo quidem lapsu perexiguus sonus & significatio nis expers audiatur: deinde in ipsa vnda oberrans, & quasi luitans, exilum sibi solum infuturat, quo futura prænotifici possunt. Is enim spiritus vocem prætenuem emittit, quo ipsi dæmones minus intelligantur. Et reuera perexilis vocula dæmonium & exigua est: quod olim noster quoque Venerus Hermolaus dicebat, vocem se dæmonis prætenuem, & pene subhibilantem audisse, qua ille de Aristotelis fortè interrogatus, sibi ipsi, & Georgio Placentino respondit. *Petr. Crinitus de honesta disciplina, lib. 6. cap. 11.*

Quod autem sex eorum dæmonium genera habeantur, id ego apud Michaelem Pselum inuenio, qui ex Marci traditionibus hoc totum egregie recensuit, Basiliumque & Paulum viros doctrina & morum sanctitate clarissimos aduocauit in historia Dæmonum. Ad hunc igitur modum diuersam eorum naturam atque potestatem retulit. Primum, inquit, Dæmonium genus igneum constituit, quod in sublimiori aere peruagari solitum est, ut Marcus dicebat, qui illud voce barbara Lelutition appellabat. Secundum genus, quod in proximo aere, ac nobis propinquo obuoluit, quod etiamnum à plerisque æreum nuncupatur. Tertium porro terreneum, quod in terræ ipsius regionibus versatur: ex quo multiplici ratione atque insidiis terrenis animantibus insidiat. Quartum aquatile & maritimū dicitur, quod humoribus se immergit, vadiuagum scilicet, ac in palustribus habitans, ut multos in aquis male afficiat, æstusque ac tempestates in mari excitet, ac nauigia ipsa cum hominibus profusus demergat, atque obruat. His adiecit quintum genus, quod appellat subterraneum, quando & ipsis terræ visceribus inclusos dæmones, atque abditos tradit: unde motus terræ, fundamentorum runæ, ac ventorum collisiones oriuntur. Præcipue autem infestari hoc Dæmonium genere scribit eos homines, qui aut in puteis effodiendis versantur, aut in metallis perforandis. Sextum & vltimum, quod omnem quidem lucem refugit, tenebrosūque; idcirco vocat, quoniam in tenebris assidue teneatur. Mito nunc, quibus potissimum insidiis, cum quo astu scripserit eos decipere atque allicere humanum genus. Constat enim (ut est author etiam Augustinus) omnes ferè dæmones hoc ingenio & natura esse, ut Deos pariter oderint, & hominibus maxime aduersentur. *Idem Crinitus lib. 21. cap. 5. de honesta disciplina.*

Bonorum figuram induunt, ut possunt, sed iactabundi accedunt & maiora sibi atrogant, quam præstent: minantur & terentur verbis: Deos agunt, & leuissimis affectibus percelluntur. *Iamblic. de myster. multis locis.*

SCRIPTORES.

Qui de ingenio dæmonium scripserit: ac de Gnosticis & Euectis, quibusque hæc dæmonem se concipere putarunt. *Petrus Crinitus de honesta disciplina lib. 7. cap. 4.* De magia Ægyptiorum, & qui in ea præstituerunt: ac de 36. dæmonibus, & qua potestate polleant, *idem l. 9. c. 5.*

De Dæmonibus communiter *Proclus in Alcibiades, cap. 9.* Dæmones esse fecundos semine, & coire: angelos bonos minime. *Cælius lib. 2. c. 5.* De Augusti & M. Antonii dæmonio. *Idem Cælius pag. 47.* Plurima de dæmonibus, *Side in eius indice.* An Dæmones sint naturaliter mali, *idem lib. 2. cap. 7.* De dæmonibus præterea *Augustinus Niphi lib. 6. Michaelis Pselii lib. 2. Græci, Iuliani Chaldaei lib. 4.* De Dæmonibus malis, *Eusebius lib. 4. Euaug. preparat.* De angelis malis, *Erasmus Sarcerius ex Augustino. Item Rampigallus cap. 121 Hamap. 32. cap. 1.* De Dæmonibus exempla, *Cæsarius Cistercion, de sanctis.*

Damnatio.

DEFINITIONES ET ETYMOLOG.

DAMNATIO, Græcè, κατάκρισις, iudicium, & κατάκρισις, damno dicitur. Damnatio & damnum. Paulus Iurifconsultus ab ademptrione, & quasi diminutione patrimonij dicta esse affirmat: similiter damno verbum, quod nunc significat damno afficio, unde & condemnatio dicitur: & qui nullo damno afficitur, indemnus appellatur.

LOCI BIBLICI.

Damnari quis quis dicitur, ex Scripturæ sacre consuetudine, ab eo, cuius honesto exemplo possit improbitatis, aut vitii alicuius cogargui, Matth. 12. v. 41. 42. Rom. 2. v. 17. Damnatio meretricis, Apoc. 17. v. 10.

ADAGIA.

Notare vngui. Carbone notare, & similia. Plaut. Quod sicut vngui signum apponi, ubi quid parum placet. Horat. dixit. Transuerso calamo signum apponere, pro eo, quod est damnare. In eundem sensum, Censoria vngula legitur idem apud D. Hieronymum, pro castigandi notandi, aut horrare. Eodem pertinent, Spongia corrigere: Verus signare, &c. Tristis litera. M. Tullius pro Milone, Tristem literam appellat C. salutarem ad quod hac absolueretur verus, illa damnaretur. Lucretius dixit tristitorem notant. Contra retiarum ferula. Martialis. Dicit solum tu eos Domitius Galdertinus admonet, qui infirmo presidio contra maxime instructum pugnant. Ni pater es, et unum patre vobis. Diogenes. Veneris, quater senis, aut potens, aut alioqui venerandi sententiam haud quaquam nobis probari significabimus, cui tamen honoris causa nolimus resistere. Sic & Germani: Wann du nicht mein Vater wertest. Calculo modere. Apud d. d. d. Dicuntur, qui suffragio ladunt, aut sciscuntur hominem. Aristophanes. Et quales calculi, iocum d. d. Si quando parum abest, et condemnerur aliquis, & tamen absoluitur. Suidas.

HIEROGLYPHICVM.

Sunt qui telum in sagitta cuspidem figuratum damnationis signum esse autem aut explodendum summouendumque; aliquid inepte dictum in scriptis, id quod Aristarchi summi Grammatici iudicio inter hieroglyphica receptum est, quod eo ille signo usus sit in adulteris apud Homerum carminibus summouendis. Valer. Puerus. lib. 42. pag. 408. F.

Damnatio æterna.

LOCI BIBLICI.

DAMNATIO æterna præparata est Diabolo, & omnibus impijs, Sap. 1. v. 5. Eccl. 1. v. 22. & 36. 17. Esa. 24. v. 21. & 30. 33. & 66. 24. Dan. 7. 11. Matth. 5. 12. & 5. 29. & 8. 12. 29. & 13. 50. & 18. 8. & 23. 13. & 23. 33. & 25. 30. 42. Marc. 9. 47. Luca. 17. & 16. 23. 25. Heb. 10. 28. 2. Th. 1. 8. 2. Pet. 2. 4. Iud. 6. Apoc. 19. 20. & 20. 10. & 21. 8.

POETICAE SENTENTIAE.

Horat. 17. Epod. Oprat quietem Telopis insidis pater Egeni benigne Tantulus semper dapis, Oprat Prometheus obligatus aliti: Oprat supremo collocare Sisyphus In monte saxum: sed Scet. aut leges Iouis. Quid. Noxia mille modis lacerabitur umbra, tuasq. Etacus in parnas ingeniosus erit, Nec mortis penas mors altera finet huius, Horat. erit tamen æterna nulla malis. Nec mala voce mea poterant tua cuncta referri, Ora licet tribuas multiplicata mihi.

SIMILITVDINES.

Folentij, quemadmodum cadauerum omnium caro, cibus est vermium: Ita animarum damnatarum vita est mortis cicca. in Psalm. 49. Eo sane modo quo in pratis herba depascitur, quæ non à radice ubi illius est vita, conuellitur, sed carptim tonsa à pecoribus inciditur: Sic anima in poenis illis infinitis posita, suæ absque substantiis

consumptione aciactura, à perpetuo tanquam vitæ mors, sed non absumitur. Psalm. 49.

Damnum.

DEFINITIO.

DAMNUM, Græcè ἀποβολή, iudicium, vel ἐπιβλάβη, autem damnum & malum, quod damnum est, verò hominis ipsius. Quare Terentius in Andria. ris illi qui dederit damnum aut malum? Ex Domitio Hebraic. Nez ek, noxa, detrimentum, & conuentus. Nes cheb, morsus, morsura. Qui enim damno pronuntiarum in morem cum mordere videtur. Hac auctoritate mula metaphorica vsus est Apostolus, Galat. 5. 15.

SENTENTIAE BIBLICE.

Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprobria uit. 19. Non est bonum, damnum inferre iusto. Pro. 17. Ne dicas, quomodo fecit mihi, sic faciam, & reddendum opus tui. 24. Non placet tibi iniuria iniustorum, sciens, quantum inferos non placebit impius. Eccl. 9. Iam quidem omnino delictum est in vobis, quod tunc inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis, quam fraudem patimini? sed vos iniuriam facitis, detestamini fratribus. An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possident. 1. Cor. 6.

Non inferatur, impediendum.

Si occurrit boui mimici tui, aut alino errantem, si videris alium odientis te iacere sub onere, non percutas subleuabis cum eo. Exod. 23. Non videbis bouem fratris tui, aut orem errantem, sed reduces fratri tuo, etiam si non est propinquus, nec nosti cum, duces in domum tuam, & erunt partem quærat ea frater tuus, & recipiat: Similiter facies ut affumimento, & de omni re fratris tui, quæ perierit. Si in negligas quasi alienam. Si videris alium fratris tui accidisse in via, non despicias, sed subleuabis cum eo. Deut. 22.

Illatum resarcendum.

Si quis aperuerit cisternam, & foderit, & non operuerit, cederitque bos, aut asinus in eam, reddet Dominus cisternæ ablatum: quod autem mortuum est, ipsius erit. Si læserit quisquam agrum vel vineam, & dimiserit, ut depascatur aliena, quicquid opum habuerit in agro suo, vel vinea, pro damni estimatione restituet. Si egredietur, non uenerit ipicas, & comprehenderit aceruos frugum, aut quætes in agris: reddat damnum, quicquid lucrum acciderit, & qui percussit animal, reddet vicarium, id est, animalis vicem. Lev. 24.

Qui irrogauerit maculam cuiuslibet civium suorum, sic fiet ei, fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dente restituet. Ibid.

Vir siue mulier cum fecerint ex omnibus peccatis hominibus accedere, & per negligentiam transgressi fuerint, nihil datum Domini, atque deliquerint, confiteantur peccatum, & reddent ipsum caput quantumque partem deliquerint, & erit sacerdotis, excepto ariet, qui offerret pro expiatione capillis hostia. Num. 5.

Maledictus, qui transfert terminos proximorum suorum. Qui despiciet pauperem, exprobrat faceret eius: & detur alterius, non erit impunitus. Pro. 13.

SENTENTIAE PATRVM.

Non sic sapit lucrum, quo modo debet damnari, confessio Christi, qui damna non timuit, quam qui temptat. Aug. in serm. de S. Stephano. Vis vi ille non damnetur tunc damna. Vis vi ille non damnetur tunc damna. Nemo nisi per debitam misericordiam liberatur, per debitum iudicium damnatur. Idem de Choro. Est pulchritudo vniuersæ creaturæ per hoc tria damnatione peccatorum, exercitatione iustorum, peccatorum. Aug. lib. de vera Religione. Quod errauerat, inquit Dominus, non reuocavit, si errat, non requisitis, hoc vobis ipse Deus per nos docuit, quando ipse minando, siue corripiendo siue damnando, siue per suas occultas admonitiones vel visitationes, statum temporalium leges. Aug. in serm. de S. Stephano. Quod errauerat. Denique si non potest subueniri alteri, non commodum est neutrum iuvari, quam grauari alteri.

damnum est pecuniaris interuenire, non est sacerdotale: in quibus...

damnum est presentia damna contemneret, quam exiguo quaestu...

POETICAE SENTENTIAE.

Plant. in Amphit. Atque hanc tulo suo sibi maluit sua a foribus pellere. Quid in Epith.

SENTENTIAE PHILOSOPHORVM.

Francisc. Petrarcha. De damno passo. DIAL. IX. D O I.

damnum est ex abundantia raro venit. Sen in Proa. Quis perdit, cum omnibus perire potuisti. Noli conquiri...

mites, & bono animo iussit esse, neque enim defertis locis appli- cuisse, cernere se hominum vestigia: inde oppidum introgressus ad...

POETICAE SENTENTIAE

opes ingenio accessere. Multa sunt talia, quolibet hominum in statu, & omitto illos, quoniam nimis multi sunt, qui celestium opum desiderio non inopiam modo, sed famem, sitim, nuditatem, & extrema omnia in terris, non quasi exemplis humilibus atque terrestribus non moueris. Ipse celi dominus hic pauper fuit, ut exemplo doceret hanc inopiam viam esse, qua tamen ad veras diuitias pergeret. Ipse, inquam, per quem Reges regnant, pauper natus, pauper vixit, nudus obiit, cui cuncta interim obsequabantur elementa. Tu homuncio domini tui sortem fers molestè, nec inepte pudet insolentia? Certè qui quis illum cogitans se virtute vallauerit, in ipsa paupertate ditissimus, auliusque egens rei, opes regias non requirit. Dicitur. Nulla mihi opum copia est. R. Vt animò inopi, ac deiecto nullæ sufficiunt opes, sic diuiti, atque erecto nulla non sufficit paupertas. Nempe ille alieno nititur, hic proprio fidit, ædificare in alieno iactura est, quasi in proprio. D. Pauperitimus sum. R. Si necessitatibus obsequeris, pauper nunquam esse potes: si cupiditatibus, nunquam diues. Dicitur. Haec tenus pauper, imò mendicium sum. R. Fortuna hominum non stat, & vt sum mis ex opibus ad inopiam extremam, sic à paupertate vltima, ad diuitias magnas creber est transitus. Legisti reor apud Quintum Curtium historicum, vt Abdolominus quidam Alexandri iussu seu permisso, ex hortulano inopio Sidonis Rex, & contemptu Regi maior est habitus quam regno. Certè quod non legisse non potes, & Romulus è pastorali Tugurio tante vrbis conditor Romanum, primus diadema suscepit, & Regum sextus ex humillima (vt que aliqui ereditur) è seruili fortuna, ad ipsam regni culmen ascendit, nec Alexandri Priamida, nec Cyri illius inter Persarum Reges famossissimi inter opulentiora primordia, aut alia ferè sunt rudimenta quam Romuli. Caius Martius, qui fuisset & futurus sepe esset Romæ consul, & antequam honorum gradus vltos attingeret, mercenarius atator, primos in aruis vitæ annos egerat, & deinde post tot victorias ac triumphos, interque illos suos septem consulatus, præter latebras, palustres, ac carcerem, exitum quoque mendicauit panem. Iulius Cæsar futurus mundi dominus, & testamento dominos mundi relicturus adolescens pauper fuit. Tu hæc talium comitiua non potes, aut sperare opes, aut contemnere. D. Solito pauperior sum. R. Bene habet, & solito eris humilior, expeditior, liberior. Vacui amanti necedere, qui arduum iter agunt, carebis solitis opibus, simulque solitis muribus, ac furibus, & proterus ferus, hisque quibus solent abundare diuitiæ fictis amicitias, sequacibus atque tenacibus parasitis, totoque illo grege domestico ardentium tibi, teque ridendum atque rodentium. Denique si amissas opes, cum amissis lædus conferas, lucrum voces. Certè vt securitatem sileam, humilitatem, sobrietatem, requiem, modestiam paupertatis comites, si nihil boni aliud illa secum afferret, quam quod & fallacium gregibus adulantium & seruorum tyrannide superbiorum liberat, abunde erant causæ, vt non ferenda modo esset, sed optanda, imò etiam accerenda paupertas. Sed iam satis sit. Maior enim quam pro re querela est, quam in te mirarer, nisi olim fermè in omnibus notassent, nullum grauius, nullum crebrius lamentum, ad eò nihil inter homines paupertate melius, nihil odiosius. D. Pauperior sum in vita. R. Eris lætior in morte. Nemo tam pauper vixit, vt moriens nollet vixisse pauperior.

APOPHTHEGMATA.

Chilon, damnum dicebat turpi lucro semper præferendum esse: illud enim semel dolere, hoc autem semper. *Laert. lib. 1. cap. 4. 3. 7. serm. 1.*

Anaxagoras, post diuinam peregrinationem domum reuersus, cum reperiret patriam possessionesque suas desertas: Nisi, inquit, ista perissent, ego saluus non essem, quod calamitas illum adegisset ad philosophiam: rebus autem integris mansisset intra penates suos. Ita sepe numero prospera sunt homini, quæ videntur aduersa: & quod damnum putatur ingens, lucrum est maximum. *Laert. lib. 2. c. 3.*

SIMILITVDINES.

Chrysofomi: Fabricam, quæ super arenam fundata est, etiam si flumina venti non vigeant, ipsa tamen paulatim affluens, instabilis arena ædificii crepidinem subruit & cœruit: nam arena sponte rumpuntur. Adamas verò nec malleis cæsus infringitur: Ita ergo, qui a seipso non læditur, etiam si tundatur ab aliis, non potest lædi: qui verò cum sua ignauidia proditur, etiam malo perungente, defluit sponte. *Homilia 30. Quod nemo læditur nisi à seipso.*
 Quæ sit virtus, similitudinem ex corporis substantiis capiamus. Verbi gratia, videamus, quæ sit equi virtus? Nunquid in argenteis frenis, pulchrisque tapetibus, ac fericis flammulis, phalerisque gemmatibus, iubaque aureis intexta funiculis equi virtus indicatur: an velocitate cursus, fortitudine pedum, gressusque cautela, ac perterritis firmitate, cunctisque, quæ itinere consiçiendo apta videntur, aut præliis peragendis, vt vel intenus hostem petat, vel in aduersis proprium possit ab exito liberare fessorem? Nonne in his potius equi virtutem, quam in illis, de quibus supra dictum est, declarari? Quod

autem & reliquorum animalium, nonne in eo consistit, vt vel ferre onera fortiter, vel robusta possint perire? Nunquid volens aliquis probare animal, ad se superposita viderit, an (vt diximus) si non potius in illis validum sit, inspicitur? Item, si vineam probare volens, quid ad hoc inspicimus, si latos habeat pannos, an si, an illud magis aspicimus, si densior ei fructus sit, an si dior? Similiter de oliua, & huiusmodi arboribus. Igitur eodem modo quoque de hominibus agendum, quæ, & vbi vera sit hominibus virtus, & tunc cum in ipso fuerit læsus. *hom. 30.*

Socras: Quædam modum equus damno fit, qui cum in ipso fuerit læsus. *hom. 30.*
 Socras: Quædam modum equus damno fit, qui cum in ipso fuerit læsus. *Apud Xenophontem lib. 3. de diti. & factis serm. 28.*

Vt ita sine aculeis adurit, ac vulnerat sola lamina tactus: ita quidam non aperta vis, sed clanculum nocent. *Vt pyr. alis, vltro ad uolans lucernis, ad uisus alio modo: Sic quidam ipsi sibi accersunt perniciem. In similia. Semel tibi à scopio nunquam post à velis, ut arboribus feruntur: Ita nullum est incommodum, quod non tatis aliud habeat adiunctum. In similibus.*
 Simia cum imitetur hominem, tamen animal est formosissimum: Ita si quis affectet, quod optimum tunc affectet, incidit in id, quod est pessimum. *In similibus.*

EMBLEMA.

In eum, qui sibi ipsi damnum apparet.

Emblema 211 v.

Capra lupum non sponte meo nunc. Sobere læta. Quod male pastoris prouida cura iacet. Crenerit ille simul, mea me post Sobere pauper. Improbis a nullo sescitur obsequi.

FAVLA.

Simia.

Magnum esse amorem erga patos simularum duobus partu editis, alterum mirifice diligere manibus, & frequenti complexu sepe numero in manibus, & frequenti complexu sepe numero in fugiebat canes cum gemino lætu, chariorum henfium, alterum de ceruice pendente gestabat, tigrate, lassatis è manibus elapsis simiolis cum tolli non possent, perire: alter, qui collum matris rat lacertulis suis, conseruatur. Hunc postea menter, vt prius alterum, amauit.

Fabula ostendit, vniuersi sæpe damna alieni prodere. *var. in fab. 1. 1. 1.*

Canis & Lupus.

Iacebat fortè ad stabulum dormiens canis, quando lanaturus lupus, mitigatur commodate oratione promissorum. Viden', enim, inquit canis, quam tabuerit macie corpus meum. Nam non diu est, morbo liberari coepi. Et prope est tempus dictum filii, tum ego sagina nitorem pristinum facile recuperabo. ea laute de me epulaturus esse videre. His verbis lupus in præsentia se amitteret. Post dies aliquot reuertens lupus, videt canem sub tecto domus accerentem, scire, quem ad se defendere iubet, & facere promissum deridens: ego tibi, inquit, lupus, consilium dare voluinquam me ante stabulum sopitum deprehenderem, peccet nuptias.

Indicat fabula, homines sapientes, si qua forte aut periculum adierint, non committere, vel se communi committant. *Ioach. Camer. fab. 1. 1. 1.*

Pastor & Mare.

Pastorem, qui gregem suum forte appellat, ad mare neret illud stare placidum & quietum, cupiens tunc di, & mercaturas faciendi. Venditis igitur omnibus, autem tempestate, quum periculum esset, ne mare meretur, mercibus cæcis in vndas, ægri vacans mare. Post dies pauculos, quum ad mare pastor trahis foret te quodam, & secum tranquillitatem maris, ante rat, admittente: Ego, inquit, pastor scio, quid tibi tranquillitas, nam alias palmas profecto quærat, quæ reddi solere. *Ioach. Camer. fab. 1. 1. 1.*

Debitum.

DEFINITIO ET ETYM.

DEBITUM, Hebr. Kôb, Ezechiel. 18. 7. Debitum. Item Maschschab, à verbo Maschschab, quod

ne in eo committitur... de qua ceremonia multis locis... Salomon libro Proverb.

nus accrescere, cum adest dies, grauiter à capite laborant... Vi equus semel accepto freno...

§ PATRVM SENTENTIAE.

Sub auctoritate superbia & humanus timor sub humilitate... ut sepe nec ille valeat considerare, quid Deo, nec iste...

Deceptio.

§ DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

DECEPTIO, Graecè ἀπάτη, ἀπάτης, & ἀπατητής, deceptor dicitur, & ἔξαπατῶ, decipio. Est autem deceptio, corruptio scientiae, secundum B. Thomam prima Secunda, q. 13. art. 1.

§ POETICAE SENTENTIAE.

Ex Comicis Graecis. Actus est deus, qui dicitur, ut iterum dicitur tibi. Te vna dicitur res, ut vobis dicitur.

§ APOPTHEGMATA.

Philosophus quidam Pythagoricus cum à calceatorum phocallia (est autem calceamentum genus) non habere, quia solueret in promptu. Verum quum paulo post...

§ POETICAE SENTENTIAE.

Plaut. Capt. Num certum est nulli post hac quidquam credere, satis sum deceptus semel. Quid. 2. Pont. 7.

Decima.

§ DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

DECIMA, Graecè δέκα, decem, & δέκα, decem dicitur. Est autem decima portio vna ex decem. Veteres ex vnaquaque decimam offerre diis solebant. Plautus: Vt decimam solueret Herculi.

§ SIMILITVDINES.

qui domum suam ædificat pecuniis alienis, similis est... qui lapides in tumultum sepulturæ suæ, cap. 21.

PO... POLYANTHEA

Decima enim est omnium bonorum iuste quaeritorum pars Deo debita. *Extra. A tua nobis.* Quidam sic distinguunt primitias à decima, quod primitiae sunt frugum, aliorum vero dicitur decima.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

Et dedit ei decimas de omnibus. *Genes. 14.*
Vouit etiam vovum, dicens: Si fuerit Dominus mecum, & custodierit me in via, per quam ambulo, erit mihi Dominus in Deum, cunctorumque, quae dederis mihi, decimas offeram tibi, *ibid. 28.*

Omnis decima tertae, siue de pomis arborum, siue de frugibus Domini sunt, & illi sanctificantur. Si quis autem voluerit reddere decimas suas, addet quintam partem earum. Omnium decimarum bouis & ouis & caprae, quae sub virga pastoris transeunt, quidquid decimum venerit, sanctificabitur Domino. Non eligetur haec bonum, nec malum, nec de altero commutabitur. *Leuit. 27.*

Filiis autem Leui dedi omnes decimas Israel in possessionem pro ministerio, quo seruiunt mihi in tabernaculo (sacerdotis, ut non accedat ultra filii Israel ad tabernaculum (sacerdotis) nec committant peccatum mortiferum foris, filii Leui mihi in tabernaculo seruiantibus, & portantibus peccata populi. *Num. 18.*

Nihil aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum, & necessaria separauit. *ibid.*

Quo ad dantem.

Decimas & primitias tuas non tardabis offerre Domino. Primitiuum filiorum tuorum dabis mihi: de bobus quoque & ouibus similiter facies. *Exod. 22.*

Primitias frugum terrae tuae deferes in domum domini tui. *ibid. 23.*

Decimam partem separabis de cunctis fructibus tuis qui nascuntur in terra per singulos annos. *Deut. 14.*

Anno tertio separabis aliam decimam. *ibid.*

Omnia quae offerretis ex decimis & in donaria Domini separabis, optima & delecta erunt cuncta. *Num. 18.*

Et non peccabitis super hoc. Egregia vobis & pinguis reseruantur, ne polluaris oblationes filiorum Israel, & moriamini. *ibidem.*

In omni dato fac hilaritatem vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas. *Eccles. 35.*

Da altissimo secundum donatum eius, & in bono oculo ad inuentionem facito manuum tuarum, quoniam Dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi. *ibid.*

Inferre omnem decimam in horreum meum, & sit cibus in domo mea, & probate me super hoc, dicit Dominus: Si non aperuerit vobis cataractas caeli, & effuderit vobis benedictionem viuae ad abundantiam, & increpabo pro vobis deuorantem, & non corrumpet fructum terrae vestrae, nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum. *Malach. 3.*

De filiis Leui sacerdotum accipientes, mandatum habent decimam sumere à populo, secundum legem, id est, à fratribus suis. *Hebr. 7. 7.*

§ SENTENTIAE PATRVM.

Hæc est domini iustissima consuetudo, ut si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam reuocaberis: id est, demonibus, quae est decima pars angelorum, associaberis. Dabis, inquit, impio militi, quod non vis dare sacerdoti. *Aug. de doctr. Christ.*

Si decimam dederis, non solum abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem animae & corporis consequeris, quia decimas dando, & terrena & caelestia possis praemia promereri. Vnde qui decimas dare nolunt, res alienas inuadunt: & dominus qui dignatus est totum donare, decimas à nobis dignatus est recipere. *ibid.*

Attende quod creatura decima inter intellectuales creaturas est homo, quia angeli in nouem ordinibus, decimus autem ordo est hominum. Et ideo est hominis decimam soluere ut ruinam angelorum valeat supplere. *In ferm. de Decim.*

Iustitiam, misericordiam, & fidem propter suam gloriam mandauit Deus, sed propter sacerdotes. *Chrys. in Matth. 25.*

Quia non reddidistis decimas & primitias, idcirco in penuria & fame maledicti estis: quia dum parua subtrahitis, vbertatem possessionum uestrarum & totam abundantiam frugum perdidistis. Scitis vos ideo perdidistis abundantiam: quia fraudastis me parte mea. Moneo igitur ut reddatis mihi mea, & ego restituum vobis vestra. *Hier. in gl. super Malach. 3.*

Sacerdotes qui propter decimas corripunt populum, & maiora peccata tacent, doceant colare culicem & deglutire camelum: id est, ad modico abstinere, & maiora committere. *Chrys. ibid.*

Decimae tributa sunt egenis animarum, quod si decimam dederis, non solum abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem corporis & animae persequeris. Non igitur Dominus Deus praemium postulat, sed honorem.

Decimae etenim ex debito requiruntur. Et qui eas dare noluerint, res alienas inuadunt. Et quanti pauperes in locis suis ubi ipse

habitat, illo decimas non dante, fame mortui fuerint homicidiorum reus ante aeterni iudicis tribunal. Quia si rem à Deo pauperibus delegatam, suis visibus referat sibi aut praemium comparat; aut peccatorum decimarum promereri reddat decimam, etiam de nouem parte elemosynam dare pauperibus. *Aug. de doctrina*

19. 9. 1. Decima.
Si quando fames & penuria rerum omnium egrediamur, sciamus hoc ex ira Dei descendere, quia si non accipit elemosynam, fraudari loquitur, ut non possimus decimas & primitias interpretari. *Hier. 49.*

Quoniam quidquid habent clerici, pauperibus eorum omnibus debent esse communes: suscipiant enim & hospitium inuigilare debent. Maxime curandam decimas & oblationibus, & cenobii & xenodochii quae & potuerit sustentationem impendunt. *Hieron. 2. habetur 16. q. 1. Quoniam quidquid.*

Quicquid recognouerit in se, quod fideliter non mas suas, modo emendat, quod minus fecit. Quod si decimas, nisi ut nec peius, nec minus aliquando offerat, aut de vino, aut de fructibus arborum atque pecoribus, aut de negotio, aut de ipsa venatione sua. *ambros. ne 40.*

Presbyter si per pecuniam Ecclesiam obtinuerit, ecclesia priuatur, sed etiam sacerdoti honore spolietur, & decimas, est Spiritum sanctum emere vel vendere, refert esse, nullus fidelium ignorat. *Gregorius in Reg.*

§ EXEMPLA BIBLICA.

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.* Decimae praecipiuntur, *Exod. 22. 6. 39.*

... Pontifici illi primum, sed regis praefectis, ut stipendia ...

tum, ut pro Latino sit. Scholastica controuersa multo recentior est, sicut ipsa declamatio, quia apud nullum auctorem antiquum, ante ipsum Ciceronem & Caluam inueniri potest, qui declamationem distinguit: At enim declamare est iam non mediocriter bene dicere: Alterum putat domesticae exercitationis: alterum esse verae actionis. Seneca in Prologo declamationum.

Quia autem libri isti declamationum inscribuntur optimum fuerit in initio dicere paulo apertius, quid sit declamatio. Igitur temporibus eius, quo primum res Atheniensium, deinde populi Romanae magnae & potentes fuerunt, fuit & in Graecia, & Romae eloquentia in summo precio & veneratione: Itaque pueri protinus in scholis instituebantur ab bene dicendum, ut, cum adoleuissent, possent in iudiciis & consiliis publicis, & priuatis profere facundiam suam. Ergo cum apud Grammaticos ea percipissent, quae praexercitamenta vocantur, quae apud Graecos Heromogenes, apud nos Priscianus scripta reliquit: tum ad Rhetoris scholam adducebantur, proponebanturque eis themata, qualia his libris descripta sunt: quorum alia ficta erant, alia ex historiciis aut Poetis sumebantur: qualia hodie apud Graecos Sophistas pleraque extant. Ad quae themata in scholis pueri exercebant se stylo, scribendo in vtramque partem, pro modo ingenii & eruditionis suae, quisque quam optime poterat. Deinde qui profectu processerant, & commodius iam poterant scribere, haec ipsa, quae scripserant edicebant, & tum dicebant, qui summus profectus erat, statim proposito themate sine scriptura dicebat. Hoc ergo erat declamare, in scholis exercitationis causa dicere. Itaque declamatio nihil aliud est quam oratio scholastica, ad similitudinem forensis orationis dicta. Rodolph. Agricola in Prologum Seneca.

Olim puerorum bene natorum aetas dabatur Grammaticae. Adulescentium Rhetoricae, Dialecticae, Musicae, & Palaestrae: luenum disciplinae militari. Reliqua vitae pars, prout cuique vel natura, vel conditio obtigerat, in republica consumebatur.

Veteres magistri adulescentes fidei suae commissos, ante in leuioribus quibusdam rhetorici operis partibus, velut Tyrocinio, praeludere volebant, quam ad iustum declamationum munus perducerent. Nam exiis qui eloquentiae destinati erant, alius meditabatur narrationem nunc fictam, nunc veram: alius sententiam laudari alicuius viri, ad certam rationem recensebat. Alius tractabat locum communem: alius claros homines laudabat, & improbos vituperabat: alius suadebat, aut dissuadebat legem aliquam. Breuiter, alius alio exercitationis genere: pro aetatis ingeniique sui capiti praeparabatur. Nos omnem exercitationem styli, (qui solus optimus dicendi magister est) sic negligimus, vt vix longis intervalis epistolam aliquam meditari sustineamus: Atque vti iam redeat aliquando antiqua illa dicendi ratio, rediret & vna literis literatisque precium.

Inter omnes & Senecae lucubrations nullum opus extare integrum, & inuiolatum videtur, quod magis referebat publicae utilitatis, quam hos declamationum libros. Huius igitur operis, si quod exemplar integrum & emendatum inueniatur, nescio quid amplius desiderari possit sapientis eloquentiae candidaris. Hic enim velut in speculo licet intueri, quomodo doctissimi viri defensionis colorem inueniant: quomodo cause summam in propositiones diuiserint: deinde singulas in alias subiectas parti solent: quibus argumentis vnamquamque confirmant, tum quas sententias adhibuerint, quae schemata, quos affectus mouerint, quam varie idem thema a diuersis ingenii tractari potuerit. Et in iis, quae perperam inuenta, aut ineptis schematibus sine verbis explicata, quae stulta & causae sufficientia, quae absurda, secundumque pugnantia, quae inaequae & extra causam dicta. Haec censurae hominum in omni doctrinae genere praecellentium, incredibile dictu, quantum utilitatis attulissent, non solum ad bene dicendum, verum etiam ad iudicandum, siue in forensibus causis, in concionibus popularibus militaribusve, siue in officio prudentis, siue in omni vitae functione, quae maxime ex parte linguae prudentis officio temperatur. Ea inueniendi iudicandi que facultas, si statim pueris tradatur, mihi videtur multo plus fructus allatura, quam quae nunc in scholis traditur Dialectica: quam tamen nec improbo, nec summo iudicio censo, modo relictis nugilibus, argutiis, ad vsum potius quam ad puerilem ostentationem tradatur. Petrus Mosellanus in programmatice Aphronij Sophista.

Magnum prouentum Postarum annus hic attulit, toto mense Aprilis nullus fere dies, quo non recitaret aliquis, praeterit, Iuua me, quod vident studia, profertur se ingenia hominum & ostentant: tamen ad audiendum pigre coitur. At hercule memoria parentum, Claudium Caesarem serunt, cum in palatio spaciaretur, audissetque clamorem, & causam requisisset, cumque dictum esset, recitare Nouianum: subitum recitanti, inopinatumque venisset. Lego Suetonium in Augusto. Plin. lib. 1. epistolar. ad Septimum Clarum.

Declamatio est forensium actionum meditatio.

Declamationes, quibus ad pugnam forensis, velut praepilatis, exercere solebamus, olim iam ab illa vera imagine orandi recesserunt, atque ad solam compositae voluptatem neruis carent, non alio

DD medius

... Canon, Res Ecclesiae non quasi propriae, sed Do-

Declamatio.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

... declamationibus nostris caes, damni nihil facis, quod ...

... declamatio est forensium actionum meditatio.

medius fidius vno dicentium, quam quo mancipiorum negotia-
tores foris puerorum virilitate excita lenocinantur.

Quale discrimen declamandi & veri agendi, comperies apud Fa-
bium lib. 1. c. 12. Ibidem de Responso Acti elegantissimo. Fabius
Quint. l. 4. c. 2.

Declamandi ratio, vt nouissime inuenta, ita multo est vtilissi-
ma. Nam & cuncta illa, de quibus diximus, in se fere continet, &
veritati proximam imaginem reddit. Ideoque ita est celebrata vt
plerisque videretur ad formandam eloquentiam vel sola sufficere.
Mox subdit.

Totum autem declamandi opus, qui diuersum omnino a foren-
sibus causis existimant, ij profecto nec rationem quidem, qua ista
exercitatio inuenta sit, peruident. Nam si foro non preparat, aut
scenice ostentationi, aut furiose vociferationi simillimum est. Quid
enim attinet iudicem preparare, qui nullus est.

Narrare, quod omnes sciant falsum: probationes adhibere cau-
se, de qua nemo sit pronuntiaturus? Et haec quidem otiosa tan-
tum. Affici vero, & ira & iustis permouere, citius est ludibrium, nisi
quibusdam pugnae simulachris ad verum discrimen, aciemque ius-
tam confuicimus? Nihil ergo inter forense genus dicendi, atque
hoc declamatorum interit. Il profectus gratia dicimus nihil. Fabi-
us, c. 11.

Vetus ille declamandi recitandi que mos quam fuerit olim so-
lemnis, cum ex aliis authoribus, tum ex Plinianis epistolis abunde
liquet, cuius vtilitas maxima fuit: Nempe quod hunc ceu Lydium
lapidem (vt est in proverbio) scripta sua probarent. Quoties e-
nim apud multitudinem dicimus, facile experimur, num felix sit
inuentio, num dispositio concinna, modo apposita elocutio: &
quaque iam taceant auditores, ex illorum tamen vultibus intelli-
gere licet, album an atrum (quod aiunt) calculum recitantibus, aut di-
centibus nobis adiciant. B. Rhenanus in Maximum philosophum
Platon.

Declamatio, est domestica & vmbrae exercitatio qua fit in-
tra priuatos parietes, quo in genere pueri etiamnum apud stu-
diorum suorum moderatores exercentur. Solebant olim causas
acturi domi prius praemeditari & sublata sonoraque voce re-
citare, quae in foro dicturi essent. Exemplum extat de Demosthene
in Plutarcho: de Graecis item. Cicero in oratore, non declama-
torem (inquit) de Ludo, non rabulam de foro, sed perfectissimum
& doctissimum oratorem quaerimus. Quid declamatores, cauli-
dici, rhetores, oratores differant, ex supra dictis facile est colli-
gere.

Decorum.

§ DEFINITIONES ET ETYMOLOG.

DECORVM, *τὸ δέον*. Est ipsum quod fieri oportet: idque tam
summum quam medium nominari potest. Summum qui-
dem, quod nihil sibi vel addi vel auferri postulet. Medium au-
tem quod inter excellum atque defectum sit locatum. Theop. apud
Stob. ser. 1. qui est de prudentia.

Decorum, *τὸ εὐκρινὸς καὶ καλὸν, τὸ ἁρμοῖον*, id quod elegans conue-
niens, pulchrum, compositum & oratum, in rebus, locis tempo-
ribus: hominumque dictis & factis apparet atque requiritur. Vel
vt Cicero vult, *Offic. 1.* Philosophi decorum id volunt esse, quod
ita naturae consentaneum sit, vt in eo moderatio & temperantia
appareat cum specie quadam liberali. Hebr. *Rishebron* a verbo *Ga-
scher*, id est, congruit, conuenit, commodus fuit, vtilis fuit. Et *Nas-
reb*, id est, *Narab*, decorus fuit, habitauit in loco laudabili, pulchro a-
menco, luau. Cognationem habet cum *arab*, appetit: nam decora
appetuntur, auid. Hinc *arab*, *raa*, habito in loco decoro: *arab* lau-
do, decoro, *raa* *raas*, bonus, decorus, pulcher: *raa*, bonus, *raa* bene,
raa bonum.

§ BIBLICI LOCI.

Decorum in Ecclesia seruetur oportet. *1. Cor. 14. v. 40.*

§ PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

Decorum aliud est quam pulchrum. *Plat. in dial. de pulchro.*
Ceterum decorum & indecorum ita se inuicem habent, vt ae-
quale & inaequale, ordinatum & inordinatum. Partes enim alicui-
us inaequales ad medium suum, non ad se inuicem referuntur. Ita-
que angulum obtusum nominamus qui maior est recto: acutum
vero, qui recto minor est. Item rectam lineam maiorem, quae ex-
cedit illam que in centro dicitur. Sic dies longior dicitur, nimirum
quam aequinoctialis. Ita corpus morbis afficitur, aut calidior qui
supra mediocritatem, aut frigidior, qui infra consistit. Eadem est
ratio ac proportio in anima, & eis, quae circa ipsam considerantur.
Igitur audacia excessus est. Decorum in grauioribus rebus sustinendis.
Eiusdem defectus est timiditas. Item ira supra quam decet animi le-

quitur impetum, indolentia, minusque. Ibidem
fectionibus circa sua obiecta. Decet autem ipsum
qui virtus dici meretur, & affectum mediocritatem
que nimis duci affectibus. *Theop. apud Stob. ser. 1.*

§ APOPHTHEGMATA.

Socrates, cum Socrati Lyfias orationem quam
nem composuerat, recitasset. Praeclara, inquit, & elegans
sed non conuenit Socrati. Erat enim forensis institutio
philosopho, ac tali philosopho. Rufus Lyfias percon-
nam iudicaret orationem, putaret sibi non conuenire
quit, fieri potest, vt amicus aut calcicus elegans sit, non
tamen alicui non conueniat. Hoc ipsum Valerianus
minus Socrate: sic enim Lyfias respondisse meminit
istam, nam ego si adduci possem vt eam in vltima
ne perorarem, tum me ipsum morte multandum
ras. l. 3. apoph.

Plato, si quando forte incidisset Plato in eos qui
quippiam agerent, digressus conuenit dicere, Nemo
Nemo suam turpitudinem perspicit, sed sibi quaeque
Ex aliis igitur dicendum, quam indecora sunt quae
tem aguntur. *Laer. lib. 3.*

Socrates, in conuiuio Nicotereontis Samiorum
conuiuius tuberetur diceret: His, inquit, quibus ego
est tempus: in his vero quae hoc tempus requiritur
eulsati inter pocula dicere, qui apud sobrios de
re conuenerat. *Erast. lib. 3. apoph.*

Pythades cum saltans Herculem furentem, non
strioni conuenientem, minus feruare videretur, in-
ridentes increpuit, dicens, *μωροί, μωροί, μωροί*, quod
rentem salto. Significans, hoc ipsum quod videtur
maxime decorum esse. *Erast. 6. apoph.*

Sratoniscus, Ptolemaeo Rege de mulica cum
suis differente: Aliud est, inquit, Rex sepe trimum
gnificans, non esse regium, de Mulica cum mulica
6. apoph.

Callieratidas, cum a Lyfandri amicis sollicitaretur
ipsis accepta pecunia quendam ex hostibus occidendi
sit. Cui cum Cleander dixisset, Accepistis profecto
ego Callieratidas fuisset, Et ego, inquit, fuisset Cle-
dicto monuit: in omni actione ipeclandum esse peccatum
Plat. in Lacon.

Leotychedas, cuidam obicienti quod facile mor-
inquit, sed pro temporum ratione, non vt vos propo-
dentis est, pro re nata nouare consilia: at sine causa
fieri, inconstantiae vitium. *Plat. in Lacon.*

Archidamas, cuidam qui vitio verberat hoc
um clarissimo, quod adhibitis ipsorum conuiniis
deris, inquit, mihi nescire, quod hic qui dicendi
dicendi nobis oportunitatem. In senatu, in foro, in
legationibus, aliisque reipublicae negotiis locus est
uiuis temulentis maiore cum laude taceri eruditi-
tur. Sic periti bellatores est, non minus taceri
quam pugnandi. *Plat. in Lacon.*

Idem ad Graecos, qui pacis rescindere nolent
erat: Ouis semper eandem edit vocem, ceteram ha-
varias emittit. Quo admonuit pro tempore, proque
dum esse sermonis habitum. Est enim vbi loquacitas
est vbi blandius: vbi magnificentius, vbi sublimius
perfidiam, magna est prudentia. Porro ovis semper
re, qui se nesciunt, rebus ac personis accommodatis
Lacon.

Radaretus, conspecto quodam qui natura molli
manitatem laudabatur a ciuibus, dixit: nec vere
miles sunt oportere laudare, nec mulieres, quae
les, nisi si qua mulierem verge necessitas. Sententia
num virum, aliud bonam mulierem, ac pro muliere
figurata accepit necessitatis excusationem: in vna
mulierem, nullam recepit excusationem. Ita eodem
raprincipi est, quae plebeio, non eadem magistrali
Plat. in Lacon.

Publicius sollicitus est dicere, P. Mummio, qui
minem esse. Sententiam illam dextricate facillime
statum esse accommodatum. Eodem sensu Pollium
minum horarum fuisse hominem legimus. Et Theophrastus
familiaris ab ipso dilectos, omnium horarum amicus
bat. *Erast. l. 6. apoph.* De Aristippo dicitur, Omnia
cur color, & stas, & res. *Horat.*

Bibulus, cum in senatu, variantibus sententiis
perpetuam dictaturam, vt tyrannicum poscerent, ce-
lendam: Bibulus, Pompeio inimicus, primus in sen-
nem tulit, vt vnicus consul Pompeius decesserent
inquit, Respub. ab imminente procella per illam
optimo parendum erit. Egregius animus, qui
tem postlabat Respubl. commodis. Eam
morum infam

...comprobare licet ab ipso non debuit profici- ... Calus Iulius Caesar, Metello obfistenti, ne pecunias ab ...

serum. Proinde dum reliquae spei sunt, summo studio tuorum fam- ... abierit illis omnis sollicitudinem, atque angores deponendos cen- ...

¶ SIMILITVDINES. ... quod bonum hiftrionem quamcumque ei poeta dederit ...

Defectio.

DEFECTIO, recessio seu rebellio, vel militum ab Imperatore, ... vel ciuitatis à Domino, dicunturque deficere, qui ab eorum ...

Dedecus.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

Dedecus, ignominia, & veluti infamia quaedam, ex re turpi- ... gela, probum, turpitudinis, &c. Heb. Kerppah, ...

¶ LOCI BIBLICI.

Defectio, à verbo Dei, Marc. 4. 9. 17. Defectio Israelitarum à ... domo Dauid, Dei voluntate quatenus contigit, 2. Par. 10. 11. & 11. 14.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

- Nunc venit super te plaga, & defecisti. Job. 4.
Lædetur quali vinea in primo flore botrus eius. Ibid. 15.
Qui spernit modica, paulatim decidit. Eccl. 9.
Expectaui vt faceret vvas, & fecit labruscas. Esai. 5.
Concipietis ardorem, & patietis stipulam, spiritus vester, vt ignis, vorabit vos. Ibid. 3.
Facti sunt sicut herba tectorum, quæ exaruit. Ibid. 37.
Respexitis ad amplius, & ecce factum est minus, & intulistis in domum, & exuistis illud: quæ ob causam dicit Dominus: quia domus mea deserta est, & vos festinatis vnusquisque in domum suam. Agg. 1.
Quis vidit domum istam in gloria sua prima? Ibid.
Non abiicit gratiam Dei. Gal. 2.
Fratres, stabiles estote & immobiles, abundantes in opere Domini. 1. Cor. 15.
Sic stulti estis, vt cum spiritu cœperitis, nunc carne consumme- mini. Gal. 3.
Currebatis bene, quis vos impedit? Ibid. 5.
Bonum facientes non deficiamus, tempore suo metemus. 6.
Spiritus nolite extinguere. 1. Thes. 5.
Fratres nolite deficere benefacientes in Christo Iesu. 2. Thes. 3.
Non segnes efficiamini. Hebr. 6.
Memor esto vnde excideris. Apoc. 2.

¶ SIMILITUDO.

Sicut domus quæ habet validum fundamentum, si pars aliqua parietis vel tecti ceciderit, ruina eius magna non erit, quia potest fieri, vt iterum reparetur: si autem fundamentum eius casum fuerit passum, tunc est ruina eius magna, quia tota venit deorsum: Sic & Christianus si aut fornicatus fuerit, aut adulteratus, aut homicidium fecerit, cecidit quidem, tamen ruina eius magna non est, quia poenitentia iterum potest surgere, sicut Dauid: si autem de fundamento fidei aliquid fuerit passus, id est, si præuarius fuerit, & ad gentiles aut hæreticos transferit, tunc est ruina eius magna, quia totus funditus ruit. In 7. Matth. hom. 20.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

Defectionis exempla: Sodomite & alii. Genes. 14. vers. 4. Filii Dei, 6. vers. 2. Abalom, 2. Sam. 15. Vers. 10. Edom. 2. Par. 11. vers. 14.

¶ PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

De aduentu dedecore. Dial. xxiv. Francisci Petrarchæ.

Do 1.

crimine infamor. R. Dicebam modo & sic est. Alienice ... dolere attingere potest, non infamia. Verum loquor, falsa ...

8. Oleez Rex, 2. Reg. 17. 5. 4. Ezechias, 18. 7. 7. Ioachim, 24. 6. 1. Sedechias 20. 1. Iraelitæ, 2. Paral. 10. 2. 16. Edom & Lobna, 2. Paral. 21. 1. 10. Sedechias, 36. 2. 13. Jer. 37. 2. 2. 52. 2. 3. Populus, 15. 2. 6. Multi Discipuli, Ioan. 6. 6. 66. Hymeneus & Alexander, 1. Tim. 1. 20. Nicolaitæ, Apocal. 2. 6. 5. 6. Defectio à verbo Dei, Marc. 4. 17. Defectionis à Deo pœna: Ose. 7. 11.

Vide Apostasia.

Defensio.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

DEFENSIO, Græce ἀμύνη, 1610, 11, & παρὰμαχία, defendo dicitur, propugnatio, patrocinium, tutela: ἀμύνη, ἄμνη, ἄμνη, ἄμνη. Hebr. Magben, à verbo Ganan, protexit in modum hortii circumsepti materia sua, munivit, seu cooperuit aliquem scuto, circumdedit, defendit cingens vndique quendam, cum muro, ne ad eum irrumperet possit inimicus. Hebræis Gan dicitur hortus circummunitus septo vel maceria: Magben, clypeus, scutum. Metaphoricè Deus vocatur Clypeus piorum: & penes eum sunt Scuta terræ, Psal. 47. Nam eius est officium terram protegere. Principes etiam scuta populorum appellantur.

Defendo & offendo contraria sunt. Est enim offendere, incurere in aliquid, atque incidere. Teventur: Offendi adueniens hinc quendam mei loci arbor, or dms, hominem hoc est, inci di.

Defendere verò est arceri. Virg. Sollitium pecori defendere, id est, depellere. Et quoniam qui incidunt in aliquid, solent sæpe lædere, id, in quod incidunt, è conuerso, qui depellant, uentur: factum est, vt offendere pro lædere vsurpetur, & defendere pro tueri, & quasi vim depellere.

Non reprehendimus injuria affectos, si defensionis suæ causa non solum vicinos, sed etiam exteros sibi adiungunt. Thucyd. lib. 1.

Defensio est ex lege naturæ, cunctis mortalibus communis, summi Dei voluntate, Gentiumque consensu comprobata, vna cum mundo orta & desitura: cui neque ciuiles neque Pontificiæ leges, hominum placito nixæ & charis exaratae derogare possunt. Non est enim hæc ab hominibus facta lex, sed ab ipsa natura in omnium hominum pectoribus atque animis insculpta, infixata, infixata. Fr. Guicciardum. hist. lib. 10.

APOPHTEGMATA.

Aristophanes aiebat, homines virtute præditos, eos sibi parere propugnatores, qui & fortes sint, & iusti. Nolunt enim defendi, si quid iniuste admittant. Improbi contra fortes defensores querunt, iustos nolunt. Lucr. lib. 6. c. 1.

Cicero, M. Coelum melius obsecrarem crimina quam defendentem, bonam dextram, malam sinistram habere dixit: huc alludens, quod in pugna dextra gladium tenemus, sinistra clypeum: gladio ferimus, clypeo defendimus. Lib. 4. apoph.

SIMILITUDO.

Amphibena serpens vtriusque caput habet & vtralibet corporis parte pro cauda vitur. Ita quidem ancipites, nunc hac, nunc diuersa ratione se tenent, & cum est commodum, ad ecclesiasticam libertatem confluunt, cum visum est, principum prætextu rem gerunt, canonum obliuio in Simil.

BIBLICA EXEMPLA.

Defensionis humanæ exempla: Moses, Exod. 2. 17. 18. 19. Orthochiel. Iudic. 3. 9. Ehud, 5. 15. Samgar, 9. 31. Principes, seu fortes Datid. 1. Paral. 11. 2. 14.

FABULA.

Anguis.

Anguis cum à plurimis premeretur, ad Iouem supplicem confugit, querens iniurias & vim hominum. Cui Iupiter, si is, qui te primus pressit, fuisset à te percussus: reliqui à te abstulissent pedes suos. Fabula significat eos qui primis oppugnationibus resistant, aliis terrori esse solere. Ioach. Cam. Fab. 1. 5. 1. 1.

Vide Bellum. Item, Iudex, Iudicium, Iustitia, Fortitudo.

Definitio.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

DEFINITIO, Græce ὁρισμός, & ἔσφα. Hebr. Guebilab, terminus, determinatio, terminatio. Limes, à verbo Gabil, limita-

uit aliquid suis lateribus & terminis, limites constituit. Item guedber, sepes & à verbo Gathar, separatio, guezor, à verbo Gazor, dissecuit, diuisit, separans, ligna secundo diffidantur quæ omnia bene conueniunt definitionem nominum & rerum definitionem rebus definitio oratio, quæ quid est, quod definitur, exprimit. Cic. in Topic.

Definitio est patefactio quasi rerum operatarum, quæ fit, aperitur. secund. Cicero, in principio secund. lib. bonorum & malorum.

Definitio est ratio ex differentis vnitatem habentibus. lib. 7. Metaph.

Definitio est ratio, quæ ex differentis scilicet rerum harum secundum rectum diuisarum, id est, per se de se, per accidens.

Definitio est terminus, qui rem totaliter includit extra, cui conueniat, nec aliquid est intra cui non conueniat. Thom. super lib. peri hermenias, lect. 4. prim.

Definitio duplex, quod rei, & quod nominis. Rei est, quando res concipitur per aliquam formam spondens ei per omnia. Beatus Thomas contra. Gen. cap. 4. 9.

Definitio quid nominis, importat quasi explicationem fixationis nominis, non tamen semper indicat effectum definitio non semper habent eam. B. Thom. secund. 2. 2. 9. 2. art. 1.

Definitio est rei propositæ propria & dilucida præprehensa verbis enunciatio, quæ constat maxime generis, differentis, propriis, vt homo est animal rationis capax, immortalius. Differt autem à descriptione, quod descriptio est per quasdam proprietates declaratio, vt homo est animal capax erectum habens, spiritansque in cælum.

Definitiones naturales, & dialecticæ differunt, quæ ue naturalis diffinit per causam finalem. Sed dialecticæ genus & differentiam: & talis diffinitio ab antiquis generatio formalis.

Diffinitio à definitione differt, quia definitio est enunciatio: diffinitio vero est hoc ab illo, finiendum ac quædam genere.

Nihil perfecte diffinitur, nisi substantia. en B. Thom. secund. 2. 2. 9. 2. art. 1.

PHILOSOPHICÆ SENTENTIÆ.

Definitio est oratio, quæ id quod definitur, exprimit. Thom. secund. lib. 4. Arist.

Illud perspicuum est definitionem orationem tam vere sit, explicatæ quæ id quod quæque aliquid est, tantum esse, vel primum & maxime, & omnino. Thom. secund. 2. 2. 1. 19.

Definitio est, non si nomen idem quod oratio est, sed orationem pacto omnes orationes essent definitiones. Thom. secund. 2. 2. 1. 19. test. vt nomen idem efficiat: quod quæuis oratio, in quibus est quæ illas erit. Ied si primi cuiusdam sit. Quo in genere est, quæ non ex eo dicuntur, quod aliud è alio dicuntur. Thom. secund. 2. 2. 1. 19.

Definitio quædam est cognitio. Top. lib. 1. c. 2. 1. 1.

Definitio cognoscende rei grana traditur: (habet enim ad adscientiam) tamen apud eos, qui rem ex rationibus cognoscere, necesse est profecto rem definitam rebus quæ illis notæ sunt & perspicuæ: sed tamen illud est, eos qui ita definiunt, vim & naturam rei cognoscere. Thom. secund. 2. 2. 1. 19.

Quamquam præstat omnino entis, vt possessionem rebus intelligamus & cognoscamus: (habet enim ad adscientiam) tamen apud eos, qui rem ex rationibus cognoscere, necesse est profecto rem definitam rebus quæ illis notæ sunt & perspicuæ: sed tamen illud est, eos qui ita definiunt, vim & naturam rei cognoscere. Thom. secund. 2. 2. 1. 19.

Omnes, qui recte rem definiunt, genere differentie debent, quæ in eis sunt rebus quæ omnino, & per se magis perspicuæ, quam forma. Thom. secund. 2. 2. 1. 19.

Definitio ex eis quæ cuique planiora sunt & notiora debet. Thom. secund. 2. 2. 1. 19.

Perspicuum est non si talibus, sed si quæ omnino rem esse definiendam: quippe cum ita dicimus, non per sit futura definitio. Thom. secund. 2. 2. 1. 19.

Intelligendum est non esse huius dispositionem, quæ modo id fit definitio, & quemadmodum fit definitio, nus hoc solum dicendum est, & definitioem, & quæ rei per rationem dicentem posse concludi. Non enim est fit, quæ quid res sit explicat, eaque sola quæ in natura in natura rei dici debeat: quæ hæc ipsa compositione fit, necesse est. Non enim aliud definitio est, quæ quidem nihil aliud in rei natura dicitur. Thom. secund. 2. 2. 1. 19.

quid res quaeque sit declarat: omnia autem quae quid
... & vniuersae enunciantur, & non nisi in affirmante
... de demonstrat. lib. 2. de demonstrat. c. 3. T. 2.
... necesse sit cum qui quippiam definit, aut quid sit resi-
... quod nomen significet demonstrare: si non demonstret
... illud relict: vnde definitionem nihil ostendatur, quam quae sit
... cuiusque significatio: quod valde esse absurdum multis
... ostendi potest. Libro secundo de demonstrat. c. 7. cap. 7.

quae haec sunt dicta sunt, haec omnia videntur esse verifi-
... definitionem atque demonstrationem, neque idem esse, ne-
... eadem re verari: itemque definitionem non habere vim
... declarandae quidem cuiusdam rei: postre-
... hanc definitionem nec demonstrationem posse cognosci.

omnem definitionem ad vnam quendam naturam
... conferri, lib. 2. de demonstrat. c. 5. T. 4.
... rem esse declarare debet definitio, quomodo modum
... definitiones explicat: sed causam etiam exponat necesse
... est. c. 12.

omnem definitionem vocat oratio quid quaeque res sit decla-
... profecto planum est genus quoddam esse definitionis
... quae sit vocabuli cuiusque significatio, aut si
... nominis explicatio. lib. 2. de demonstrat. cap. 7.

hoc definitio genere, naturam rei assequi,
... hanc definitionem hic modus, ut sumas ea quae sunt ei rei, quam de-
... definitionem hic modus, ut sumas ea quae sunt ei rei, quam de-
... definitionem hic modus, ut sumas ea quae sunt ei rei, quam de-

omnem definitionem vocat oratio quid quaeque res sit decla-
... profecto planum est genus quoddam esse definitionis
... quae sit vocabuli cuiusque significatio, aut si
... nominis explicatio. lib. 2. de demonstrat. cap. 7.

omnem definitionem vocat oratio quid quaeque res sit decla-
... profecto planum est genus quoddam esse definitionis
... quae sit vocabuli cuiusque significatio, aut si
... nominis explicatio. lib. 2. de demonstrat. cap. 7.

omnem definitionem vocat oratio quid quaeque res sit decla-
... profecto planum est genus quoddam esse definitionis
... quae sit vocabuli cuiusque significatio, aut si
... nominis explicatio. lib. 2. de demonstrat. cap. 7.

omnem definitionem vocat oratio quid quaeque res sit decla-
... profecto planum est genus quoddam esse definitionis
... quae sit vocabuli cuiusque significatio, aut si
... nominis explicatio. lib. 2. de demonstrat. cap. 7.

omnem definitionem vocat oratio quid quaeque res sit decla-
... profecto planum est genus quoddam esse definitionis
... quae sit vocabuli cuiusque significatio, aut si
... nominis explicatio. lib. 2. de demonstrat. cap. 7.

omnem definitionem vocat oratio quid quaeque res sit decla-
... profecto planum est genus quoddam esse definitionis
... quae sit vocabuli cuiusque significatio, aut si
... nominis explicatio. lib. 2. de demonstrat. cap. 7.

omnem definitionem vocat oratio quid quaeque res sit decla-
... profecto planum est genus quoddam esse definitionis
... quae sit vocabuli cuiusque significatio, aut si
... nominis explicatio. lib. 2. de demonstrat. cap. 7.

omnem definitionem vocat oratio quid quaeque res sit decla-
... profecto planum est genus quoddam esse definitionis
... quae sit vocabuli cuiusque significatio, aut si
... nominis explicatio. lib. 2. de demonstrat. cap. 7.

omnem definitionem vocat oratio quid quaeque res sit decla-
... profecto planum est genus quoddam esse definitionis
... quae sit vocabuli cuiusque significatio, aut si
... nominis explicatio. lib. 2. de demonstrat. cap. 7.

omnem definitionem vocat oratio quid quaeque res sit decla-
... profecto planum est genus quoddam esse definitionis
... quae sit vocabuli cuiusque significatio, aut si
... nominis explicatio. lib. 2. de demonstrat. cap. 7.

omnem definitionem vocat oratio quid quaeque res sit decla-
... profecto planum est genus quoddam esse definitionis
... quae sit vocabuli cuiusque significatio, aut si
... nominis explicatio. lib. 2. de demonstrat. cap. 7.

omnem definitionem vocat oratio quid quaeque res sit decla-
... profecto planum est genus quoddam esse definitionis
... quae sit vocabuli cuiusque significatio, aut si
... nominis explicatio. lib. 2. de demonstrat. cap. 7.

Siquis non nomen pro nomine, sed orationem pro nomine mu-
... tet: profecto magis differentia, quam generis explicanda definitio
... est: quandoquidem rei illustrandae & cognoscendae gratia defini-
... tio traditur: & minus nota differentia, quam genus est. Top. l. 6. cap.
... 6. l. 65.

li omnes qui non distinguunt in iis quae cum aliquo conferun-
... tur, id cum quo conferuntur, pluraque complectuntur dicendo, aut
... omnino, aut quadam ex parte vitiose definiunt. ibid. loc. 68.

Vitiosa erit definitio, si id quod per se expectandum est, vt ad a-
... gendum faciendumve impellens, aut quidvis propter aliud expe-
... tendum explicetur. Vt si iustitia legum custos, vel sapientia beatae
... vitae effectrix definiatur. Top. l. 7. c. 5. l. 70.

Si quis definiendo aliquarum rerum concretionem totum esse
... dixerit, vt corporis & animi concretionem esse animak illud viden-
... dum est, an qualis sit concretio explicarit: vt si quis definiendo car-
... nem vel os dixerit esse ignis, terrae, aerisque concretionem. Neque enim
... satis est concretionem dicere: sed qualis ea sit exponendum est. Top.
... l. 6. c. 6. l. 86.

Si pari ratione alicui conuenire natura sua solent contraria, & al-
... tero rem definiendo aperuerit alicui: certe non vera erit definitio:
... si fecus, profecto plures eiusdem rei definitiones erunt. Top. lib. 6.
... c. 6. l. 87.

Deformitas.

DEFORMITAS, turpitudine prauitas de corpore & animo dicitur.
... Animi & corporis prauitas, teste Cicerone. Graece ἀμορ-
... φία, ἀμορφότης. Hebr. Mum, macula. Labes, vitium in repre-
... hensionem incurrens. Inde μωδομα, vituperatio, reprehendo, μωμός,
... item, & latinorum Momus. μωμος, dedecus: μωμότης, vituperabi-
... lilitas.

POETICAE SENTENTIAE.

Euripides.

Μὴ γὰρ θάλασσαν ἰδὲν τὴν εὐμορφίαν
... φησὶ, ὅταν τις μὴ φείσῃ καλῶς ἕξει.
... Animus spectandus est. Nihil pulchrius udo,
... Inuit, cum quis mentem non bonam habet.

Idem Eurip.

Δὲ μορφὸς ἐστὶ μάλλον ἢ καλὸς κηρὸς.
... Deformis sim potius, quam pulcher & malus.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Deformes natura nemo reprehendit: sed eos qui ob otium vel
... negligentiam tales euaserunt. Arist. l. 3. Ethic. c. 5.

Deformis specie nobis inauspicatus, & inausultus occurrens, mi-
... nime bonus esse creditur: cum plerique exteriorem formam corporis
... occulti animi signum esse iudicent. Eustach. prim. Ethic. 6.

Deformitas omnis est per aliquam formam vel passionem. D
... Thom. pri. Metaph. l. 6. text. 38.

Deforme & imperfectum, nihil seipsum ornare potest. Mar. Fe-
... tin. in Plat. conu. or. 6. c. 18.

Francisc. Petrarch.

De deformitate corporis Dialogus I.

Dolor & Ratio.

D O I,

Egisse mecum nimis illiberaliter naturam queror, quae defor-
... mem genuit. R. O quot faces extinxit, quot occurrit incendiis. D.
... Deformem genuit natura. R. Non dedit quod delectet. Si quod pro-
... fit dedit, satis est. Mitte querelas. D. Non dedit formam gratiam natu-
... ra. R. Dare noluit, quod aegritudo corrumpere, quod senectus eri-
... peret, dedit forte quod nec mors ipsa contingere, audeat. D. For-
... mam corporis natura negauit. R. Si formam animi largita est, ma-
... ximi debitor, exigui repulsam alta mente despicio, & offensam
... speculi conscientia solare. D. Inuidit natura formam corporis. R.
... Non inuidit, sed erubuit dare, quod cotidie minuatur, & pereat. Ve-
... ra liberalitas mansuro munere necit, putria, & caduca auari et-
... iam donant, forma fugax, & fragile naturae donum, paucis ad vili-
... tatem veramque gloriam data est. D. Forma mihi corporis negata
... est. R. Raro admodum formam insignis, honestasque vno sub lare
... habitant, bene tibi accidit, si peiori exclusa, hospes melior tecum
... est. D. Nullum formae decus obrigit. R. Quid hinc doles, aut quid
... penitus sanctum piymque animo voluis, id quod tibi necessaria
... aut omnino vsui, & non potius impedimento esse corporis for-
... mam putes? Multos forma fecit adulteros, castum nullum. Multos
... per lubrica voluptatum duxit ad infamem mortem, qui deformes
... sine dedecore periculoque vixissent. Et quid multos dixi, innume-
... rables in discrimen, fere omnes in crimen trahit. D. Cur me defor-
... mem genuit natura? R. Vt ipse te ornare ac formosum faceres, ca-

DD 3

forma

forma, quæ tecum esset in senio, in grabatulo, in feretro, in sepulchro, effectque tua non nature laus, aut parentum. *Pulchritudo est pulchrum fieri, quam nasci.* Illud enim casus, hoc studium est. D. Corporis multa deformitas me premit. R. Deformitas quidem hæc apud quosdam infelicitatis quædam portio est. Tu crede dicentibus non deformitate corporis fecdari animum, sed pulchritudine animi corpus ornari. Non te hoc igitur inhonestat, aut premit, sed honestandi animi materiam, affurgendique ad eum per virtutes aperit. D. Deformem natura parens genuit. R. Si deformem Helenam genuisset, vel (vt viros loquar) si deformem Paridem, fortasse lion adhuc staret. D. Deformis in lucem editus quætor. R. Pauci boni formam corporis amarunt, nullus optavit, quidam etiam proiecunt, quod fecisse laudat. Ille Tuscus adolescens, qui præclari vultus eximiam speciem, quam suspectam multis, aduertant que famæ suæ fenerat & pudicitie aliene illatis sibi sponte vulneribus deformavit, quam tibi dissimilis qui id optes quod ille sibi abulit, & quo rari nunquam innocue vili sunt. D. Forma careo. R. Turius est caruisse quo in experimentum tui anceps ac laboriosum sepe venturus sis. Multis forma nocuit, cunctos exercuit, quosdam post insultus varios molliuit, & vicini faciles dedit, atque ab honestate transuersos in culpam trussit. D. Deformis, & brevis nimium statura est. R. Non est, vt reris prosequendum querelis in commodum longè conspiciatur est statura brevis expeditior agiliorque. D. Statura per brevis est. R. Quid vetat, vt in praua domo magnam virum, sic in prauo corpore magnam animum habitare. D. Corpus exiguum est. R. Id scilicet lamentaris quo te ipso non es ornatus, sed leuis, & facilis, & ad cuncta versatilis. D. Per exiguum est corpus. R. Quis vnquam de exigua conquestus est sarcina? Iusta hercule dolendi causa quod non pressus mole corporea, sed indutus, neque ipse tibi tædio, sed vili sis. D. Contemptibili sum statura. R. Vt gloriosum nihil nisi virtus, sic contemptibile nihil nisi vitium. Nullam virtus respicit staturam. D. Exigua corporis statura est. Non staturam corporis virtus exigit sed animi. Hæc si longa, si recta, si ampla, si magnifica, si decora est, sit illa altera qualiscunquæ, nihil ad rem. Non solum domi, sed ne militie quidem, nisi magis obesse videtur. Nostri vt Marius summus dux non longos, sed thorbos, & validos milites eligebat? Id quam feliciter, quam consulto faceret, erebre & ingentes indicant victorie, habet corporum proceritas maiestatis pluculum, non vigoris. D. Brevis est statura. R. Hæc non impedit, quin vir bonus, & magnus esse possit. Insuper & Rex: si fors tulerit, & Imperator. Etsi enim Africanus Scipio cælius corpore, Iulius Cæsar statura fuerit excellens, brevis tamen Alexander Macedo & Augustus Cæsar, nec eorum magnitudini breuitas obfuit, nec detrahit famæ. D. Vellem esse altior, & maior. R. Assurge an mo, cresce virtutibus, maior eris, atque altior, hoc virilius, hoc facilius incrementum. D. Cuperem esse formosus. R. Disce amare, atque optare meliora. Stultum est amare periculum suum, stultum, optare quod nullo studio quæri potest. Nempe si contra naturam formosus fieri studeas, nil ultra proficies, quam vt de formior videare. D. Formosus esse nequicquam nitro. R. Nitere autem bonus esse: Id non frustra enim facies. Hæc inter multa præcipuum virtus habet, quæri potest, periri non potest. Cum reliqua in a b trio sint fortunæ nec obstant, illa quæri valeant, nec eruant. Sola virtus fortunæ legibus libera est, atque illa oblectante clarus nitet.

§ SIMILITUDO

Quemadmodum in gemmis sæpenumero sub ignobili forma latet pulcherrima natura, sic in corpore deformi latet sæpe insignis animus. *Thruer in apoph.*

§ HISTORICA EXEMPLA.

In Galbam oratorem eloquentia clarum, sed gibbo deformem: ita Iulie M. Lælius, vt diceret ingenium Galbæ male habitare. Corpus enim animi domicilium est.
M. Tallius quum Voconium forte obuium haberet cum filiabus insigniter deformibus, tacite ad amicos dixit. Phæbo haud finente hic seminavit liberos. Sentiens, illum inuito Apolline liberos procreasse, quum Apollo pulcher a poetis fingatur, siue quod oriente sole fortis exitum concipi feliciores.

Degener.

§ DEFINITIO. ET ETYMOL.

DEGENER, Græce ἀγενής, sive ἀγενής, dicitur. Estque idem quod ignobilis. Venit autem à degenero as, quod est à generis nobilitate desicco. *Virg. Degeneres animos timor arguit.*
Degener, qui maiorum suorum virtutibus non respondet. Heb. *Zur*, alienus, extraneus, à verbo *Zor*, alienus fuit. Et *Sorer*, aduersus, à verbo *Sor*, recessit, declinavit, vel à *Sarer*, peruersus fuit. Innuenera sunt eorum exempla qui à pietate, iustitia, temperantia

maiorum suorum degeneraverunt, quorum nomina in mus.

§ SENTENTIAE POETICAE

Stob. serm. 35. Phocylidis.
Και εἰδὲ φησὶν ἰδὲ πάλιν φησὶς ἰσχυρὸς ἴσχυρος
Οὐκ οὐτ' ἐν κείνῳ ἴσχυρος ἴσχυρος οὐτ' ἐν κείνῳ
Hæc quoque Phocylides dixit plurimos esse generos
Quos neq, dicendo, neq, consulendo Silla gnam

Sophocles.

Κολλῶν δ' ἐν πᾶσι τῶν δὲ πᾶσι τῶν δὲ πᾶσι
Οὐκ οὐτ' ἐν κείνῳ ἴσχυρος ἴσχυρος οὐτ' ἐν κείνῳ
Τὸ λίαν κηρύσσει, ἔσονται δὲ πᾶσι τῶν δὲ πᾶσι
In copia hominum multitudine aliquando
Bonus ignobilis genere natus: Et rursus clarus
saliquis valde malus. Ita nihil constans aut
mans.

Epicharm.

Οὐκ ἐστὶν δὲ εἰς ἀπὸ τοῦ εἰς ἑαυτὸν τῶν δὲ πᾶσι
Οὐκ οὐτ' ἐν κείνῳ ἴσχυρος ἴσχυρος οὐτ' ἐν κείνῳ
Nihilus locus est Siquam definitus,
In quo omnes aut improbi gignantur, aut probi

Euripides.

Ἡ φέρων ἰδέσθαι τὸ γένος ἐν κείνῳ τῶν δὲ πᾶσι
Ἄλλ' ἴσχυρος ἴσχυρος ἴσχυρος ἴσχυρος ἴσχυρος
Πολλοὶ γὰρ οὐκ ἐστὶν ἴσχυρος, ἐστὶ κηρύσσει
Ἡ γὰρ ἴσχυρος οὐκ ἐστὶν ἴσχυρος, ἐστὶ κηρύσσει
Τὸ γὰρ ἐστὶν ἴσχυρος, ἐστὶ κηρύσσει
Nobles quidem sunt, sed degeneres.
Multa enim nobiles, multi sunt.
Iam enim nobiles hominum genero parentum
Nullus est locus: Et rursus ex malis boni gignuntur

Homer. Odyss. 8.

Οὐκ οὐτ' ἐν κείνῳ ἴσχυρος ἴσχυρος οὐτ' ἐν κείνῳ
Phœbus fians deterritor: pauci vero patre nobili
Vel vt quidam reddit.
Æquat vix a patre ioboles: sed plurim adhibet
Degenerant, pauci superant probitate parentum.
Horat. lib 3. oda. 6.
Ætas parentum peior auis, istius
Nos nequiores, mox daturos progeniem vitiosam

§ APOPTHEGMATA.

Aristippus cum degeneres filios adeo negligenter educat, ut non essent, acculatus à quodam, qui seueritate exco-

lib. 6.
Sipho habebat filiam sinistram famæ: cuiusdam inquit, accretu deoat te filia. Nihil magis, inquit, quam ego iam. *Epicharmus* dicitur, nemi nem alienis factis dehonellari, sed suo quædam, vultu bus æstimandum esse. Neque enim illa fuisset hoc, quædam, celebritatem, nisi paternas virtutes fuisset imitata. *Phædon* de Tranquillitate pluribus verbis hoc idem tractat. *Epicharmus* obuiens, quod filiam haberet impudicam: Virum, quædam, meum peccatum est, an filie? Quum *Metocles* respondisset, peccatum, sed tuum infortunium: hunc in medium interuenit. Quid ais, inquit, quæ peccata sunt, eadem sunt lapsum, & dicitur, trocles. At lapsus, inquit, Sippo, quorum sunt quædam, frustrationes. Et hoc confesso *Metocle*: Porro quædam, frustrationes horum sunt & infortunia. Ita placidus quædam, mone demonsttrauit, filie duntaxat esse infortunium, quædam, peccatum: Ac *Cynici* conuinitum nihil aliud esse quam infortunium. *Laert. 1. 2. c. 12.*

Menedemus dicebat, plurimos nauigare Athenas gratia qui primum essent sapientes: deinde fierent, quædam, hoc est, sapientes amantes, dein rhetores: demum perirent, quædam, potius euaderent idiotæ. Multum proficit, qui dicitur, quædam, Et infelicititer proficit, qui temper viget in deterius, quædam, tarch.

Archidamus Periandro, qui cum esset medicus, primis laudatus, carmina scriberet inelicia: Quædam, dicit *Periander*, vt pto eleganti medico malas poeta, quædam, Notauit hominum mores, qui res honestas ægerat, quædam, fordidiora: cum consultum sit, inquam quemque, quædam, re, in qua valet plurimum. *Laert.*

Ab equis ad asinos. ad... Locum habet... Mandrabuli more res succedit... Heroum filii noxe... Haud canit paternas cantiones... Desilio qui a paternis moribus degeneraret... Quis parentem laudabit... Quis patrem laudet nisi proles laudis inanis?

Ab equis ad asinos. ad... Locum habet... Mandrabuli more res succedit... Heroum filii noxe... Haud canit paternas cantiones... Desilio qui a paternis moribus degeneraret... Quis parentem laudabit... Quis patrem laudet nisi proles laudis inanis?

Delatio.

DEFINITIO ET ETYMOL.

DELATIO a verbo defero; vox media est que tum in bonam tum in malam partem sumitur... Dicitur etiam Hebr. delator iste bolech rachil...

Ne incedas delator in populo tuo... Delator ambulans reuelat arcana... Omnes ambulantes cum detractone... Homines detractores... Delatorum seu occultum accusatorem exterminabo.

SENTENTIAE PATRVM.

Basilij magni. Non verba ipsa dolorem afferunt, sed nostra in delatorem animi elatio... Quis iatri detrahunt auditu... Solent quodammodo magnis principibus huiusmodi obsequiorum artifices... Tribus simul damnosus est delator.

ADAGIA.

Antiqua quam dispari domino dominaris. Ennius. Quis est in discipulum commutat in peius, coram Socrate.

Maxim. Delatori aures ne præbeas: ne duplex peccatum cum illo committas: tum teipsum pernicioso affectu assuefaciens, tum illum ad æternum proximum nugari non impediens. *Ibid.*
Thory. Qui facile alienas delationes admittit, ne ipse quidem similibus factis abstinat. Nam ipsa obtestantium admissio innocentiæ quoque in societatem pertrahere solet. *Ibid.*

§ PHILOSOPHORVM ET ALLORVM SENTENTIAE.

Delatio, seu calumniã, res est gravissima, in qua duo sunt qui iniuriam faciunt, vnus qui iniuria afficitur. Delator enim iniuriam facit, absentem accusans: similiter qui delatori fidem habet, antequam verè rem cognoscat. Qui autem abest, iniuria afficitur, tum à delatore, tum ab illo, qui aures delatori præbens, infontem prosonate reputat. *Herod. lib. 7.*

Omne benevolentiam & naturam frangit calumnia. *Iseppus in hist. caprinis.*

Cauti tibi à delationibus, & si falsæ sunt. Plerique enim veritatem ignorant, opinionem verò respiciunt. *Socrates ad Damonium.*

Audientium opinionem calumniã quidem aliquantisper confirmat: progressu verò temporis nihil ipsa imbecillius est. *Demosthenes apud Stob. serm. 40.*

Delatio seu calumnia malum est, idque insidiosissimum. *Dion Chrysost. in Oeconomico.*

Lingua maledica malæ mentis index est. *Plut.*
 Tot millia hominum ad forum prima luce properantia, quam turpes lites, quanto turpiores aduocatos habent? Alius iudicia patris accusat, quæ mereri satis fuit. Alius cum matre conficit. Alius delator venit eius criminis, cuius manifestior reus est. *Senec. libr. 2. cap. 7.*

Delatores genus hominum publico exitio repertum, & pœnis quidem nunquam satis coercitum. *Tacitus Annal. lib. 4.*

Illud maxime exitibile ferunt tyrannorum tempore, quod primores infimas etiam delationes exercent, alii propalam, multi per occultum: neque discernuntur alieni à coniunctis, amici ab ignotis, quid recens aut vetustate obscurum: perinde in fœdo, in conuiuio, quaque de re locuti insanantur, vt quis præuenire & reum destinare potest: pars ob subsidium sui, plures infecti quasi valetudine & contactu. *lib. 6.*

Inimicis amicos deferentibus non habenda est fides. *Zonar in Michaelis Balbo, tom 3.*

Aduersus delatores & assentatores id imitetur princeps quod poeta sapientissimus, aduersus Sirenum cantus, quæ suauitate aut nouitate quadam & varietate cantandi reuocabant eos qui præteruehebantur, ab Ulyse ait factitatum: vt obturet aures, neque patefaciat eorum blanditiis: adhibeat verò ianitores atque custodes fidelissimos; rationem nempe ac iudicium circumspexit, vera demum libenter excipiens, foresque occludat his quæ veri solam speciem referunt: vanos rumores vanasque suspiciones, & vilitatis imaginem, & cautionis minime necessitate titulos, obdito etiam pessulo, excludat. *Arnold. ferron. hist. lib. 3.*

Vbi quidigitur desertur vel à familiarissimis ad principem, submota amicitia familiaritateque, adhibeat in consilium prudentiam, excutiat rem ipsam: eo grauiore animi contentione rem voluat, quò instructiores viderit familiares ad delationem. Nunquam delatori tam liberè aures aperiat, vt reo non libentius aures referat: nihil ante statuat, quam cum accusatione comparata sit. defensio tandem verò adhibitis prudentissimis hominibus, exclusis verò eis qui rem detulerint, qui ab eis commoda expectant, & quorum commodo vel incommodo aut iactura honoris res est celsura, quid æquum sanctumque videbitur, decernat. *Idem eod. lib.*

Primo verò congressu delatori aures patere, ac obstruere & iniurias defensuro dare, hominis esse, acbat Bellariò Niceus, indigni magno principatu: qui nisi cohibeat tandem tales imposturas, ipsa si cupiat salus seruare profus non possit talem principatum. Horum malorum vnicam esse causam ignorantiam, easque tenebras, quibus suæ cuiusque hominis institutionis moresque obtoluuntur. Esse verò indignissimum quod facturarunt Cæsares plurimi, vt exclusis iis iudicibus, apud quos more institutisque maiorum peragenda esset accusatio, iudices ipsi dent ex sua, aut eorum qui detulerint, quorumue commodo res veratur, cohorte. Ita factum, vt summa nequitia plurima deferantur, parua religione multi iudicent, delecti nimirum ad vrgendum propellendumque reum, eoque nomine gratiam inuitros sese sperantes. *Idem eodem libro ser. 60.*

§ APOPHTHEGMATA.

Pelopidas. Cum fortis quidam miles apud ipsum deferretur, vt qui ei conuiciatus esset: equidem dixit, facta eius respicio, verba autem non audiui. *Stob. serm. 40.*
Socrates cuidam dicenti, de te aliquis malè loquitur, respondit, etiam verberet me non præsentem. *Maxim. & Anton. serm. 53.*

Idem rogatus cur loquax & delator non esset, adhibuit respondens, id ex benevolentia non oritur, sed detexit arcana tibi, similiter etiam quæ tu dixeris, alioquin serm.

Cleambres cuidam dicenti, amicus clanculum te conuiciatur: Hominem, inquit, ne arguito: quoniam facturus est, aut facere potest, *Ibid.*

Idem alii narranti quosdam eius famæ obloqui, respondit sic vitam infuturam, vt illis nemo sit crediturus. *Ibid.*

Alexander Macedo, cum epistolam in medicum accepisset, vt pote vitæ regis insidiantem, & iam summo eo potionem medicam, adeo non credit delatori, vt epistolam legerit, & pharmacum hauserit. *Plutarch. in Alex.*

Idem tertur, cum familiaris quidam multa in adulationem alteram aures obstruxisset manu: nempe vt illam puram absenti relinqueret. *Anton. & Maxim. serm.*

Anonymous. Quum sapienti cuidam aliquis diceret, ipsi à certo quodam conuiciatum factum: tum ille, miser benèter audiuisse, nunquam ille mihi conuiciatur esse, *Idem.*

§ ADAGIA SACRA.

1. Vir linguosus non stabilietur in terra. *Psal. 140.*
 Delatoris felicitas non erit diuturna.
2. Alter Seba. 2. *Sam. 15. 3. & 19. 26.*
 In delatorem alicui, qui absentes eosque infimos Principis odium in ipsos concitet, sibi que ex ipsorum aliqua comparet commoda.
3. Eijce primum trabem de oculo tuo. *Matth. 7. 1. & 4. 2.*
 Defere teipsum apud te, coram Deo, pro alio ora & dabo.
4. Medice, cura teipsum. *Luc. 4. 23.*
 In delatores & superciliosos, qui foris oculatores, tiores videntur; domi talis cæciores degunt. Qui conuiciatur præter seipsum emendare gestiunt.
5. Antequam loquaris, dices. *Ecc. 18. 13.*
 Imprudens delatoris, ea est, vt de incompetens vergarriat.

§ SIMILIA.

Vt nouacula acies, cum barba radende gratia adhibentur, nonnunquam peti iugulum, & ad viuum fecat; Sic delatorum condita, clandestinis delationibus bonorum vitiorum petit. *David. Psal. 52. 4.*

Lenia sunt præbutyro verba quæ delator ex ore deponit prælium cor eius: molliores sunt sermones eius solo, sunt vulnera. *Psal. 55. 22.*

Delatorum & sycophantarum dentes lancea & sagitta eorum gladius acutus. *Psal. 57. 5.*

Lingua dolosi viri, delatoris & mendacia proferentis, buista manus missis, & carbonibus imperitorum, quorum operus mensis, multos perdurat, comparauit. *Psal. 140. 4.*

Acuunt linguas suas ficus (serpens): Venenum aspidum eorum. *Psal. 140. 4.* Venenum aspidum est sine dolore, sed ægro dormienti, leui sudore per faciem diffusio, & deficiens. Delatio enim & Sycophantia, Herodotus rem iniuria afficit, & non sentiens plagam inferit. Valgaret contra morsum sycophantæ non esse remedium. *aspidis. Plutarchus in Antonio, ubi de Cleopatra sermatur.*

Vt insaniens, qui iaculatur scintillanti tela, sagittam thifera: ita est quisquis decipit proximum suum, & decipit debam? Salomon in *Proverb. capit. 26. 18. 19.* Vir falsus delator, & sycophanta, & circumueniens amicos speciosæ maioris faciendus est quam vir plane furiosus.

Commoda & incommoda quæ à lingua proueniunt, repagulis, nempe fidei & Sanctæ charitatis sine coerecitate postolus Iacobus, *Epist. 1. 3.* Similitudinibus variis adhibet. *3. ad 13.*

Serpens, qui non edito sibilo mordet, per omnia delatator est. *Ecc. 1. 9.*

Vt gladius dissecat, ita delatio separat amicos. *Anonymous.*

MYTHOLOGICON ET HEREOLOGICON.

Æsopica gallina cum ægrotaret ad selem interrogata, tanquam ex benevolentia, quomodo valeret. Rectè dicitur, *Idem.* Sicut delatorem, qui super disensione sermonum interrogat, & arcana seruat, quæ postea ipargat, dicitur nihil in proximis desidero: si nec ipse delatores audiam. *Idem.*
Vipera velpis aduolantibus venenum suppeditat, quod illæ postea in homines & iumenta cum presentibus

est adhibere... quod ab aliis... Hominis rei gravissima culpa. Illis votum... in Platolo applicemus, nisi mentem induant melio-

est addicere. Vnde in licitationibus rem, quæ venalis propofita est, plus offerenti addicere vel liberare dicitur. Et non modo qui vendit, sed etiam qui emit rem ipsam sic venditam, liberare dicitur. Hinc liberationis vocabulum Paulus jurisconsultus affirmat, eandem vim habere, quam solutionis. Liberata à veteribus pro effara, hoc est, locuta, vsurpari solebat. A libero fit delibero, hoc est, decerno: statuo: nam capto consilio, mens à cogitatione liberatur. A delibero fit deliberatio.

Deliberare autem dictum videtur à libra vel libella, qua quid ponderatur. Vt ergo nummi dubii non numerantur, sed ponderantur: ita in examine rerum, qui sententias tantum numerant, non ponderant, sepius falluntur & fallunt. Deliberatio. Hebr. *Mohber-Jab*, à verbo *Ichats*, consultavit, consuluit, consilium dedit: inquit consilium apud se, deliberavit.

Delectatio.

DEFINITIO. ET ETYMOLOG.

DELECTATIO. Græce *εὐφροσύνη*, *εὐφρο*, & *φροσίνη*, delectio dicitur. Etiam delectatio, operatio habitus secundum naturam sitæ impulsionis. *sec. Arist. 1.7. Ethic.* Delectatio est perfectio quædam naturæ, secundum Commensuratum *in Ethic.* Delectatio est voluptas suavitatis auditus, vel aliorum sensuum secundum naturam. *secundum Cic. lib. 4. Tusc. quest.* Delectatio est motus in apparenti animali, consequens appetitum boni naturalis præsentis per sensum. *secundum Beat. Thomam 2. 2. q. 11. art. 1.* Delectatio quietatio cognita in re convenienti. *ut B. Tho. 2. 2. q. 11. art. 1.* Delectatio est gaudium, quod delectatio contingit secundum naturam exteriorem & interiorem. Gaudium vero secundum naturam. *Ex B. Tho. 4. sent. d. 49. q. 3. art. 1.* Dicitur autem delectatio verbo, quod proprie est attrahere & ducere. Et quoniam quæ attrahenda sunt, nos attrahere atque allicere solent, factum est delectatio sit gratius esse, & incunctate afficere. Vnde delectatio dicitur delectatio. Delectatio, voluptas. Hebr. *beden*, à verbo *Hadun*, vixit in deliciis: est admodum voluptatis abundantia. Inde *adon* dicitur delectatio: & famolus ille poetatur Adonis.

PHILOSOPHICÆ SENTENTIÆ.

Delectatione Simia. Dial. LXI. GAV. Delectabilis est mihi. R. Foedum animal aspectu, triste animo: quod quid aliud quam tridium speres? Quicquid dicitur, corrumperet, aut pergeret. Si his atq; huiusmodi delectatione delectabilis Simia tua est. Monstruosam beluam vocat, quæ mirum dicit, quam vnam sortium euerit, pro offenso Græcorum in historis scriptum esse, iure oculos in iridet, cum vere mirum potius videri delectatione omnia veritate dispiciet. G. Ludicris animantibus abundans: et ludicrum esse aliquid non potest. Quis enim delectatio est? Quinimo ab omni, quod oculos, auresq; & animam afficiat, iugendum est, corrupti gustus est amara. Sed heu vester est mostui pibus delectari, neque vero turpiter animalia, sed quod nihil est fecidius, obscænos linguæque odiosos in deliciis habetis, & ad sumendum quod que deformius, tanto vobis acceptius cariusque, quanto omnibus vniuersis est regula, hic amor, hæc indoles, hæc restri iudicii laus est.

SIMILITUDO.

Non immerito sanctus Moyses delectationem ferunturque similitudine. Prona est enim in ventrem, sicut ferunturque incedens, aut vllis eleuata cruribus, sed inuasio corporis sui lubrica. Et tibi a cibis est, sicut ferunturque necesse est celestem. Corporalibus enim patitur, atque mutatur species cupiditatum, & toruosis angulatur anima. Venient in dentibus habet, quibus se vnusquisque cuiusque, hælluo intencat, abliguntur perimit. *libro 8. de voluptate, Gaudium, Latitudo, Luxus, Delicia.*

Deliberatio.

DEFINITIO. ET ETYMOLOG.

DELIBERATIO. Græce *βουλή*, *βουλομαι*, & *βουλή*, delibero, dicitur. *secundum Arist. 1. 2. Ethic.* Est autem liberare particulare verbum, quod significat, libertate donare. Interdum vniuersale, quod est ad solutio. Liberare etiam pro eo vsurpamus, quod

PHILOSOPHORVM SENTENTIÆ.

Cadunt in deliberationem non ea, de quibus stultus aliquis vel infans delibet, sed de quibus ii, qui sana mente sint. *lib. 3. Ethic. 3. Arist.*

De rebus æternis nemo consultat, nec ea in deliberationem cadunt, quæ casibus fortunæ subiecta sunt: ac res quidem omnes quæ naturam attingunt humanam, cadunt in deliberationem. *ibidem.*

Dei consilium capimus, quæ sunt in nostra potestate, vt eueniant: quoniam illa sola reliqua sunt. Singuli autem homines de iis delibent, quæ per se ipsi efficere possunt. Nec vero de artibus ac scientiis, quæ certæ sunt, & se ipsa contentæ, vllum consilium capiunt. *ibidem.*

Sepius in deliberationem cadunt ea, quæ ab artibus, quam quæ à scientiis proficiuntur: propterea quod magis canobis veniunt in dubium. *ibidem.*

Consilii capiendi deliberatio partim in iis rebus cernitur, quæ plerumque eueniunt: cum incertum sit, quam in partem inclinare ac venire debeant: partim in iis, quæ infinite, incertæque sunt. *ibidem.*

Non omnis questio est deliberatio: deliberatio vero omnis est questio. *ibidem.*

Nunquam cadet in deliberationem finis: sed ea duntaxat quæ ad fines pertinent, atque conducunt, nec res singulæ quidem. *ibidem.*

Quod in deliberationem cadit, & in delectum, eadem sunt, nisi quod iam statutum ac definitum est, id quod sub delectum cadit. *ibidem.*

Discrepat à deliberando querere: deliberare enim querere est. *lib. 3. Ethic. c. 9.*

Quoniam rectum aliquid multifariam dicitur, perspicuum est prudentem deliberationem in quaque rectare non consistere. *ibidem.*

Qui capit consilium, siue bene siue male id faciat, is querat aliquid ac ratiocinetur necesse est: sed prudens deliberatio, siue bonum consilium quiddam in consilio rectum significat. *ibidem.*

Bonum consilium esse nullo modo potest, quo ad id quidem peruenitur, quod sit bonum non autem qua ratione ducit. Præterea accedere potest, vt alias deliberandi longo tempore adhibito, id quod velit, consequatur: alius celeriter eodem perueniat. Quare nondum illud quidem bonum est consilium, sed recta via & ratio, quæ quid vile sit, spectans eo perducit, quo perueniri, & quomodo, & quando ratio æquitasque iubet. *ibidem.*

Si prudentis est bona consilia inire: verum consilium sit necesse est recta via & ratio, quæ singulis in rebus, quid vile sit, spectans ad eum finem perducit, cuius sit vera existimatio in prudentia. *ibidem.*

Vt ita demum fuerit optimus, si in deliberando quidem omnem rem, quæcunque potest accedere, reputans extimescit, in re autem agenda est audax. *Herodot. lib. 7.*

Deliberandum est quidem lente, quod autem decretum fuerit, mature ac celeriter faciendum. *Ex 10. Proem. Demosthenis.*

Non qui celeriter & exemplo consilium dant, quæ in rem sunt, maxime consulunt. *Ex orat. in Philip.*

Ego cenleo, cum oportere, qui de rebus ad ciuitatem pertinentibus dare consilium instituit, potius vt consideret, quæ decreta fuerunt, vtilia fore, quam vt extemporales orationes gratiam habeant. *ex 10. Proem.*

Oportet eos, qui magnis de rebus consultant, nullam vllam de causa cogitationem prætermittere. *Ex orat. de ordo. c. 11.*

Cum res male se habent, de quibus oportet deliberare, difficilis esse necesse est de eis consultationes. *Ex 47. Proem.*

Non arbitror eius, qui vobis consilium det, esse minus vltim præterquam dicere, quæ maxime sunt ex vsu. *Ex orat. de rebus Cherrhonesti.*

Facere ipso dicere & decernere posterius ordine sit, potestatem prius & præstantius est. *Olynth. 3.*

Neque

Plurarchi. Quemadmodum plantae & semina in regionibus montuosis ac asperis non ita faciuntur, ut in campis & molliori terra: Sic homines, hominum quoque mores ad regionis habitum immutantur, & molles & fertiles regio molles & ignavos reddit homines. Est autem diciturum Cyri Perfarum Regis, in Regum Imperatorum apoph.

ADAGIA.

Porcellus Acarnanius, xpoiforos Acaevanos. In mollem & amabilem atque in delicijs habitum dicebatur. Musabus, pvs d'ovds. Apud Suidam vob xaxi, id est, mus malus, apud Diogenianum: in hominem lascivum & libidinis immodice dicebatur. Melitea caecilia, Melitaiou xvio io. Quoad ut in eum qui habetur in delicijs, ac Laurus in orio alit ad Solupratem, non ad vsum. Effertur etiam sic: Meliteus catulus, Lucianus. Medulla terre, pvdos vob 27. Genes. 45. 17. Hebraei medullam terre, prooptima & fertilissima regionis parte, Gen. 47. 9. 6. 11. Vel delicatissimis fructibus, aut totius terre bonis atque delicijs, Gen. 45. 18. proverbia liter vj surpant. Medulla triticis fit mentio, Dent. 32. 14. 1. sal. 81. 15. Oler & musti, Num. 18. 12. Deliciae tritici, vtag xvgo. Plinius meminit huius adagij lib. 18. cap. 8. Columella lib. 3. cap. 6. Suidas eas appellat xaddioy ceter. Apud eundem videtur pvdos, medulla mellis de rebus omnium suavissimis intelligitur.

Democratia.

DEFINITIO.

DEMOCRATIA Graeca dictio est, d'npoxpario, vob, principatus populi, vel popularis status, & est, cum ad commodum ege- norum Respublica a popularibus gubernatur, secundum Arist. lib. 4. Polit.

SENTENTIAE PHILOSOPHORVM.

Populi potentia prava non est, Arist. 1.8. Eth. c. 10. Populi potentia transgressio peior est tyrannide & paucorum potentia. Nam peius est, si multi, quam si vnus vel pauci dominantur. Ethic. 1.8. c. 1.

In Democratia multa sunt alieno arbitrio facienda, & multitu- do sequenda est. Thucyd. lib. 6.

Dominatus popularis est pessimus omnium earum Reipub. for- marum, quibus homines vtuntur. Dion. Halicarn. lib. 5.

Democratiae censura extat apud Xenoph. lib. de Republ. Atheni- ensium. Thucyd. lib. 1. Lib. Decad. 1. lib. 3. & apud Guicciard. hist. lib. 2. 2. 2. or at. Guid. Antonij Vespucij.

Populus ciuitatis manet idem specie, quamuis quidam morian- tur. B. Thom. de pri. de generat. & corrupt. 1. 5. text. 36.

Popularis status differt a plebeio. Nam popularis ab omnibus probatur: at plebeius ab omnibus rejicitur. Differt enim plebs a populo, quo species a genere. Nam populus ciues vniuersos, patri- cios & senatores etiam significat: plebs vero solum plebem, patri- cios & senatores remouit. Franc. Patrie. de Repub. lib. 3. cap. 11.

APOPHTHEGMATA.

Solon dicere solebat, cum principem sibi maximè gloriosum vi- deri, qui Democratiam ex Monarchia ciuibus faceret. Phalarismus & Stob. serm. 46.

Lycurgus cuidam postulanti, vt in ciuitate pro Aristocratia, hoc est, optimatum gubernatione, constitueret Democratiam, hoc est, popularem gubernationem: Tu fac, inquit, prius domi tuae Demo- cratiam instituas. Compendio docuit, eam Reipub. speciem non esse vilem ciuitati, quam nemo vellet esse in sua familia. Ciuitas autem nihil aliud est, quam magna domus. Plutar. in Lacon. & Stob. serm. 83.

SIMILITUDO.

Aristotelis. Popularis status non solum debilitatur recedendo coeundoque in paucorum potentatum: sed etiam progrediendo nimium atque laxando: non secus atque aquilinus nasus & simus, qui non modo, si remittatur, in mediocritatem redibit, sed & si fiat vehementer aquilinus, vel simus, ita afficietur, vt neque nasus quidem omnino esse videatur. 1. Rhetor.

AUTHORES.

Stobaeus serm. 41. ostendit, Democratiam esse necessariam. De populi & paucorum dominatu, Plutarchus. Qui regiam vel popula- rem ciuitatem primo instituerunt, Polyd. Verg. cap. 22. De populis improbitate, Crimus lib. 10. cap. 3. De vulgi inconstantia & super- stitione, Brunfels. Pandect. lib. 12. Alia huc pertinentia vide apud Ce- lium lib. 25. cap. 13. Alexan. ab. Alexan. cap. 17. turtus, lib. 12. cap. 10.

Vide infra Tit. Respublica,

DEMON.

Demonstratio.

¶ DEFINITIO.

DEMONSTRATIO, Græcè δὲ ἀποδείξις, & δὲ ἀποδείξις, demonstratio dicitur, & demonstratio. Est autem demonstratio, certis ac necessariis rationibus alicuius rei probatio.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORVM.

Demonstrationem voco ratiocinationem, quæ scientiam ob id gignere dicitur, quod illa animo comprehensa statim rem sciens. *lib. 1. de Demonstr. c. 2. T. 5.*

Demonstratio est ratiocinatio, quæ adhibetur ad docendam causam, cur res sit: in vniuerso autem genere causam maximè contineatur. *lib. 1. de Demonstr. c. 20. T. 39.*

Demonstratio quidem propriè ac per se erit, qua vniuersum illud genus probatur: in aliis autem omnibus, non propriè ac per se: sed alio quodam non accurato genere demonstrandi illud idem concluditur. *lib. 1. de Demonstr. c. 4. T. 112.*

Aut certè ita statuendum est, aut verò nobis hoc loco quasi principium quoddam accipiendum; demonstrationem esse rem certissimam & necessariam; & si quid est, quod demonstratione conclusum est: illud non posse aliter se habere. Ex quo illud necessariò efficietur: eam ratiocinationem, qua huiusmodi res concluditur, esse ex necessariis sumptionibus constituendam. *lib. 1. de Demonstr. c. 6. T. 16.*

Demonstratio erit ratiocinatio, quæ ex necessariis constat. *lib. 1. de Demonstr. c. 4. T. 7.*

Demonstratio est, cum ex veris & perspicuis conclusio est: aut certe eiusmodi, quæ ex quibusdam perspicuis & veris causam cognitionem sumunt. *lib. 1. Top. c. 1.*

Præ demonstrationes, & quæ in pluribus administrationibus insunt: elementa dicitur demonstrationum. *Metaph. l. d. 4. cap. 3. T. 4.*

Demonstratio in necessariis rebus dicitur: propterea quod fecus esse & euenire non possit, si plane sit demonstratum. *lib. 1. de Demonstr. c. 5. T. 6.*

Pro demonstrationibus accuratis hæc non sunt habendæ ratiocinationes, quæ ex notioribus nobis constituuntur. *lib. 1. de Demonstr. cap. 3. T. 6.*

Scire quamobrem res est: nihil est, quam rei causam nosse. Quapropter necesse est in demonstratione, vt medium minori extremo propter se conueniat: & maius item extremum medio. Ex quo illud efficitur vitiosum esse in demonstrando: ex vno genere in aliud migrare. *lib. 1. de Demonstr. c. 7. T. 203.*

Tria sunt, in quibus omnis continetur demonstratio: prima est ea, quæ ex demonstratione conficitur conclusio: sunt deinde & pronuntiata, ex quibus ipsa colligitur: tertium est ipsum genus subiectum, cuius affectiones, & quæ per se conueniunt, accidentia demonstrantur. *lib. 1. de Demonstr. c. 7. T. 203.*

Eorum, quæ fluxa & caduca sunt, nullam neque demonstrationem, neque scientiam (nisi fortè incertam quandam & quasi fortuitam) esse posse dico. *lib. 1. de Demonstr. cap. 7. T. 21.*

Illud profecto non est satis ad rem sciendam, quæ propter se alteri conuenit, adhibuisse ad probandum veras, in demonstrabile, immediatasque propositiones. *ibid. T. 13.*

Nos scèpe id ad rem sciendam satis esse existimamus, si modo ex veris ac primis quibusdam sumptionibus constat ratiocinatio: cum tamen multo fecus res habeat. *lib. 1. de Demonstr. cap. 8. T. 24.*

Neque demonstratio, vt nec ipsa ratiocinatio, ad id pertinet, quod verbo aut negatur, aut affirmatur: sed ab interiore sensu vim habet, remque semper respicit. *ibid. T. 25.*

Demonstratio efficitur ex verisimilibus & prioribus. *lib. 2. de prima resolut. c. 18.*

Demonstrationes à principio ducuntur: & habent finem sibi quodam modo propositum, vel ratiocinationem, vel conclusionem. *lib. 1. de Animi, c. 3. T. 48.*

Non potest vnius generis demonstratio in aliud genus transferri, nisi perinde sint affectæ: atque Geometricæ demonstrationes ad Opticæ aut Fabricæ demonstrationes: & Arithmeticæ ad Musicas. *lib. 1. de Demonstr. c. 7. T. 23.*

Ex prioribus ac notioribus constat omnis demonstratio. *lib. 1. de Demonstr. c. 3. T. 6.*

Omnis qua quippiam demonstratur probatio, constat propositionibus aut omnino necessariis, aut quæ plerunque ita fiunt. *lib. 1. de Demonstr. c. 24. T. 43.*

Necesse est, demonstratiuam scientiam ex iis sumptionibus constare, quæ & veræ sint, & primæ, & vt sic dicam, immediatæ & notiores, & priores, denique & causæ conclusionis. Nam si hæc sint omnia, fiet vt accommodata sint, ad id, quod demonstratur, principi-

pia. Quamquam enim possit esse ratiocinatio, vt finem omnia in demonstratione: tamen non sunt necessaria rem sciens, nunquam efficiet. *lib. 1. de Demonstr. c. 7.*

Ea, quæ demonstratione concludi possum, cum demonstratione non fortuito sciuntur: cum est animo comprehensa demonstratio. *lib. 1. de Demonstr. c. 2. T. 5.*

Aliquid doceri non potest, nec demonstrari, nisi per & principis capto exordio, vsque ad vltima perueniat. *cap. 2.*

Quod subiectum scientiæ est, demonstratione concluditur. *6. Ethic. c. 6.*

Demonstratio ad ea nulla exhibetur, quorum probatio venire possunt. *lib. 9. Ethic. c. 5.*

Omnium demonstratio esse non potest, res enim progredere. *l. 3. Metaph. c. 4. T. 7.*

Est præstantior ea demonstratio, quæ cum ceteris præterea conueniat, paucioribus absolutis, quam illa. *lib. 1. de Demonstr. c. 21. T. 40.*

Nihil est præter substantiam, quod per demonstrationem non ostendatur. *l. 2. de Demonstr. c. 7. T. 6.*

Demonstratio non definitio erit, quæ, quæ res definit. *dem.*

Ea tantum demonstratione concluduntur, de quibus dici possunt. *lib. 1. de Demonstr. c. 18. T. 35.*

Si est ea accuratio demonstratio, quæ ex principibus quæ non constat: aut verò, quæ ex iis componitur, quæ principia sunt: ea est potior, qua continentur illa, quæ appellatio magis sunt remota. Est autem priorior demonstratio de toto genere: profecto necesse est, vt in lenior vniuersi generis probatio. *lib. 1. de Demonstr. c. 7. T. 39.*

Vniuersi generis probatio ratione & intelligentia quæ autem de parte concluditur, ad sensum pertinet, vt natur. Quod igitur longe præstat demonstratio vniuersi generis, quæ in parte versatur: ista sufficit. *dem.*

Ponatur illam demonstrationem alteri præterea, reliqua paria habeat, paucioribus absolutis postulat, thesibus, aut propositionibus: vt enim sint æque magis, quæ propositiones: illa certe, quæ paucioribus constat, cognitionem afferet: quod profecto optabilius est. *lib. 1. de Demonstr. c. 21. T. 40.*

Vt quæque probatio certiorè parit rei cognitionem, de vniuersi generis quæ est, siquidem in eo posita sit omnia, vt ratiocinationis virtus, vt scientiam gignat. *lib. 1. de Demonstr. c. 7. T. 39.*

Est ea semper accuratio probatio, quæ quod ratiocinatio quod nusquam est, ostendit: & quæ errorem nullum in ratiocinationis virtus, vt scientiam gignat. *lib. 1. de Demonstr. c. 7. T. 39.*

Qui totum genus nouit, rem vt est, magis nouit, quam rem tantum intellexit: ob eamque causam vniuersi generis demonstratio, quam alicuius partis. *ibid.*

Erit potior accuratioque de toto genere demonstratio, quæ quod ratiocinatio quæ est, siquidem in eo posita sit omnia, vt ratiocinationis virtus, vt scientiam gignat. *lib. 1. de Demonstr. c. 7. T. 39.*

Est accuratio vniuersi generis demonstratio, quæ quod ratiocinatio quæ est, siquidem in eo posita sit omnia, vt ratiocinationis virtus, vt scientiam gignat. *lib. 1. de Demonstr. c. 7. T. 39.*

Par est, vt carum rerum, quæ ad demonstrationem accommodatæ sunt, sit etiam magis demonstratio. *ibid.*

Illam semper est optabiliorem demonstratio, per quam ratiocinationis virtus, vt scientiam gignat. *lib. 1. de Demonstr. c. 7. T. 39.*

Perspicuum est, nec omne, quod definitur, potest esse nec omne, quod demonstratur, posse definiti. *lib. 1. de Demonstr. c. 3. T. 2.*

Ad demonstrandum valere dico etiam communes opinioniones, quibus omnes docent atque demonstrant. *lib. 1. de Demonstr. c. 2. T. 4.*

Quoniam in vnoquoque genere ea necessariò inueniuntur alicui rei, & quia res huiusmodi est, conueniunt per se, modo de iis fieri, quæ per se sunt, sed etiam ex his conueniunt demonstrationes, quæ præter scientiam possum. *lib. 1. de Demonstr. c. 7. T. 19.*

Si aliqua sint initia, & nec probari demonstrationes possunt: nec progredi in infinitum licet. *lib. 1. de Demonstr. c. 2. T. 4.*

Omnium demonstratio esse nullo modo potest: quæ ex aliquo progredi, & in aliqua re versari, & aliquo modo sit demonstrationem. *lib. 1. de Demonstr. c. 3. T. 4.*

Essentia non videtur esse demonstratio. *lib. 2. de Demonstr. c. 8. T. 2.*

Qui demonstrare volunt, iis non est pendendum, de demonstratione, quandoquidem ex rebus contrariis nunquam potest demque res demonstrari. *lib. 1. de Demonstr. c. 8. T. 2.*

Hoc constat, demonstrationem omnem extrinsecus non pluribus strui, nisi forte per diuersa argumenta conueniunt colligatur. *lib. 1. de prima resolut. c. 25.*

Depositum.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

DEPOSITUM, Græce καταθήκη, dicitur, & est, quod depositum alicui datum est, ut habetur ff. de positi, l. in p. Dicitur autem a muro, quia depositum datur ad utilitatem vel marum ad utilitatem accipientis. B. Thom. secundum...

BIBLICI LOCI.

Exod. 22. 7. Depositum Pauli. Tim. 6. 20. sunt dona dote ad Ecclesie edificationem: veluti depositum Deus dedit Timotheo. Depositum Paphnagogi vocat, a verbo Paphad, visitavit. Depositum fidei nostræ commissum visitandum est, & accurate considerandum.

APOPHTHEGMATA.

Deum eius celebratur: Depositum quod acceperis, iudicium dabit tibi. Job. 2. de iustitia.

Quædam depositi nomine pecuniam accipiunt, hæc conditione, ut eam vtrisque simul in prius alter post tempus aliquod lugubri veste & squallente esse, & decepta muliere nummos abstulit. Eo de Demofthene, & depositum repetere cepit. Cum mulier deponens venisset, aggressus est patris adfuit, qui vtriusque depositum solvere, sed nisi locum addideris, id iacetur, noniam, ut ipse prædicat, hæc dicta lex est, ne pecuniariorum conspirationem, qui hoc egerat, ut eandem rem postulat. Val. Max. 7. c. 3.

SIMILITUDINES.

Prædicatores quidem cum parvis ecclesiis demissis malitiam capiant, non criminantur, quia se, autem, hoc modo prospicere, atque quotidie mentis instruere taliter cognoscunt. De his depositi redditione fas non est incitare quædam sit omnia, quæ manibus paucis porrigens, multos venientes de fraudans cum animo. Lib. de plant. No. 3.

HISTORICA EXEMPLA.

Depositum, si quis mutuo deponitur fraudetur, non venit in depositum accusat is, qui credidit, Stab. ferm. 42. In illis gravissima semper deponitur cautela agatur: apud veteres ellet, qui defraudaret, mortis crudelissimo supplicio. Idem ibidem.

Derisio.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

DERISIO, Græce καταγέλωσις, dicitur, & est, quod derisio alicuius personæ, vel defectum, in ludum vel contumeliam, qui defraudaret, mortis crudelissimo supplicio. Idem ibidem.

Derisio, si quis mutuo deponitur fraudetur, non venit in depositum accusat is, qui credidit, Stab. ferm. 42. In illis gravissima semper deponitur cautela agatur: apud veteres ellet, qui defraudaret, mortis crudelissimo supplicio. Idem ibidem.

SENTENTIA BIBLICA.

Derisio ab amico suo, sicut ego, inuocabit Deum, & exprobrabit illi. Pro. 3. Derisio Domini est omnis illi. Pro. 3. Derisio illudores, & manifestis dat gratiam. Ibid.

Tunc stabunt iusti in magna constantia aduersus eos, qui se angustauerunt, & qui abstulerunt labores eorum. Sap. 5. Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperate salutis, dicentes intra se, penitentiam agentes, & præangustia spiritus gementes: Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem impropriet. Nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam, & finem illorum sine honore: Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos fors illorum est. Sap. 5.

Non irideas hominem in amaritudine animæ: est enim, qui humiliat & exaltat, circumspicit Deus. Eccles. 7. Deridetur iustus simplicitas. Job. 12. Ambulans recto itinere, & timens Deum, despicitur ab eo, qui infami gradiatur via. Pro. 14. Parata sunt derisoribus iudicia: & mallei percussus stultorum corporibus. Pro. 19. Ecce derisorem & exhibit ab eo iurgium, cessabuntque causæ, & contumelia. 22. Illusio & improprium superborum, & vindicta, sicut leo, insidiabitur illi. Eccles. 17. Et qui spernis, nonne & ipse sperneris? Cum consummaueris depredationem, deprædaberis: cum satigatus deficiis contemnere, contemneris. Esai. 33.

ADAGIA.

Omnia præclara dicitur. κατὰ δὲ πᾶν ἀνὰ δέξιν. Vides erit huius adagy, cum absar da dicentem. Vel colligentem Sybanus volens reprehendere. E sublimi me ne derideas. ἀπὸ ψαλλῆ κῆρ τῶν κῆρ τῶν κῆρ. De eo qui cum visu ridet quempiam ac despectum. Εὐκρινάδ, ἴσται ὁ γῆρ. Græce τὸ κῆρ τῶν κῆρ est medium digitum ostendere, contra actis ceteris, signum causa, quo gestu contumeliam despectumque, supremum significabant. Suidas. Sic Feigen seigen. Nalo suspendere. Horat. in serm. Nalo suspendis aduoco. Est. Sufse ac subdole irridere. Poltica Ianna. Clanculariam irrisorem Persus prouerbialiter appellat. Poltica Ianna, a gestu ridendum aliquem a sergo. Ein Müng stechen. In eo ipso stas lapide, in quo præco prædicat. Quæ ad alit, ubi quis profens videns, audiens, tamen deluditur. Lorpedem rectus deridet. Conueniet, quæque, aliquis alijs id exprobrat, utriusque sit ipse obnoxius. Ein Heil heist den andern Sachträger. Item, Ein Heil heist den andern Langohr.

EXEMPLA BIBLICA.

Derisionis exempla. Magistri operum derident & contemunt Israelitas. Exod. 1. 12. Viri Suceoth Gedeonem, Iudic. 8. 6. Goliath Dauidem. 1. Sam. 17. 42. Nabal Dauidem. 25. 10. Michol Dauidem. 2. Sam. 5. 16. Elhas Baalitis. 1. Reg. 18. 27. Pueri Bethel Eliseum. 2. Reg. 2. 9. 22. 24. Israelite curiores & nuntios regis. 2. Paral. 30. v. 6. 10. Nuntios & Prophetas Dei. 36. v. 15. 16. 3. Esdr. v. 1. 50. Sanaballah & Tobias Ammonites Israelitas. Nehem. 4. 5. 1. 2. 3. Parentes & cognati Tobias. Tobia. 2. v. 15. 16. Iuniores lobum. Job. 30. 1. Iudæi Ieremiam. Jer. 20. v. 7. 8. Thren. 3. v. 14. 15. Mater septem liberorum, vna cum filio minore natu Regem Tyrannum. 2. Macch. 7. v. 27. 39. Nicanor Israelitas. 1. Macch. 7. v. 34. 35. Tibicines & turba Crisium. Mach. 9. 24. Principes Sacerdotum, Scribae, Seniores & milites. 2. v. 41. 2. Marci 15. 20. Luc. 22. 6. 63. 64. Herodes. 23. 11. quidam Iudæi Apostolos. Act. 2. v. 12. 13. Athenienses Paulum. 17. 32.

Vide Contemptus, Illusio, Irrisio & Risus. Item, Contumelia, Conuivium.

Desiderium.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

DESIDERIUM, Græce ἐπιθυμία, dicitur, & est, quod desiderium alicuius personæ, vel defectum, in ludum vel contumeliam, qui defraudaret, mortis crudelissimo supplicio. Idem ibidem.

Hebr. Anuah a verbo Aush, concupiuit, valde appetiuit: cognitionem habet cum Abah, voluit, & Nabah, formosus fuit. Nam formosa desiderantur. Et Chemedab, seu Chemedh, a verbo Chamad desiderauit ex animo, concupiuit feruenter. Affinitatem habet cum verbis Chamam & Chameh, incalescit. Quid enim desiderium aliud quam feruor & animi calor ardentissimus erga rem desideratam. Est autem desiderium libido eius, quod nondum adfit. Cic. Tuscul. 9. 2.

Desiderium est motus appetitus in amabile, & inchoatio amoris. Ex B. Thom. sec. sent. dist. 39. art. 3.

Desiderium differt ab amore, quia desiderium est de bono non habito.

E E

habito: sed amor est de bono absolute. *sec. eund. prim. parte. q. 20. artic. 1.*

Quo diutius abest, quod desideratur: tanto expectantis desiderium maiori quadam vi amoris ignoscunt. Caro deficit, sed cupiditas alitur & augetur.

Desiderium precedens comprehensionem rei, magis dicitur dolor, quam voluptas. *Arist. Metaph. 11.*

SENTENTIAE BIBLICAE.

Vniuersa terra desiderabat videre vultum Salomonis. *1. Regum 10.*

Quis det, vt veniat petitio mea, & quod expecto, tribuat mihi Deus? *Iob. 6.*

Domine ante te omne desiderium meum. *Psal. 38.*

Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. *42.*

Hac recordatus sum, & effudi in me animam meam. *ibid.*

Sitiuit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea. *63.*

Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. *84.*

Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. *119.*

Sicut ablactatus super matrem suam: ita retributio in anima mea. *120.*

Super flumina Babylonis illic sedimus, & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. *137.*

Anima mea sicut terra sine aqua tibi. *143.*

Desiderium suum iustus dabitur. *Prou. 10.*

Desiderium iustorum omne bonum. *11.*

Lignum vitae desiderium veniens. *12.*

Curremus in odorem vnguentorum tuorum. *Cant. 1.*

Nomen tuum, & memoriale tuum in desiderio anima. *Esai. 26.*

Anima mea desiderauit te in nocte. *ibid.*

Ego veni, vt indicarem tibi, quia vir desideriorum tu es. *Daniel. 10.*

Noli timere vir desideriorum, pax tibi. *10.*

Qui scrutatur corda, scit, quid desideret spiritus. *Rom. 8.*

Coactor est duobus, desiderium habens dissolui, & esse cum Christo. *Pbr. 1.*

Quae sursum sunt sapite, non quae super terram. *Coloss. 3.*

Ego sitienti dabo de fonte aquae viuae gratis. *Apoc. 21.*

SENTENTIAE PATRYM.

Qui desiderat, & si lingua taceat, corde cantat: qui autem non desiderat, quolibet amore, quolibet clamore aures hominum feriat: intus mutus est Deo. *Aug. sup. Psal. 86.*

Etiam quod tempore acceleratur, desiderio tardum videtur. *Aug. epist. 68. epist.*

Quod oculus non vidit, & et desiderari potest, concupisci potest. Desiderium sinus cordis est. Capiemus, si desiderium, quantum possumus, extendamus. *Aug. super Ioan.*

Quo diutius abest, quod desideratur, tanto expectantis desideria maiori quadam vi amoris ignoscunt. Caro deficit, sed cupiditas alitur & augetur. *Amb. super Beati immaculati.*

Cuncta desideria dilacione crescunt: si autem dilacione deficiunt, desideria fuerunt. *Greg. Hom. 23. super Euang.*

Sancti viri vnde desideriorum suorum detrimenta tolerant, inde maiora lucra conuictis aliis reportant. *ibid.*

Valentiores voces apud feruentissimas aures Dei nona verba faciunt, sed desideria. *In Mor.*

Quid clamas ad me? Voces apud aures Dei non faciunt verba nostra, sed desideria. Eternam enim vitam si ore non petimus, sed corde desideramus: ore taceamus, sed tacentes clamamus. *ibid.*

In qualitate desiderii potest mens honesta cognosci. *Cassiod. li. 4. epist. 25.*

Mala voluntate miser quisque efficitur: sed miserior, cum desiderium male voluntatis impleret. *Aug. 13. de Trinit.*

Desiderii religiosi facile est concedendum. *Greg. epist. 52.*

SIMILITUDO.

Cicerois, tanquam bona valetudo iucundior est iis, qui e graui morbo liberati sunt, quam qui nunquam aegro corpore fuerunt: Sic omnia desiderata magis, quam assidue percepta delectant. *In orat. post reditum ad Quirites.*

Desidia.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

DESIDIA, Graece *πρόθυμα*, in *πρόθυμα*, & *πρόθυμα* dicitur. Est autem desidia ignauia, & desidiosus, & piger, & ignauius: ita defes desidis, a desido, quod est, otiosus sedeo, vel subterfedeo. *Pl. Virg. Subsidit dubius.*

Desidia, Hebr. *Hatslah* & *Hatslah*, prouerb. 19. 15. & 31. 24. a verbo *Hatsah*, Desidiosus & piger fuit. Contrariam habet signifi-

cationem verbo *Hatals*, exultauit, exilit. Nam *desidia* velut compedibus vincti aegre pedem mouent. Ab *Hat* negligo, & latinum a felis animal tardigradum.

SENTENTIAE POETICAE.

Ouid. i. Remed.

*Quaritur Aegypthos, quare sit factus adulter
In promptu causa est, desidiosus eras.
Pugnabat alij cardis apud Non armis,
Quo ruerat vires Gracia tota sua.
Sine operam bellis scilicet dare, nulla gereret,
Sine foro, vacuum litibus Argos erat.
Quod potuit fecit: ne nil ageretur amant:
Sic Centi ille puer sic puer ille manet.*

Ouid. i. Amor 9.

Quinon sult fieri desidiosus, amet.

SIMILITUDO.

Sicut schoenobatae, qui in funibus sursum deorsum ascendere & descendere solent, silarum respectibus, orchestrae decidunt, & perennitiam & in hac viae rumper fuerint felices, in praecipit feruntur. Viam gustior & directior, nec non & periculiosior, quam finem multo sublimior est.

EEMLEMAT.

Desidiam abiciendam.

And. Alciati.

Emblema LXXXI.

*Quisquis iners, abeat, nam in chonice sige
Nos prohibent Samij dogmata sancta seu
Surge igitur: dno rog, manus assue se labori,
Det tibi dimensos crastina ut hora cubi.*

Desidia.

Emblema LXXX.

*Desider in modo Essus, speculatur & agitur
Subitus & accensam conegit igne faciem
Segnities specie retri velata cuculle,
Non se, non a hori scilicetate iunat.*

FABVLAE.

Bubulcus.

Bubulcus onustum lignis plaustrum domum agerem in lutofa via & salebris haerere & retineretur, compellens deos deasque in auxilium vocare, praerque carum me propter celebratum vulgo robur colebat. Hercules conspicendum obtulisse ferunt, & his ventos stolidam ignauiam ipsius. Rotis manibus, o bubulcus, quomulm bobus admoue, & deorum deinde operum cesses, dii frustra inuocentur. Vnde & prouerbum aduenientes inuocare numina. Ethoc aliquid & praerpetuoces deos.

Fabula narratur, contra desidiarum, pigritiam, effusionibus plerunque ignauium vulgus vota facit, & praerpetuolique & Terentianus Micio quaerit de adolescentibus speratas nuptias dormienti sibi confecturos deos: Et praerpetuoniam Hercules: *sed tunc inquit, aut quanto dicitur in praerpetuoniam* *πρόθυμα*. *Ionch. Cam. sub. A. sup.*

De apicula defertice generis sui.

Animaduertens apicula, fucos otiosos in copiam tam degere, quam laboriosissimum genus apiculae, & non magis opus facere velle decreuit. Et cum quosdam illorum furta suppetente etiam ybique pabulo affecerat, illorum furta suppetente etiam ybique pabulo affecerat, lamulas disperguntur, & ic quasi sepelunt intra carum igitur reuolare ad genus suum, & alucariae repperit, bus foraminibus & ostiis alucorum obturatis, celestemis & imbribus oppressa interit.

Fabula contra fugam laborum & desidiarum, de qua narrari poterit. *Ionch. Cam. sub. A. sup.*

Pediculi & Pulices.

Graci molestum & foedum animal *pediculus* vocant. Hi dixerit & pediculis. Hi sanguineantur, quem de pedibus exugunt. Sed & pulices simili pabulo videntur, & festi sunt ceteri animantium. Ab his intuitu quodammodo culi, ad pinguis & adipati corporis dormientes homines pulas, cum auditis appetent illum succum per os sopitus, & lumina poscit, quibus illatis, celeriter percipit capti necantur: pulices saltu frustrantes captos, non recurrunt.

Fabula docet, inertia & desidia, facultates, eximiam vitam maxime laedi. *Ionch. Cam. sub. A. sup.*

Desperatio.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

Desperatio, Graece ἀποθυμία, id est, in animi morbo, despero di-
citur. Et autem desperatio est agnoscere sine ulla rerum expecta-
tione meliorem se. Cic. lib. 4. Tuscul. quasi.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Desperatio quod periculosa sit desperatio. 2. Reg. i.
Desperatio non importat solam privationem spei, sed recessum a
desiderata propter impossibilitatem exitimatam. B. Thom. sec.
Desperatio est, quando ex falsa exitimatione propter peccata,
desperat de bonis, quae omisit, desperat de Dei misericordia, cre-
ditur non posse sibi parere, vel in gratiam reci-
Desperatio non importat solam privationem spei, sed recessum a
desiderata propter impossibilitatem exitimatam. B. Thom. sec.
Desperatio est, quando ex falsa exitimatione propter peccata,
desperat de bonis, quae omisit, desperat de Dei misericordia, cre-
ditur non posse sibi parere, vel in gratiam reci-

SENTENTIAE BIBLICAE.

Desperatio quod periculosa sit desperatio. 2. Reg. i.
Desperatio non importat solam privationem spei, sed recessum a
desiderata propter impossibilitatem exitimatam. B. Thom. sec.
Desperatio est, quando ex falsa exitimatione propter peccata,
desperat de bonis, quae omisit, desperat de Dei misericordia, cre-
ditur non posse sibi parere, vel in gratiam reci-

SENTENTIAE BIBLICAE.

Desperatio quod periculosa sit desperatio. 2. Reg. i.
Desperatio non importat solam privationem spei, sed recessum a
desiderata propter impossibilitatem exitimatam. B. Thom. sec.
Desperatio est, quando ex falsa exitimatione propter peccata,
desperat de bonis, quae omisit, desperat de Dei misericordia, cre-
ditur non posse sibi parere, vel in gratiam reci-

nerantibus nihil desperationis occurrat. V. ser. Episc. in quodam
sermone.
Desperatio est ad vitam statum vel virtutum reditum fracta spei
gubernatio. Vitor.

POETICAE SENTENTIAE.

Quid Pont. 2.
Confugit interdum templi violator ad aratro,
Nec perere offensus numinis horret opem.
Sen. Med.
Qui nihil potest sperare, desperet nihil.
Quid 2. Pont. 2.
Qui rapitur satis, quid praeter fata requirit?
Porrige ad spinae duras, saxa manus.
Accipere metuens pennis repidantibus ales,
Aut in humano se fessis venire sinu.
Nec se sicuro dubitat committere telto,
Quae fugit insectos terra cerna cavet.
Quid 3. Pont. 7.
Proximus hunc gradus est bene desperare salutem.
Seq. semel vera fuisse perisse fide.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

Desperatio cum ipsi maximo & exitiali sit malo, qui ea affe-
ctus est, cum acerba & grauis omnibus & reipubl. minime toleran-
da. ex orat. 1. contra Aristoph.
Desperatio omnis seipsum proicit, etiam quam consilio & ra-
tione tenere liceat salutem, & praeter omnium expectationem fit, si
forte incolumis seruetur. Quis igitur sana mente praeditus seipsum,
aut patrie commoda isti commiserit? quis non pro viribus fugerit,
aut cum procul summouerit? ne quis in talem vel inuitus incidat,
Ex orat. 1. contra Aristoph.
Neque vos confertatis animis esse oportet, praesertim cum scia-
tis, desperationem neque praesentibus rebus conducere, & vobis in-
dignam esse. Ex 49. Troam.

APOPTHEGMATA.

Leonidas, Ephorus dicentibus ad Leonidam, quod ad Thermopy-
las proficiscens, paucos secum educeret: Nimirum ad hoc, inquit,
negotium, ad quod proficiscimur. Indicans, satis multos educi ad
moriendum in bello: satis enim perire paucos, quam multos. Plur.
Anonymus: cuidam, qui laborans ab oculis exierat in bellum,
cum nonnulli dicerent: Quo vadis ad istum affectus modum; aut
quid facturus? Veni, inquit, aliud, certe hostis gladium hebetabo.
Plur.
Pompilius, rebus infelicitate gestis aduersus Caesarem, & ad sum-
mam desperationem redactus, in tentorium venit atronito similis,
nec aliam vocem emisit, quam hanc, εὐχὴ εἰς ἀγένη βολῆν. Ergo in
castra, sumpraque veste praesenti fortunae accommodata, clam pro-
fugit. Plur.

SIMILITVDINES.

Chrysothomi, sicut infirmus, donec medioeriter habet aliquam
passionem & sperat se posse curari, seruat se a nocuis medicis: si autem
intellexerit, insanabilem se iam esse, iam non parcat. Sic & homo, do-
nec medioeriter peccat, sperat salutem, quantumcunque potest, ob-
seruat se a malo: si autem grauius peccando experit desperare, iam
nihil dubitat facere, quasi qui iam peccatis suis vincit iudicium Dei.
In c. 21. Matth. hom. 40.
Sicut subdito oleo, minuitur lumen lucernae: Sic sibi male con-
fiscus, consideratione operum suorum malorum se confundit, & in-
fidelitati suae addit adhuc diffidentiam. In Matth. 24. Hom. 53.
Non est pernitiosum in praesidio vulnerari, sed post vulnus acce-
ptum desperatione curandi modum viceri denegare. Nullus se de-
mergit, naue fluctibus semel mersa, ac totum onus perditum desit
nauigare: sed rursus ad maria, nudusque festinat, rursus immensa
peruolat freta, & iterato felicitis cursu casus prioris damna com-
pensat: sepe & iam athletas videmus post frequentes lapsus, & de-
tractationes plurimas coronari. Militem quoque scimus post fugas
multas virum fortem fuisse, & vicisse victores. In 21. ad Entrop.
Vt qui se subducit malis, non criminatio nem ineretur, sed coro-
nam pro meretur: Ita qui violenta morte, seu laqueo, seu aliis modis
viam abruptit, hunc haudquaquam aequum fuerit in crimen vo-
cari: iuxta vestram sententiam. In epist. ad Galatas.
Non vides, medicos, si de salute egrotantis diffidant, non iam cu-
rante: dicunt enim, quod maluerit infirmitati dari, quod non vlti-
miorum suscipit morbus curam: artis enim industriam mo. bi ma-
litia vincit. Haec dicunt, qui de egroti salute desperant. Si vero sa-
nitas expectatur, omnia faciunt egroti, salubres afferunt medi-
cinas. Pari modo, si quis peccatis desperando cesserit, quasi non su-
perit poenitentiam salutem, se maius in malum stimulat. De poenitent.
serm. 6.
Sicut si imperitus agricola, vbi plantauit vitem, primo illo anno
diligenter curat & fodit, secundo vero ac tertio fructum se perce-
pturum speret: idque nisi obuenerit, desperans, quarto iam anno,
quo laborum suorum praemia percipere poterat, curam vitis omit-

tar: Ita interdum is, cui persistendo persuadere poteramus desperatione nostra profusus eliditur. Hom. 6. de diuersis. Thriners, qui in summo rerum periculo, omnem liberationis spem abiicit. Deum cum malo duce comparat, qui militis oblectatur interitu, aut exercitum in praecipitum collocat. In apoph. 50.

ADAGIA.

Actum est. n. r. g. a. l. u. r. Proverbialiter etiam his verbis hominis desperationem significamus. Es ist auch! Es ist geschehen. Nullus sum. ad in equ. und es equi. Hoc referenda etiam ille comicorum Hyperbole: Occidi, Perij: quibus desperationem, aut ingens malum significamus. Perierunt bona: legora mala. Ex Epistola Hippocratis ad Lacedaemonios de occisu ducis Mindari. Nunc erit, cum rem male esse desperabundus significamus. Pinus in minorem. vox vox. Vbi quis funditus radicitusq; perit, ita et nullo pacto restitui possit. picea ritu perditus dicitur. Ad restum res rediit. Significabitur hoc adagio summa rerum desperatio. Ter. in Phor. Opera tua ad restum mihi quidem res redij: plurissime. Suspendio deligenda arbor. Plin. In re debentem indigna. neg. Nullo pacto toleranda, veteres arborem suspendio deligendam esse dicebant. Es solte sich ciner selbst erwe. cten. Ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas. eis xouglidor mi uo. Decebatu ab eo qui mori decrevisset. A quinque scopulis desilire in fluctus. Quis potest ab iis, qui iam impatientes malorum, minantur semet in quodvis potius malum praecipit aturos, quam ut perpetuantur. Es solte ciner che in den Aheim springen. Omnibus armis praeditisque destitutum. Quos desperabundum, atq; animi auxilio, praesidioq; destitutum hominem significabimus, apposite utemur Versu Homeroico, qui est. Haud. O. Tuus ista ex quo dicitur, in xpi. non lo. os. & d. V. x. p. 7. 1. 1. Et clypeo simul & galea nudatus, & hasta. Phoenicum desperatio. Quorum in oris. Dicit solent, ubi desperatis rebus ad extrema consilia veniuntur. Tenus spes. V. x. p. 7. 1. 1. Spem incertam in futurum, potest a frigidam rememq; vocant.

BIBLICA EXEMPLA.

Desperationis exempla: Cain, Gen. 4. v. 13. 14. Israelita, Exod. 14. In Achitophel, 2. Sam. 17. 23. Elias, 1. Reg. 19. 4. quatuor Leprosi, 2. Reg. 7. 1. Saul, 1. Paralip. 10. 4. Saulis Armiger, 2. v. 5. Iudas, Matth. 27. 5. Cuius carceris, Act. 16. 27. Desperatio cauenda, 2. Cor. 12. 7.

HISTORICA EXEMPLA.

Namurini a Pub. Scipione Africano longa obsidione defatigati, cum intolerabiles pacis conditiones praescriberet, desperatis rebus, ultimo sese praelio accingunt: satis ducentes pro patria fortiter occumbere, quam per ignitiam deditos, vt oues, iugulari. Sa. bell. lib. 9. Ann. 5. Saguntum Hispaniarum oppidum, iuxta flumem Hiberum, societate foederisq; coniunctum cum Romanis, longa Pœnorum obsidione fameque eo redactum est: vt ciues extracto in foro igni, quicquid erat pretiosarum rerum, in eum conicerent; ac postremo se suosq; liberos eodem praecipitarent, ne venirent in hostium manus. Inde prouerbium, Saguntina fames, Erasim. Adagijs. ex Livio, Val. Max. & Cic. Phil. P. Licinius Crassus, profectus contra Aristonicum Eumienis filium, in eo praelio profugato exercitu, ipse ne in hostium manus veniret, baculo barbari satellitis, equum ducentis, oculum petens, eum in sui necem prouocauit. Plin. Causa Marci Iunior à Sylia, è Mithridatica victoria redeunte, eum toto exercitu fufus, in oppidum Piræneste se recepit. Vbi obfessus, eum nulla effugii pateret rima, veniam desperans, se Pontio Tellefino praebuit iugulandum. Adrianus Imp. incredibili membrorum omnium cruciatu impulsi, Maltorem quandam barbarum, partim minis, partim pollicitationibus impulsi & coegit, vt eadem sibi inferret: circumscripturque locum sub mamilla, quem Hermogenes medicus demonstrauerat, quo lethaliter percussio, sine dolore exspirauit: Theat. Zuing. fol. 79. Diocletianus & Maximianus Herculeus, anno Domini 307. ille Nicomedia, hic vero Mediolani, imperio sese abdicarunt, palam quidem negotiorum molem & senectutem cauantes; amicis, se id ex desperatione facere, quod non possent extinguere Christianorum religionem, confitentes. Niceph. l. 7. c. 20. Zonar. tomo. 2. Chron. Vesperantis.

Detractio.

DEFINITIO: ET ETYMOLOGIA.

DETRACTIO, Graecè καταρῆξις, xanogryphos, dicitur. Dilectus dicitur. Est detractio, denigratio dicitur. occultata verba, sec. B. Thom. secund. Sec. 9. ar. 4.

Detractio est seminatium mali occulte in proximo dicitur. fert autem detractio à contumelia; Quia contumeliam dicitur intendit honori derogare: Detractor vero in obsequio eius famam laedit. secundum B. Thom. secund. Sec. 9. ar. 4.

Detractio, quae est occulta maledictio ad denigrandum per impositionem falsi, per adductionem mali, per mali occulti, & per deprauationem intentionis: dicitur mortale, ex leuitate vero est veniale, nisi sit de grauissimo cum debitis circumstantiis nullum est peccatum. sec. Sec. 9. 73. ar. 1.

Hebraei detractorem vocant Halach-Rachid, id est lantem. mercator negotiorum suorum & mercium rum vel distrahendum gratia hinc inde cursum, ut per agitatur, ita detractores vndeque rumores corrumpunt, quosconque, quos postea in aliorum aures conficitur detractio omnium pessima supra modum delectantur. Delatio. Alio verbo videntur, nempe Raghal, detulit, bulando narrat rem alteri, obtractat. Detractor dicitur, & aliquid expicari, quod deinde alius interdum variis verborum circulis & ambagibus exponit nem habet cum Rachal, detulit merces, negotiatum coniugatione, Raghal exploratit ad defendendum alia res vocantur Raghalim, Gen. 42. 9. vide Deut. 17. 1. 1. 14. 7. P. Sal. 153. Detractorem praeterea Hebraei Metaphorice quasi dicias linguam, Gall. Langard: nam praeterea abatur in proximo perniciem, Lufchon enim Hebraei Ex nominis sui vocis etymo definitionem rei literatiori studio.

Quomodo autem haec differant, scilicet detractio, derisio, & susurratio. vide infra in Susurratio. Detractio significat tollo, extraho. Terentius: Accurrit feruntur hunc. Aliquando significat derogare, unde detractio dicitur qui famae alienae derogare nituntur.

SENTENTIAE BIBLICALIAE.

Diis non detrahes, & principi populi tui non maledices. Non maledices furdo: ne coram cœco pecces contra sed timebis Dominum Deum tuum, quia ego sum. Lem. 19.

Quare non timuistis detrahere seruo meo Moyse? Noli ire cum eis, neque maledicas populo, quia ego sum. Est. 22.

Cum ab eis recessissem, detrahebant mihi. Job. 19. Non loquentur labia mea iniquitatem. 27. Sepulchrum patens guttur eorum, linguis suis, venenum apudum sub labiis eorum. Psal. 5. 6. Multa sunt labia dolosa, quae loquuntur aduersum vitam: Quis est homo, qui vult vitam, diligit dies videlicet Prohibe linguam tuam à malo. Psal. 141. Dum commouentur pedes mei, super me magna clamor: Filii hominum, dentes eorum arma & sagittae: & sagittae gladius acutus. 57.

Domine libera animam meam à labijs iniqui, & à lingua mea. Psal. 120. Acuerunt linguas suas sicut serpentes, venenam abutentes eorum. 141.

Sufurro & bilinguis maledictus, multos enim nauis habentes. Ecol. 8.

Lingua tercia multos commouit, disperit ille de quo tem. Psal. 141.

Flagelli plaga liuorem faciat, plaga autem linguæ osia. Psal. 141.

Librasti me à lingua coinquata, detractorem, & a dacia, a rege iniquo, & a lingua iniusta. Ecol. 51.

Prouerbiore civitatis ac defensionem genus suae regis Dei, audebat infidiatorem regni dicere. 2. Mat. 23.

Beati estis cum maledixerit vobis homines, & dicitur malum aduersum vos, merentibus propter me. Mat. 5. Serpentes, gemina viperarum, quomodo figentes in herne? 23.

Malus homo de malo thesauro cordis sui proferet. Mat. 12. De ore tuo te iudico, serue nequam. 1. 9. Quidam dicebant, bonus est: alij dicebant, peccator. Psal. 141. 7.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

ETIOL.

Detractione penitentia nostra probatur. Lib. 5.
Peior est detraçtio in magni nominis viris, quam in plebei.

Cont. Pet. Obloquium est abfenti detrahere, & dolose mordere. In P. 1. 49.

Plus nocent in membris detrahentes Christo, quia animos creditorum interficiunt, quam qui eius carnem mox reſurrecturam peremerunt. De ſin.

Si hilari vultu detraçtorem audieris, tu illi das fomitem detrahendi: ſi vero triſti, vt ait quidam, diſcitur non liberè dicere, quod dicit non liberè audiri. In gl. ſup. P. 150.

Ventus à quilo diſſipat pluuias, & facies triſtis linguam detrahentem. Greg. in Prou. 2.

Bilinguis ſerpens habetur, atque mortalis, eo quod Diaboli miſter aliud lingua loquatur, aliud corde meditetur. Aug. in lib. de Paradis.

Caue, ne aut linguam, aut aures prurientes habeas, id eſt, aut ne ipſe detrahas aliis, aut alios audias detrahentes. Hieron. ad Nepotianum.

Nulli vnquam omnino detrahas, & ſi aliorum vituperatione te laudabilem videri velis, magis tuam vitam ornare diſce, quam alienam carpere: ac ſemper memor eſto ſcripturæ dicentis, Noli diingere detrahere, ne eradiceris. Pauci etenim ſunt, qui huic vitio renunciant. Ad Celant.

Rarumque inuenies, qui irreprehenſibilem vitam ſuam exhibere velit, vt is non liberè reprehendat alienam: tantaque huius mali libido mentes hominum inuadit, vt etiam qui procul aliis vitiis reſceſſerunt, in iſtud tamen quali in extraneum laqueum incidant.

Nil tam facile, quam otioſum, & dormientem, de aliorum labore & vigilis diſputare. In Oſcan.

Caue, ne ipſe detrahas aſiis, aut alios audias detrahentes: non minus auribus quam lingua fugias detractionem: nam detraçtor dum te videt non liberè au dire, non facile poteſt detrahere. Epistol. ad Nepor.

Vilitum ſatis hominum eſt, & ſuam laudem querentium, alios viles facere: quia alterius vituperatione ſe laudari putant? & ſuo merito placere non poſſunt, place te volunt in comparatione malorum. Hier.

Sicut ſagitta, ſi mittatur contra duram materiam, nonnunquam in mittentem reuertitur, & vulnerantem: ita detraçtor, quum triſtem facièm viderit audientis, imò non audientis, ſed obturantis aures ſuas, ne audiat ſanguinem illico conticeſcit, pallet vultus: hærent labia, ſalua ſiccatur. Epistol. ad Ruſſ.

Incongruum eſt lingua per totum mundum vagari, & corpore latere. Ibid.

Per Salomonem dicitur, Noli eſſe in conuiuiis potatorum, neque comedas cum eis, qui carnes ad veſcendum conferunt. Carnes ad veſcendum conferre, eſt in colloquutione derogationis vicium in proximorum vitia dicere. Greg. l. 14. mor.

Ii, quorum vita in exemplo imitationis eſt poſita, debent, ſi poſſunt, detrahentium ſibi verba compeſcere, ne eorum prædicationem non audiant, qui audire poterant, & in prauis moribus remanentes bene viuere contemnant. In Ezech. Hom.

Quid aliud detrahentes faciunt, niſi quod in puluerem ſufflant, & in oculos ſuos terram excitant, vt vnde pulvis detractionis perflauerit, minus inde veritatis videatur. Ibidem.

Lingua detrahentium ſicut noſtro ſtudio non debemus excitare, ne ipſi pereant: ita per ſui malitiam exercitas debemus æquanimiter tolerare, vt nobis meritum creſcat. Aliquando autem compeſcere: ne dum de nobis mala diſſeminant, eorum, qui audire nos ad bona poterant, corda in nocentium corrumpant. Ibidem.

Non maledicas furdo, &c. Furdo maledicere, eſt abſenti ac non audienti derogare: coram cæco offendiculum ponere eſt decretam quidem rem agere: ſed tamen ei, qui lumen diſcretionis non habet, ſcandali occaſionem præbere. In paſſ.

Omniem, qui palam veretur dicere, quod in aurem loquitur, ſuſpectum habeas: quod ſi coram te iudicare ille tenuerit, delatorem iudices, non accuſatorem. Bernhardtus in libro de conſideratione.

Detraçtor, & libens auditor, vterque Diabolum portat in lingua. Si pauperes, viles & abiectum reputat: ſi diues, ambitioſum, auarum & cupidum: ſi aſſabiſ, diſſolutum: ſi prædicator vel doctor, honoris & humani fauoris quaſitorem: ſi tacens, inutilis: ſi iſtius, hypocritam: ſi comedens, voratorem. Bernhardtus in ſerm.

Non ſolum ille reus eſt, qui falſum de alio profert: ſed & is, qui cito aurem criminibus præbet. Ibid. de ſum. bon. l. 3.

Non eſt ambiguum, omnem humani eloqui ſermonem contractioni obnoxium ſemper fuiſſe: quia diſſidentibus voluntatem moribus, diſſentiens quoque ſit motus animorum, & contra veritatem aut non intellectam, aut offendentem ſtultæ voluntatis error obnititur. Philariſus in principio libri de Trinitate.

Dentes diſti ſunt à demendo, ideo pulchre linguæ detrahentium

tium denses vocantur, quia sicut illi ciborum partes demunt, ita & isti opiniones hominum corrodunt. *Cass. in Psal.*

Quis hominum sic cautus est, vt si inter amulos loquatur, alium verbum eius incurtat aliquam questionem. nati menti sui ore ebriz, omne quod rectum dicitur, peruersum videtur. *In Psal. 39.*

Detractores autem quodam similitate vetecondit fuce conceptam malitiam, quam retinere possunt, conantur. Videas e detractore alta praeputi suspuria : sicque cum quadam grauitate & tarditate, vultu moesto, demissis supercilis, & voce plangenti egredi maledictionem, & quidem tanto persuasibilior, quanto creditur ab his, qui audiunt, corde non inuido, sed magis condolenti affectu, quam malitiose proferri. Doleo, inquit, vehementer pro eo, quod dilige eum satis, & nunquam potui de hac re corrigere eum, & alias mihi quidem bene comperit fuerat de eo istud, sed per me nunquam inuenisset, at quoniam per alterum patefacta res est, veritatem negare non possum reuera ita est. *Bern. super Cantica serm. 24.*

Nunquid non viperam est lingua detractoris ferocissima? plane nimirum, quae tam lethaliter inficitur flatu vno nunquid non lancea est lingua ista? profecto acutissima, quae res penetrat ictu vno. *Bern. in serm.*

Detractio est locutio ex inuidia procedens, bona aliorum detingrans. *Hugo.*

Detractor est, qui bona proximorum in quantum potest, minuit. *Idem.*

Congregat paulatim minima : vt post longum silentium cuncta simul obiecta plus nocent, quae minus opinionem laxerent, si per se singula prolata fuissent. *Idem in 55. Psal.*

SENTENTIAE PATRVM.

Ter. An. Prolog.

Id istis superant factum, atq; in eo disputant,
Contaminari non decet fabulas.
Factant ne intelligendo sit nihil intelligant.
Dehinc se quietant, porro monico desinant &
Maledicere, maleficia ne noceant sua.

Ter. Phorm.

Nihil est, Antipho,
Quin male narrando possit deprauari.
Tu id quod boni est excerpis, dicit quod mali est.

Hor. i. Ser. 4.

Absentem qui rōdit amicum:
Quin non defendis alio culpante: saluos
Qui captat risus hominum, famamq; dicacis:
Fingere qui non visa potest: commissura tacere
Qui nequit: hic niger est, hinc tu Romane cauetis.

Hor. i. Epist. 18.

Vt penitus notum si reuertent crimina, seruas,
Tuerisq; tuo fidentem praesidio: qui
Dente Theonno cum circumroditur, ecquid
Ad re post paulo sentura pericula sentis?
Nam in ares agitur, paries cum proximum ardet,
Et neglecta solent incendia sumere vires.

Plaut. Capt.

Quasi mures semper edimus alienam cibum,
Vbi res prolata sunt nostris dentibus.

Horat. 6. Epod.

Cane, cane: namq; in malos asperrimus
Parata tollo cornua.
Qualis Lycambe spretus insido gener,
Aut acer hostis Bubalo
An si quis atro dente me petueris,
Inultus ut flebo, puer?

Martialis 6.

Audes praeterea, quod nullus mouerit, in me
Scribere versiculos, mētras & perdere chartas,
At si quid nostris tibi bilis inuulerit ardor,
Vixet, & habebit, totaq; legetur in orbe,
Stigmatum nec vestigia delebit Cinnamus arte.
Sed miserere tui, rabido nec perditus ore
Fumantem nasum vixi tentaueris vrsi.
Sic placidus licet, & lambat digniorq; manusq;
Si dolor & bilis si iusta coggerit ira,
Vrsu erit, vacua dentes in pelle fatigas,
Et tacitum querens, quam possis rodere carnem.

Ter. Eunuch.

Nullum est iam dictum, quod non dictum sit prius,
Quare aquam est vos cognoscere atq; ignorere.

PHILOSOPHORVM SENTENTIAE

Nulla tam molesta felicitas est, vt malignitatis dentes vitare possit. Qui alienis malis sicut suis bonis laerantur, diuites sunt alienis iacturis, locupletes calamitatibus, immortales funibus. *Senec. in epist.*

Difficilem oportet habere aurem ad crimina. In p...
Fit necio quomodo, vt magis in aliis certum dicitur
tur, quam in nobis. *Vnde Poeta.*

Cum tua peruidens oculis mala lippe trahatur.

Cur in amicorum vitis tam cerni acutum?
Detrahre igitur aliquid alteri, & hominis incommo-
dum augere, magis est contra naturam, quam
dolor, quam caetera; quae possunt aut corpori acciderent
ternis. Nam principio tollunt conuictum hominum,
Cic. de Offic.

Arbitrari debemus magis esse contra naturam hominum
nī detrahere sui commodi causa, quam omnia inuicem
vel externa, vel corporis. *Idem.*

SIMILITVDINAE

D. Hieronymi, sicut sagitta si mittatur contra
nonnunquam in mittentem reuertitur, & vulnerat
illudque completur: Facti sunt mihi in arcum peruenire
Qui mittit alium lapidem, recidit in caput eius. Ita
tristem faciem viderit audientis, imo ne audientis
turantis aures suas, ne audiat iudicium sanguinis, illud
pallet vultus, haerent labia, salua siccat. *Ad Rom. in
forma.*

Thrueri, quemadmodum apes possunt cum dolbo
culeum, sed tandem relicto vel ipse percutit: Ita & de
ligni contabescit paulo post quam proximo malit
in apoph. 130.

EMBLEMA

In detractores. *Andreas Alciati*

Emblema CXIII.

Audem flagriseri matule, spij dūq; magistri
Bilem in me impuri pectus enomere.
Quid faciam? reddamne Sices? sed nonnet
Ala vna obstruere am corripuisse perat?
Quid prodest muscas operosis pellere flatus?
Negligere est satum, perdere quod in quaerit
Vide Calumnia, Maledicentia, Manducatio

Deuotio.

DEFINITIO ET ETYMOLOGIA

DEUOTIO, Graece *θεοσεβεία*, *θεός*, deus, *σεβείναι*, adorare. Quae
gius dicitur. Est autem deuotio, voluntas quae ad
di, quoad Dei seruitium pertinet, *seruus*, *seruus*, *seruus*
Dei, *seruus*.

Cultus autem seu huius seruitii regula, est
tas, institutio & ordinatio. Quoties enim humana
de suo inuitit, id superstitio, impietas & idololat
tur.

Hebraeis deuotio *Cherem* dicitur, id est. Anathema
de hominibus agitur, inter necionem significat, ad
natos homines indicans. Si de inanimatis rebus, agitur
tionem ipoliorum, quae ex pacto inter necionem
ditione euerfionis alicuius vrbis Deo omnia
instoque iudici eius mandato consecrabantur, & de
Vnde Iose. 6. 18 & 7. 1. Mich. 7. 2. Contraria vox est
est. Graecis Cherem est *κατά*, *κατά*, *κατά*, *κατά*
Cor. 12. 3. & 16. 21. Gal. 1. 8. 9. & 3. 13.

Deuotio, si ad pios homines referatur, significat
lum vehementer quo ex praescripto mandati
dix tuum generatum ipseali vocationi
Dei filios & seruos decet. *Vide Esod. 35. 21. 29. 2
nic. 29. 31.*

Deuotio nonnunquam significat impium factum
impudicæ, *Prouer. 7. 14.* Iudorum in apolito
conspirantium, *Act. 23. 12. 14. 21.* & Petri scriptum
mia deuotens, affirmansque nihil sibi esse negotium
quem comitatus paulo ante fuerat. Tunc enim
*riZen scriptum deuotere, & iurare, dicens, non
Mart. 26. 74.* *Quis* (inquit *Marcus. cap. 14. 9. 7.*)
tricus de speruere. ipse autem cepit execrari
imprecari) & iurare, dicens, non noui hominem
cius.

Quid deuotere, deuotio & deuotio fuerint
niis & exemplis sequentibus colligere licet.
Agamemnon quam deuotuit Diane quod in
cherimum natum esset illo anno, immolauit
Offic.
In hac trepidatione P. Decius consul. M. Valerius

Vana superstitio quanto nos infirmitas omnes
Vere Deus tibi nos est nostra sacrificium tibi?

Hec vera est deuotio, qua si ad Christum Ecclesie caput, ad martyres Christianos, aliaque Christi membra, iuxta fidei analogiam celestis que veritatis prescriptum referatur, innumera deuotionis & vere deuotorum preclara atque innumera fere exempla profere possit.

Deuotio est specialis actus voluntatis prompre tradendi se ad famulatum Dei, secund. B. Thom. ibid. sibi supra. Dicitur autem deuotio a voce, quod est, aliquid Deo sancte promitto. Vnde & huiusmodi promissio votum dicitur. Denoueo, destino, imprecor; hinc deuotor, qui aliud imprecatur: & deuotum, destinatum, quod modo ad prosperum, modo ad aduersum refertur.

SENTENTIA PATRVM.

Non putrefcit cor, si leuetur ad Deum: frumentum tuum si haberes in inferioribus, ne putrefceat, leuares illud ad superiora, frumento tuo quare mutare locum, & cor permittis in terra putrefcere, frumentum leuares ad superiora, cor leua in celum. Et vides inquis, possum? qui fines, que machina, que scale opus sunt: gradus affectus est, ut tuum voluntas tua est, amando ascendis, negligendo descendis stans in terra, in celo est, Deum diligis. August. in Psal. 85.

Si habet animus, vnde oblectetur extrinsecus, sine deliciis manet interius. In Ioan.

Anima Deo deuota sic actus corporis & terrenos mores vt veliat, quomodo si velit rursus induere. Consuetudo enim boni vium veteris prauitatis amittit. De vrg.

Hec est vera fortitudo, que nature vium, sexus infirmitatem, mentis deuotione transgreditur. In lib. de ver.

Nescio quid incorporaliter in nobis facit Deus, quod nec sonus sit, qui aurem percutiat; nec color, qui oculis discernatur, nec odor, qui naribus cupiatur, nec sapor, qui faucibus iudicetur, nec durum & molle, quod tangendo sentiat: & tamen aliquid est, quod sentire facile est, explicare non possibile. In lib. huanem.

Si nos virtus deuotionis in intimis afficit, omnis strepitus prauæ suggestionis obmutescit. Greg. in hom.

Viros ad offerenda Deo munera venientes in medio ciuitatis interfecit: quia diuini dedit operibus mentes, nisi magna se circumscriptio custodiant, surripere holte, dum deuotionis portant hostiam, in ipso itinere perierunt vitam. In lib. 8. in mo.

Non omnibus eodem modo data est gratia ista scilicet deuotio. Parro Thomas in latere, Ioannes in pectore, Petrus in sinu Patris, Paulus in tercio celo, secrete in huius gratiam sunt affecti. Prior mulier straxit in tutto loco humilitatis, posterior in iolio ipci, Thomas in fundamento fidei, Ioannes in lecto charitatis, Paulus in iustimo sapientie, Petrus in luce veritatis. Sic apud Iponsum maniones multæ sunt. Bern. super Cantica.

Temporis preteriti fructus est compunctio, futuri flos est deuotio. ibid.

Est vnguentum contritionis, est vnguentum pietatis, primum pungituum, dolorem faciens: secundum temperatum, dolorem leniens: tertium sanatiuum, morbum expellens. ibid.

Vbi crapulam ructantis inter pocula senserit Christus, vina sua dulciora super mel & fauum mentis propinare non dignatur. Vbi curiosa cibo, um diuersitas, vbi diuisis suppellectilibus discolorum varietas oculos pariter palcat & ventrem, celestis ieiuniam deserit mentem. ibid.

Melius est deuotum in minoribus, quam indeuotum in maioribus perfectionibus inuenire. Bern. in epist.

Deuotio est feruor bonæ voluntatis, quem mens cohibere non valens, certis manifestat iudiciis. Ioan. Cass. in coll.

Vide Votum.

Deus.

DEFINITIO.

Deus variis nominibus à Mose, Prophetis, Apostolis designatur. Que autem in veteri testamento sunt nomina, alia Dei essentiam, alia eiusdem essentia propria denotant. Prioris notaciones sunt Iehouas, Iah, Ehet. Nomen Iehoua deducitur est à radice Hanah, vel Hanah, sicut Græc. redditur: De quo multa Hebræi, frequenter occurrunt apud Mosen & Prophetas. 2. Iah, ab Hanah, sicut. Huius mentio extat Exodi 15. 2. Psalm. 69. 5. & 94. 7. 12. & 118. 14. 17. 18. 19. Cant. 8. 6. Ela 38. 11. frequenter voce Hallelu- Iah, id est Laudate Deum, & ad multo, um nominum finem Iirme- Iah, Zecarjah, &c. Deum primum videtur à nomine Iehoua. 3. Ehetie (qui sum) ab eodem verbo Hajah, sicut. Exodi 3. 13. 14.

EE 4 Nomi.

Quantitas autem omnis continuz quidem *Infinis*, discre-
 tionis Deum expertem significant. In finitatis seu Inei-
 rationis due sunt species: vna secundum locum mensuram
spatialis, qua Deus nullius dimensionis, hoc est, loci, incre-
 ditum capax esse significatur: sed essentia, presentia,
 que sua supra omnem locum, & in omni loco seu vbiq; ef-
 fectus, non tam contentus, sine definitione, dimen-
 sionum circumscriptione, quam Repletium presentiam Schola-
 stica: Altera, secundum tempus *temporalis*, quz (vt Boe-
 tium) est interminabilis vite tota simul & perfecta posse-
 ssio, *temporalis*, continuate spirituali, sine principio & sine
 fine, sine cessatione prioris ac posterioris, preteriti & fu-
 turo Deo essentia non per accidens (Deo enim nullum in-
 debens, sed primo & per se tribuitur. Est siquidem vnus Deus,
 quia Deum proprie analogum: nihil enim Deo proprie analogum: nihil genere:
 & essentia omne genus est: non specie: nam species Deorum
 non possunt dari: sed numero atque individuo. Quod & prae-
 sentia omnia, & vniuersitatis rerumque creaturam non
 comparatio ratioq; ipsa euidens simè demonstrant. Nam
 quod ipso quod est, vnus est, & prout est magis, ita ma-
 gis *Quia* Ens & vnus conuertuntur.

Deus enim consequntur Dei *Immunitatis*, qua ab essentia
 & proprietate qualitatis, siue proprie, siue analogice dictum,
 antiquis placet. Quod enim purus actus est, sine permissione vilius
 Deus non potest dari: sed numero atque individuo. Quod & prae-
 sentia omnia, & vniuersitatis rerumque creaturam non
 comparatio ratioq; ipsa euidens simè demonstrant. Nam
 quod ipso quod est, vnus est, & prout est magis, ita ma-
 gis *Quia* Ens & vnus conuertuntur.

Deus enim consequntur Dei *Immunitatis*, qua ab essentia
 & proprietate qualitatis, siue proprie, siue analogice dictum,
 antiquis placet. Quod enim purus actus est, sine permissione vilius
 Deus non potest dari: sed numero atque individuo. Quod & prae-
 sentia omnia, & vniuersitatis rerumque creaturam non
 comparatio ratioq; ipsa euidens simè demonstrant. Nam
 quod ipso quod est, vnus est, & prout est magis, ita ma-
 gis *Quia* Ens & vnus conuertuntur.

non sunt tres Dii, sed vnus Deus, quamuis Pater Filium genuerit, &
 ideo Filius non sit, qui Pater est: Filiusque à Patre sit genitus: &
 ideo Pater non sit, qui Filius: Spiritusque sanctus nec Pater sit nec
 Filius: sed tantummodo Patris & Filii Spiritus, & Patri & Filio
 etiam ipse coequalis, & ad Trinitatis pertinens vnitatem, non ta-
 men eandem Trinitatem nam de virgine Maria, & sub Pontio Pi-
 lato crucifixam & sepultam, tertia die resurrexisset, & in caelum ad-
 scendisset, sed tantummodo Filium. Pater & Filius, & Spiritus san-
 ctus, sicut inseparabiles sunt, ita inseparabiliter operantur. *August.*
lib. de Trinitate, & habetur de cons. dist. 3. Omnes quos.

Nec periculosius alicubi erratur, nec laboriosius aliquid quari-
 tur, nec fructuosius aliquid inuenitur, quam Trinitas. *Augustin. de*
Trinit. lib. 3.

O aeterna veritas, & vera charitas, & chara eternitas: tu es Deus
 meus, ad te suspiro die ac nocte. *Augustinus libro septimo Confessio-*
num.

Sic intelligimus Deum, si possumus, quantum possumus, sine
 qualitate bonum, sine quantitate magnum, sine indigentia creatio-
 rem, sine situ presentem, sine habitu omnia continentem, sine loco
 vbiq; totum, sine tempore sempiternum, sine vlla sui mutatione
 mutabilia omnia faciem, nihilque patientem. Quisquis Deum
 ita cogitat, & si nondum potest inuenire quid sit: pie tamen cauet,
 quantum potest, aliquid de eo sentire quod non sit. *August. de Tri-*
nit. lib. 5, cap. 1.

Deus res quaedam est captu ac venatu difficilis, semper recedens,
 atque à persequente procul se remouens. *Clementis Alexan. Strom.*
lib. 2.

Vnus reuera est vniuersus huius Deus, qui in Patre, & Filio, &
 Spiritu sancto cognoscitur. *Iustin. Mart. in expositione fidei.*

Quis non miretur nos, qui Deum patrem praedicamus, & Deum
 Filium & Spiritum sanctum, ita vt & vniuersis eorum vim & ordinis
 distinctionem exponamus, impios & sine Deo homines vocari.
Athenagoras in apol. ad Arianos.

Deus est in seipso, sicut *a & w*: in mundo, sicut rector & author:
 in angelis, sicut sapor & decor: in Ecclesia, sicut paterfamilias in
 domo: in animo, sicut sponsus in thalamo: in iustis, sicut adiutor &
 protector: in reprobis, sicut pavor & horror. *Augustin. super illud*
Mart. 6. Pater noster, &c.

Custodiatur Oeconomia sacramentum, quae vnitatem, in Trini-
 tatem disponit, tres dirigens, Patrem, Filium & Spiritum sanctum.
 Tres autem non statu, sed gradu: nec substantia, sed forma: nec po-
 testate, sed specie: vnus autem substantiae, & vnus status, & vnus
 potestatis: quia vnus Deus ex quo & gradus isti, & forma, & species
 in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti deputantur. *Tertull. con-*
tra Prax. cap. 2.

Laudemus vnum Patrem, & Filium, vnà cum Spiritu sancto, qui
 vnus est omnia, in quo omnia, per quem omnia, qui est vnde quaq;
 bonus, vnde quaque pulcher, vnde quaque sapiens, vnde quaque ius-
 ticus: cui gloria nunc est in secula. *Clementis Alexan. libro tertio,*
Pedagog.

Platonici dicunt, beatum esse hominem fluentem Deo, non sic-
 ut corpore, vel seipso fruatur animus: aut sicut amicus amico, sed
 sicut lucet oculis. *August. lib. de trinit. Dei.*

Quicumque philosophi de Deo senserunt, quod rerum creatu-
 rum sit effectuum, & lumen cognoscendarum: & bonum agenda-
 rum: quod ab illo nobis sit principium naturae, & veritas doctrine,
 & felicitas vitae, illos ceteris anteposimus, eosque nobis propin-
 quiores fateamur. *Idem.*

Omnia priusquam fierent, in notitia facientis erant, & vbiq; ibi
 meliora, vbi veriora. *August. super Genes. lib. 5.*

Deus solus Dominus est, quia illi sanimo, non ad suam, sed ad no-
 stram vtilitatem seruimus: nam si nobis indigeret, eo ipso non ver-
 rus Dominus esset, cum per nos eius adiunaretur necessitas, sub
 qua etiam ipse seruiret. *Idem lib. 8.*

Deus tibi totum est: si esuris, panis: si sitis, aqua tibi est: si in te-
 nebris es, lumen tibi est: si nudus es, immortalitate tibi vestis est.
August. super ioh. serm. 19.

Quicquid praeter Deum est, dulce non est: Quicquid mihi vult
 dare Dominus meus, auferat totum, & se mihi det. *Augustin. super*
Psal. 26.

Sicut tribulemur & angustemur, siue letemur, & exultemus, ille
 laudandus est, qui in tribulationibus erudit, & in letitia consolatur.
 Laus enim Dei à corde & ore Christiani recedere non debet,
 non vi laudat in prosperis, & maledicat in aduersis: sed quemadmo-
 dum Psalmus ille scribit: Semper laus eius in ore meo. Gaudes, a-
 gnosce patrem blandientem: tribularis, agnosce patrem emendan-
 tem: siue blandiatur, siue emendet, eum erudit, cui parat haeredita-
 tem. *August. super Psal. 54.*

Non est, quo fugias à Deo irato, nisi ad Deum placatum. *August.*
super Psal. 74.

Deus totus oculus est, quia omnia videt: totus manus est, quia
 omnia operatur: totus pes est, quia vbiq; est. *Augustinus super*
Psal. 120.

Totus in caelo est, totus in terra, non alternis temporibus, sed
 vtrius

PO
POLYANTIA

SENTENTIAE PATRVM.

potest legere, qui ante me scripserunt de Trinitate,
 veterum & nouorum catholicorum scripturas doce-
 re & Filium & Spiritum sanctum, vnus eiusdemque sub-

utrumque simul, quod nulla corporalis natura potest. idem lib. 2. de civitate Dei, cap. 29.

Solus Dei est in duobus locis & per totum mundum in eodem momento inuenitur. Athanasius, q. 26. ad Antioch.

In animo tuo considera iustitiam Solem, vniuersis quidem ex quo substantia, ut qui Deus sit, praesentio esse. Iulianus, Mart. in expof. f. dei.

Vna persona Deus & homo est, & utrumque est vnus Christus Iesus, vbi que per id quod Deus est, in caelo autem per id quod homo. Augustinus, epist. 57. ad Daradanum.

Fit omnium quod Deus statuit. Ambr. de vocat. Gent. libro 1. cap. 3.

Non est in Deo accidens motus, aut noua voluntas, aut temporale consilium, nec cogitatio eius cum rerum mutabilium inaequalitate variatur. idem lib. 2. c. 10.

Vnde consilium Domini manet in aeternum, nisi de nobis, quos ante praesciuit & praedestinavit? Augustinus in Psal. 32.

Quid ibo a spiritu tuo? nemo fugit ab illo, nisi ad illum: ab eius seueritate ad eius bonitatem. Quis enim locus te excipiet fugientem? nisi eius praesentiam ibi inuenias: si ascendens in caelum, ibi est: si descendens in infernum, adest. Augustinus, lib. de penitent.

Deum impossibile est honorem suum perdere: aut enim peccator soluit sponte, quod debet, aut Deus ab inuito accipit. Sicut autem homo peccando rapit, quod Dei est: ita Deus puniendo auferit, quod hominis est. Anselmus lib. Cur Deus homo, c. 35.

Quid misericordius intelligi valet, quam quod peccatori aeternis tormentis damnato, & non habenti, vnde se redimat, Deus Patet dicit: Accipe vniuentium meum, & da pro te. Et ipse Filius: Tolle me, & redimete. Quasi enim hoc dicunt, cum ad Christianam fidem nos trahunt. idem lib. 2. c. 9.

Ineffabile est diuinum nomen & incomprehensibile. Nam essentia Dei quid & qualls in se esse comprehendit a creato intellectu & humano sermone efferi non potest. Ideo Spiritus S. demisit se ad nostrum captum, & attribuit quibusdam essentiam suam descripsit. Damascenus, lib. 1. de fide Orth. c. 1.

Nemo est tam rudis, tam feris moribus, quin oculos suos in caelum tollens, tametsi nesciat, cuius Dei providentia regatur hoc omne, quod cernitur: aliquam tamen esse intelligat ex ipsa rerum magnitudine, motu, dispositione, constantia, utilitate, pulchritudine, temperatione: nec posse fieri, quin id, quod mirabili ratione constat, consilio maiore aliquo sit initiatum. Lactantius, Firmian. diuin. inst. lib. 3. c. 2.

Nemo est quidem, qui sapiat, rationemque secum putet, qui non vnum Deum esse intelligat, qui & condiderit omnia, & eadem, qua condidit, virtute moderetur. Quid enim multis opus est ad mundi regimena sustinendum? nisi forte arbitremur, si plures sint, minus habere singulos neruorum atque virium. ibid. cap. 3.

Deus autem, qui est aeterna mens, ex omni vniuersae parte perfectae consummataque virtutis est. Quod si verum est, vnus sit necesse est. idem.

Quis dubitet potentissimum esse regem, qui totius orbis habet imperium: neque immerito, cum illius sint, quae vbiq; sunt omnia, cum ad eum solui omnes vniuersae copiae congregantur. idem.

Qui autem putat, hanc tantam magnitudinem non posse ab vno regi, saluari. Nec enim quanta vis potestasque sit diuinae maiestatis, intelligit, si existimat singularem Deum, qui facere mundum potuit, eundem regere non posse, quem fecit.

At si concipiat animo, quanta sit diuini huius operis immensitas, cum antea nihil esset: tamen virtute atque consilio Dei ex nihilo esse constat, quod ad extrema mendicandi necessitatem deductus, vniuersum precibus exposcit, Deum solum obestatur, & per eius diuinum atque vnicum nomen hominum misericordiam quaerit. Nunquam igitur Dei meminerunt, nisi dum in malis sunt. Postquam metus desierit, & pericula recesserunt, tum vero alacres ad deorum templa concurrunt, his labant, his sacrificant, hos coronant. Deo autem, quem in ipsa necessitate imploauerant, ne verbo quidem gratias agunt. idem.

Non placebat Persis, quod aurea vasa templis inferantur, superuacuum putant esse inter religiones, quod non sanctitatis, sed avaritiae sit instrumentum. Illud enim fatuus est Deo, quem recte colas, inferre pro munere:

Compositum in suis sacris, animi, sanctosq; recessus
Mentis & incoctum generoso peccus honesto.

Lactantius, Firmian. diuin. inst. lib. 2. c. 4.

Quanto igitur rectius est, omissis insensibilibus ac vanis, oculos eo tendere, vbi sedes, vbi habitatio est Dei veri, qui terram stabili firmitate suspendit, qui caelum distinxit astris fulgentibus, qui Solem rebus humanis clarissimum ac singulare lumen in argumentum suae ac vniuersae maiestatis accendit, terris autem maria circumfudit flumina sempiterno lapsu fluere praecipit:

Iussit & extendi campos, subsidere Colles,
Et vnde reges sylvae, lapidosos surgere montes?

Satis est homini ad plenam perfectamque prouidentiam esse intelligat, cuius intelligentiae vis & summa horum & honorificet communem parentem generis humani, & mirabilem fabricatorem.

Inest ergo syderibus ratio, ad peragendum mundum Dei est illa ratio, qui & fecit & regit omnia. idem lib. 2. c. 10.

Nemo quaerit, ex quibus ista materiam tam magnae opera Deus fecerit: omnia enim fecit ex nihilo. Neque Poete, qui dicunt chaos in principio fuisse, ad effundendum atque elimentorum, postea vero diuersimode separerem, singulisque rebus ex confuso aereuo separterem, que descriptis, intruxisse mundum pariter, & carere.

Credibilis est, materiam potius a Deo factam, quae potest, quam mundum a Deo non esse factum: quia ratione, consilio, nihil fieri potest.

Denique, cum aperiret homini veritatem Deus, voluit, quae interfuit hominem scire, ad vitam conferret, vero ad curiosam & prophanam cupiditatem periret, ut arcanum essent. Quid ergo quaeris, quae nec potest beatior fias? Perse fca est in homine sapientia, si ad numerum, & ab ipso facta esse vniuersa cognoscit. Lactantius, cap. 5.

Gentes, licet lapides & ligna venerentur, tamen quid maius esse quam ipsi sunt, & in errore suo iudicant sapientiam, h. e. nulla gens est, quae naturaliter non Deum. Denique gentes idola colunt: sed si forte nesciant, si forte iuramentum aliquod inter illos venerit, ut illi vident, ligna vident: sed, Deus videt, & Deus adhaerent. Psal. 95.

Penitentiam Dei in scripturis sic debemus accipere, ut non somnium & iram: non quod Deum penitentem, aut penitentiam, qui loquitur per Prophetam, Ego Deus, & non ego, cui nos dicimus, tu autem idem ipse es, & anni tua non sunt, quod nobis ad meliora conuersis & ipsum peccatorem, ut nec iusto reddat praemia quae promittit, si decem peccatorum, nec peccatori poenas, quae comminatus est, si iustitiam ad salutem. Hier. in 7. c. Amos.

Per humanam similitudinem Dei potentiam, quae frustra non quod solum ponatur, & Deus pater, cuius filius, quae filium habet residentem, sed quo non aliter regnantem, nisi per nostra verba, intelligere accipimus. cap. ep. ad Ephes.

Per humane sermocinationis exempla, affectum non quod ille quempiam derideat, sed quod non deridatur. idem in Psal. 2.

Omnipotencia Dei in vtraque parte praetulerit, quod tribus tribuit misericordiam, & permanentibus in supplicia quae merentur. idem in 1. c. Esai.

Ista est sola hominis gloria, ut sciat & intelligat Dominus, qui facit misericordiam & iustitiam super omnia Dei providentia & iustitia gubernentur, & reguntur non habere rationem, iustitia plena sint atque reguntur. 9. c. 10.

Quomodo tuam possunt comprehendere cogitatione sint omnia, nihilque sit Spiritus tuus? Ex quo intelligitur, se, qui totus vbi que sit. idem in Psal. 138.

Ante mundi tempora, aeternitatem quandam credendum est: quibus semper cum Filio Spiritu S. ut ita dicam, vnum tempus Dei est omnis aeternitas, & aeternitas tempora sunt, cum in finitus sit ipse, quae aeternitas tempus excedit. Hier. in 1. c. ad Titum.

Neque enim possumus scire iudicia, & ex hoc illius sententiae praedudicare. Hieronymus, contra Iovinianum, cap. 16.

Deus corporis creator & animae est. Noli despicere, guli, id est, qui te plasmavit & fecit, ut voluit, ipse est Dei sapientia, qui in vtero virginis Mariae adificauit. Hier. in epist. contra Iovinianum, & hab. dist. 96. Noli despicere corporis erat.

Deus semper largitur, semper donator est: non nisi semel dedit: nisi semper det. Peto ut accipiam, & contempsum peto, auarus sum ad accipienda Dei beneficia. Nesciendo ipsa, nec ego latior in accipiendo: quanto praecipit plus scio. Hier. contra Pelagianum.

Prauam animam multis modis Deus visitare conatur, siue hanc visitat praecipit, aliquando autem hanc miraculo, ut & vera, quae nesciebat, audiat, & adhaerentem, aut dolore compuncta sedet, aut peccatum malum quod fecit, erubescat. Hier. in hom. Math. 23. iniquissimus Iesus.

Adest Deo, qui exit de seculo: adest Deo, qui illi eum inuenit, qui in ipso sperat: adest ille, iuxta Deum, si non fuerit. Ambrosius in Iuan.

Deus interuallo locorum non relinquitur, sed quatenus

...quodque suis studiis aut se Deo iungit, aut separat.
 ...Dei Deum videtur, sed mundo corde: nec corporalibus
 ...nec circumferitur visu, nec tactu tenetur,
 ...nec sentitur incessu: & cum absens est, videtur,
 ...non videtur. *idem super Lucam, lib. 1.*
 ...legem, Deus reum fecit genus humanum. Po-
 ...per legem nature apprehendere, fabrica mundi
 ...Deum solum diligendum, quod Moyses lre-
 ...sed impii facti sunt, non colendo creatorem: & iniusti-
 ...dum videntes dissimulant a veritate, non facien-
 ...Deum *idem in 1. cap. epistolae ad Rom.*
 ...Seraphim *(Isai. 6.)* quomodo volabant? Si volabant,
 ...Si hoc non possumus comprehendere, quomo-
 ...comprehendere valeamus, quem non videmus. *idem, lib. 3.*
 ...pro viribus, pro fide nostra inueamur Deus quid sit,
 ...aliquid possit comparari. Cerè hic est de quo &
 ...non potest dici. Cum estimatur, non potest estimari.
 ...sua definitio creescit. Qui coelum manu sua
 ...ambicum mundi claudit. Quem totum o-
 ...metendo sciunt. *idem, de fide contra Arianos, ca.*
 ...fidei hæc est, vt vnum Deum esse dicamus, neq;
 ...neque vt Iudæi natum ex Patre ante
 ...edum denegemus. neque vt Sabel-
 ...damus, vt eandem Patrem astra-
 ...virginem sicut ex virgine dispute-
 ...plures credendo & dissimiles potestates, &
 ...faciamus. quia scriptum est, Audi Israel,
 ...Deus vnus est. *idem libro primo de fide, capi-*
 ...Deus vnus non est: Deo impos-
 ...Deus temporalis non est: Deus minor non est. *idem,*
 ...Dei: quia impossibile est mentiri Deum: impos-
 ...non quid nam infirmatis est? Non vtique:
 ...non potest, si aliquid efficere non potest? Quid
 ...Non quod virtuti arduum, sed quod naturæ
 ...Impossibile, inquit, ei est, mentiri. Impossibile
 ...sed virtutis & maiestatis. *idem libro 6. epi-*
 ...non posse.
 ...potest, vt potius si possit, minoris esset vtique po-
 ...tens. Qui enim omnipotens, faciendo quod vult, non pa-
 ...Quod si ei accideret, nequaquam esset o-
 ...quia omnipotens
 ...simplicitatem cor-
 ...naturæ habens. *Nazianzenus orat. 45.*
 ...Deus Pater omnipotens vbiq; est, & vbiq; to-
 ...quoniam vbiq; totus est, in parte quæri-
 ...omnia, ipse extra omnia: ipse supra omnia,
 ...superior est per potentiam, inferior per sustentan-
 ...interior per subtilitatem.
 ...circumdans, interius pe-
 ...*Gregorius super Ezechiel, homilia 17. & libro secundo Mo-*
 ...laudes suas nobis indicat, vt valeamus cum audi-
 ...cognoscere, cognoscentes amare, amantes sequi, sequentes
 ...eius visione perfici. Vnde Psalmista:
 ...populum suorum annuntiabit populo suo, vt det illis hæ-
 ...at si aperit dicat. Idcirco fortitudinem suæ o-
 ...qui audierit, donis ditescat. *idem Mo-*
 ...Diabolus
 ...vtriusque armis vtatur, *idem li-*
 ...facit & ordinat, mala non facit, sed ab iniquis facta,
 ...ipse disponit. *Greg. lib. 18. Moral.*
 ...nonnulla percutit, & nonnulla inuita derelinquit. Quia si
 ...Deum res humanas curare crederet: Et rursus,
 ...extremum iudicium vnde testaret. *Greg.*
 ...philosophos: & non
 ...sed per piscatores subegit oratores.
 ...*Greg. super illud Job. 4. Nuncquid implebitur sagenas.*
 ...suis non promittit gaudia delectationis
 ...vt medicina more per amatum po-
 ...salutis redcant. *Greg. in Registro.*
 ...quæ per alienum testimonium non

explorat. *Greg. lib. 9. Moral. super illud Job 9. Si aequitas iudicij qua-*
ritur.
 Deus gaudet non de suo lucro, sed de nostra salute: tristatur non
 de sua iniuria, sed de nostra perditione. *Ivan. Chryost. super Mar-*
thæum.
 Deus cum poenas infert & punit, non cum ira passibili, sed omni-
 clementia ineffabili facit, medentis, non perimentis affectu. *Idem*
de Reparar. lapsi.
 Quid tam necessarium perditis? Quid tam optabile miseris?
 Quid tam vile desperatis? Christus salus lingulis, forma exemplaris,
 vita salutaris, salus infirmantium, forma suspirantium, vita spe-
 rantium. *Bern. serm. 6. in vigilia Natiuit.*
 Venit medicus ad egros, venit redemptor ad venditos, venit via
 ad errantes, venit vita ad mortuos, venit cum salute, cum vnguen-
 tis, cum gloria, nec sine salute Iesus, nec sine vnctione Christus, nec
 sine gloria venit Dei filius. *Bern. in serm. de Natiuit.*
 Non parum apprehendisti, si hoc tibi de Deo comperitum sit,
 quod nunquam sit, qui non clauditur loco, & nusquam non sit, qui
 non excluditur loco. *Bern.*
 Deus non partibus constat, vt corpus: non affectibus distat, vt
 anima: non formis substat, vt omne quod factum est. Nunquid ve-
 rendum ne cogitatione transuoleret illum: Quantum cuiq; in altum
 proficiat, ultra est. In terra quod homo cogitare possit, altissimum
 querere, ridiculum est: statueret impium. Vltra, non citra quæren-
 dum est. *idem de Consulerat. lib. 5.*
 Quam diues in misericordia, quam magnificus in iustitia,
 quam munificus in gratia, Domine Deus nos ter: non est qui similis
 sit tibi. Munerator copiosissime, remunerator æquissime, liberator
 piissime, gratia respicis humiles, iuste iudicas innocentes, miseri-
 corditer etiam saluas peccatores. *Bern. in serm. 57.*
 Sicur nullum est momentum, quo homo non vtatur, vel fruatur
 Dei bonitate & misericordia: sic nullum debet esse momentum, quo
 eum præteritum non habeat in memoria: Omne tempus, in quo de
 Deo non cogitas, hoc te computa perdidisse. *Hugo de Claustro ani-*
ma. lib. 1.
 Iesus Christus patet per est de nostro, de suo diues: qui ideo indi-
 gniam humanitatis assumpsit naturam, vt abundantia suæ nos par-
 ticipes faceret. *Cassiod. super Psal. 39.*
 Virtus inexplecabilis, pietas incomprehensibilis, sapientia ineffa-
 bilis, cuius definitio est, finem in sanctorum laudibus non habere.
Cassiod. super Psal. 47. Magnus Dominus.

POETICÆ SENTENTIÆ.

Deus Ethnicum redarguens in poemate Aur. Pru-
 dentii contra Symmachum.
 Tu me præterito meditaris numina mille,
 Quæ si males parere meis virtutibus, vt me
 Per varias partes innumas, cui nulla recidi
 Pars aut forma potest, quia sum substantia simplex?
 Nec pars esse queo, Sols diuiso rebus
 Compositis factiq; subest: me nemo creauit,
 Vt scindi valeam cunctorum conditor vnus.
 Crede, quod ex nihilo formam pars mea non est.
 Quare age, mortalis soli mihi construa templum.
 Meq; Snum venerare Deum.
 Paulo post.
 Templam mentis amo, non maris, aurea in illa
 Fundamenta manent fidei, structura muali.
 Consurgit pietate nitens, regit ardua cubnen
 Iustitia, interius spargit sola pecta rubentis
 Flore pudicitia pudor almus, & atria seruat.
 Hac domus apta mihi est, hac me pulcherrima sedes
 Accipit, æterno celestiq; hospite digna.
 Gr. Nazianzenus, de Principiis, seu principio, Carm. 1. ex
 Græco in Latinum coauerit. à I. Billio.
 Vnicus omnino Deus est, ab origine nulla,
 Causaq; ignarus, quem circumferere quicquam
 Quod queat hand vnquam fuit, aut quandoq; futurum esse
 A vno ipse amplectens, immenso robore, natus
 Vniuersæ magnus genitor, &c.
 Idem, Carm. 1.
 Nec Monas est expers numeris (namq; in tribus illa
 Constat): Vario nec rursus honore colenda est
 Sancta Trinitas, diuina erent natura secari
 Respuit. In deitate Monas doni axat: in illis,
 Ex quibus est, rursus tria conspiciantur oportet.
 Quis que trinum Deus est vnus, cum non nisi de vno
 Verba facis: rursus Deus vnus originis expers,
 Vnde sicut deitatis opes, scriptura sacra
 Cum tria commemorat.
 Idem Carm. 4. mundum alloquens,
 Quod sposterius te condidit ille, quid ante
 Quam fieres, variisq; tibi Deus vndique formis

indates

Inderet imperitiam tam multa in secula patrabat.
 Imperfectum enim non est mihi numerum mensuram
 Scilicet ille sua splendor em cernere forma
 Gaudebant, munusque suum triplicem pariter
 Luce nitens, soli ut motum est ipsi, pueri.
 Hoc quoque prater a quo se exerceret, habebat
 Sancta Trinitas mundi: formas namque ipsa futuri,
 Tam sibi presentis, illustrabat mente beata.
 Cuncta etenim que iam prateriere, vel adsunt,
 Quaeque etiam exiibunt, Triada sunt prompta patentis.
 Iacob. Billius Antholog. Sac.

Qui laudat Dominum de rerum condicione,
 Et rerum in specie predicat artificem:
 Laudet et aeternam mortem flammisque, minantes.
 Et iusti Regis iudicium metuat.
 Spes de promissis nihil ambigat, omne dabit Rex,
 Quod parat, et meritis gratia maior erit.
 Sed propeant fontes peccati absumpere nodos
 Ante diem moris, dum locus est veniens.

Idem.
 In Deitate gradus, mensura, et tempora non sunt,
 Et quod idem est, maius non habet atque minus.
 Corpore longe moles formae, recedant,
 Virtus summa caret subitus et sparsus.
 Quod pater hoc simul est verbum Patris, hoc verusque
 Spiritus, hic Deus est unus, et una fides.
 Per quam verorum spes non incerta bonorum
 Sublimem ignoto, scandit amore suam,
 Et pregressa a superior dulcedine voris
 Doctrinis pacis gaudet Apostolicis.

Idem.
 Nulla quidem mens est mortali in corpore vivens.
 Quae plena videat cognitione Deum:
 Sed mirum operum signis ostenditur auctor,
 Rectoremque, sum condit a quoque canunt.
 Unde licet sancti vires animique, vigorem
 Vincat et excedat gloria lausque, Dei:
 Nos tamen officio cordis gaudeamus et oris,
 Et tanto oblectat succubus esse bono.
 Hinc fides virtus, hinc flamma oritur amoris:
 Quod latet exercet, quod sperat reparat.

Idem.
 In solutum si quid labentia tempora promunt,
 Hoc mirum mundus dicit habet, novum.
 Sed rerum aut horum nullus non cognitus ordo est,
 Ceymentis quicquid secula cuncta ferunt.
 Quae non incerto volunt magna agmina motu,
 Sed sub iudicio stant, fluuntque, Dei.
 Ut nihil exiilat nature in partibus illis,
 Quod non ille suorum impetere arbitrio.

Idem.
 Dei gratiam, nisi pulvis vitis, excipi non posse
 Gratia Dei parca non est sed prodiga sese,
 Si vacua inueniat pectora, fundit eis.
 Cor vitis parca sit accis pectus in aue:
 Protinus atherens prolucet ora liquor.
 Ipse cadens offer vacuus eleuatur, repente
 Influet, et subit concubabit opes.
 Nam vacuus vasis ut capere ipse carere,
 Non, tibi qui stillat, iam liquor vilis erit.

Idem.
 Contemptum Dei in causa esse, cur carni ani-
 mus inimice impetet.
 Quid mirum est, menti quod sit caro feruere bellis,
 Nec insis dominus pareat illa sua.
 Mens meritas pandit pennis in carne rebelli:
 Obsequium domini cum neget ipsa sua.
 Ut mentis caro insis tua non pigra facessat,
 Fac tua mens feruet sedula iussa Dei.
 Ordinis hoc etenim ratio exigit, cur caro mentis
 Imperio subist, mente sequente Deum.

Idem.
 Cum constans anima aduersis non frangitur illis,
 Et fides virtus intemerata manet.
 Non inesse sibi Dominum patientia fortis,
 Inq, eius donum, quod stererit, referat.
 Nam quod non cecidit, proprijs si virtibus aptat,
 Hoc ipso, quo se stare putat, cecidit.

Idem.
 Quae Deus omnipotens promittit, perficit ipse,
 Nec proprium externis virtibus impler opus.
 Hinc secur a fides sperat, quod crescit amatque,
 Auctorem, qui quod spondet, et efficit.
 Nam si quae Dominum promittit, non operatur,
 Sed solum humanum praecidet arbitrium:
 Non hoc dona eius, sed sunt praedita Vocandas.

Ceu quisquam ex proprio sit bonus et sperat
 Quod quia non recipit pietas, seroq, reperget.
 Grata nos reparat, gratia iustitiae.
 Quae sic in cunctis implet sua dona Vocatis,
 Vt quorum dux est frat et ipsa vocat.

Idem.
 Deum supra res omnes amandum esse
 Famina si plethoram capiens a coniuge gemens.
 Praegemma nimis spernat amore virtum.
 Ecquis erit, qui non hanc excreterat, et virtum
 Dignam odio, dignam supplicio, putet?
 Heu nos ipse notat mutato nomine sermo,
 Plenaque perfidia pectora nostra ferit:
 Innumeris qui cum donis cumulemur in bonis,
 Praefertimus donis munera sumpta Deo.

Idem.
 Filiali timore Deo feruendum esse
 Clamores lapsus horrensens hominum, cernensque
 Cogitur in celestem se dare sepe fugam.
 At licet inuocato non dantem inquit oculis:
 Vt videret ipse tamen, sic abis inde lapsus.
 Hinc simul plene est, metuentis qui tarrata
 Crimina, non recti ductus, amor, fugit.
 Iunctum etenim querulo cum murmure, cernensque
 Obsequium magno displicet ossi, Deo.
 Fieri non posse, vt quicum simul et Deo
 diabolus seruiat.

Idem.
 Qui simul et Belie cupit inferre, Deoq,
 Et sequitur quae mens, quae caro nulli amant.
 Illo operam laudat, nec enim Deus illa moratur.
 Obsequia ad geminos quae referuntur bonis.
 Qui duplices dominos amplecti nititur vna.
 Ille videre duo nititur ora simul.
 Ille vna è manibus blande mulcet, fouetque,
 Atque vna rursus verberat ora manas.

Idem.
 Scire Deum cupiens, gaudere et vivere quare,
 Si verum et summum non amat Deum.
 Cui tribuit quicquid recte sapit optat, agitque,
 Et sine quo carnis gloria pulvis erit.
 Non ergo in quoquam sua munera deserit auctori,
 Ergo, suum Dominus se manifestat opus:
 Inq, illa habitat diues penetratibus hostes,
 Quae gaudent hoc se compta, quod ille dedit.

Idem.
 Deum nobis id esse, quod rebus omnibus
 charius habemus.
 Lurconi venter Deus est, ac nummus auaro.
 Et cui sunt Penes gaudia prima, Venar.
 Hinc honor et vero Deus est pro nomine sua.
 Quae iam eximulat non fatendo famam.
 Cui nimio Christus studij vultus amare,
 An non is fluctum numinis insur habet?
 Denique quo Christo quisquam plus quart amantem
 Nonne sibi summam numerem id esse parat?

Idem.
 Esse Deo verum et propriam est, cui quisque alio
 Aeterni regni in lumine semper erit.
 Nam qui insitiam spernunt, non esse laborant,
 Inq, nihil vendunt, et nihil esse queant.
 Non ergo illorum poterit pari multa Sidera,
 Quorum sanctorum nullus erit numerus.
 Sed vere magni et multos sine fine manebunt,
 In Christo quorum gloria perpes erit.

Idem.
 Irato Deo nulla ex parte auxilium expediant
 Aspera cum sortem cruciarent videra labant.
 E consanguineis au tulerit vilius opem?
 At ubi diuino redierunt lata fauore,
 Tum chorus hoc lato numer a lato vultu.
 Haud mirum quascumque oculus Deo aspexit opem
 Hinc fauor ex omni parte repente venit.
 At contra irato vultu quem conspexit illis,
 Non homo, non hinc ves iam laeet vlla virtus.
 Homer. in illiad.

Idem.
 Xep eis e Quia t'epir ya dia t'epi egeon
 Kai iudat'ep egeon uo quon' as zag quon' egeon
 O'st' d'ois i'ep' egeon uo quon' as zag quon' egeon
 Oportet quidem vestram o dea verbum esse ferre
 Et quamuis valde auimus o dea verbum esse ferre
 Qui diis paruerit, dy certe exaudiam' ep am.
 Idem in y. liad.
 Ποσειδ'ος δ'ιοι βιον και νευ.
 Dy autem ad sunt et nobis.
 Idem in d. liad.
 Χαλεπη δ'ε θυς εστιενος.
 Molesta autem Dei est ira.

Idem in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ὀψέριον ἰδὲ δὲ πικρὸν αἶμα δῖον,
Πῶς ἀπαισὶς εἰς ἡγῆ ἀδάσσοι καλοῖται,
ὅταν αἶμα εὐνοῖα εἴη, non bibunt calidum vinum,
Idem in 7. Iliad.

Homer. in 7. Iliad.

Ouid. 1. Med.

Ante mare & terras, & quod regit omnia celum,
Fusus erat toto nature vultus in orbe,
Quem dixere Chaos, rudis indigestaque moles.
Nec quidquam, nisi pondus iners, sive quod, eodem
Non bene cunctarum discordia semina rerum, &c.
Hanc Deus & melior licet natura diremit.
Nam veloterras, & terris abscedit undas,
Et liquidum spisso secrevit ab aere celum.
Qua postquam enoluit, cecog, exemit aeterno,
Dissociata locis concordis pace ligavit.

Hor. 1. Carm.

Qui res hominum, ac Deorum,
Qui mare, & terras, & varijq; mundum Temperat horis,
Virg. Ec. 8.
Nec curare Deum credis mortalia quaequam?

Hor. 3. Carm. 4.

Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum & urbes regnaq; tristia,
Diuosq; mortalesq; turbas
Imperio regit Sive aequo,
Sen. Hip.

O magna parens natura Deum,
Tug, igniferi rector Olympi,
Qui hanc se cito sidera mundo,
Cursumq; vagos ripa astrorum,
Celeriq; polos cardine versas,
Cur tibi tanta est curae perennes
Agitare vias atque hinc alii?
Vt nunc vana frigora bruma,
Nudent silvas
Nunc ar bustis redeant Sombra:
Nunc estus colla Leonis
Cererem magno seruore coquant.
Vires suas temperet annus.

Boet. 4. 6.

Sedit interea conditor altus
Rerumq; regens stetit habentis.
Rex & dominus, sors & origo
Lex & sapientis arbitri aequi:
Et quae motu concitat ire,
Sistit retrahens, ac vaga firmat.
Nam nisi rectos, renouans intus,
Flexos iterum cogat in orbem,
Qua nunc stabilis continet ordo:
Dissepia suo fonte futiscant.

Silius 6.

Iustitia, rectiq; dator, qui cuncta gubernas,
Stat. 5. T. 6.
Caucta haec, Superum dimissa, suprema
Mente fluunt.

Manlius 1.

Ac mihi tam praesens ratio non vlla videtur,
Qua pateat mundum diuino numine verti,
Atq; ipsum esse Deum: nec forte coisse magistra,
Vt voluit creari, qui primus maenia mundi
Seminibus struxit minimis, inque illa resoluat
Aequi & maria, & terras, & sidera caeli:
At heraq; immensos fabricantem sibus orbem,
Soluentemq; alios, constare & cuncta reuerit
In sua principia, & rerum mutare figuras.
Quis credat tantae operum sine numine moles
Ex minimis, cecog, creatum se dcre mundum?
Si fors ista dedit nobis, fors ipsa gubernet.
At cur dispositis Sibus consergere signa,
Et velut imperio praescriptos reddere cursus
Cernimus, ac viles prope rantibus Silla relinquit?
Cur eadem astinus exornant sidera noctes
Semper, & hibernas eadem, certamq; figuram,
Quisq; dies reddat mundo, certamq; ralinguit?

Senec. Thyest.

Res Deus nostras celeri citat as
Turbine versat.

Boet. 3. 6.

O qui perpetua mundum ratione gubernas
Terrarum caelq; fator, qui tempus ab euo
Ire iubes, stabiliq; manens das cuncta moueri.
Quem non externe pepulerunt fingere cause
Materie fluitantis opus, verum insita summi
Forma boni, liuore caronis.

Manlius. 1.

Deus est, qui non mutatur in euo.
Nunquam transuersas Solem decurrere ad Arctos,
Nec mutare vias, & in ortum vertere cursus.

Auroraeque nouis nascentem ostendere terram
Nec lunam certis excedere luminis orbis:
Sed feruare modum, quo crescat, quo recedat:
Nec cadere in terram prudentia sidera caelo.

Horat. i. Carm. 24.

Valeat una summis
Mutare & insignem attenuat Deus,
Obscura promittit.

Sen. Her. fur.

Dominare tumidos spiritus altos gere.
Sequitur superbo victor a sergo Deus.

Lucanus 3.

Quis enim laeso impune putaret
Esse Deos? seruat multos Fortuna vocentes,
Et tantum miseris irasci Numina possunt.

Quid. i. Art.

Nec securus quietos illos, similiq; sepore
Detinet innocui sinite Numen adeo.
Reddite depositum, pietas sua sedera seruet,
Frans ablit, rucius cedit habere manus.

Persius 3.

Magne Pater Diuum casus punire tyrannos
Haud alia ratione Selis, cum dira libido
Mouerit ingenium seruenit iuncta Senens,
Virtutem videant, intabescantq; relicta
Anne magis Siculi genuerunt ex a iuuenis?
Et magis auratis pendens laque aribus ensis
Purpureus subter ceruicis torruit.

Virg. i. Aen.

Si genus humanum & mortalia tenuit aima:
At sperare Deos memores sancti, atq; nefandi;

Ex Graecis Comicis.

Platon 7. de leg. 2. partem de illis. Ois.
Est Deus ubiq; spectat idemq; omnia.
Ois. Ois d' ophaluis eis to pas' ois.
Acutus ad cernenda cuncta oculus Dei.
Ayen ti Ois rris neg'is p'os tis d' h'ny.
Adducit ad supplicia nomen improbus.
Ois d' p'ny r'ny 2. o p'ny r'ny d' o'ny.
Haud ullus unquam transiit plagam Dei.
Ois r'ny 2. ayen r'ny r'ny r'ny r'ny.
Est facile quiduis sero opem quando Deus.
Eis r'ny Ois p'ny, xas eis i r'ny p'ny. vel
Ois d' h'ny r'ny r'ny r'ny r'ny.
Deo fauente, vimen est r'ny loco.
To r'ny r'ny r'ny r'ny r'ny r'ny r'ny.
Deus labores adiuvat mortaliu.
Platon in h'ny r'ny r'ny r'ny r'ny r'ny.
Labore diui quilibet vendunt bona.
Ely r'ny d' r'ny r'ny r'ny r'ny r'ny.
Vt a aqua nunquam respiciat aures Dei.
Alig'ny in p'ny r'ny r'ny r'ny r'ny r'ny.
In profusa equum forte meminisse est Dei.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Omnes homines notionem Deorum habent, omnesq; summum
focum diuino cuidam numini assignant tum Graeci, tum barbari,
qui quidem esse putent, vt scilicet apte immortalis attribuerent im-
mortale. lib. 1. de celo. c. 3. T. 22.

Deus & natura nihil frustra, nec sine causa faciunt. lib. 1. de celo. c. 3. T. 22.

Si Deus hoc modo bene affectus est semper, quo nos interdum
sumus: profecto admirationem excitat, eoque maiorem, si magis eo
animo est constitutus. Arque ita est. Vita quoque ei suppetit. lib. 1.
Metaph. 7. T. 39.

Deus actio est, illis porro actio, quae per se est, & optima, & aeter-
na: atque Deum animal esse, & praestantissimum dici-
mus: vita igitur & aequum continuum atque perpetuum Deo suppetit.
Et enim hoc Deus lib. 1.

Dei actio est immortalitas: quae in vita posita est sempiterna. lib.
2. de celo. c. 3. T. 17.

Diuinum prauitatis & mali cuiusquam participans non est. lib. 1. de
celo. c. 9. T. 100.

Deus perpetuam rerum originem fabricatus, vniuersum omni-
bus suis numeris expleuit. lib. 1. de Ortu. c. 10. T. 59.

Rerum natura male administrari non vult: & multo magis domi-
natus ac participatus non est vultis, vnus ergo sit princeps. lib. 1. de
Metaph. c. 10. T. 56.

Deus cum beatus sit ac felix, non propter aliquod aduentitium
adiumentum, sed per se ipse, & quod natura sit bonus. lib. 7. de Re-
pub. c. 1.

Quod in nauis gubernator, quod in curru agitator, quod in cho-
ro praecentor, quod denique lex in ciuitate, & dux in exercitu, hoc
Deus est in mundo. lib. de Mundo. c. 6.

Deus quidem si vim spectes, valentissimus si deo-
simus: si vitam, immortalis: denique si virtutem, perfectus
ibid.

Prope Deus est, tecum est, intus est. Ita dico Lucilius
spiritus debet, bonorum malorumque nostrorum
custos: Hic prout a nobis tractatur, ita & nos tractatur
vir sine Deo nemo est. An potest aliquis supra fortunam
adiutus, exurgere? Ille dat consilia magnifica, & certum
bono viro. Seneca ad Lucilium.

Quis dubitare potest, mi Lucili, quin decorum immo-
nitas sit, quod viuimus?

Summa illa, & pulcherrima omnium natura
mit, nec periculosos quidem fecit. Primus est Deorum
credere: deinde reddere illis maiestatem suam, nec
fine qua nulla maiestas est, scire illos esse, qui praestant
vniuersa, vtiua, temperant, qui humani generis
Idem epist. 92.

Dii quoque multa ingratis tribuunt.

Deus quidem munera vniuerso humano generi
excluditur nemo.

Instita sunt omnium artium nobis semina, magister
Deus producit ingenia.

Quid enim est aliud natura, quam Deus, & diuina
do, partibusq; eius inserta? Ergo nihil agis ingratis
qui te negas Deo debere, sed natura, quia nihil natura
nec Deus sine natura, sed idem est vterque, nec diuina
de beneficiis.

Genitorem vnuerfitatis tam difficile est inuenire,
tum impossibile digne profari. Idem in Timaeo.

Bonus quidem Deus, & quidem Deus causa bonorum
autem omnium non causa. Idem lib. de Legib.

Mundus a Deo factus est. Platon in Timaeo.

Deus author maximus est. Idem.

Charitas Dei fuit causa factionis mundi & originis
rum. Idem.

Deus est summum bonum, supra omnem substantiam
que naturam, quod cuncta expetunt, cum ipse sit perfectus
inis, nullius societatis indigus. Idem.

Imperfectus quidem, & immundus in infernum
ctus, & purgatus hinc transiens cum Deo habitabit. Plato
deo.

Sic Plato, cum de Deo loqui esset animatus, dicitur
est ausus: hoc solum de Deo sciens, quod fieri, quantum
he non possit. Solem vero ei simillimum de vniuerso
rit, & per eius similitudinem viam sermone suo
comprehensibilia patefacit. Nam Deus, qui prima causa
tur, vnus omnium quaeque sunt, & quae videtur esse
figo est. Hic superabundant fecunditate materiam
tem creauit. Haec mens quae vocatur, quae pariter
nam similitudinem seruat authoris. Macrobius super
lib. 1.

Plato in libris legum, quid sit omnino Deus
non censet. Omnibus fere in rebus, maxime in puritate
fit, citius, quam quid sit, dixerim. Roges me quid
author vtiar, Simon, de, de quo cum quaestione
Hiero, deliberandi causa sibi vnum diem postulat
eo postulae quaereret, biduum petit, cum sepius
rum dierum, admiransq; Hiero quaereret cur a
to/inqui) diutius confidero, tanto res mihi videtur
lib. 1. de natura Deorum.

Quid enim potest esse tam apertum, tamque perspicuum
caelum suspeximus, caelestiaq; contemplati sumus,
quod numen praestantissime mentis, quo haec regantur
ait. Deor. in princ.

Vndiq; omni ratione concluditur, mente confidit
omnia in hoc mundo ad salutem omnium conferuanda
mirabiliter administrari. Idem.

Esse igitur Deos perspicuum est: vt id qui negat
mentis existimem. Idem.

Dico igitur, prouidentia Deorum mundum, & omnes
partes & initio constitutas esse, & omni tempore
idem.

Nihil est autem praestantius Deo, ab eo igitur
mundam regi. Nulli igitur est naturae obediens,
Deus: omnem ergo regit ipse naturam. Etiam
mus, intelligentes esse Deos, concedimus etiam
rerum quidem maximarum. Ergo, vtrum igitur
maxime sunt, quoque haec modo tractanda, ac
non habent, qua tantas res sustineant & gerant. A
tio rerum aliena natura Deorum est, & sustinet
pter imbecillitatem difficultas minime eadem in
Deorum: ex quo efficitur id, quod volumus. Deorum
modo sunt, vt profecto sunt: animantes esse, nec
tes, sed rationis compotes, inter seque quali

rum à spectatoribus ob id derisus. De oculis, inquit, ô Crates, & reliquo corpore bono es animo, mox enim videbis eos qui corpus tuum deforme modo turpiter derident, morbo contrahi & vmbibus viribus delitru, & tum te beatum esse sentient, deformem quidem, sed sanum, robustum, & laboris patientem. Sensit homo ethnicus, quam variè Deus sua dona hominibus distribuat, alium ornat forma & sanitate, alium sapientia: hunc virtutibus, illum corporis robore: ita tamen, vt non vni & soli omnia conueniant. *Laer. lib. 6. c. 5.*

Siratonicus inuitatus aliquando, vt audiret citharcedum canentem, postquam audierat, recitauit illum versiculum Homericum, *Tal' est, ut quos pax id vixis uariis temporibus, & vniuersis id est, Huic dedit hoc pater alitonsans, verum abnuit illud. Cuidam roganti, Quo pacto? expofuit, male cithara canere dedit, bene canere negauit. *libro 6. apoph.**

Dercyllidas, Missus orator ad Pyrrhum, qui iam exercitum induxerat in terram Spartanorum, vt cognosceret quid sibi vellet: cum Pyrrhus prescriberet vt regem suum Cleonymum reciperent, alioqui futurum vt intelligeret se nihilo ceteris esse fortiores, hunc in modum respondit: Si Deus est Cleonymus, non metuius eum, quippe qui nihil sceleris commissimus: sin homo est, nihilo est nobis praestantior. Hoc dilemate peritrixit superbas regum minas. *Dii*, qui nos velint, possunt iudicare, nec à quodam laedi viessim, non nocent, nisi improbis: homines hominibus ex quo metuendi sunt. *Plut. in Laeo.*

Cato Vicensis. Quum Pompeio res infeliter cederent & ad Caesarem inclinaret victoria, Cato dicebat, in rebus diuinis multum esse caliginis: quod Pompeio praeter ius agenti fuissent omnia prospera: causam reipublic, tuenti nihil succederet. *Plutarchus in Cato.*

Xenophon dicebat tum maxime colendos esse deos, quum homini res sunt secundae: vt quum incidit necessitas, confidenter illos imploret: s, vt pote beneuolos iam & amicos. Recte Xenophon. Sed vulgus hominum contra facit, in felicitate profunda est Dei obliuio: cum viget calamitas, tum demum vtuntur & perfunduntur ad illud confugimus. *Lib. 7. apoph.*

Philo cum aliis Iudeis apud C. Caligulam accusatus ab Appionem, quod Caesari diuinos honores non retribueret, cictus ex aula, focus Iudeis respondit. Bono animo nos esse oportet, quibus iratus est Caius: quia necesse est adesse diuinum, vbi humanum cessat auxilium. *Ensch. lib. 2. Ecc. hist. c. 5.*

Thales, ininterrogatus olim, quidnam in tota rerum natura esset vetustissimum? Respondit, Deus. Quid ita? *eri dignatus*, hoc est nunquam esse cepit. *lib. 7. apoph. ex Laer. c. 1.*

4 SIMILITUDINES.

• *Philonis Iudaei*, non possunt praepceptores, quemadmodum qui in vas infundunt, implere mentem eorum qui introducuntur: sed quando fons sapientiae, Deus, scientias tradunt humano generi, sine mora hoc facit, & ex tempore. *Lib. de sacrificio Abelis Caini.*

Quemadmodum solem hunc visibilem nulla aliare, quam sole ipso adiui cernimus, & stellas ipsas sola stellarum ope aspicimus: lucis aspectum luci debemus: Ita etiam Deus per seipsum sui illustrat, notitiam, cooperante nemine, quod ea res excedat vires omnium. *Lib. de praemijs arg. panis.*

Sicut voluptatem & corpus Deus nulla certa de causa odit: Ita etiam naturas bonas absque manifesta causa exulit, nihil potius aut prius habetas, quam vt eas laudaret. *Libro 2. Allegoriarum Legu.*

Sicut sol exortu suo stellas abscondit, tanto suo splendore perfusis nostris oculis: Ita, quoties animae oculi sincero, puro, fulgidissimoque luciferi Dei sensibili splendore irradiantur, nihil aliud possunt inpicere. Affulgens enim eius qui est cognitio, nihil non illustrat, vt etiam quae sunt per se splendidissima, collatione hac obcurantur. *Lib. de remulentiis.*

Chrysofomus, si tu vitiosum compares seruum, & volueris mores suos icere, nonne pones ante illum saccum cum solidis, aut aliquem concupisibilem cibum, & si quidem seruus ille incontinens fuerit, & sine timore porrigat manum suam, & accipiat inde, nunquid male fecisti? Aut nunquid tu egisti illum, vt male faceret: Non, sed probaasti malitiam eius, Sic & Deus dans hominibus occasionem peccandi, si peccare voluerint, non illos facit peccare, sed manifestat pertinaciam cordis eorum. *In 23. Matth. Hom. 46.*

Sicut athleta perficiuntur quidem omni curatione, & eo tempore quo sunt in certamine, sed non omni quiete, nec plena remissione perficiuntur sub legibus viuentes, sed postea omni, pleneque fruuntur: Sic & Deus non ita praestat, vt omnem quietem hic percipiamus: sed de longinquo (inquit) salutantes requiem. *Hom. 24.*

Origenis. Quemadmodum venter quum non sit Deus, tamen voluptatibus deditorum, qui pluris faciunt voluptatem quam a morem Dei: à Paulo dicitur Deus: Sic & qui non est Deus, princeps

huius seculi, de quo dicit Seruator, Princeps mundi huius est: Deus esse dicitur eorum, qui reculant accipere praepionis filiorum Dei, vt fierent filii seculi illius, & scilicet mortuis: & propter hoc persecuerant in conditione huius. *In c. 15. Matth.*

Fulgensius sicut competit Deo bono, vt causa sit salutis: nisi congruum est, vt impuratur causa cuiuslibet operis. *1. fol. 10.*

Mercurij Trimegisti. Ab ipso profecto factore nihil hilque turpe. Hæ liquidem passiones sunt creatas seque quemadmodum aes, rubigo, animata corpora lumina, ferrarius induxit rubiginem, quod animati corpora nam ac fordes. Eodemque modo nec Deus etiam mutationis aut perueratio malum subreperere cogit: mutationem rebus Deus instituit, eum quamdam generat purgationem. *In Pymandro, fol. 15.*

D. Augustini, non solum peccare, vel qualibet alia turbi atque terrena: sed ne ipsa quidem iustitia hominum, re credendum est, totumque: quo recte colitur Deus, libere, non Deo: neque enim fonti se quisquam dicitur berit, aut luci, si viderit. *Lib. 10. de Civitate Dei cap. 10.*

Cyprianus, quomodo fulgor nubes distumpit, & respectatio non tam illuminat, quam hebetat oculum: Ita alio scio quo motu tangens à Deo, & tangi tentans: cum tangit, non intueris. *De operib. Christi.*

Com. Videas quod mortale ingenium demeritas in terræ metallorum venas rimatur, & artificis oculos aut quo imperitus terram esse putet: & quum aurum propriam, & argenti aliam, aris quoque dispares ferri quibus diuerfa in terra species latere, mortale deprehendit. Diuina virtus inuenire potest & discernere non paratiusque carnis proprium sensum, etiam si videretur. *Symbol. Apof.*

Plutarchus, vt quibusdam mibus malifuit, non omnem quam perperam videre: velut Herculi, qui filios videri bus occidit: Ita leuius malum est, Deos omnino non credere noxios. *In Moral.*

Cum natus videri imminere tempestatem, primum inuocat, vt incolumi liceat in portum appellere: mox collat atque omnia nihilo ferius parat quibus est opus: Ita motu auxilio diuino fidere, sed sic vt nostram quoque intueretur beamus. *In Moral.*

Quemadmodum, à piscibus Hircanis, nec boni statui, nec mali: Sic Epicuri, nec turbati nos volumus, nec delectari beneuolentia. *In Moralib.*

Quemadmodum agricola non incidit spinam, primum ragum inde cepit: & Libyes non ante incendunt quam vus collegerit: Ita Deus non excidit genus humanum, nisi priusquam hinc fructus aliquis bonus contingeret. *In Moralib.*

Seneca, quemadmodum ex duobus sapientibus qui sit, non est beator eo, cuius intra paucos annos terminatur. Sic Deus non vincit sapientem delectat, etiam si videretur. *Epist. 74.*

Anonymus, vt peius sentiunt de homine, qui ab ira iracundum, perniciosum, quam qui negant cum vitiis nus male sentiunt de diis, qui negant vlos esse, quum esse morosos, noxios, irritabiles, vt faciunt superbia. *In Moralib.*

Thrinieri, qui periculorum quasi inuitabillium in culpa difficultatem, Deum eum malo duce comparant, delectatur discrimine, aut exercitum in praecipitio colunt. *poph. fol. 150.*

Fere à singulis destituitur, qui pluribus confidit: atque confuevit Deus consolari, qui desierunt in hominum apoph. 70.

Philonis Iudaei, quemadmodum certo scire non possunt que stelle qualis sit essentia, quærimus tamen alacriter que rationibus versimilibus, propter geminum dilectum. Ad eundem modum licet verum illud esse Deum non scire, debemus tamen indefinenter eum querere, quoniam siderato vel per se ipsa circa inventionem, res esse inuocabiles. *Lib. 1. de Monarchia fol. 51.*

Sicut lux à nullo illustratur, sed se ipsa ostendit: Sic nullis hominum operibus illustrari potest, diuina lucis ipsum solus illustrat. *Lib. 1. de Monarchia fol. 52.*

Chrysofomus, sicut qui in nauigabilem Oceanum nauigat, dum non potest eum transire, necesse est vt per nauem reueratur, vnde ingressus est. Sic antiqui philosophi, de Dei natura querere conuentices, vbi sunt ingressi, per sermone, in vltimo nihil è amplius inuenire potuerunt, quia Deus incognoscibilis. *In c. 1. Matth. hom. 28.*

Deo praecunte nullus officit obex. *Οὐδὲν ἐξ ἄνω ἐρχοῦν, ἰσὺν δὲ τὸ κελύφος. Plat.*
 Quoties significamus à Deo, verum principio, conatus nostri auspicium sumendum esse. *Wer Gott zum freunde hat / dem schadet kein Creatur.*
 Vnus Deus & plures amici. *ὁς ὁὐδὲν ἄλλο φίλος.*
 Proverbia admonet, quam plurimos esse parandos amicos, quod secundum Deum plurimum optulari possunt. *Nam gelebet ti ues Gottes / aber nicht eines Menschen.*
 Homo homini Deus. *Ἀνθρώπος ἀνθρώπου θεός.*
 De eo, qui subitam atq; insperatam attulit salutem, aut qui magno quopiam beneficio iuvit. *Antiquitas enim nihil aliud existimavit Deum esse, quam prodesse mortalibus. Ein Mensch ist dieu ante dem Gott.*
 Cum Diis non pugnandum.
 Qui non erit non esse pugnandum cum Genio, cum superis, cum magis Principibus (quos *τῶν ἑβραίων* etiam litera Deos vocant) *ἔμπροσθεν ἑαυτοῦ* Homeri.
Ὅσοι δὲ τὴν φύσιν αὐτῶν.
 Id est,
 Verum homines Dijs inferiores.
 Pindarus in Pythico hymno 2. sententiam hanc sic extulit. *Ἐπεὶ δὲ πρὸς θεοὺς ἐπέεσσιν ἰδὲ εἴ οἱ ὄρηται ἀνὰ θυμῷ, οὐδὲν ἐπιβήσεται.*
 Deus qui principium, medium & finem omnium rerum continet, rectum peragat cursum, *ὁ ὁὐδὲν ἐκτὸς τῆς φύσεως ἔχει μέτρον.*
 Plato refert hoc quasi vulgo decantatum. *Deum universitatem rerum omnium completi: hoc est, Principium, medium & finem.*
 Ab illo enim omnium que sunt initium, incrementum & summa.
 Oculis Dei fortissimus. *ὁὐδὲν ἀλλοιοῦτο.*
 Docet proverbia, Deum nihil posse latere, & quod in Epist. ad Hebr. c. 4. vers. 13. dicitur. *Non est creatura coram Deo inconspicua, sed omnia nuda & respicientia eius. Nusquam, quousque aliquem à peccando abstergere volumus.*
 Deus vindicæ iuvat, si modo propitius.
 Deus ubiq; presens est si faveat. *Neg. refert, ubi gentium agens, ubi proprio. Ad hanc sententiam accommodat illud Homericum.*
Πῶς ὁὐδὲν ἰδὲ ἴσως ἔχει τὰ πάντα ὠδὸν ὁμοῦ.
 Id est,
 Si libeat, servare procul quos, vumina possunt.
 Decus habeat hoc decus. *ὁὐδὲν ἄλλο ἔχει τὸ ζῆλον.*
 Tremor in deprecandis rebus nostras vires superantibus, soliquis Deo facti proclibus. *Sumptum ex Simonide.*
 Cunctabundus natura Deus. *Μὴδὲ τὸ ὄνομα ἰσὺν δὲ τῶν θεῶν.*
 Docet adagium, Deum esse lenem & clementem, nec facile ad castigandum malos, penamq; de his sumendum properare. *Sumptum ex Euripide, Gott fau wol ein Teufel borgeu.*
 Si Deus voluerit.
 De re futura, cuius exitus pendeat à Dei favore. *Nam etiam vulgo dicunt omnia causa. Si Deus voluerit. Arg. ita nos loqui iacobus post. docet. Id Homericum versu licet explicare, si quando vocabimur apud eruditos.*
Αὐτὸς ὁὐδὲν ἰδὲ ἴσως τὸν θεὸν ἰσὺν δὲ τῶν θεῶν.
 Id est,
 Dijs ita sitis sum fuerit quos gestat Olympus.
 Nunc Di beati. *Νῦν ὁὐδὲν ἰσὺν δὲ τῶν θεῶν.*
 Vox erat velut adgandenus & adgratulantis, quousque nocentibus supplicium meritis dignum contrigerit: perinde quasi Dijs & in eundem & honestum sit, ut scelerati dent penam. *Dalbet Gott Du lachet Gott.*
 Di lances habent pedes.
 Indicat Proverb. Deos ad scelera & sionem lente quidem procedere: sed tamen aliquando de malefactis penam sumere vel inopinato. *Gott thut mei langsam, aber wol.*
 Deus ex improbuo. *ὁὐδὲν ἄλλο ἔχει τὸ ζῆλον.*
 Dicitur de is, quibus in rebus perplexis prater spem aliquis exortitur qui adstrat salutem, negotij, difficultatem expediat. *A tragædiarum consuetudine desumptum, que in rebus desperatis Deum ex machina apparentem in ducunt in theatrum.*
 A Deo ficti.
 Quædam adagij forma dicuntur, qui excellenti quadam ratione ad aliquid naturæ compositi sunt.
 Cum Deo quisque gaudet & flet, *τὸν θεὸν ἰσὺν δὲ τῶν θεῶν ἔχει τὸ ζῆλον.*
 Admonet adagium verum humanarum celerem esse commutationem, neq; in nobis fixam, *Si res perpetuo secundæ sunt: verum statimq; Deo visum fuerit, ut a vel secundis rebus at tolluntur, vel ad veris si affliguntur.*
 Nullus indigens Deus, *ὁὐδὲν ἄλλο ἔχει τὸ ζῆλον.*
 Nullus est mortalium tam insolentis, in quo non aliquid desideretur. *Vnus Deus est sibi sufficiens, & quæquaq; perfectus.*
 Apparitionum & revelationum Dei peculiarium exempla: *Ada & Eux. Gen. 3. v. 8. Cain. 4. v. 6. Noacho. 6. v. 13. 14. & 7. v. 1. & 8. v. 15. & 9. v. 1. Abrahæ. 12. v. 7. & 15. vers. 1. Loth. 19. v. 1. Abimelecho. 20. v. 3. Rebecca. 25. v. 23. Isaac. 26. v. 2. Iacobo. 28. v. 11. 12. 13. & 32. v. 30. & 35. v. 9. & 48. v. 3. Moyli. Exod. 3. v. 2. Balaamo. Num. 22. 20. Iosua. 10. v. 12.*
 FF 2 21.

hoc Dei tergum est, quicquid cum nobis suo iudicio, tam illius naturam non contingat: perinde ac vultus, ac reliqua solis imago hebetioribus oculis illud admodum illud ipsum prænitio purissime lucis fulgore quo facile exuperat, intueri nequeat. *Lib. 2. de Theolog.*
 hoc hinc fabricatam citharam eiusque concinnitatem tom-
 pite miratur, aut concentum audit, nihil aliud quam i-
 tate vel arte, vel moderatore. citharædum animo
 que tota cogitatione conuertitur, etiam illi oculis fortaf-
 ac non ceteris: Ita & nobis seipsum prodit illud, quod & facit
 facta monet atque conferuat: cum interim quid illud tan-
 tæ nobis angustis nequeat comprehendere. *Lib. 2. de*
 vobis, vt hominis, breuiter vt vniuscuiusq; eorum,
 speciem pertinet, vna quædam est ratio & cuius-
 gratia competit, hoc & proprie inde nomen habet:
 non enim, vt hebetes, hoc indeat nullum, aut impropium ha-
 Deo essentiam, naturam appellationemque vnam qui-
 que, quamvis pro diuersa eisdem essentia consideratione,
 diuersa fortatur: tum quod proprie Deus dicitur,
 quod vniuscuiusque fuerit secundum naturam, hoc & vere
 Lib. 2. de Theologia.
 communis hic sol nobis quotidie præbet om-
 minus ve irradiat alium quod alium: sed in omnes
 iam: attamen si quis acutiore visu polleret,
 non quod sol magis in eum agit quam
 oculum extimam. At quisquis infir-
 te obtueri quidem tantam lucem poterit, præ-
 idem cogita de sole iustitiæ cum sit Deus
 omnibus iuxta suam essentiam: nos autem
 sciant, vt hebetes & oculis sciantes præ peccatorum
 lumen non esse idoneos, templum vero
 purissimo splendorem totius luminis cape-
 Spiritus opera, & peccato profus alie-
 non sicut sol quamvis sua vi attingat pariter omnia, ta-
 omnibus similiter capitur. Sicut verum illud iuxta ef-
 omnibus non similiter adest ceteris vt templo
 Confessio de Sancta & confessionalis. *Trin. fol. 26.*
 quod vnum est numeri principium, nihil con-
 spectionem nam & cum non esset principium nume-
 factum principium numeri non autem est.
 esse creationem erat perfectus, & post creationem non
 corum que ex creatione sunt, auget Deum. *In*
 ad *Origenem. respon. ad Quæstio fol. 321.*
 sicut quatuor extremitates crucis per medium centrum
 & contringuntur: Sic per Dei virtutem altitudo, pro-
 latitudo id est, omnis inuisibilis & visibilis crea-
 Lib. 4. c. 12. *Origen. iudei.*
 hunc sensibilem nemo est, qui non laudet & i-
 pulchritudinem & radiorum sym-
 admittens, si vero in eo diligentius at-
 iudicabit, & iudicis eius aspectum considerabit,
 sed etiam oculorum aciem
 Tale quid mihi videor pati mente, si requira-
 in capite primo *Ioannis.*
 non intra moles corporæ suprema sapientia
 quædam modum humidæ & sicæ materiæ intra
 continentur, continentur autem potius quam reposi-
 tæ. Sed que quidem diuina & inexplicabilis poten-
 tæ que extra templum sunt, comprehendens conti-
 omnes, ceteræ ac moderatur. *In Oracione habita super illo,*
 unitam *in vniuersum. Meminit. Theod. Dial.*
 quod lux est videntibus & visis, hoc Deus est intelligen-
 Ad Paulinum Presby.
 secundum essentiam nobis est incognitus: Ita secundum
 est immensus. *Ad Paulinum Presby.*
 Deus sicut mens est que mouetur sponte, se-
 in *Eschir.*
 Quæmodum mundi partes sunt cœ-
 & aer: Eodem modo membra Dei, vita, immortalis
 providentia, natura, anima, mens, horumq; omnium
 ipsum bonum: neq; fitaliquid vsquam, neque est fa-
 in *Pythagora. fol. 100.*
 sicut specula eundem sunt, quam oculi pupilla, &
 quæque Deus optima animæ nostræ parte purius quip-
 pendicus est. *In Alcibi.*

ADAGIA.
 Di beati. *Νῦν ὁὐδὲν ἰσὺν δὲ τῶν θεῶν.* Hoc est, Felices ad sint Su-
 precandis formula, cuius usus esse potest in quolibet
 Das wille Gott, Gott wille es. Da wille

PO

POLYANTHIA

Gentes. Nihil ergo eo loci de Diabolis & damnatis aliquando saluandis.

SENTENTIAE PATRUM.

Impossibile est, humanam naturam non tentari. Vnde in oratione Dominica dicimus: Ne nos inducas in tentationem; quam ferre non possumus, non tentationem pariter resistentes, sed vires sustendi in tentationibus deprecantes. Hieronymus super Matth.

Diabolus hoc nomen est, postquam homini inuidit. ibidem Epist. 5.

Vnusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus: Dehinc concupiscentia cum concepit, parit peccatum; peccatum vero cum contummatum fuerit, generat mortem: liberi arbitrii nos condidit Deus: nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur, alioqui ubi necessitas est, nec damnatio, nec corona est. Sicut in bonis operibus perfectior est Deus, (non enim volentis neque currentis, sed miserantis & adiutantis Dei) ut peruenire valeamus ad calcem: sic in malis atque peccatis serua nostra sunt incentiua & perfectio Diaboli. Cum viderit nos super fundamentum Christi edificare scenum, ligna, stipulam, tunc supponit incendium: edificemus ergo aurum, argentum, lapides preciosos, & tentare non audebit, quoniam in hoc non sit certa, & secura possessio. Sedit quippe Leo in insidiis, ut in oculis interficiat innocentem. Et vasa figuli probat fornax, homines autem iustos tentatio tribulationis. Et in alio loco scribitur: Fili accedens ad seruitutem Dei, para te ad tentationem. Hieronymus contra Iovinianum Epist. 9. c. 9.

Dicimus quoque & iudicium futurum in quo iudicio vnusquisque recipiet propria corporis prout gessit, siue bona, siue mala. Quod si homines recepturi sunt pro operibus suis, quanto magis Diabolus, qui omnibus existit causa peccati De quo sensimus illud, quod scriptum est in Euangelio: Quia & ipse Diabolus, & omnes angeli eius cum his, qui opera eius faciunt, & criminantur fratres, cum ipso pariter aeterni ignis hereditatem patientur. Si quis autem negat, Diabolum ignibus aeternis mancipandum non esse, partem hereditatis Dei cum ipso, sed eam in igne accipiat, & tentaturum esse, quod negauit. idem epist. 34.

Non est, quod cuiquam nostram adscribamur ærumnam, nisi voluntari. Nemo nostrum tenetur ad culpam, nisi voluntate propria deflexorit. Non habent crumens, quæ inferuntur, reluctantibus & voluntaria tantum commissa sequitur delictorum iniudicia quoniam in alios deriuamus. Voluntarium sibi militem eligit Christus, voluntarium seruum sibi Diabolus auctionatur. Neminem iugo seruitutis adstrictum possidet, nisi se ei prius peccatorum aere vendiderit. Ambrosius de vita beata, & habetur 15. quæst. 1. Non est, quod cuiquam

Anima nunquam a corpore vinceretur, nisi prius a Diabolo tentaretur. Nam nisi quis porci more vixisset, nunquam accepisset in eo Diabolus potestatem: aut si accepisset, non ut perderet, sed ut probaret. Sine permissione Dei Diabolus nocere non posse cognoscas, sic potentiam Diaboli magis timeas, quam diuinitatis offensionem. idem super Lucam.

Stantæ semper voluntas iniqua est, sed nunquam potestas iniusta, quia a semetipso voluntatem habet, sed potestatem a Deo. Quod enim inique ipse facere appetit, hoc Deus non nisi iuste facere permittit. In iuste igitur formidari non debet, qui nil, nisi permixtus, valet. Greg. 12. moral.

Quædam qualitates morum sunt certis vitis vicine: Nam mores asperi aut crudelitatis, aut superbie solent esse coniuncti: mores autem blandi, & paulo amplius, quam decet, letiores nonnunquam coniuncti sunt luxurie, & dissolutioni. Intuetur ergo inimicus generis humani vnusquisque mores, cui vitio sint propinqui: & illa ponit ante faciem ad quæ cognoscit facilius inclinari mentem, ut blandis & letis moribus sepe luxuriam, nonnunquam vanam gloriam asperis vero mentibus iram, & superbiam, & crudelitatem opponit. idem 14. moralium.

Diabolus contra illos diuersis tentationibus insidit, qui possunt etiam aliis sua vitiate prodesse: ut dum illi impediuntur, non proficiant qui docendi sunt. idem ead. lib.

Pugnator meus malignus spiritus, qui viuentem quemque accendit ad vitia, morientem trahit ad tormenta. idem in libr. 18. moral.

Diabolus dicitur iumentum, draco & auis. Humanum genus tribus vitis valde tentat: luxuria, malicia & superbia. In eis igitur, quos excitat ad luxuriam iumentum est: ad nocendi malitiam, draco est: ad superbiam, auis est. Gregor. libr. 3. Moralium.

Fili, accedens ad seruitutem, sta in timore. Hostis enim nosser quanto magis nos sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit. Eos autem pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit. Diabolus contra illos diuersis tentationibus

... hesson vberum... mium... em. Relicta... apud Deum... nt admodum... multum... que de... explicabil... rebus, nam... caluatoribus... tantum... cius compe... certim reg... iam comm... & penterf... tum est... luma conu...

BIBLICI LOCUS

... pmpiam &... sac feron... m auditor... calumnia... rogation... tot in reli... ium, reuoc... aliquo... tur, Chri... t) vos dicit... Diabolus... rionem dom... ludo & p... & Scriba... luncta quod... calumnap... ulus apote... miniarur... aboli em... peruenire... sue est... liquet, vel... voce Sana... figurat... solus, sed... iudicium... 34. Luc... err. 24. h... hominur... & imp... ibidem... lap... tur imp... ebrarem... ell qui per... miculum... onem ten... te referunt...

insultis, qui possunt etiam aliis sua vititate prodesse, vt dum illi impediuntur, non proficiant, qui docendi sunt. *idem libro 14. Moralium.*

Prius complexionem vniuscuiusq; aduersarius perspicit, & tunc tentationis laqueos apponit. Alius namq; letis, alius tristibus, alius timidus, alius elatis moribus exiit. Quo ergo aduersarius occultus facile capiat, vicinas complexionibus deceptiones parat: quia letitie voluptas iuxta est, letis moribus luxuriam proponit. Et quia tristitia in iram facile labitur, tristibus poculum discordie porrigit: quia timidi supplicia formidant, paucis terrores intendant. Et quia elatos extollit laudibus conspiciat, eos ad quacunque voluerit, blandis fauoribus trahit. Singulis igitur hominibus vitis conuenientibus insidiatur. *Greg. lib. 29. Moral. super illud Job, Diuiditur a suis super terram.*

Dæmones debemus interimerere, non eorum substantiam perimere, sed quia opus eorum, & studium est, vt nos peccare faciant, sine dubio eorum interitus est: si non peccamus. Si omnes nos hostes destruxerimus, tunc diem festum Domino celebramus. *Gregor. hom. 8. super illud Psal. 100. in matutino interfecit eam omnes peccatores terra.*

Hostis nostri tanta arte palliat, vt culpas nostras virtutes fringat, vt inde quisque quasi expectet præmia, vnde dignus est æterna subire tormenta. Plerumq; enim in vlcisendis vitiis crudelitas agitur, & iustitia putatur: atq; immoderata iusti zeli ira meritum creditur. Similiter effusio, misericordia: tenacitas, parcitas: & pertinacia, constantia reputatur. *Gregor. in Moral. super illud Job 40. Carisago illius quasi lamina ferrea.*

Iniustum est seruire diabolo, qui nullo placatur obsequio. *Greg. in homil.*

Dæmotum est mala suggerere: nostrum est non consentire. Quoties eis resistimus, toties eos superamus, angelos glorificamus, Deum honoramus, qui visitat, vt pugnemus: adiuuat, vt vincamus: consolida, ne deficiamus. *Bernb. in serm.*

Dæmones triplici acumine præcipientes vigent, scilicet sublimitate naturæ, experientia temporum, & reuelatione superiorum potentatum: Quanto propinquius finem mundi Diabolus videt, tanto crudelius persecutiones exercet, vt qui se conuino damnandum conspiciat, socios sibi multiplicet, cum gehennæ ignibus addicatur. *Isidor. de summo bono, lib. 1.*

Diabolus quando decipere quenquam querit, prius naturam vitiosiusque intendit, & inde se applicat, vnde aptum hominem peccandum in se perit. Diabolus serpens est lubricus, cuius si capiti, id est, primæ suggestioni non resistitur, totus in intima cordis, dum non sentitur illabitur. Tunc contra eum, quem possidet Diabolus acrius seuit, quando se diuina virtute ab eo expellendum cognoscit. *idem lib. 3.*

Multa sollicitudine præcauendum est Christianis, ne diabolicis iterum capiantur in sidis & eisdem rursus, quibus renunciauerunt erroribus implicentur. Non enim desinit hostis antiquus transfigurationem se in Angelum lucis, deceptionum laqueos ubiq; protendere, & vt quoquo modo credentium mentes corrumpat, instare. Nouit cui adhibeat ætus cupiditatis, cui illecebras gula ingerat, cui apponit incitamenta luxurie, cui infundat virus inuidiæ. Nouit quem merore conturbet, quem fallat gaudio: quem metu opprimat, quem admiratione seducat, omnium discit consuetudinem, ventilar curas, scrutatur affectus, & sibi causas querit nocendi, vbi quemque viderit studiosus occupari. *Leo Papa sermone octauo Nativitatib.*

Est autem quidem prauus ac subdolos spiritus qui est inimicus hominis, hostisque iustitiæ, hic insidiatur vniuersis, non fortuna, & eos qui Deum nesciunt, errore impedit, stulticia obruit, tenebris circumfundit, ne quis possit ad diuini nominis notitiam peruenire. In quo vno, & sapientia continetur, & vita perpetua. Eos autem, qui Deum sciunt, dolis & astu aggreditur, vt cupiditate aut libidine inueniat, aut peccatis deprauatos impellat ad mortem: vel si dolo nihil profecerit, violentia deijcere conatur: vulgi igitur & imperitorum opinio inibus credunt, qui fortunam putant esse, quæ tribuat nominibus bona, & mala. *Laëant. Firmian. diuinarum insitut. lib. 3.*

Scit ergo aduersarius ille nos, quanta sit vis huius cupiditatis, quam quidem necessitatem dicere maluerunt, eamque a recto bono, & ad malum & ad prauum transferunt. Illicita enim desideria immittit, vt aliena contaminet, quibus habere propria sine delicto licet. Obijcit quippe oculis irritabiles formas, suppetitque fomenta, & vitis pabulum subministrat: tum intimis visceribus stimulos omnes conturbat & commouet, & naturalem illum incitat atq; inflammat ardorem, donec irretitum hominem, implicatumque decipiat. Ac ne quis esset, qui penarum metu abstineret alieno, lupanaria quoque constituit, & pudorem infelicium mulierum publicauit, vt ludibrio haberet tam eos, qui faciunt, quam quas pati necesse est. His obsecantibus animas ad sanctitatem gentas, velut in cœni gurgite demersit, pudorem extinxit, pudicitiam fugauit. Idem etiam mares admiscuit, & nefandos coitus contra naturam,

contraque institutum Dei machinatus est, sic imbutio armavit ad nefas omne. *idem lib. 6.*

Vile est sanctis tentationum flammis examinari, vt quia fortes fuerunt, appareant, vel cogita per tentationum mitate fortiores fieri discant. Et sic cum probati fuerint coronam vitæ. *Beda super Matth.*

Quid prauus? quid malignus? quid nos ostendit? quius? qui posuit in celo bellum, in paradiso fratrum, in primis fratribus, & in omni nostro opere zizania seminauit in commotione posuit gulam, in generatione luxuriam, in correctione iram, in præfultu suæ dominationis, in corde posuit cogitationes malas, in ore posuit in membris operationes iniquas: in vigilando morosa praua opera, in dormiendo ad somnia turpia. Lacrimas soluto, nem, tristes autem ad desperationem. Sed vt bona omnia mala mundi, sua sunt prauitate commissa. *Augustinus, serm. 4.*

Diabolus est angelus per superbiam separatus à Deitate non stetit, doctor mendacii, quia ab ipso primum mendacium. Ipse est aduersarius effectus generis humani, mortis, superbia insititur, radii malitiæ, scelerum caput omnium vitiarum, per sua for turpium voluptatum, illud primum hominem à Deo factum Adam pariter nosstrum intereret, videre etque hominem ex imbecillitate Dei factum, pudicitia ornatum, temperantiam charitatis circumdatum, immortalitate vestitum, auidustantiam beatitudinem hominem æternum accepit ipso, dum esset angelus, per superbiam agnoscebat, statim insatiabilis homicida, primum parentem mortu talibus bonis expoliavit, & nos interemit. *Augustinus, num Comitem.*

Spiritualium rerum corporalium similitudines in quemadmodum innotescant spiritibus immundis, nec culi patiatur anima nostra ex isto terreno corpore, in nostro spiritu videre nequam, explicare difficile est. Tamen iudicis constat, enunciatas dæmonibus cognitum, qui tamen si virtutum internam speciem in hunc nec possent, multos non tentant. Sicut in Job innotescitiam si possit Diabolus cerere, nollet à tentato respici. *August. super Genesim lib. 10.*

Christus se tantum dæmonibus innotuit, quantum notuit igitur dæmonibus non per id quod est vita æterna incommutabile, quod illuminat pios: sed per quædam sue virtutis officia, & per occultissima signa sue potentæ gelicis sensibus, & malorum spirituum potius, quam hominum possent esse conspicua. Deinde quando ea prædicando indicauit, & aliquando alius latuit, dubitantes cept dæmonum eumque tentant aut Christus esset. *Aug. de Deo, lib. 9.*

Internas animi cogitationes Diabolus non videt, sed motu casu corporis ab illo & affectionum iudicium mento didicimus. Secreta autem cordis solus ille notat dicitur: Tu solus nosti corda filiorum hominum. *Augustinus, Ecclesiast. dogmatum.*

Diabolus non inualecet contra nos, nisi iustitiam præberemus: & locum ei introcundi & domandocando faceremus: vnde, Nolite locum dare diabolo. *Aug. hom. 3.*

Sciendum est, hanc esse naturam dæmonum, vt non sensu terreorum corporum sensum facile præcedat, etiam propter acrei corporis superiorum mobilitatem, cursus quorum libet rerum, vt hominum vel ferarum, voluntas autem incomparabiliter vincat. Quibus dicitur quantum ad aerem corpus: tunc præditi, hoc est, sensus, & celeritate motus multo ante cogitata nuntiant pro sensu terreni tarditate mirentur. *Augustinus, lib. de dæmonum.*

Nullus homo tanta iustitia est præditus, cui tentatio tribulationis, ad perficiendam vel probandam. *Augustinus, cont. a Faustum.*

Quodam loco dixi, dæmones aliquando hominum nes non solum voce prælatas, verum etiam cogitationes, cum signa quædam ex animo exprimentur in corpore, tate perdiscere. Rem dixi occultissimam, audacior: aliquid debui. Nam peruenire ista ad notitiam dæmonum per experimenta compertum est. Sed virum quendam spirituali ista cognoscant: aut difficultate potest ab hominibus omnino non potest inueniri. *Augustinus, lib. 11. de dæmonum.*

Quodam loco,

Non omnes malæ cogitationes nostræ semper dæmonum sunt, sed aliquoties ex nostri arbitrii motu emergunt. *Augustinus, de dæmonum, cap. 49.*

Diabolus confitemur quod rectissime credimus, Deum Do-

POETICAE SENTENTIAE.

Ex Ancho. Sac. Jacobi Billij.

De Satanae aduersus hominem crudelitate.

Quem horrendam Satane cui posse libebis, Quaeque facti trahet per fidem ille modo,

Quaeque horridam Satane cui posse libebis, Quaeque facti trahet per fidem ille modo,

Quaeque horridam Satane cui posse libebis, Quaeque facti trahet per fidem ille modo,

Quaeque horridam Satane cui posse libebis, Quaeque facti trahet per fidem ille modo,

Quaeque horridam Satane cui posse libebis, Quaeque facti trahet per fidem ille modo,

Quaeque horridam Satane cui posse libebis, Quaeque facti trahet per fidem ille modo,

Quaeque horridam Satane cui posse libebis, Quaeque facti trahet per fidem ille modo,

SIMILITVDINES.

Quaeque horridam Satane cui posse libebis, Quaeque facti trahet per fidem ille modo,

tum, vbi lapides preciosi : Sic & diabolus non facile persequitur peccatorem, sed iustum potius, vbi multae sunt opes. hom. 4. in Esai. Chryst.

Si natus e vnam stellam aspicientes, non dicam ad vnamquamq; prouinciam, vel insulam, sed vnamquamque ciuitatem, & ad singula loca quae petunt, sine aliquo errore, aut deuagatione diriguntur. Quanto magis diabolus, qui princeps aeris constitutus, totam terram non solum sciebat, sed etiam videbat, poterat Christo singula loca digito demonstrare, & vniuersumque regni honores & statum verbis exponere? In cap. 4. Matth. hom. 5.

Sicut pisces fortiores semper deuorant infirmiores: ita diabolus cum delectatione compellit homines in mala opera, vt alterum se comendant. In c. 4. Matth. hom.

Sicut homo sine armis non potest aliquid facere contra hostem: ita diabolus sine homine non potest aliquid contra hostem. In cap. 8. Matth. hom. 21.

Sicut homo malignus, si viderit aliquem orphanum habere substantiam paternam, ducit eum vti quenter ad prandium, donat illi interdum aliquod speciosum vestimentum, loquitur illi dulces sermones, donec tollat facultates eius. Sic & diabolus videns hominem habentem in se thesaurum caelestem, id est, animam immortalem a Deo creatam sapientiam caelestem, id est, animam immortalis ostendit illi aurum & argentum, & concupiscibilia ornamenta, ostendit illi vestes preciosas & delicias cibos, gloriosos honores, vt per hoc subigens cum voluptatibus suis auertat salutem animae eius, & corrumpat gratiam cordis ipsius. In cap. 11. Matth. hom. 27.

Sicut qui iugum suscipiunt Christi, Christus eos delectat in spiritu ne fatigentur in bonis operibus: Sic & qui iugum suscipiunt diaboli, diabolus eos delectat, & decipit ne dulcedam a malo impij vsque ad mortem suam. In capitulo vltimo Matth. hom. 1. a 7. gressu ostensa.

Sicut aspidem est in mari tempestas: Sic in isto mundo, persequuntio Satanae. In Matth. 21. hom. 39.

Vt ex vestimento nascitur tinea, quae comedit vestimentum: & ex oleribus vermis nascitur, qui olera vniuersa corrumpit, sic & in spiritualibus est: ex ipso proposito eorum spirituali accipit occasionem inimicum, vnde eis retia textit. In 23. Matth. hom. 43.

Quem ad medium si quis a rege suo contra hostem transmisit col-ludat cum eo, & factione habita fugam petit, prodit causam regis sui & confundit virtutem ipsius: Ita qui suo arbitrio & negligentia diabolo locum dat, confundit eum, qui propter gloriam suam contra diabolum, eum quasi in expeditione creando transmisit, & victus ostendit diabolum potentem esse, quum nihil possit. In Matth. hom. c. 23.

Si ruoletus quisquam tyrannus, qui omnes qui in manus suas venerint, plurimis malis afficiat: hic si vel regem, vel regum filium captum, iniuste interimat, illius mors etiam alios viscer poterit. Sic aliquis qui debitor postulat, verberet, in carcere iniecit, & hac insana etiam nihil debentem coercet: sic etiam eorum quae in debitor commisit, dabit penam, interficietur ab illo. Non aliter in Iesu venit. Eorum enim quae in nos fecit diabolus, propter ea quae in Christum ausus est, postulat est ad supplicium. hom. 6. in Ioh.

Vt miles in militia aedificia non construit, sed vilia tuguriola, neque agrum excolit, sed valla tanrum & fossas ad munitionem suscitatur: & neque mercaturam exercet, sed fuit hac in patria, non in castris facienda esse: Ita & nos facere oportet, qui huc militare venimus aduersus diabolum, supernam patriam, & ibi omnem affluentiam expectantes. hom. 66.

Quem admodum canis assitens mensae, si vident hominem vescentem subinde aliquid eorum quae in mensa sunt ipsi projicientem, manet assiduus: Quod si semel atque iterum sic assitit, vt discesserit nihil adeptus, protinus abstinet, veluti qui iam frustra & incassum assitit: Item diabolus iugiter nobis inhiat, si quod blasphemum verbum ipsi seu cani projiciamus: hoc accepto rursus aggredimur. Quod si perleueraueris gratias agere, iugulaueris illum tame celeriter que abegeris, & autugere coegeris. serm. 3. de Lazaro.

Deus diabolum habitare voluit, tanquam praedonem quempiam ac tyrannum; qui nisi quem apprehenderit inermem & solitarii in suas speluncas descendente, accedere sane non sustinet: nisi nos per desertum locum iter facientes viderit, appropinquare non audeat. Desertus autem locus diaboli nihil aliud est, nisi peccatum. Opus est ergo nobis fidei scuto, salutis galea, spiritus gladio, non vt ne malum aliquod patiamur tantum, sed vt illius caput irruere volentis obruncemus. Serpente formam gerit, deorsum trahitur, ab inferiori loco depugnat: id est, a rebus quae infra nos sunt, a voluptatibus, diuitiis, a secularibus rebus. Si quem viderit volatu ad caelum ferri, primo saltu eo vsque contingere haudquaquam potest: deinde id aggressus, exenter elabatur: neque enim pedes habet ne formidat, nou alas, ne terreat: super terram trahitur iis quae infra sunt, adhaerens. Igitur nihil sit tibi cum terra commune, ne labore nullo regibus: Neque enim eam pugnam nouit quae aduerso

cornu geritur, sed veluti serpens spinis occultatur, intra diuitiarum
imposituram alfidue latitans : qui si spinas incidit, facile aufugit,
timidus redditus : si & in illum diuinas incantationes canere nouerit,
statim vulnerabitur : sunt enim nobis incantationes spirituales,
ipsium nomen Domini nostri Iesu Christi : atque ipsius crucis po-
tentia. Hæc ipsa incantatio non solum draconem à polis abigit, at-
que in ignem conijcit, sed & vulneribus quoque inceditur. *Homilia
de Sena ad Romanos.*

*Vi pugiles atque luctatores, quibus nequaquam curæ sit incessus
& habitus, verum his omnis, vestem oleo madidam induant, atque
ad vnam tantum rem intenti sint, quo pacto & aduersarios feriant,
& ipsi illorum ictus eludant : Stat ecce diabolus dentibus fridens,
ac modis omnibus te profertere cupiens, tu circa huiusmodi dia-
boliceum profus ornatum versaris. *Hom. 8. ad Hebr.**

*Sicut hamo est præda posita piscibus illudescimus & decipimus,
qui videntes eam, hamum non considerant, & dum prædam vol-
unt rapere, hamo capiuntur : Sic & diabolo contingit, dum tantum
hominis corpus in filio Dei considerat, & Deum in corpore non ag-
noscit, quasi ad præparatam sibi prædam, solita rapina festinat.
Sed dum vult prædæ audis prædam rapere, ipse draco, vt piscis ad-
ductus in hamo, prædæ Domini captus efficitur. *Homil. 44. epist. ad
Hebr.**

*Quemadmodum sub adulteris corpus corrumpitur : sic anima
sub Saranæ cogitationibus inquinatur exemplis peruersis à cogita-
tionibus corruptis. *De pur. ferm. 4.**

*Enimvero & diabolus tuæ infestat vehementius : & sicut piratæ
nauigantes in mari, non tunc insidiantur, cum è portu vident egre-
dientes, nam quid prodesse inuadere nauem vacuam ? Sed tunc om-
nes artes mouent, cum onusta redeunt : Ita & malignus ille dæ-
mon, cum nos viderit multa conuulsisse, nempe ieiunium, præces, e-
leemosynas, continentiam, aliasque virtutes omnes, esseque nauim
nostram gemmis pietatis plenam : tunc vndequaque se obijcit, vt
thesaurum rapiat, & in ipso portu ingressu viuat & spoliat. *fer-
mone 9. de Ozia.**

*Quemadmodum ciuitas quæ muris cincta non est, facile venit in
potestatem hostium, propterea quod profus absit id quod fuerat
hostium incurfus arcendum : Sic & animam non munitam precibus
diabolus facile in suam redigit ditionem, nec multo negotio omni
genere scelestum implet. *lib. 2. de Oratione.**

*Quemadmodum qui cum rege colloqui sunt, ab hoc sermo-
ne placidos honoremque sunt consequuti, non dignantur in con-
tubernium venire mendicorum & abiectorum hominum : Ita qui
cum Deo fabulatus est, eque sua vota protulit, nequaquam digna-
bitur mali & impij spiritus familiaritatem admittere. Nam verè
perfecto quisquis volupratus feruit, cum dæmonibus habet fami-
liaritatem, atque eorum insaniam imitatus est : sicut è diuerso,
qui temperans est, ac iustitiam exercet, cum angelis habet com-
mercium, & illorum æmularum dignitatem. *libro secundo de Ora-
tione.**

*Peccatum in initio sumpto, nisi statim prohibeatur, tanto procurrit
impetu, vt contineri nequeat : non secus quam ferocientes equi,
qui freno ex ore eiecto, & ascensore excusso molesti primum sunt
occurentibus, dein nullo obstante, ab excelsa petra se præcipitant.
Et idcirco animas, salutis nostræ inimicus, ita in hanc potissimum
insaniam agit, vt medicos repellat, quos desistit à medicis, gra-
uioribus & pluribus malis diuocet. Ita enim corpore ægrotantes,
quandiu ad se permittunt accedere Medicos, aliquam adhuc spem
sanitatis habent. Vbi autem phrenetici facti illos extrudunt, & den-
tibus mordent, nolentes è morbis liberari : tunc tandem incurabili-
ter laborant, non quod ea sit natura morbi, sed quod ab his desitru-
ti sunt, qui à morbo liberari possunt. *Contra gentes, & in Babylam
martyrem.**

*Procopij, vt Deus inuisibilis sui monumentum reliquit homini
visibilem arborem : Ita serpentem, qui fuit organum inconspicui
diaboli, proferunt maledictione, vt quamuis homo diabolum non
videat, neque sciat quid passus sit, cum cum noverit serpentem an-
tea erectum incessisse, & nunc longum corpus per terram trahere,
ex illa visibili poena, intelligat poenas dedisse diabolum, qui per ser-
pentem, seu organum homini illuserit. Simile quiddam accidit in
Euangelio porcis in mare præcipitatis, quos subierunt dæmones,
rogantes vt sibi potius in hostiendi copia daretur, quam vt de-
mergerentur in abyssum. Permisit Christus, vt inuisibiles dæmo-
nes in visibilibus corporibus demergeret, vt & nos possimus intel-
ligere poenas de ipsi visibili modo esse sumptas. *in Genes. capite
tercio.**

*Quemadmodum Christus viuere in Paulo, & in alijs suis mem-
bris : Ita morti in eis diabolus dicitur. *in Iudæis.**

*Theophylacti, Satan nemini potest, nisi Dei permisso, obesse. sicu-
ti & carnicies ipsi, etsi nequissimi sint, morte tamen damnatos con-
ficiunt, & multis vt rectè viuant, causam præbent. *in priori ad Ti-
morth. 1.**

*Iustissimi martyris, Quemadmodum esse dæmones, ab ipsis dæ-
monibus discabant homines : Ita & eorum nomina ab ipsis docti
fuerunt. Primum enim sacrificarunt homines dæmonibus : deinde*

dixerunt diuine literæ. Sacrificarunt dæmonibus, non
admodum an sint dæmones, nihil videntur dixisse, sed
dicunt : Sacrificarunt dæmonibus, non Deo : ita de
bus cum nihil dixerint, dicunt nomina dæmonum
Belial. Quenam, inquit, concordia Christo, cum Be-
liam vtebantur incantatores nominibus ad opera
necessario discabant ab eis. Nam qualis erat cura-
tionis modus, nisi dæmonibus nominibus ad
mihum interpretatio, in Hebraicorum nominum
In responsion. ad Orthodox. resp. ad questionem
nam.

*Clementis, sicut ignis quanto magis ligna accipit,
plus accenditur, & inualefcit : Ita & cupiditas
adipiscitur, auctior & vehementior efficitur. *libro*
*num.**

*Sicut is qui acceperit sub se milites, etiam ipsi
superiores sunt viribus, tamen dicit huic, Vade, & vici-
ni, & veni, & alii, Fac hoc, & facit. Hoc autem potest
virtute, sed Cæsaris metu : Ita & fidelis quisque dæmo-
rat, etiam videntur illi multo esse hominibus
propter suam virtutem, sed propter Dei, qui eos sub
Nam & quod diximus, vt Cæsar apud omnes milites
bus castris, atque in omni regno timeatur, cum sit
exiguus viribus, non nisi potestate Dei agitur, qui
mibus, vt vni obtemperent. *libro secundo*
*num.**

*D. Basilij, Vidi ego iam, partim audiui, res certe
mala hominibus inuicissima, partim in quibusdā
minis oculis præterit inuadentem : qui autem ferat
rem quærent, hominis imaginem ei ex chara obiecta
tim suribunda eam concepit atque dilacerat, hoc
ostendens, quanta sit eius aduersus hominem inimicitia
diabolus in imagine hominem apparentem infectum
Deum ipsum attingere nequit. Sic & contra nos
tis ostendit. *In aliquo Scripturæ loco.**

*Theodorici, sicut qui tyrannidem cupiunt, regnum
regiam sibi dempsepiem apparatusque circumferunt
ram, coronam, sellam, currum, mores tamen qui regni
unt, imitari nolunt, ideo sepe expelluntur. Ita dæmones
edendis per statuas passus est post Christi aduentum
*rat. ferm. 10.**

*Deus Spiritus cacodæmone in nostris tentationibus
cus in thieriacis, serpentibus & viperis : id enim agi,
mo. ferm. 3.*

*Synesi Cyrenæ, sicut carbonibus accidit, vt faceret
tibus inflammantur, quod iam ante ad ignem conuen-
idonei : Ita dæmonis natura cum affectibus carnis
quædam sit & motus compos affectio, vbi ad animam
cultatem in opus : impressione enim facit : quæ
quid autè actionem aliquam excipit, id ei alligant
tur. Sic libidine, sic iracundiam, & quæcumque
dæmones consuetudine sua in animis, per eas partes
gruentes sunt, accendunt : quæ partes & naturales
iporum sentiunt, & ab ipsis cum agitantur, tum
contra mentem insurgunt : donec vel totum animam
vel ab expugnatione desperent. Hoc certamen omnino
est : neque enim vilo vel tempore, vel modo, vel
tere : & vnde minime aliquis putet, ab ea parte ad
que laquet, vndique infidias, nullam interitum è
nem omittunt, donec vel expugnent, vel deficiant.
*1. fol. 65.**

*D. Hieronymi, Quomodo in legionibus & exercitibus
sunt tribuni, sunt centuriones, sunt ferentarii ac leu-
miles egregius, & manipuli : commissaque pugna, vni
dignitatum, & sola fortitudo quaeritur : Ita & in hoc
lio, quo contra nos dæmones dimicamus, non quaeritur
sed opera, & gloriosior ille vbi vero imperatore Christi
nobilior, sed qui fortior est. *Contra Iouinianum.**

*D. Augustini, Sicut Amalech restitit filijs Israel, in
terram promissionis : sic nobis diabolus, sed videretur
nus in crucis modum extendit Moyses, id est, Christus
*Trin. 1. 4. c. 15.**

*D. Cypriani, Diabolus dicitur serpens, quia cum
pit, cum per pacis imaginem fallens, ocellus accendit
de nomen serpentis accepit : ea est eius astutia, ea est
di hominis caeca & latebrosa fallacia, vt aliter
pro die, venenum pro salute, desperationem sub obedi-
diam sub prætextu fidei, Antichristum sub vocabulo
dum versimilia metiantur, veritatem subtilitate
transfiguratur se in angelum lucis. *Tractatus tertius de
pisc.**

Sulpicij, Martinus Cordatensem diocesim

instruere monumenta, quam facere artificem. Vnum & experientiam dominari in artibus, neque esse vllam disciplinam, in quam non peccando discatur. Nam vbi quid perperam administratum esset improperet, vtriusque quod fecerit, illuminatque rectam viam docentis magisterium.

Exercitatio est assiduus vsus consuetudoque rei alicuius tractandae. Cic. lib. 1. de Oratore. Exercitatio quaedam suscipienda. Est autem magni laboris quem plerique fugimus, caput, quamplurimum scribere: Stylus optimus & praestantissimus dicendi effector ac magister, &c. Neque iniuria: nam si subitam & fortuitam orationem commentatio & cogitatio facile vincit, hanc ipsam profecto assidua ac diligens scriptura superabit.

Dialectica est via atque ratio, qua & de omni quaestione proposta, probabili argumentatione possumus differere: & nihil repugnans, si quid in disputationibus defendamus, asserimus. lib. 1. Top. cap. 1.

Cum ratio Dialectica quaedam sit indagatrix, ad omnia omnium rerum quae via & ratione progrediuntur, principia viam aperit: Sed haec tum demum perfecta in nobis erit ratio, cum id accidet nobis, quod ijs, qui arte rhetorica, medicina, & ceterisque facultatibus sunt praediti, id est, cum ex ijs, quae commode ad rem propositam adhiberi possunt, efficiemus, quae volumus. lib. 1. Top. c. 2.

Dialectica percontatrix est, & totam vim habet ab interrogacione. lib. 1. de Reprehens. Sophist. c. 11.

Ego ita sentio ad hanc artem quam hoc loco docere institui, satis esse eundem quandam ac simplicem rerum singularum habere cogitationem. lib. 1. Top. c. 1.

Perpicuum est Dialectici esse notatos habere omnes locos, vnde reprehensiones ex communibus constanter ducuntur cuiuscunque generis illae sint, hoc est, siue verae, siue in speciem tantum reprehensiones sint. Itemque siue Dialectica tantum esse videantur: aut verò ex eo rationum genere, quae examinanda & excutienda alterius eruditionem adhibentur. lib. 1. de Reprehens. Sophist. cap. 8.

Dialectica cum omnibus scientiis communicat, & si qua est alia scientia generalis, quae communia proloquia demonstrare contendat. lib. 1. Demonstr. c. 8. T. 27.

Aliarum artium nulla de contrariis ratiocinatur: sed Dialectica & Rhetorica id solum faciunt. libro 1. Rhetoricarum ad Theodectem. cap. 1.

Dialectica in ijs periculum facere solet, quaeque philosophia cognoscit. lib. 1. Metaph. c. 2. T. 3.

Dialecticus nullum certum genus habet in quo quasi in subiecto sibi proprio versetur: nec villa in re demonstrationem adhibet: neque talis est artifex, qui omnium rerum considerationem suscipiat. lib. 1. de Reprehens. Sophist. c. 11.

Dialectica ad tria conducitur, quorum primum exercitatio est. Alterum congressus & colloquia: Tertium philosophiae scientia. lib. 1. Top. cap. 2.

ΑΡΟΡΗΤΗΣΟΜΑΤΑ

Antisthenes dicere solebat, Contradictentem doceri oportere, non contradicendo compescere. Dialectice igitur, si docendi ratio est, artis fines transgrediuntur, qui tantum rixantur. Nam neque infans, si vicissim insanat, aliquis medebitur. Stobaeus serm. 80.

Diogenes, quicquid per se turpe non esset, id ne in publico quidem dicebat esse turpe. Hunc igitur in modum ratiocinabatur: Si prandere malum non est, nec in foro prandere malum est: sed prandere nihil mali est, ergo nec in foro prandere malum est. Haec tenus tolerari poterat Cynicus syllogismus. Verum quis ferat similiter colligentem, exonerare ventrem, aut reddere lotium, aut habere rem cum vxore, aut exuere vestes, malum non est: ergo in publico malum non est? Probris viris vbi que placet verecundia. Laertius, lib. 9.

Zeno Dialecticorum artes iustis mensuris comparabat, quae non triticum, nec aliud quidpiam alicuius pretii, sed paleas & stercorea metuntur. Stob. serm. 80.

Idem, Rhetoricam palmarum, Dialecticam autem pugno similem esse dicebat, eo quod latius loquerentur, Rhetores, Dialectici autem compressius. Cicero lib. 2. de Finib. Et Orat. de Brut. Quint. lib. 2. cap. 21.

Idem, quum iam in artibus non vulgariter profecisset, attamen in Dialecticis plurimum exercere se ipsum praecipue voluit. Verum cum pecunia, vt satis faceret praecatori Dialectices, deesset: clam per posticum in auditorium Ptolemonis professoris eius artis irrepit, vt legentem audiret, quem dum Polemon forte vidisset: Sat videro, inquit, te furari ea dogmata, vt aliis postea merce de vendas. Laudandum est Zenonis ardens ad Dialecticam studium, in qua ad eum profecit, vt multa etiam arti adiecerit. Vnde Laert. libro 7. capite 1.

Idem, quum illi Dialecticus quidam in sermone, quem illi dixisset, id est metentem appellaret, ostendisset septem species Dialectices: rogauit, quantum peteret mercedis a discipulis? potenter et

centum nummos, dedit ducentos. Tanta erat in hoc Dialecticis cupiditas. Laert. l. 4. c. 1.

Chrysippus ad Dialecticum quendam, Cleanthes in sophismatibus obstrepentem: Define, inquit, serua in pertinentibus auocare: sed nobis iunioribus ista prope vix sapientissimus, Dialectice studium magis spectantem exercitatione indigentes, quam senes grauios, quibus

Laert. l. 7. c. 3.

Arceflanus Dialecticos aiebat similes esse ludibundis non sine delectatione decipiuntur. Stob. serm. 80.

Carnades Dialecticam inquit quibat Polypos similes, nim Polypus cyrros suos auditos deuorat: ita Dialecticorum factos, suas quoque opinionones refutant. Stobaeus

Ariston eos qui Dialectice studium profunde tractant edentibus similes esse dicebat: qui propter exigentiam circa crassas plurimas occupantur. Stob. serm. 80.

Cleanthes interrogatus, cur inter veteres cum in sophia essent, plures tamen quam vnus clari euasit, respondit, tu e quidem res ipsa exerebatur: multum bis est discipatio. idem.

Theocritus ad Dialecticum quendam acriter de respondente istud Homeri repetit:

Quis vnum pererat inter homines, deusque Demonax ad Agathoclem Peripateticum sacrum lulum & primum esse Dialecticorum: Si solus, inquit, esse potest? ille primus, qui solus? Erasim. lib. 3. apoph.

SIMILITVDINE.

Augustini, tanquam si quispiam dare volens mandandi, moneret, non esse leuandum pedem posteriorum, fuerit priorem: deinde minutatim, quem admodum & populum cardines oporteat mouere, describat: nec aliter ambulari potest, sed facilius homines habebunt, quam animaduertunt, cum faciunt, aut incedunt: Qui autem ambulare non possunt, multo magis quae nec experiendo possunt attendere. Itaque plerumque geniosius videt, non esse ratam conclusionem, quam capit, tardus autem non eam videt, sed multo magis praecipitur. lib. 3. c. 37. de doctrina Christiana.

Ambrosii, omnem haereticum vim venenorum Dialectica arte constituunt, quae philosophorum sententias astruendi vim habere, sed studium destruendi: sed magis ca complicat Deo saluum facere populum suum: quod Deo in simplici fidei est, non in contentione sententiarum. fide ad Gratianum. c. 1.

Aristonem, vt viarum luttum inquit cum firalios contententes proferunt: Sic Dialectica, cum parum proficit, in contentis incautos adortitur. Apud Stobaeum serm. 80.

Ut anacatum telae subtile licet sint, plane tamen businutiles: Sic Dialectici licet subtiliter de rebus disputent, tamen nisi fucum ostendunt. Apud Stob. serm. 80.

Carnades, quem admodum polypus cyrros suos deuorat: Ita Dialecticus doctior factus, suas quoque opinones

lib. 9.

Clistomachi, quem admodum Luna crescens accretione temporis se mutat: sic Dialecticus mutat concedendo se fecit. ibid.

Thriueri, Grammaticus, qui Dialecticam ignocens fistula, quae articulis aut notis caret. In apoph. 121.

Dialecticus, qui res nescit, in anior Mulco, qui nocturnis calami molis discrimina numerat, & carminum materiam decidit. Vt cementarii fabri ad perpendicularum, ita opo ingens mus ad amulum Dialecticam. In apoph. 139.

Vide Disputatio.

Dies.

DEFINITIO ET ETYMOLOGIA

Dies, ἡμετέρα, ἡμέρα, est praesentia Solis, quae dicitur sicut nox, tot sub terris. Isidor. Origin. lib. 1. cap. 1. Iom, dies, lux diei: spatium viginti quatuor horarum, quod a vespera usque ad sequentis diei vesperam pertinet. Hebraeorum. In plurali numero Iameth. Dies, Dies, V. antepen. Iomam, dies continuis. Psal. 1. c. 2. 4. Longa dies, id est, longum tempus. Dies continuis sequentem diuiditur in multas partes. 1. media continuis. 2. Gallicinium. Contincinium. 4. Diluculum. 5. Mar. 7. Occiduum tempus. 8. Diei nouissimum tempus.

Quid. 2. Trist.

Sed solet interdum fieri placabile Numen:
Nibe solet pulsa candidus ire dies.

Quid. 17. Trist.

Si numeres anno Solem, & nubi laetor,
Inuenies nris dnm sapio esse idem.

Sen. Oed.

Aditum incendii perfido praestat dies.

Virg. ii. En.

Aurora interea miseres moribus aetnam
Extulerat lucem, referens opera atq; labores.

SCRIPTORES.

De diebus, horumque variis attributis, vide Isidorum lib. 5. ca. 30.
Origen. Plin. lib. 2. c. 19. & 77. Polydorum. Verg. l. 2. c. 8. Gellium lib.
3. c. 2. Ruffin. Plin. cap. 79. l. 2. Alexand. ab Alexand. l. 4. c. 20. Macrobi.
Saturn. l. 1. c. 3. Plut. probl. Rom. 84. Cal. Rhodig. l. 15. c. 23. Lucret. lib. 33.
Pontan. l. 4. de stellis.

Vide, Caesium.

Differentia.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

DIFFERENTIA, Graece διαφορα, id est incho; differo dicitur.
Est autem differentia, qua species abundat a genere, sec. Arst.

Differentia est, quod praedicatur de pluribus differentibus spe-

cie in eo, quod quale, sec. Arst. Differentia est, qua differunt a se singula, ut ibidem.
Differentia est, quod genus ad esse, scilicet specificum conducit,
& quod est pars eius, quod est esse rei, id est, essentiae, ibidem.
Differunt autem individua ab individuis septem modis, Ver-

forma, figura, locus, tempus, cum nomine, sanguis,
Patria sunt septem, quae non tenent unus, & alter.

Differentia est, quae cum genere constituit certam speciem, & de
specie praedicatur in quaestione. Quale sit: ut rationale cum animali
constituit speciem, videlicet hominem, & ostendit qualis sit species.
Duplex autem sunt differentiae. Quaedam sunt generales, ut sen-

SENTENTIAE PHILOSOPHORVM.

Differentia communiter, proprie, & maxime proprie dicitur.
Porph. c. 4.

Aliud ab alio differre communiter dicitur, quod sumpto vnde-
cunque discrimine, vel a se differt, vel ab altero, ibid.

Proprie inter aliqua interest, cum alia affectio vel accidens: id
quod eius funditus non potest, dissimilitudinem facit, ibid.

Plurimum differt perfecta differentia, Metaphysic. lib. 1. c. 9. cap. 4.
T. 14.

Differentia dicuntur, quae diuersa sunt, etiam si idem aliquid
sunt, dummodo non numero, sed aut specie, aut genere, aut analo-
gia: praeterca, quorum aliud genus est atque diuersum: & contraria
quae in essentia diuersitatem habent. Metaphysic. lib. 4. cap. 9.
T. 15.

Distinctiones maxime propriae corporum sunt eae, quae ex pro-
prietatibus, operibus, & vi sumuntur. Lib. 3. de Calo. c. 8. T. 77.

Communis differentiae cum forma, per aequaque communio est.
Hoc est etiam eis commune est, quod semper adsunt eis, quibus i-
porum conuenit communicatio. Porph. c. 12.

Nec; omnis differentia allam rem efficit: quando quidem mul-
tae sunt inter ea, quae specie non distinguuntur differentiae; quae nec
in rei natura continentur, nec propter se insunt. Lib. 2. de Demons. c. 11.
T. 20.

Genere differre dico, ut inter hominem & equum interest, Lib. 1.
de Longitudine & breuitate Sura c. 4.

Illud intelligi par est, eos qui accuratius & subtilius differentiae
perspicunt ac prosequuntur rationem, non quiduis earum, quae se-
parant, omnia, quae eidem generi tributa sunt in differentiarum hu-
manis habere: sed quod ad rem, eiusque vim aperiendam pertineat,
quodque sit pars rei: porph. c. 4.

Differentiae proprium est, plerumque in multis formis contineri:
porph. c. 12.

Differentia quidem ex his consequens est, quorum differentiae et-
si id vicissim retro non commoueat porph. c. 13.

Qualitatem omnis differentiae declarat. Lib. 6. Topicorum, cap. 33.
loc. 23.

Ve nullum genus, sed differentia nulla in his numeratur: qua

Crepusculum vespertinum u. prima fax noctis.
... ab ortu Solis ad occasum. Dies festi, profesti, in-
... Luna, quae Soli & splendore & magnitudine
... stella Martis, quae ver-
... stella Mercurii, quem quidem candidum
... stella Iouis, Phaethontem aiunt.
... Luciferum asserunt: quia inter om-
... stella Saturni, quae sexto occu-
... cursum suum, &c. Isid. Orig.

BIBLIOTECI Loci.
... Roman. 11. 12. pro veritatis luce, i.
... Matth. 5. 1. Luc. 1. 5. Ad. 5. 36. 2. Petri
... Heb. 5. 7. Dies Christi & Domi-
... Hebr. 7. 14. Dies Domini incertus, 1. Thess. 5. 2. Petri. 3. 10.
... Dies Domini qualis impiis futurus:
... Apoc. 1. 10. pro eo die, qui a Paulo di-
... Assumptus est au-
... Primus quia cum Domini-
... mundi velut altera creatio (ut
... Spiritu
... mundi primum
... illi veteris mu-
... ad Domini resurrectione-
... mutata ab A-
... agere, non
... dies ille,
... uocamus, reuocaret
... beneficium:
... exemptos
... Legi et-
... Dies
... Dies iudicii in-
... 16. 15. Dies iudicii a
... Hebraeorum idiotismo di-
... plena vita denique a-
... habitus,
... dies illi,
... Dies Pentecostes,
... Dies
... Dies uisitationis
... singulari
... Dies pro annis, Num.
... Dies ex Cilleum idiotismo pro iudicio, 1. Co-

ROBTARVM DIETIA.
Sen: Troad;
Nulla dies
Merore caret: sed noua seruis
Causa ministrat.
Tibullus 3. 6.
Veni par multos una serona dies

ROBTARVM DIETIA.
Sen: Troad;
Nulla dies
Merore caret: sed noua seruis
Causa ministrat.
Tibullus 3. 6.
Veni par multos una serona dies

ROBTARVM DIETIA.
Sen: Troad;
Nulla dies
Merore caret: sed noua seruis
Causa ministrat.
Tibullus 3. 6.
Veni par multos una serona dies

ROBTARVM DIETIA.
Sen: Troad;
Nulla dies
Merore caret: sed noua seruis
Causa ministrat.
Tibullus 3. 6.
Veni par multos una serona dies

remere & casu rei conueniunt, presertim cura alicui conuenire, & non conuenire possit differentia. *ibid.* l. 2. 4.

Considerandum est, an species, vel aliquid eorum, quae subiecta sunt sub specie, de differentia dicatur, quod fieri non potest, quando quidem ad plura differentia, quam forma transferretur. *ibidem*, loc. 25.

Genera non tollunt differentia: ut enim omnes tollantur: tamen substantia animata sensus compositus, quod animal est, mente intelligitur. *porph. ibid.*

Differentia, quia generale quippiam est, in eodem, in quo genus, numero reponenda est. *Top.* l. 1. c. 3.

Cui differentia conuenit, id etiam genus sequitur. Cui autem genus conuenit, non omnis differentia. *Metaphys.* lib. 2. cap. 3. T. 4.

ADAGIA.

Pilus in medio, *ἡ ἐν μέσῳ πῖλος*. Theophrastus.

Minimum discriminis significat, ut dicimus pilum interesse.

Dis dū dicitur, hoc est, Bis per omnia. Lucii. 11.

Hoc adagio discrimen ingens, ac longissimum interuallum significabant.

Longe lateque.

Cum ingens discrimen significamus, longe lateque distare dicimus.

Translatam videtur ab agorum mensuris.

Myriolum ac Phrygum termini discreti sunt.

Adagio licet uti, de rebus toto genere inter se distidentibus.

Quid distent aera lupinis.

De discrimine rerum *ἡ ἰσότης* & precisarum.

Ingens interuallum.

Πόλλος δὲ ἐστὶν ἰσότης.

Πότος κωλύει τὸ κινῆσαι τὸ ἐπιπέδον. Cicer. lib. 2. Epistolarum ad Atticum.

Vtemur his proverbialibus versibus etiam quoties significabitur rem adhuc procul abesse a periculo.

Ingens discrimen.

Ingens interuallum: veluti si quis sentiat plurimum interesse inter pecunia studium & sapientiam. *Homericis versibus licet significare.*

Ἰσότης ἀνοήτου ἐστὶν ἡ ἀσύνετος ἀσύνετος, ἡ δὲ ἀσύνετος ἀσύνετος ἐστὶν ἡ ἀσύνετος.

Id est.

Tantum aberat, quantum cursum aris ad diurnum.

Conspicit statim, quam prouehat aurea secunda.

Ne punctum quidem.

Minimum discrimen hoc etiam adagio significatur. Legimus apud D. Hieronymum in Epistolis: Et apostolice, inquit, voluntatis sequentes & signa. Ne punctum quidem se dicunt, aut inquam et anser sum ab illis sententiam recedamus.

Pastillos Ruffillus olet, Gorgonius hircum.

Viripandum vel in duos aliquos diuersi laborantes viris: vel in eundem sui dissimilem, nampe modo loquaciorum, quam sat sit, modo impudicus & acturnum. *Horat.*

Difficultas.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

DIFFICULTAS, Graece δύσκολον, a δύσ, quod est difficile, & κόλον, quod est labor, & difficultas dicitur. Est autem difficile, quod cum labore aut multo tempore fit. *sec. Arist.* lib. 1. Rhetor.

Difficile est id, quod transcendit potentiam secundum naturam, vel propter impedimentum. *B. Thom.* 1. parte, q. 62. art. 2. Eius oppositum est facile.

SIMILITVDINES.

Ut Asparagus spinosus dulcissimum fert fructum: Ita ex duris initis magna voluptas nascitur. *Plur.*

Id quod maiori negotio chalybi aut marmoris insculperis, durat diutius: Ita quod maiori studio dicitur, nunquam obliuiscimur. *In siml.*

Ut rosa flos vnus omnium longe gratissimus de spinis nascitur: sic tristibus & asperis laboribus fructus capitur dulcissimus. *idem.*

Vepalma, quia cortice fit cunctellato; difficilis quidem est assensu, sed fructum habet dulcissimum: Itidem eruditio & virtus aditum habent difficilem, sed fructum dulcissimum. *Plinius lib. 3. cap. 4.*

Leonis catuli informes nascuntur, vix ingrediuntur semestres, non mouentur, nisi bimestres: Ita quae egregia futura sunt, sero proueniunt, & lentis uictibus absoluuntur. *Plin.* l. 8. c. 16.

Ut Phoenix non nisi quingentesimo anno nascitur: Ita insignium virorum rarus est proventus. *Plin.* l. 10. c. 2.

Alux per omnem gignunt vitam, cum homo tam mature desinat parere: Ita facilius & perpetuus proventus rerum vilius, egregia raro contingunt. *Plin.* l. 8. c. 43. *Senec.*

Vi herba Moly difficile quidem effoditur, sed ceteras efficax est: Ita quae praecleara sunt, non cognoscuntur. *Plin.* l. 25. c. 5.

Ut quae praecleara sunt, vix multo culta proueniunt, allium, & quaedam huiusmodi vilia, etiam reperta ferunt se: Ita quae sunt egregia, non nisi magno opere, quae mala, passim obuia sunt in siml.

ADAGIA.

Non est cuiuslibet Corinthum appellere. *eu. 2. 12. 13.*

Vetus sum iuxta & uenustum adagium de rebus periculosis, quae non fit cuiuslibet hominis aditus, quidam comicus eleganter deorsu proferunt, non mensam huiusmodi est cuiuslibet. *W. D. 1. 1. 1. 1.*

Difficilia quae pulchra & uoluptuosa sunt. *Horat. Solentem, Pittact mollitrem atq. regnum.*

Difficilia quae honesta. Germani sic quoque, effusum illi uel habent.

Cum principe non pugnandum.

Qui significabit, arduum principem a priuatis significat, uincere naturam, sicut patitur illud *Horat.*

Αεγχιλος γὰρ ἔστι δὲ ἰσότης ἀνοήτου ἀνοήτου.

Ardua res hominis uitali uincere Nomen.

Ire per extremum finem.

Pro eo, quod est, rem factu perquam difficultem tantillum aberrare. *Horat.*

Clauam extorquere Herculi.

Qui sibi uentilare conatur, quod alius iam percussit, uel iouis fulmine eripere, uel clauam extorquere, & non dicitur.

Nemo malus hoc sciet, ois es χαρὸς ἰσότητος.

Quoties rem egregiam cogniti dignam significatur, cum est illud & uicinus tunc est. *Non sui quibus saget es nichil tamen pedem Naxem.*

Non omnibus contingit.

Non cuius sit potestas cum regibus colloquatur, contingit diuinarum literarum penetrare & experiri.

Ad hunc sensum non inuenisse deflectorum illud *Horat.*

Οὐ γὰρ πᾶσι πᾶσι τοῖς θεοῖς φασὶν ἰσότητος ἰσότητος.

Id est.

Haud cuius manifestum uidentur nominum.

Figre, sed tamen contingit.

In eis, qui egre quidem, sed tamen assuetudine quadam illud Homeri, *Οδυσ.*

Αλλ' ἔτι πῦρ γὰρ οὐκ ἐστὶν ἡ ἀσύνετος ἀσύνετος.

Peruenietis ad hoc, quamquam mala plurimum.

Aegre quidem, sed facimus tamen.

Quum aegre quidem, & non sine plurimum quippiam, sed tamen facimus ad alii necessitate, *Horat.*

Καὶ μάλα τὸ ἐπιπέδον ἰσότητος ἰσότητος.

Id est.

Quamuis afflicti minimum, sed fatum ita cogit.

Præter Sibyllam nemo leget.

D. Hieronymus irridens Ioviniani stylos, se peruenisse securum, scribit: *Plausiarum literarum illud est.*

Huius præter Sibyllam leget nemo.

Centum plauti trabes. *Horat.*

Ἐγὼ δὲ τὸ ἐπιπέδον ἰσότητος ἰσότητος.

Centum autem ligas plausiarum componitur, *Horat.*

Et tempore ueterum, ubi significabatur, *Horat.*

tur, magna consistere.

Azanza mala. *Horat.*

Dici solent, ubi quis in re difficili plurimum facit.

Capere prouinciam.

Trudere prouinciam.

Cipiunt suscipiunt se prouinciam, qui re curam accipiunt.

Capere ciuitatem.

Plato in quodam dialogo significat pro uerbo dicitur, *Horat.*

Trabs in omnibus, ois es, *Horat.*

Quod ipsum a Senatu translatum est, in quo sit, *Horat.*

Trabs in omnibus, ois es, *Horat.*

Uidetur Hemistichium ex poetâ quosdam, *Horat.*

carum est, nihil esse tam certum, quam obliuiscitur, *Horat.*

ex actiorem considerat uerum.

Diffidentia.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

DIFFIDENTIA, Græce ἀρεδία, ἰσχυρία, & ἰσχυρῶς, diffido dicitur. Est autem diffidentia motus irascibilis inæstimatam futuræ facultatem, sed in bonum est desperatio, in malum autem timor. 2. Thom. 3. 1. diff. 26. q. 1. art. 3.

POETICÆ SENTENTIÆ.

Jacob. Billius. Antholog. Sacra.
Sperasti in cultis mandentur semina terris:
Sperasti, sed rures excolat agricola.
Astron. cum aurum credat meritor. Et Indis,
Sperasti, sed silvas ac loca sola per ar.
Sperasti, sed inter se immanes sævis, Latrones
Vipacem tenentur. Sævis, fides, facit.
Quæcunque animos. Christo diffidimus omnes:
Cum tamen inveniat prædo vel ipse fidem.
Menander.
Sperasti leges tuas vitæ, non oras.
Sophocles in Aiace.
Quæcunque id est mortaliūm prouerbium,
Dei dona, quæ veniant tibi
Ad ipse, verum in in speciat a noxia.
Axiolus enlis ab Hectore, Baltheus ab Aiace
Hædon, virique suum donum erat exiit.
Sperasti, sed hostes hosti venient letalia dona,
Quæ in specia facta necemq, ferunt.
Erip. in Med.
Latiuæ ac nil improbi minus viri.
Senar. Prouer.
Ab hoste dicta ne unquam amica duxeris.
Fiducia plerique falluntur.
Erip. in peris, diffidit salus remanist.
Epicharmus.
Dignus est, si meminere diffidere.
Lucius multo fidus adest animus.
Theog.
Non persuadebis ne si per suferis quidem.
Aristophanes.
Hæc etenim per suferis unquam,
Nisi etiam per suferis istud.
Næ Mercurio quidem crederem.
Quidus.
In quoq, longui amor, quem diffidentia nutrit.

APOPHTHEGMATA.

Alibi dicitur non fidis patrie de te iudicatur: Ego
quod, ne matri quidem: veterer enim in efficiens pro albo
natum immittet.
cum Byzantiis iracerentur Athenienses; quod Charē-
dus cum exercitu in subsidium suæ ciuitatis missus esset aduer-
sus Philippum, noluerit recipere ac Phocion dixisset, non esse ir-
ratiōnem fidem diffidentibus, sed ducibus, quibus fides non habere-
tur. Hæc dicitur, et quod ipsi fidem Byzantiis efficit; ut Phi-
lostratus dicitur. Diffidentiam Byzantiōrum in Charētē
Phocionem, qui talis erat, ut non videretur rum se illius fidei
credere. Prudentia est, in fido diffidere: ac Phocioni probata o-
portet non dubitari. scilicet credere. Plut. in Græc. apoph.
Romani, cum Carbone pollicente quippiam, ad-
mirationem cui excitatione, populus viciūm turauit, se illi
credere. Probi viri & imitatis habenda est fides: leuibus au-
tem non quidem. Eraf. in A. apoph.

ADAGIA.

Et accipere, a uo dicitur xpi dicitur. Aristot.
Probatum ad eum, qui non collocat officium aut munit suum,
aut certum de mutuo.
Fidem fides, nisi cum quo modum salis absumferis.
Proposita autem hominis ingenium non posse perspicere, nisi dicitur.
Fidem pecunias amitti, diffidentia seruauit. nisi est, xpi dicitur dicitur.
Fidem & hoc est fiducia pleroseq, mortalium falli. Durch treu
betrogen, item: wer leichtlich glaubt / wird leichtlich betrogen.
Næ Mercurio quidem credere.
De nobis: de narratione parum probabili, modo dicitur xpi dicitur.
Proprie consensit in eo, qui longinquis peregrinationi-
bus Mercurio. Wie ligen will / der lüge auß der ferne / sonst
Quæcunque dicitur.

Apud Plautum in Cistellaria, confregisse reseram, dicitur qui se-
bi reditum in domum aliquam præclisit. Et hæc est an dicitur ore
berchillit.

Cæca dies, & oculata dies.
Plautus cæcam diem & oculatam, pro die, qua non numeratur
presens pecunia, & qua numeratur. Vocant & iuris consulti cæcam
diem, & cæca testimonia, qua scripto perhibentur ab absentibus.
Oculata manus.
Oculatas manus dixit Plautus, que promissa velint exhiberi res,
non oratione promissi.
Pluris est oculatus testis vnus, quam auriti decem. Plaut.
Longe maior est habenda fides referentibus ea, qua viderint ocu-
lis, quam is, qui narrat ab aliis audita.
Non per tuadebis, ne si per tuadebis quidem, ou xag per te is, ou d, d,
ne uis, Aristoph.
Est Hyperbole genus, qua significamus tanquam ad vna oratio ti,
Terinde quasi dicas, non credam etiam si videro.
Quot seruos habemus, totidem habemus hostes.
Admonet ad agendum, ne quid fidamus illis, neque ex animo illos no-
bis amicos arbitremur, qui non metu colant.
Hostium munera non munera, xpi dicitur ad vna x' ou xna qua.
Piscorum superstitio creditur, obseruanda vel maxime munera,
a quibus quo animo mitterentur, propterea quod qua darentur ab
is, qui nobis male cuperent, exitio plerunq, fuisse constaret.
Homo homini lupus, in dicitur ad vna x' dicitur. Plaut.
Quo mouemur ne quid fidamus homini ignoro, sed perinde atq, si
lupo caneamus. Eui Menich isti des andeu Wolff / Tu iſſel oder
Nagel.
Etiam si Caro dicit, xpi dicitur ad vna x' dicitur.
De fide & autoritate Caronis Vicensis narrat at Plutarch. Prolego-
bium dicitur de rebus incredibilibus.
Vide Dubitatio, Fides, Fiducia.

Dignitas.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

DIGNITAS, Græce ἀξίωσις, ἀξίωσις, & ἀξίωμα, dicitur, &
ἀξίωσις dignor, vel dignum puto dicitur. Hebr. Mahalach, id
est, excellentia, excellentia, gradus quo sursum ascenditur. Per
gradus enim variarum functionum ad maiores dignitates præstan-
tes viri promouentur, a verbo halach, ascendit, sursum euectus est.
Inde Deus cognominatur halion. 1. Excellentissimus, & dignus
qui omnibus modis excelsat. 2. dicitur Seeb, Eleuatio, excellentia, a
verbo Nas, Leuaui, extulit: nam supra nos euecti videntur homi-
nes in dignitatibus constituti. Principes dicitur Nesim, i. super a-
lios euecti. 3. lerber, vberitas, excellentia, a radice lerb, exuberant,
abundant. Digni enim & in dignitate constituti homines, donis ne-
cessariis abundant, ad muneris sui partes implendas. Est autem di-
gnitas alicuius honestas, & cultus, & honore & verecundia digna au-
toritas, &c. Cic. in Rhetor.

Dignitas est administratio rerum ecclesiasticarum cum iurisdic-
tione, sec. Archidiacon. in c. consuet. lib. 6.
Dignitas, vel Maxima est propositio, quam necesse est habere
quemlibet decentem, secum. Arist. 1. 1. post.
Dignitas venit a dignus, & significat honorem nobis propter me-
rita vel impensum, vel debitum. Frequenter enim ponitur pro deco-
re: ut dignitas oris, dignitas habitus, & huiusmodi. Differunt autem
dignitas & venustas: dignitas viris, venusta vero est feminis attributa.
Cic. Venustatem muliebrem dicitur debemus, dignitatem virilem.

POETICÆ SENTENTIÆ.

Jacob. Billius.
Antholog. Sacra.
Curua gradu in summo monstri mens instat habenda est,
Monstrum sedis honos imaq, vita, mihi est.
Monstrum magna loqui, manibus torpere monstrum,
Multus sermo fluens, Scilicet atq, inop.
Monstrum, cui vires adsunt, sine pondere: monstrum,
Cui grauis est factus, actus at ipse leuis.
Vrbs in monte iacens, in culmine summa cæth,
Rex est in solio, qui sine mente sedet.
Tales a Domino, quales formamur, amamur,
Non quales nostris existimus meritis.
Sanctificet, doceat, plantet, riget, excolat, ornet,
Et sibi perpetuo, quod placeat, faciat.
Nam nihil est hominis, quod digne possit amari,
Perficiat proprium nisi bonus auctor opus.

APOPHTHEGMATA.

Alexander Seuerus cursore nunquam utebatur, nisi seruo suo:
dicens, ingenium currere, nisi in sacro certamine non debere. Co-
cositem, Plicatores, Fullones & Balneatores non habuit, nisi seruos
suos: nolens quinquam ingenium sordidis ministeriis dehonesta-
re. Lib. apoph.

Agathocles siculo patre natus: cum Sicilia potius ellet, rexq; de- claiatus: solitus est in mensa sicilia pocula iuxta aurea ponere, eaq; iuuenibus ostendens dicere: Quum antea talia fecerim common- stratis sicilibus, nunc per vigilantiam ac fortitudinem talia facio: commonstrans aurea. Non puduit pristinae fortunae, sed gloriosius existimavit regnum virtute partum, quam si hereditate obuenif- set. Nam regem nasci, nihil magnum est: at regno dignum se praestit- tisse, maximum est.

Omnia & vni pro quodam Gallo petenti ciuitatem, Augustus ne- gauit, immunitatem obtulit, dicens se facilius passurum fisco suo detrabi, quam honorem ciuitatis vulgari: ammirum Reipub, digni- tatem antefrens priuato commodo.

SIMILITVDINES.

Erasmi Roterodami, Agrippa qui vocatur, quoniam praeposte- re nascitur, hoc est, pedibus primum emergentibus, malis auspici- is in vitam ingredi creduntur, magnoq;ne humani generis malo, vt Marcus Agrippa & Nero: Ita qui per nefas & simoniam irump- puit in imperium, aut Episcopatum (vt vocant) magnam pestem adducunt sibi suisq;ue. in simul.

ADAGIA.

Canis digna sede. ἀξία κωνος δεσος. Quum vnus honos obrigit cupiam immerenti. Diogenianus. Digna canis pabulo. ἀξία κωνος τὸ βρωματος. Terme perinde valet, ac si dicas: Dignus operarius mercede sua. Suidas. Das Pferd ist seines futters werth. Es ist ein gering Pferde das seinen futter nicht verdienen mag. Dignus obelisco. ἀξιος ὀβελισκου. Dignus quous honore. Summis enim viris eiusmodi columna ac Pyramides erigebantur, magnificis inscripta titulis, aut ingentes colossi.

Digna cedro. Digna cedro dicuntur, quae promerentur immortalitatem; & vniuersis iudicantur, vt posteris atq; consecrantur. Persius. Dignus Archiuo clypeo. ἀξιος ἐστὶν τῆς ἀρχῆς κλυπεος. De generoso ac maiorem in modum venerando. Dignum propter quod vadimonium deleratur. Vtrem maximi momenti volumus significare, quosq; vel quan- titatis distendo debent expecti, dignam esse dicemus, cuius gratia va- dimonium deleratur. Plin. Dignus qui cum in tenebris mices. Qui certissima esse fide, eum dignum decebant, qui cum in tene- bris micaretur. Cic. Quavis re dignus. ἀξιος τὸ πικρως. Terent. Hominem quantum praeij. Regia bucula. βασιλικὸν βοιδος. De prodigiosa fecunditate dicebatur. Batti Silphium. βάττις σιλφου.

Hoc proverbia Graeci nouum & rarum quempiam honorem no- tant. Decernetur equa Thesalica. ἐπινοηται ἰσθμια δεσφωδωχ. De summo praemio dicebatur, propter ea quod antiquitus prima laus fuerit equarum Thesalica. Lepidus erit per vromiam. Bos in ciuitate, βος ἐν πολει. Dicitur, ubi quis ad vnos honores enehitur. Sapientum octauus. In eum, qui multum tribuit in sapientia. Horat. Columen familiae. Donatus columen dici putat, perinde quasi columnam dicas, cui reliqua domus innitatur. Vnde antiquitus verno maiores Columel- las dictos. Terentius.

Vtramque paginam facit. In rebus humanis fortuna vtramq; facit paginam, id est, siue quis obrigit boni, ea laudatur, quasi dederit, siue mali quid acci- dit, eadem incesitur, seu malorum auctor. Esto promus. ἔστω ταμιος τὸ ἀλλὰ οὐ, ἐὶ βέλτερον. Asum dictum in eum, cui felicitas immerenti contigisset, per iro- niam dici potest et, qui dignitatem inuadit, nihil laborans, quam eruditionem, quosque mores postulet ea dignitas: quasi dicas. Esto di- gnitate Episcopus: moribus vel canis si liber. Iupiter aequilam delegit. Ζεὺς ἀετῶν ἐδεσσο. Vbi quis a se sibi praclaros, sicut, rebus accommodat. Glaucus comefa herba habitat in mari. Γλαυκος φασὶν ἐν πόντῳ οὕτως ἐὶ θαλάττῃ. Diclum apparet per locum de iis, qui, cum perierint, tamen vulgo creduntur viuere. Pro dignitate cuiusque. Cum vnicuique partes tribuuntur pro decoro persona, proq; digni- tate, quadrabit illud Homeri ex Illiad. ἔ. Εὐδὰ μὲν ἰσθμια ἐδ ὄνη, χίερα δὲ χίερον δέσσο. Id est, Egregia egregius subit arma, ac deteriori. Deteriora dedit. Antiquior Codro. παρὶς οὐρετος κὰδ ἔσ.

Depressis, Et ob antiquitatem admirandis. Ceterum Attica Rex.

Myrteam coronam ambis. Μυρτιῶν. Dicebatur, qui tyrannidem aut magistratum ambis. Coccus & claudius non intrabunt in templum. Fortassis adagio locus erit, quos excluduntur alio veluti indignus.

Rofcius. Eodem tropo, quo Vehementer in consilio callidum camus: in laboribus patientem, Herculem in dispartit Achillem: in iudicando Aristarchum: patrem in egegre dextrum, Rofcium licet appellare.

Primas tenere. Marcus Tullius ad Quintum Fratri Epistolam. Velut Placiturus dicit, illud vero inquit, quod a patre adu- Ais agitur, ut regis ore pro quoque vniuersi adu- Homeri, quod sita verri potest. Primas scilicet, aliosq; tenere, excellere laude. Vide Gloria, Honor, Laus.

Dilectio Difficultas.

DEFINITIO: ET ETYMOLOGIA.

DILECTIO, Graece ἀγάπη, ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἀρετὴ τῆς ἀρετῆς. Diligere enim est amare, quia eum, quem diligere videmus, quasi nostra dignum beneuolentia. Diligens, diligentio, diligentissimus, & diligentia, de qua Hebraeis Abah, significat amavit, dilexit. Cognom- cum Abah, voluit: item cum Laab & Tuab, appetit: diligimus, id bene volumus & multum appetimus. Abah, & Hobeh, dilectio, amor. Graeci pro η̄ substitunt i, ut ἀγαπῶ, diligio, ἀγαπῶ, dilectio.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Diliges proximum tuum sicut teipsum. Deut. 6. Non videbis ouem fratris tui, aut bouem eius, sed reduces fratri tuo. 22. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam vt ponat quis pro amicis suis. Ioan. 15. Non quae sua sunt singuli considerantes, sed quae lipp. 2.

Charitas fraterna maneat in vobis. Hebr. 13. Simpliciter ex corde inuicem diligite. 1. Per. 1. Etnos debemus pro fratribus animam ponere. 1. Primum diligamus nos inuicem, quia charitas caritatis diligit fratrem inuicem, ex Deo natus est, & cognoscit Deum. Si diligamus nos inuicem, Deus in nobis manet, & in nobis perfecta est abid.

Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem vos, vt & vos diligatis inuicem. In hoc cognoscet seipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem. Hoc est praecceptum meum, vt diligatis inuicem vos. 15.

Vnusquisque vestrum proximo suo placeat in bono. Consideremus inuicem in prouocationem charitatis, tum operum. Hebr. 10. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & factus non est. Ioan. 2. Omne animal diligit sibi simile: sic & omnis homo sibi. Eccles. 13.

Omnis caro ad similem sibi coniungitur, & omnia sibi sociatur. ibid. Et mandauit illis vnicuique de proximo suo. De charitate fraterna non. necesse habemus vobis enim vos a Deo didicistis, vt diligatis inuicem. 1. Thim.

SENTENTIAE PATRUM.

illi Deum diligunt, qui non aliud, quam vnde con- fident, exercent. Aug. de vita Christi. Breue praecceptum tibi praecipitur, dilige, & facque ceas, dilectione taceas: siue clames, dilectione clames, dilectione emendes: siue parcas: dilectione parcas. dilectionis, non potest de ista radice nisi bonum esse charitatis.

Dilectio sola discernit inter filios Dei & filios diaboli. Dilectio sola discernit inter omnes Amos. Dilectio omnes Alleluia, baptizentur omnes: interre Ecclesiae parietes basilicarum, non discernuntur filii Dei.

Dilectio absentiae damna non sentit : cum diurnitate tempo- rum plerumque solet infirmari dilectio : & temporis tractu & lo- cali distantia conualecit. *ibid.*

9 SIMILITUDINES.

Chrystostomi, quando quis temporalibus quidem motibus excita- tur, voluntas autem illius non inclinatur, vt faciat opus quod facere instigatur, sed stabili; proposito continentiae, ratione iustitiae irra- tionabiles motus corporis frangit: est corpore concupiscit, anima eius non concupiuit: si autem confenserit explere, quod cogitat, tunc vere dicitur animo concupiscere: Sic & caro inimicum suum diligere non potest, quemadmodum nec possibile, vt iniuriam non sentiat sibi illatam. Anima autem inimicum diligere potest, quia dilectio vel odium carnis in sensu est, animae autem in intellectu. *In Matrh. c. 5. hom. 12.*

Arnobij: Sicut qui literas docent, timorem discipulis, & ter- rorem inducunt, non vtique necessarium magistris, sed valde di- scipulis profuturum est, & sicut illos exhorrent, qui sine timore & si- ne spe sunt: sciunt enim, eos ad eruditionem peruenire non posse: Ita eos dilectionem habere commemorant, qui timentes eos, & in eos, qui sperant in eruditionem eorum. Et hoc de homini- bus tantum longe est a comparatione Dei, quantum longe est a diuinitate humanitas. Sed comparationem ad apertionem rei dicit, ad spem nos & misericordiam diuinam impellat, vt eorum participes faciat, super quos beneplacitum est Domino. *In P salm. 144.*

Augustini Discernis hoc rectum & iustum esse Domine Deus, vt huius seculi, noctis & tenebrarum, praestantiori desiderio, virtute at- que studio, diligant, & quaerant perituras diuitias, & fugitiosos ho- mores, quam non serui tui diligamus te Deum nostrum, per quem facti & redempti sumus. Si enim homo hominem tanta diligit dilectione, vt alter alterum vix patiatur abesse: spona si spono tanto conglutinatur mentis ardore, vt praemagnitudine amoris, nulla periri valeat requie, chari sui absentiam, non sine magno moerore ferens: Quae ergo dilectione, & quo studio quo feruore, anima, quae desponsata tibi fide & miserationibus, debet diligere te verum Deum, & pulcherrimum sponsum, quia nos sic amasti & saluasti, qui pro nobis tot & talia fecisti? Amor tuus suauis & quietus est. Nam pectora, quae possides, dulcedine, & suauitate, & tranquillitate re- ples. E contra amor seculi & carnis, anxius est & perturbatus: animas certe, quas ingreditur, quietas esse non patitur. Semper enim suspi- cionibus, variisque timoribus sollicitat eas. *Libro Meditacionum cap. 35.*

9 BIBLICA EXEMPLA.

Dilectionis inimicorum exempla: Ioseph, *Genes. 45. 3.* Danid, *1. Sam. 25. 9. 2. Sam. 16. Versicul. 7. 8. 9. 10.* Elifas, *2. Reg. 6. 22.* Christus, *Luc. 23. 34.* Rom. 5. 3. Stephanus, *Actor. 7. 60.* Paulus, *2. Timoth. 4. 16.* inimici beneficia conferenda, *Prover. 25. 27. Rom. 12. 20.* Inimico re- conciliatio non temere credendum, *1. Sam. 24. 17. 2. 26. 21. 2. Sam. 4. 26. 1. Macch. 12. 24.*

9 HISTORICA EXEMPLA.

Caes. Iulius Caesar diligebat adeo milites suos, vt audita clade Tituriana, barbam capillumque iunxerit: nec ante demerit, qua vindicaret quibus rebus & deuotissimos sibi & fortissimos reddidit. *Suet.*
Phidas statuarius Agoracritum Parium discipulum suum adeo dilexit, vt nomen eius suis operibus inscripserit plerisque.
Sammoneus Serenus praceptor Gordiani iunioris, adeo eius in- genium probauit, vt bibliothecam illi suam duum & sexaginta mil- lium voluminum, moriens testamento reliquerit. *Sabellicus libr. 6. Eneado 7.*
Arsobulus, Iudaeorum rex primus post Babyloniam captiui- tatem, Philellen dicitur esse, id est, amator Graecorum. *Ioseph. libro 13. cap. 19.*
Lesius Niger Polonorum rex peregrinum militem Germanum ob fidem dilexit: vt & habitu eorum vteretur, & Cracouiae reginica solis Teutonjensis permitteret. *Cromerus.*
Sueno rex Danorum cultu Germanico gaudens, suorum odia contraxit. *Saxo.*

Vide Amicitia, Amor, Charitas.

Diligentia.

9 DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

DILIGENTIA, Graece ἀσκήσιμος, ἀσκήσιος, ἀσκήσιος, diligens di- citur. Est autem diligentia idem, quod sollicitudo. Ideo re- quiritur in omni virtute, sic etiam sollicitudo. *secundum B. Tho.*

... Qui habent charitatem, nati sunt ex Deo qui non ha-
... non sunt ex Deo. Magnam iudicium magna di-
... hoc solum nisi habes, nihil tibi pro-
... hoc habes, & impleuisti legem. *ibid.*
... qui me se-
... non enim eram, &
... non aliquid de ani-
... dedit mihi vivere, sentire, di-
... vocauit me no-
... semper esset apud me. Vixit me oleo
... & a Christo
... De spiritu & anima.
... efficacius ea tollen-
... in ea incaute, &
... Deum diligas, debes ex dilectione eius ostendere. *De*
... sed cum omnibus profes-
... locorum &
... constructis
... Lib. primo de doctrina Chri-
... qui non aliud, quam vnde nomen eius glori-
... Deo. *De Verb. Dom.*
... nihil tam facile bonae voluntati,
... hoc sufficit Deo. *De Verb. Dom.*
... voluntario potius stu-
... Ambr. in Psal. 108.
... Amantis
... prohibu-
... De Trinitate, lib. 2.
... illa app-
... nec
... nihil desiderabilis
... de profes-
... nemo enim amat aliquem
... cum stantem voto persequitur,
... me redu-
... quoniam
... me duxit: quando veni ad ipsum,
... habeo, nisi tan-
... quam per reie-
... Bern. in
... nec seduci fallacis, nec iniuriis frangi,
... In Cantica.
... custodi-
... aut
... *Proper. lib. 1. de Vita*
... incommoda postp-
... *Hugo de Substant. di-*
... illic ce-
... Vbi est the-
... attende quid cogi-
... *Engho. in quodam.*
... Ignis est charitas Dei
... *Cassiodorus super Psalmum*
... non
... motu varietur, ni-
... quam non alterat causa-
... quam tem-
... non succumbit. So-
... alioquin
... imaginario
... *Petrus Rau. in*

man secundam secundam q. 4. art. 1. huius contrarium est Indulgentia, id est, incuria.

§ BIBLICI LOCI.

Diligentia commendatur. *Prover. 22. 29. Exempla: Serui Isaac, Genes. 24. 56.* Vide contrarium huic vitium Accidiam, Negligentiam.

§ PATRVM SENTENTIAE.

Menander.

Et in quibusdam iure, apud eos et uti q. 2. id est:

Ni castos parva, perdes maiora.

Tis castos parva dicitur, huius.

id est:

Diligentia omnia subditasunt.

§ PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

Præclarum quidem est etiam per fortunam inter illusterrimos admiratione esse, sed multo præstantius est industria sua, quicquid gloriosum ac illustre sit, adeptum esse, illa enim sceleratis etiam interdum sese obicit, huius autem societas & communicatio nemin adest, nisi qui generoso animo atque forti excellat, *Ex orat. amatoria Demosth.*

Par est, quibus in rebus quisque se exercet, ac in quæ incumbit, in is ut plus valeat. *Ex orat. 2. in Philipp.*

Recta prudensque rerum gerendarum in adolescente inquisitio, & animi boni, & vegetæ mentis commune signum est. *Ex orat. 2. in Philipp.*

Nihil est cautius hominibus & circumspicis adeo formidabile, quin diligentia præcaueri possit: neque vllum malum est, quin incautus & piger euenire queat. *Ex 25. Troem.*

Si quis existimat Alexandrum eo fortunatum, quia ad eum quem optabat exitum perducebat omnia: illud cogitet, quod agendo, & laborando, & audendo, non desidendo, felix fortunatusque sit. *Ex 2. epist.*

§ APOPTHEGMATA.

Demosthenes Mitylenensis pulsata ianua hominis musica ac citharæ dedit, cum is auditu pulsu iussisset illum introire, faciam, inquit, si prius alligatis citharam. Subnotans, illum nil aliud quam cithara canere. *Eras lib. 8. apoph.*

Antalcidas, Perlarum rex coronam ex rosis consecravit illeuit vnguento, musique Antalcidæ, de pace legationem obeunt. At ille: Sulpicio quidem, inquit, donum, atque animi promptitudinem laudo: sed rosarum odorem naturæ que fragrantiam artis adulatione perdidisti. *Alian. lib. 14. de varia histo.* Idem dici possit de nimia diligentia, qua multoties res magis obicitur, quam ornatur.

Apelles, Protogenes pictor toto septennio in pingendo Ialyo consumpto, tandem iunmam manum impoluit. Eum cum cerne- ret, Apelles, primum subfuiti mutus, & stupefactus inopinata atque mirabili contemplatione. Deinde respiciens, Labor quidem, inquit, magnus est: item artifex excellens verum operi gratia non inest quam si homo confectus esset, labor eius coelum attingeret. Laudavit quidem insignem picturam Apelles, sed nimiam diligentiam & industriam vituperavit, quæ operi gratiam omnem adimebat. *Alian. lib. 12. de varia histo.*

Pollio dicebat, Commode agendo factum est, ut sepe agerem: sed sepe agendo factum est, ut minus commode, quia scilicet aliduitate, nimia facilitas magis, quam facultas, nec fiducia, sed temeritas paratur. Quod accurate factum velimus, raro faciendum est. Hac ratione duci videntur Itali quidam eruditi, qui licet pulchre cal- leant Latine, tamen vix inquam adduci possunt, ut in familiari congressu Latine loquantur. At si quando compellit necessitas, dicunt exacte quæque de scripto. *Eras lib. 8. apoph.*

Scripto Africanus Centurionem, qui pugna non adfuerat, cum increparet, atque ille diceret, se in castris custodiæ gratia remansisse: Nemo amo, inquit, nimium diligentes. *Brusson. ex Cicer. lib. 2. de Oratore.*

Zeno dicebat, et uti dicitur, quæque in se non in se, id est, ut aliquid fiat bene, nati quidem paulatim, sed tamen non esse paulum. Illud dictum quidam ascribunt Socrati. *Laert. 1. 7. c. 1.*

Anaxthenes, Cum multi philosophorum disputassent de virtutis difficultate, Anaxthenes proflens, virtutem assiduitate & studio dici posse affirmavit. Non ignoravit sane vir sapientissimus, nil esse tam arduum, quin studii assiduitate inuestigari possit. *Laert. lib. 6. cap. 1.*

§ SIMILITVDINES.

Isidorus, Ut in aliis negotiis, cicutandisque feris, cura & diligentia plurimum momenti: Sic etiam ad virtutem adipiscendam per magnas vires habet. *In Proemio orationis ad Nicoclem, de Regno.*

Pliny, Ut nihil minus expedit, quam agrum optime sepe numero inutilissimum esse, minus esse in negotio. *Lib. 18. c. 6.*

Seneca, Ut qui serius exiit, cursu celeritate perire non poterit. Ita qui serius ad bonam vitam aut literas accessit, reparare necesse est, superioris cessationis iacturam.

§ ADAGIA.

Ad amissum. *Gellius*, Freqvens est apud auctores, Ad amissum. *Ex amissum satim: Amissum: pro eo, quod est, exquisita diligentia curam.*

Ad vnguem. *Horat.* Ad vnguem, eandem habet sensum. *Aurum vnguem caphoræ, qui super inducto vngui commissuras explorat.*

In quadrum redigere. Pro eo quod est, in or dinem, aptamq, structuram, in de quod conuenit, quæ ad are dicitur.

In nocte consilium in vni iudicium. Admonet ad agendum, non esse precipiendum consilium ad primos animi impetus quippiam agendum. *De ne vol tpat.*

Ruminare negotium. *Quæ de vni dicitur, et quæque.* Ruminare seu remandare negotium dicitur, quæque versat, etiam atq, etiam expendens. *Aristophanes.*

Fixis oculis intueri. *De vni dicitur.* Defixis oculis intueri. Pro eo, quod est, attentius accersiderare.

In occipio oculos gerit. De Versuris & circumspicis, quosq, nequitiam pro- lere. *Plani. in Aulularia.*

Quæ in occipio quoque habet oculi. Vnum ad vnum, in vni dicitur.

Quum ex aliis singula singulis componitur. *Lucian.* Incudi reddere. Pro eo, quod est, refringere ac mutare, corrigere. *Lucian.*

Et male formatos incudi reddere versus. Confusis forma dicitur recoquere.

Ruri fons, et quæque. De nimium laboriosis, & perpetuo operi assidentibus. *Ithorus. lib. 2.*

In eum, qui velut insignitor hortator, foris dicitur. Sepe caput scaberet, Simos & roderet vnguem: Aristophanis & Cleantis lucerna.

Propter insignem studii diligentiam in proceribus Aristophanis, aut Cleantis lucernam dicitur lucere in studio, exquisitasq, cura singula pensitas.

Lucernam oiet, et quæque. De re meditata, multoq, studio elaborata. Non vna manu capere, et quæque.

Id est, non vna tantum manu capere. *De vni dicitur.* Capere, difficult.

Metri digitis. Qui rem accuratius quam oportet, expendit: *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Legimus, sanum digitis callens & cur. *Lucian.* Metri Horat.

Multos hoc decipit, quod ante tempus sapientes videri volunt: vt iam & simulare incipiant, quod non sunt: & quid sunt, erubescere: & eo longius a sapientia recedunt, quod non esse sapientes se putant. Sed si magnorum & sapientum vel scripta audierunt, vel verba, nos, inquit, vidimus illos, & nos ab illis legimus, sepe nobis loqui illi solebant. Illi summi, illi famosi cognouerunt nos, sed vt me nemo agnoscat, & ego cuncta nouerim. *ibid.*

Ab omnibus libenter discere, quod tu nescis: quia humilitas commune tibi facere potest, quod natura cuique proprium fecit. Sapientior omnibus eris, si ab omnibus discere volueris. Qui ab omnibus accipiant, omnibus ditiores sunt. Audi Chrysippum in pro- uerbis: Quod tu non nosti, fortassis nouit alicuius. *ibid.*

Qui enim diligenter inspicere velit, quid antiqui propter amo- rem sapientiae pertulerint, quam memoranda posteris virtutis suae monumenta reliquerint, quamlibet suam diligentiam inferiorem esse videbit. Alii calcabant honores, alii protulerant diuitias, alii acceptis iniuriis gaudebant, alii poenas spreuerunt, alii contubernia hominum deserentes, vltimos recessus, & secreta erempitran- tes, se soli philosophiae dedicabant: vt quantum mente & intelli- gentia a ceteris differrent, ipsa locorum distantia demonstraret: ne vna teneret habitatio, quos non eadem sociabat intentio. Cuidam Philosopho referebat quidam dicens: Nunquid non vides, quia te derident homines? & ille ipsi me, inquit, derident, & eos alii: Cogita, si potes, quanti aestimauerit laudari ab iis, a quibus nec vitu- perari timuit. *ibid.*

Quid est, quod ex tanta turba discendum, quorum multi & in- genio pollent, & exercitio vigent, tam pauci inueniantur, quibus ad scientiam peruenire contingat? Sciendum est, quod in quolibet negotio duo sunt necessaria: opus videlicet, & ratio operis: quae ita sibi annexa sunt, vt alterum sine altero aut inutile sit, aut minus ef- ficax. Veruatamen melior, vt dicitur, prudentia est fortitudine: & apponenda aliquando, quae viribus mouere non possumus, arte leuamus. Sic nimirum est in omni studio, qui sine ordine & discre- tione operatur: laborat quidem, sed non perficit, & quasi aere m- yerberans vires in ventum fundit. Aspice duos pariter styliam trans- euntes: & hunc quidem per deuia laborantem, illum vero recti iti- neris compendia eligentem: pari motu cursum tendunt, sed non aequè perueniunt. Quid autem scripturam dixerim, nihil styliam? Cuius sententias quau fructus quosdam dulcissimos legendo car- pimus, tractando ruminamus. Qui ergo in tanta multitudine li- brorum discendi ac legendi ordinem non custodit, quasi in densi- tate salus oberrans, tramitem recti iuneris perdit: & vt dicitur, semper discentes, & nunquam ad scientiam peruenientes. Tantum enim valet discretio, vt sine ipsa & omne otium turpe sit, & labor inutilis. *idem lib. 5.*

Proximus cognitioni est, qui, quid debeat inquirere, prudenter agnoscat. Maxima enim pars intelligentiae est, scire, quod nescias. *idem.*

Nunquam ad rationem veritatis intrabit, quisquis a discussione coeperit erudiri. *idem.*

Interdum expedit patriam negligere, vt sapientiam quis possit acquirere. Vlysses Ithacus nisi hoc fecisset, laboribus propriis forte latuisset, cuius sapientiam hinc maxime Homeri nobile carmen asseruit: dum illi prudentiores sunt semper habiti, qui multorum hominum conuersationibus probantur eruditi. *Cass. libro tertio epist.*

Desiderabilis est literarum eruditio, quae naturam laudabilem eximie reddit ornatum. Ibi enim prudens inuenit, vnde sapientior fiat: tibi bellator reperit, vnde animi virtute roboretur: inde prin- ceps accipit, quem modo populo sub aequalitate componat: nec ali- qua in mundo potest esse fortuna, quam literarum non augeat gloria nouita. *idem lib. 3.*

Hic enim decorum est, terminum non habere: hic honesta pro- batur ambitio, cuius etiam & nimietas placet: omne si quidem scien- tificum quanto profundius quaeritur, tanto gloriose inuenitur. *idem lib. 2.*

Quae eruditus, vnde possit esse gloriofus, prudens frequen- tiam non respuit hominum, quos nouit esse laudandos, alioquin ista tollitur virtutum, sic earum merita in hominibus nesciuntur. Nam quale desiderium est ciuium frequentiam deserere, cum ali- quas quoque animum conuersationi humanae videamus se velle mi- scere? *idem lib. 1.*

Quod in iuuentute non discitur, in matuta aetate nescitur. Ars enim bellandi si non praediditur, quam fuerit necessaria, non habe- tur. *ibid.*

Aegre namque dediscitur, quod didicit aetas tenerior: Quia quo semel est imbuta, recens seruabit odorem Testa diu. *ibid.*

Nihil tam incredibile, quod non discendo fiat probabile. *ibid.*

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

... inueniendis componendis que
... curatur fuit: vt non facile vllum diligentem maio-
... Cetero cognouit ita tamen, vt citius veterat quam ora-
... perent: vox gestus, & omnis actio sine lepore, Cicero in
... illi fuisse legimus in discendo studium, vt eum non
... recitamenta gustare: vt inde morbi naturam persenti-
... Quod tamen alii sculapio malunt asserere (vnde & ab
... sunt medici:) alii Alcibiadi. *Celsus li-*
... *ibid.*
... Veteris factionis & Praxinae aurigas, equorum
... olfacere conuulse legimus: vt hinc pernosce-
... facile cibos conficerent, bonam eorumdem habitudi-
... *Celsus lib. 29. c. 13. A. L.*
... fenice indultrix nouissimum exemplum, nul-
... spectanti populo gestum, nisi quem domi meditatus
... ponere ausus est. *Val. Max. lib. 8. c. 7.*
... a mechanicis diligentiam requirebat: vt ipse et-
... in suis artibus institueret non erubesceret. *Plur. in e.*

Vide Aeduias. Labor,

Discere.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Discere & composita addisco, perdisco, &c. *uaydya.* He-
braice dicitur, studium, incipiens a primis elementis, siue fecit
lingua dicitur in magna frequentia, inter mille studio-
rum. Numerus certus pro certo: ex idiosyncrismo Hebraeor.
numquam habet cum *Alpha*, caliginosus fuit, & *Ophe* caligo,
obscure obelata. Nam res ignaris velatis & ceu caligine ob-
scure obsequitur. Conuenit. Hebr. verbum *Grac.* *uaydya*,
indagare, *uaydya*, indago, inuenio, ita dco, & *uaydya*,
indagator, *Alaph*, Hebr. doctor, paedagogus, didascalus, an-
tequam alius sciret: sicut *Alaph* prima littera Hebraeo-
rum, inuenio reliquas litteras omnes praedicit. Qui dicit pri-
mam elementa, alphabetarius, abecedarius puer appella-
tur. Et in secunda coniugatione, *lim*,
lumen, voce passiva, *lum*, ad edoctus, ad iustitiam, *lim*,
lumen, ab eadem radice procedit *Malmad*, stimulus:
stimulus regit boues in via, sic doctrina, disciplina, dux viae
est hominibus in vita.

SENTENTIAE PATRUM.

Discendum quod opus est, nulla aetas fieri videri potest: quod
deceat docere, quam discere, magis tamen deceat di-
scere, quam docere. *Aug. in epist. ad Hier.*
Discendum numero me esse proficere, qui scribunt profici-
entibus proficiunt. *idem epist. 7.*
Discendum libenter discere, quod nescis, quia humilitas tibi
facere potest, quod natura facit commune. *in epist.*
Discendum sic se habere, vt quum aliquid discimus, rationem
aut auctoritatem. *De miribus Eccles.*
Discendum facienda didicisse, & non facere. Melius est nescire
quam cum periculo discere. *Hier. in epist.*
Discendum scientia est imperfectum se nosse. *idem ad Luc.*
Discendum, & mihi praeterquam vique ad vitam discere, bene-
quoniam nulla aetas ad perdiscendum sufficere potest. Do-
discendum est, vt cum, qui non sufficienter instructus est: res
discendum, vt quum aliquid proderit: In dolo discere artem figuli, hoc
discendum. *Gregor. Nazianz. in apologet.*
Discendum scire volunt, eo intractant vt sciant, & turpis curiosi-
discendum, qui scire volunt, vt scientiam suam vendant, & turpis
discendum, qui scire volunt, vt sciantur ipsi, & turpis vanitas
discendum, qui scire volunt, vt edificent, & charitas est: &
discendum, vt ad scientiam & prudentiam est. *Bern. in Cant.*
Discendum quidam, cum de modo & forma discendi interrogare
discendum, qui humilis studium quaerendi, vita quiete, serui-
discendum, quae superas, terra remota: Haec referre solent multus
discendum. Audiat puto, quod dictum est mores ornant
discendum, de illo praecipit legendi praeterea quoque viuendi ad-
discendum, vt de modum vitae suae & studii sui rationem lector agno-
discendum, cuius est scientia, quam vita maculat impudica: &
discendum, qui quae sciendum est ei, qui quaerit scientiam, vt non
discendum. *Aug. lib. 3. didascalico.*

lectio certa prodest, delectat. Qui, quo destinavit, pervenire vult, vnam sequatur viam, non per multas vagetur non ire istud, sed errare est. Sen. epist. 43.

Mutuo ista sunt: & homines dum docent, discunt: non est, quod gloria publicandi ingenii producat in medium, ut recitare istis velis, aut disputare. Si haberes isti populo idoneam mercedem, nemo est, qui intelligere te possit. Cui ergo, inquis, ista didici? non est quod timeas, ne operam perdidideris, si tibi didicisti. Seneca epist. 7.

Quid est stultius, quam quia diu non didiceris, non discere? omnibus aetatis homines schola admittit. Tandiu discendum est, quamdiu necitas. Si proverbio credis, quamdiu viuas, etiam seni discendum est. Epist. 76.

Mores primum, mox sapientiam discere, quae sine moribus male dicitur. ibid.

Debeni homines viaticum senectutis literarum eruditione parare, discendo, ne defecerit insipienti animo: literas tanquam baculum infirmo corpori repertas esse: eundem finem esse discendi, qui & viuendi. In proverb. philosophorum.

§ APOPTHHEGMATA.

Solon, cum eius nepos ex fratre inter pocula carmen quoddam Sapphus cecinisset, delectatus est illa cantilena: & iussit adolescentem, ut eam se doceret. Cum autem quidam interrogasset, quam ob causam hoc desideraret: respondit: Ut postquam ipsam didicero, moriar. Vult autem ostendere, quam avidus disciplinae fuerit: ut qui mortiam proximus, ab aliis doceri non erubuerit. Aelian. de var. hist.

Idem. Gloriarī solet, se aliquid quotidie addiscere; & senem fieri. Tanta enim homini sapientissimo inerat discendi cupiditas, ut senio iam grauat, non minus philosophiae incumbet, quam cum adolescens ac iuuenis fuisse, seiebat enim, haec studia magnum senectutis solarium esse. Cicero in Catone Maiore.

Antisthenes. Eius placita non digna sunt, quae commemorantur: dicebat, non agere in eo, quod ad alios, id est, virtutem disci posse. Adversus eos, qui putant nasci cum homine, aut naturae affectus studio vinci non posse. Laert. lib. 5.

Zeno dicitur consuluisse oraculum, quo pacto posset vitam optime instituere, respondit vates, si vult, ut quae vitiois id est, si concolor fieret mortuis. Ille sentiens, se vocati ad lectionem veterum, consulit sese ad philosophiam. Dicitur autem Zeno natura fuisse colore fusco. Studium ac victus parsimonia maciem & pallorem conciliat homini. Laert. l. 7. c. 9.

Polemon. Idem Zeno, licet iam profecerat, tamen modestia gratia commebat ad Polemonem, apud quem in Dialectica exercebatur. Unde Polemon solitus est dicere: Non me clam est Zeno, ut per posticum iret, sed, ut iri que dogmata, quibus Phoenicum more indutus es. Norans, illum furum discere gratis, quae alius esset venditurus. Laert. l. 7. cap. 21.

Diogenes. Athenas profectus, ad Antisthenem se contulit: à quo sepe repulsi (nullum enim discipulum recipiebat Antisthenes) non desistit tamen haerere: adeo, ut quum aliquando baculum intenteret Antisthenes, vltro baculo caput subiecerit, dicens: Cæde, si vis: at nullum inuenies baculum tam durum, quo me abs te abigas, dum aliquid dixeris. Insigne exemplum adamatae sapientiae. Laert. l. 6. c. 2. Aelian. l. 10. de varia historia.

Democritus atrodens cucumerem, sensit humorem esse mellei saporis, rogavit que famulam, unde emisset? illa nominavit hortum. Surrexit Democritus: Et, due me, inquit, eo, ac locum indica. Demisit ante muliercula, quid sibi vellet? Ut, inquit, dulcedinis causam inueniam: inuenturus, si locum inspexero. Hic muliercula ridens: Quiesce, inquit, o bone. Nam ego imprudens cucumerem immiseram in ollam mellitam. At ille offensus. Molesta es, inquit, ego tamen incumbam, quera me que causam: quasi cucumeri peculiaris sit ac genuina dulcedo. Sic hoc exemplum studii indefatigabilis. Laert. lib. 9. c. 7.

Cleanthes Antigono discipulo roganti, cur foetidam operam praeferat hauriendo aquam e puteo, unde per iocum pro Cleanthe dictus Phalaros, ita respondit, Num haurio tantum? an non & fodio, & rigo hortum, denique nihil non facio philosophiae causa? Alius negasset factum: Philosophus auxit, quod obiecebatur, gloriae sibi dicens, quod ille vertebat probro. Laertium libro 7. capite 2.

Metrocles dicebat, res alienas emi pecunia, ut domum vestem, & alia: disciplinas autem liberales emi tempore. Requirit enim diuturnum studium, & indefessam diligentiam. lib. 6. cap. 6.

Socrates. Ecin senectute citharam pulsanti, & aberranti, dixit quidam. Tunc adeo senex cithara ludis? respondit ille: At qui praestat sero, quam nunquam discere. Socrates serm. de assiduis etc.

Iscrates, apis, inquit, omnibus floribus infidet, a singulis, quod vile est, accipiens: ita doctrinae cupidus nihil non attingit, & vndique, quae sunt vitilia, colligit. Max. serm. 19.

Demosthenes, interrogatus: Quo pacto sibi oratoriam facultatem comparasset? Plus olei, inquit, quam vini mihi consumptum est. Srob. serm. 27.

Idem. Tanta diligentia versatus est in oratoria, ut ob causam magis se dolere dixerit, quam si quando lucana victus esset industria. Cicero libro quarto in quaestione.

Marcus Imp. Lucius, quum Romam venisset, obsequio imperatori Marco, percontatus est illum, qui ierit, de quo cui Imperator: Honestum est & seni dicere: eo ad eum phum, ut discam, quae nondum scio. Hic Lucius fatis manibus: O Iupiter, inquit, iam senex tabellam gestare more commeat in ludum, quum noster Alexander annos natus vita defunctus sit. Hic citius probatum quod modum & moderationem, quam Lucii libertatem. Plinius.

Salvius Iulianus, is tam eximia iuris cognitione principum amicitia clarus, solitus est dicere: Et si in sepulchro haberem, adhuc addicere vellem. In Barum lib. 4. tit. de Fidei commissis, l. apud Iulianum. Iam optimo iure placuit laudatissimi viri. Sed hodie dimis has voces: iam adultus sum, serum est discere, ut prius est necesse, quae cognita dicta sunt, quod ad huc.

Alphonsus Rex, cum aliquando de iactura recitum sermo haberetur, persanctè affirmasse dicitur: Magna vniones, margaritas suas, quae quidem essent in orbentiarum diffamantissimæ, quam libros qualescunque per Pavorum lib. 4. de rebus gestis Alphonsi.

§ SIMILITUDINES.

Iscratius. Vt videmus apem omnibus floribus vitibus, quod vile sit accipere: sic & doctrinae cupidus, ut tingere, & vndique, quae sunt vitilia, colligere. apud Aelianum l. 10.

Plutarchus. Vasa ad accipiendum, quod infunditur, dant & inclinant sese: sic qui discit, debet accommodare quid effluat eorum, quae vultiter dicuntur in alia.

Vasorum malorum & putrium aures quibus vultiter dicitur, quae necessarias: ita quidam stultissimi discuntibus.

Prisquam affeuimus, multa nos offendunt, postea affluere sunt etiam iucunda: sic in litteris, in prima illa te dia toleranda sunt, donec visu fiant facilia. Moralibus.

Cibus inuicem stomacho, onus est, non cibis: discendi vires & languinem transt: sic qui legens, si quidem in memoria, aliena manente: si abeunt in ingenium, aut in actionem. Seneca.

Terra, quae gignit falem, nihil aliud gignit: sic in litteris, in ceteris ferè rebus non penite valent. Terent. cap. 7.

Vina valis infusa è taxo factis, mortifera sunt: ita qui eruditio, si incidit in hominem pestilentem, reddidit noxia. Plinius.

Ut laurus tota vires, & perpetua: ita doctrinae fanae neque marcescit. Plinius lib. 15. c. 30.

Ut qui hircos sunt, grauius olent, cum se vagantur, ita foedior est nequitiae fama, si eam doctrinae cogit concipiam, latiusque traducat in hominum animos.

Ut quibus minorula quaedam res est, sed ingentibus anteponitur: sic homo pusillus, sed ingenio valens: ut philosophia seu virtus ostentatio est summum quiddam et maximum. Idem.

In ludo sphaera simul discunt & mittere & accipere: at in doctrina prius est bene accipere, quam mittere, dum concipere prius est, quam parere. Idem.

Ut salicis semen etiam matumatem abiecit, nihil gignit, verum etiam foetum sterilitatis est: ita hoc est, efficit, sic concipiant: sterimones istorum, qui quum verè sapiant, non solum ipsos non reddunt, etiam auditores suos inficiunt: & reddunt indoctos. Plinius l. 27.

Disciplina.

§ DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

DISCIPLINA: Græcè παιδαγωγία, & παιδαγωγός dicitur: & quod verius doctus dicitur, unde dicitur disciplina morum ordinata correptio, & in-

quorum primum timore, secundum amore perficitur. Aug. libr. de moribus Ecclesie.

Non enim superbia, nisi ubi negligitur disciplina: nam disciplina est quæstratio religionis, & veræ pietatis, quæ nec ideo increpat, vt lædatur, nec ideo castigat, vt noceat: denique mores hominum irata corrigunt, in tantam custodit. Augustinus libro Sermonum. sermo 117.

Bonitas in aliam vincit, disciplina voluptatem, & vltima castigat, scientia illuminat cæcitate. Idem serm. 58.

Quæro, mi frater, vt omnibus tibi subiectis à maiore vsq; ad minorem, & dulcedinem regni celestis, & amaritudinem, ac timorem gehennæ annunties, & de eorum salute sollicitus, & vigil existas: quia pro omnibus tibi subiectis, qui in domo tua sunt, rationem Deo reddes. Annuntia, & suade eis, vt caueant à superbia, detractione, ebrietate, fornicatione, ira, luxuria, periurio, & cupiditate, quæ est radix omnium malorum. Augustinus ad Comitem.

Habet nescio qui d lætatis energæ viua vox, & in aures discipuli de doctoris ore transfusa fortius sonat. Hieronymus epistola cxxxviii ad Iovinianum.

Nihil aliud discat audire vel loqui, nisi quod pertinet ad timorem Domini, turpia non intelligat, cantica mundana ignoret, adhuc tenera lingua Psalmis dulcibus imbuatur, procul sit lasciuia peritorum. Puellæ & pedileque à secularibus confortis arceantur. Hieronymus in epist. de iustis filiis.

Crescit in te ætas cum animis, cum ætate iustitia, & fides eo perfectior, quo lenior. Idem de Continentia virginali.

Omne tempus, in quo te meliorem non leueris, hoc te æstima perdidisse. Idem.

Cor, quod sine disciplina est, exaltari non valet, quia humana mens sicut male eleuata in infimis premitur, sic bene pressa in sublimibus leuatur. Greg. lib. 13. Moral.

Peto, vt paruulos dominos, quos nutris, præcipue in moribus intruere cures. Et cunuchos, qui eis deputati sunt, admone, vt ea illos loqui doceant, quæ eorum mentes in charitate circa se inuicem, & erga subditos in mansuetudinem compungant. Idem Regi. sermo 7.

Electus cum foris ætas corporis, intus, si dici liceat, crescit ætas virtutum. Greg. Moral. 21. super illud Job. 31. Ab infantia creuit mecum miseratio.

Miscenda est leuitas cum severitate, & faciendum ex traque quoddam temperamentum, vt nec multa asperitate exulcerentur subditi, nec nimia benignitate soluantur. Greg. lib. 20. Moral. super illud Job. 19. Cum sederem quasi Rex.

Adolescentibus in ludo literarum positus, non tam placent solidam quam plectra, quæque potius pulchra, quam vtilia sectantur. Nec tam agentia diligunt, quam sonantia, magis gaudent foliorum amoenitate conpergi, quam fructuum vbertate nutiri. Iuan. Chrysostomus in Prolog. super Matth.

O quam compositum reddat omnem corporis statum, nec non & mentis habitum disciplina. Ceruicem submittit, ponit supercilia, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, irem gulam, sedat iram, format incesum. Bernhad. epist. 117.

Lugo disciplinæ insolentia morum domanda est, quousque duris ac diuini tenorem attrita legibus humilietur, & sanctur ceruicicola voluntas, bonitatis in se nature, quod superbiendo amiserat, obediendo recipiat. Idem super Cantica.

Quamuis in nullo loco disciplinam suam homo deserere debeat, diligentius tamen ibi seruanda est, ubi vel neglecta, pluribus generat scandalum: vel custodia, bonæ imitationis exemplum. Hugo de iustis nouitior.

Multos hoc decipit, quod ante tempus sapientes videri volunt, vt iam & simulare incipient, quod non sunt, & quod sunt, erubescere. Et eo longius à sapientia recedunt, quo non esse sapientes, sed putari putant. Sed si magorum & sapientum scripta audierint, vel verba: Nos, inquit, vidimus illos, & nos ab illis legimus, sepe nobis loqui illi solebant. Illi summi, illi famosi cognouerunt nos, sed vt me nemo agnoscat, & ego cuncta nouerim. Hugo libr. de iustis.

Ab omnibus libenter discere, quod tu nescis; quia humilitas commune tibi facere potest, quod nature cuique proprium fecit. Sapientior omnibus eris, si ab omnibus discere volueris. Qui ab omnibus accipiunt, omnibus diuiores sunt. Audi Chrysippum in proterbiis: Quod tu non nobis, fortassis nouit a tellus idem.

Secunda ab alio est, discipulus in obediens. Hugo de duodecim ab iustis.

Disciplina custos spei, retinaculum fidei, dux itineris salutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis, facit in Christo mauere semper, ac iugiter Deo viuere, ad promissa celestia & diuina præmia peruenire. Cyprianus de disciplina & habitu viri.

Disciplina custodit, quod tu nescis; quia humilitas commune tibi facere potest, quod nature cuique proprium fecit. Sapientior omnibus eris, si ab omnibus discere volueris. Qui ab omnibus accipiunt, omnibus diuiores sunt. Audi Chrysippum in proterbiis: Quod tu non nobis, fortassis nouit a tellus idem.

Secunda ab alio est, discipulus in obediens. Hugo de duodecim ab iustis.

Disciplina custos spei, retinaculum fidei, dux itineris salutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis, facit in Christo mauere semper, ac iugiter Deo viuere, ad promissa celestia & diuina præmia peruenire. Cyprianus de disciplina & habitu viri.

Disciplina custodit, quod tu nescis; quia humilitas commune tibi facere potest, quod nature cuique proprium fecit. Sapientior omnibus eris, si ab omnibus discere volueris. Qui ab omnibus accipiunt, omnibus diuiores sunt. Audi Chrysippum in proterbiis: Quod tu non nobis, fortassis nouit a tellus idem.

Secunda ab alio est, discipulus in obediens. Hugo de duodecim ab iustis.

Disciplina custos spei, retinaculum fidei, dux itineris salutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis, facit in Christo mauere semper, ac iugiter Deo viuere, ad promissa celestia & diuina præmia peruenire. Cyprianus de disciplina & habitu viri.

Disciplina custodit, quod tu nescis; quia humilitas commune tibi facere potest, quod nature cuique proprium fecit. Sapientior omnibus eris, si ab omnibus discere volueris. Qui ab omnibus accipiunt, omnibus diuiores sunt. Audi Chrysippum in proterbiis: Quod tu non nobis, fortassis nouit a tellus idem.

Secunda ab alio est, discipulus in obediens. Hugo de duodecim ab iustis.

Disciplina custos spei, retinaculum fidei, dux itineris salutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis, facit in Christo mauere semper, ac iugiter Deo viuere, ad promissa celestia & diuina præmia peruenire. Cyprianus de disciplina & habitu viri.

SENTENTIAE BIRIYCAE.

Magister in terra recipit, quanto magis iniustus & peccator. Pro.

Magister & ignominia ei, qui deserit disciplinam: qui autem ac-

ceptis, quæ non audiuit vocem Domini Dei sui, & non

discipulum ore. 7.

Magister & redemptio eius columba. Non audiuit vo-

cem discipulum ore. 7.

Magister & redemptio eius columba. Non audiuit vo-

cem discipulum ore. 7.

Magister & redemptio eius columba. Non audiuit vo-

cem discipulum ore. 7.

Magister & redemptio eius columba. Non audiuit vo-

cem discipulum ore. 7.

Magister & redemptio eius columba. Non audiuit vo-

cem discipulum ore. 7.

Magister & redemptio eius columba. Non audiuit vo-

cem discipulum ore. 7.

Magister & redemptio eius columba. Non audiuit vo-

cem discipulum ore. 7.

Magister & redemptio eius columba. Non audiuit vo-

cem discipulum ore. 7.

Magister & redemptio eius columba. Non audiuit vo-

cem discipulum ore. 7.

Magister & redemptio eius columba. Non audiuit vo-

cem discipulum ore. 7.

Magister & redemptio eius columba. Non audiuit vo-

cem discipulum ore. 7.

Magister & redemptio eius columba. Non audiuit vo-

cem discipulum ore. 7.

Magister & redemptio eius columba. Non audiuit vo-

cem discipulum ore. 7.

Magister & redemptio eius columba. Non audiuit vo-

cem discipulum ore. 7.

Magister & redemptio eius columba. Non audiuit vo-

cem discipulum ore. 7.

Magister & redemptio eius columba. Non audiuit vo-

cem discipulum ore. 7.

PHILOSOPHORVM SENTENTIAE.

Iocrates dixit: Oportet magistros multas mercedes capere à discipulis.

discipulis: ab ingeniosis quidem, quia multa discunt: à rudibus vero, quia multos labores exhibent.

Discipuli subiectio in tribus consistere debet: in attentione, benevolentia, & docilitate, ut scilicet sit docilis ingenio, attentus exercitio, benevolus animo. Inuentus inquam, ad audiendum, docilis ad intelligendum, benevolus ad retinendum. Non sit scholaris discipulus. Dicitur autem discipulus, quasi à schola discipulus. Schola enim Græcè, vacatio Latine: vnde discipulus, quasi à vacatione diuisus. Boetius de Scholastica disciplina.

Qui horum ad virtutem viam sternit: Syllabarum enarratio, & verborum diligentia, & fabularum memoria, versuum lex ac modificatio: Quid ex his metum demit, cupiditatem eximit, libidinem frenat? Seneca epist. 39.

Musica monstra mihi, qui sint modi flebiles; monstra potius, quomodo inter aduersa non emittam flebilem vocem. Metiri me Geometres docet latifundia; potius doceat, quomodo metiar, quantum homini satis sit. Numerare docet me Arithmetica, & auaritia commodare digitos; potius doceat, nihil ad rem pertinere computationes. Doces me, quomodo nihil perdam ex finibus meis; ego discere volo, quomodo totos hilariis amittam. O egregiam artem! scis rotunda metiri, si artex es, metire hominis animum, dic quam pusillus sit: scis, quæ sit recta linea, quid tibi prodeat, si quid in vita rectum sit, ignoras? Idem.

Hoc scire quid proderit? ut sollicitus sim, cum Saturnus & Mars ex contrario stabunt, aut cum Mercurius vespertinum faciet occasum vidente Saturno: potius hoc discam, ubicunque sunt ista, propitia esse, nec posse mutari. Idem.

Quid, quod ita liberalium artium consecratio molestos, verbosus, inrempeliosos, sibi placentes facit, & ideo non discentes necessaria, quia superuacua didicerunt. Idem.

Quare ergo liberalibus studiis filios erudimus? Non, quia virtutem dare possunt, sed quia animum ad accipiendam virtutem præparant. Idem.

Innumerabiles quaestiones sunt de animo tantum: vnde sit, qualis sit, quando esse incipiat, quamdiu sit: an aliunde alio transeat, & domicilium mutet ad alias animalium formas, aliasque coniectus, an non amplius quam semel feruiat, & emissus vegetur in totum vtrum corpus sit, an non sit: quid sit facturus, cum per nos aliquid facere desierit; quomodo libertate sua vsurus, cum hac effugerit cauea, an obliuiscatur priorum, & illic nosse se incipiat, an de corpore abductus in sublime secessit? Hæc tam multa, tam magna, ut habere possint liberum hospitium, superuacua ex animo tollenda sunt. Non dabit se in has angustias virtus. Laxum spatium res magna desiderat. Expellantur omnia, totum pectus illi vacet. Idem.

Non multum nocebit tibi ista transisse, quæ nec licet scire, nec prodest. Quæquid enim non meliores, beatosque facturum est, aut in aperto, aut in proximo natura potuit. Idem.

Quatuor milia librorum Didyrius Grammaticus scripsit. Miser erat, si tam multa legisset superuacua. Idem.

Lectio certa prodest, varia delectat. Qui, quo desinat, peruenire vult, viam sequatur viam, non per multas vegetur. Non ire istud, sed errare est. Seneca epist. 45.

Quid autem est titulus, quam quia diu non didiceris, non discere: Omnis ætatis homines hæc schola admittit. Tamdiu discendum est, quamdiu nescias: & si prouerbio credimus, quamdiu viuas. Etiam seni discendum est. Seneca epist. 77.

Mores præcipuum, mox sapientiam doce: quæ sine moribus male discitur. Idem.

Debent homines vitium senectutis, literarum eruditione parare discendo: ne defecerint insipienti animo. Literas tanquam baculum infirmo corpori repertas esse: eundem finem esse discendi, quæ & viuendi. Idem in prouerbio Philosophorum.

Educatio & disciplina mores facit: Et illud sapit vnusquisque, quod didicit. Seneca libro de Moribus.

Præceptores, Pedagogsque placidos pueris conuenit dari. Idem libro de ira Dei.

Nihil æquæ miror, quam cum omnes cupiant optime viuere, & sciant non alia re viuere, quam animo. Nec fieri posse, quia ut optime viuas, animus colendus sit. Tamen homines animum suum non colunt. La. ius Apul. de Deo Socratis.

§ SIMILITUDO:

Thursi. Quemadmodum spina, licet per se nullum fructum gratum hominibus proferat, in pirum tamen inserta, fructus dulcissimos edit: sic homo agrestis licet sit, disciplina tamen adeo formari potest, ut fructus dulcissimus suo tempore proueniat. in A. poph. 10.

Discipulus.

DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

DISCIPULVS, Græcè μαθητής, dicitur ille, qui alio percipit imitator. Hebr. Talmid, à verbo Talmid, dicit, & in 2. coniugationis voce passiva Latine est. Semel reperitur etiam vox. hempte i. Chron. 23. & Graecè πύλλω in Nouo Test.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli meo cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. Ioan. 8. Amen, amen dico vobis non est seruus maior domini. Apóstolus maior eos, qui misit illum: Si hæc scitis, habitus eritis ea. 13.

Non est discipulus super magistrum, nec seruus super suum. Sufficit discipulo, ut sit sicut magister eius, & minus eius. Si patrem familiam Beelzebub vocaueritis, quis domesticos eius. Matth. 10.

In hoc cognoscet omnes, quia discipuli mei estis, qui habueritis ad inuicem. Ioan. 13.

Perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius. Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem non potest meus esse discipulus. 14.

Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus, non potest meus esse discipulus. Ibid.

Memento sermonis mei, quem ego dixi vobis. Non maior domino suo. Si me persecuti sunt, & vos persecutionem meam seruaueritis, & vestrum seruabunt. Ibid.

POETICAE SENTENTIAE.

Auson. Euid. 5.

Disce libens, terrici nec præceptoris habena
Deferere nepos, nunquam horrida forma magister
Ille licet trisio semio, nec voce ferens
Aspera conr altæ munitur iurgia frontis.
Nanquam immans eris, placida s' fuerit aduena
Qui semel imbuerit, trugas nutritu amat.
Qui resugit matrem, pappi amant, trement
Anteferunt patribus serui nona cura nepotes
Sic neque Peliden terreat Achilles Olli
Thestalicæ permixtus equo, nec pueri Atlas
Amphitryoniadem puerum, sed blandas comæ
Mistris alloguis teneris mulcebat aluena:
Tu quoque ne metuas, quamuis schola verberet
Inceper, & struclenta senex gerat in magister
Degeneres animo timor arguit, ut tibi iugis
Intrepidus nec te clamor, plagæ, sonantes
Nec matris iugis ageret formidus sub horis
Quod sceptrum vrbis ferula, quod multa iugis
Virges, quod molles scintillæ prætextat aluena
Quod seruent trepidus sub sellis vestra iugis
Pompa loci, & fami fugatur sena timor.
Quid. I. Art.

Philyrides puerum cithara præfecit Achillem
Atque animo molli contudit arte ferre.
Qui toties locos, toties exterruit hostes
Credidit amosum perterritus, senem
Quas Hector sensurus erat, polente magister
Ferberibus inlassi præbuit ille manus.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

De insigni discipulo. Dial. lxxix.

Francisci Petrarchæ.

GAY.

Insignem discipulum pene filio chænonem casus fortunatum negotium puerilis ingenii non æquum cooptare, & in vnum semper insipientem desitico occupare, habere, ad illius tolerantiam intellectionum tuam recedere. Quod si discipuli plures sunt, cumulatorem tuum, vterque continue huc, illuc, vterque ait Satyrus:

Tot puerorum obseruare manus, ac totius præceptoris clarior multis obsecutis iudicis te obijcis: quid ille de te caput redundabit. Eni doctrinam, inquiet. Eni doctrinam res, in hoc magisterum inspicere. Nulla quam ingenio capere, est gloria profectus ingenio illius defecit culpa, & (vt Plutarchus Philoophus ad Traianum principem dicit) Sermo publicus delicta discipulorum reuocantur.

numerum discipulorum illius recipi cuperet. patri quatenus, qui- bus rebus esse opus? Libro (inquit) nouo, stylo nouo, nouaque ta- bellis. Significans, animum a vitis vacuum, studium vigil, & memo- occupatam mentem ad præceptorem adferre, quæ res ferè in causa lat. Laert. lib. 5. c. 1.

Aristoteles Stagiritæ interrogatus, quo pacto fieret, ut discipuli quamplurimum proficerent? Si, inquit, præcedentes gnauiter insequantur, sequentes non morentur. Laert. lib. 5. cap. 1. Brufon. lib. 2. cap. 23.

Xenocrates, Dionysius, quum Platoni diceret, aliquis auferet tibi caput: Xenocrates, qui tum præceptori aderat: Non prius, inquit, quam hoc, suum ostendens. Laertius libro quarto, capite 2. Alex. anter, cum interrogaretur, Vtrum magis desideraret patrem Philippum, an Aristotelem præceptorem? Magistrum, inquit, ille enim, ut essem, hic autem, ut præclare instruis essem, auctor tercio.

Serapionem in ludo suo quum haberet pictas Musas nouem, Apollinem vnum, discipulos autem tantum haberet duos, rogatus a quodam, Quot haberet discipulos? Cum diis, inquit, duodecim. Erasimus libro 6. apophthegmat. ex Athenis, & Brufonius libro 5. cap. 12.

Bion. Arrogantiam dicebat esse profectus oblitulum. Indocilis enim est, qui maualt doctus videri, quam esse. Laertius libro 4. capite 4.

Idem, Cuidam obijcienti, quod adolescentem quemdam ad se non pellexisset: Tenellus, inquit Bion, casus non attrahitur hamo. Significans, pueros delictos non esse, studiis accommodos. Laert. lib. 4. c. 7.

Zeno, quum quendam ex discipulis inflatum turgidumque esse nosset, sed de se dem ac ignauum, percitens dicebat: Non si magnus fueris, bonus & eruditus eris: sed si bonus & eruditus, tum demum reuera magnus eris. Brufonius libro Sigefimo primo, capite vigesimo tercio.

Diogenes ad discipulenti cuidam, qui apud illum volebat philosophari, pernam dedit deserendam, ac lequi iussit. At ille discipulenti impatiens, abiecta, quam ferēbat, perna, abcessit. Sed post aliquantulum temporis occurrenti illi Diogenes: Tuam & meam, inquit, amicitiam perna dissoluit. Sensit autem obiter philosophus clarissimorum, eum nequaquam bonum fore discipulum, qui præceptoris moribus se non accommodaret, ac in licitis & honestis suum deneraret præceptoris officium. Brufonius libro secundo, capite Sigefimo tercio.

Theodorus dicere solebat, Protagoram, præceptorem omnium diffinitum, dextra manu porrigere auditoribus suis scientiam, illos vero sinistra accipere. Bruf. lib. 6. c. 2.

Isoerates, Ephorum Cumanum, qui scholam ipsius reliquit nullo profectu, atque ob id a patre Demophilo denuo missus est, ut alio integro data mercede discipulum ageret, & idem appellabatur. Diphros enim Græcis dicitur curus, quod duos ferat, pugnantem & aurigam. Isoerates autem ex vocis etymologia captauit iocum in stupido discipulum, qui bis attulerit mercedem: & dicitur enim dici videretur, ut & dicitur, id est, a bis ferendo. Eras. lib. Sigefimo.

Idem, Cum diuersis moribus & ingenis haberet discipulos, Ephorum scilicet, & Theopompum: se calcari in Ephoro, contra autem in Theopompo frenis uti solere dicebat. Cicero ad Atticum & de claris Oratoribus, Quintilianus etiam libro 10. c. 1. Brufon. lib. 2. cap. 32.

Anonymus, Philosophus quidam quum duos haberet discipulos: alterum quidem laboriosum, sed hebetis ingenii: alterum ingeniosum, sed ignauum: Ambo, dicebat, pereatis: quoniam tu cum velis, non potes: tu verò cum possis, non vis. Antonius in Melissis part. 1. serm. 5. & Maximus serm. 7.

Serapionem, Quum doceret Macedonem quendam, nec ille quicquam proficeret, exasperatus in discipulum: In Macedoniam, inquit: pro eo, quod alii dicunt, eis iuuat, si cui precantur exitium. Obiter notauit & Macedonice gentis barbariam.

§ SIMILITVDINES.

D. Basilij, Neq; ad discendum verecundum esse oportet, nec ad docendum mahgnam, quod ab alio tute didiceris, nequaquam clam habendum: cuiusmodi facere mulieres improbe solent, quæ ex aliis pte quæstos liberos viris suis tollendis subijciunt, patienter ementes: auctorem verò ipsum procedere gratia commemoatione decet, veramque ipsius sententia parentem. Ad Greg. Theologum.

Plus achi, Quemadmodum ignaui, cibi que audi canes domi ferarum pelles mordent, ac villos vellunt, feras ipsas in venatu non attingunt: sic quidam præpostere studiosi de nugis agunt, caput discipline non attingunt. in Moralib.

Et autem quequid pabuli naeta est in pullos transfert, protinus

quod multi (vt legimus) passi sunt. Inter quos Quintilia- & Seneca, & ipse Philosophorum pater Socrates. G. Præclari- & Melius si modesti, quamquam vera claritas & Magni discipuli curam gero. R. Tri- & hinc vt puero profis, hinc vt parenti- & vt Reipublice rationem reddas, quam de- & illud tibi creditum eruditum repe- & nota fides pueri, nota constantia est. G. Puer & Inexpleto pariter ima ginem impressisti, & Firmus amor solidam potest etate. G. Cla- & In quæta fors euentus am- & puer tempus amittit, docilem doce, in- & neque simul frustra atteras, ægre vin- & Discipulus tenet, nec indocilis obigit. R. Esti- & age tamen fideliter commif- & poterit meminisse, alio qui sua rit obli- & latis ipsa sibi virtus est præcium. Conscien- & non te retrahat ab honesto & in hac vita re de factum & vt sapientis placeat) fructus vberimus est fe- & G. Inueni discipulum magne spei, & profecto si bonus fiat, illum tibi cor- & si malus, hostem, qui te, dum timu, se re- & Discipuli claritas ingens est, qua illustrari spe- & immoderata perstringit. & si detegat, verum lu- & Magni est mihi discipulus. R. Non maior puto, & alios oppreſſit discipu- & hic scipulus.

Discipulus indocilis ac superbo. Dial. xli. Francisci Petrarche. D. O. I.

Discipulus habeo indocilem. R. Perdis operam, littus aras, se- & D. Discipulum indocilem fors & illi & superua- & D. Discipulum habeo literarum indoci- & Quod si neatur capir, vacuum sine, neque quid in per- & D. Discipulum habeo etiam. Omnes qui sunt, qui que erunt, aut fue- & non posse vnum ingenium ac- & que præceptoris & ad hunc generosum disciplinæ fomitem arripi- & D. Intra cta- & Superbia hostis ingenii & discere negligit discipulus in- & D. Habeo proficitate tumidum disci- & ingenio no- & Scis, vt & quædam obstruſcula trad- & diffi- & Hæc, inquit, a que omnibus difficilia sunt, vt & sic est enim hercle & quiquis doctus ac sa- & D. Discipulum & Contra ventum aduerso flumine na- & D. Conatum quem habeo disci- & D. Duræ discipulum & D. Duræ discipulum & at clamor aliquando & quum mollass, quam hominis, quid vis autem? & sed naturalis historia. Et hic tuis & Apud me autem vna ferè passoris & tandem a conuictu mo-

§ APOPTHEGMATA.

Quum adolescens quidam Ponticus genere, se in

20

MOLYANTIFA

ipsi nihilo melius est: ita quidam ideo discunt, vt fatim doceant: ipsi nihilo meliores euadunt. *in Moral.*
*Veluti si quis ignem petat à vicino, deinde illic luculento reposito loco desiderat, manetque: ita quidam semper assidue præceptori, nec accendunt ingenium suum, vt domi suo fruantur igni. *in Moralibus.**
*Non est casus, itidem ingenia desiderant repletionem: sed satis est accensio, velut incitamentum in materia, quo vis inueniendi, & cupiditas veritatis incitetur. *in Moral.**
*Rosetodami, vt nonnullæ mulieres ex viris quibusdam non concipiunt, aliis fecundæ adiunctæ sunt: ita sunt, qui apud quosdam præceptores indociles, aliis traditi doctoribus proficiunt: quod sint vt corporum, ita & ingeniorum cogitationes ac dissidia. *in siml.**
*Non vt ex sapientissimis parentibus stultissimi plerunq; nascuntur filii: ita à doctis præceptoribus indocti discipuli, à probis educatoribus alumni improbi. Nam illic est corporum propagatio, hic animorum. *in siml.**
*Terriueri, Bonus dux mauult multos milites, quam multa castra: & melius est habere paucos discipulos, quam multos auditores. *in sapoph. 105.**

Diffensiones nunquam debent amari: sed aliquando amari à charitate nascuntur, aut charitatem probant. Quis enim non videtur, qui vel reprehendi. Et vbi est ille Esopus, de quo scriptum est. Corripie sapientem, & amabit te? Nunquid amari debent, qui debemus reprehendere & corripere fratrem, ne secutus moriemur. *Aug. epist. 6. 57.*
 Nihil minus semper optauimus, quam inter eos: quos cum dixerunt, multumque fermocinati sunt, orni aliquando quasi conflictus exurgat. *Cont. Acad.*
 In discordia nemo benedicit Dominum. *idem dicit in Epist.*
 Concordare cum aduersario tuo: nescio quantum valeat, cum via fidei fuerit, iudex refat & minister & carcer. Aduersis aduersario tuo bonam voluntatem, & cum eodem iudice inuenies patrem, pro ministro suo angelum tuum. *Aug. epist. aduersus Iudæos. cap. 11.*
 Infelix populus Dei non potest in bono tantam habundantiam, quantum mali habent in malo. *Hier. in Psalm. 137. 2. agit auero vnanimitate.*
 Laudent nomina eius in choro. Quisquis corpori illi discordiam deseruit, Deum quidem laudat in tympano, sed in choro. Vbi dissensio est, ibi inuidia est: ibi chorus non est. *super epist. ad Rom.*
 Qui modesto alloquitur proximum, gratum accipit, & quali de verberibus, in quibus lac querebat, butyrum. Sed qui incepto verbo, rixam & discordiam ex fratre moueat, quali necessaria ultra modum emungens linguam. *Hier. super Iheros. Proverb. 30. Qui sequebatur et amicum suum.*
 Melius est emigrare cum gratia, quam cohabitare cum discordia. Melius est sine lite abire, quam cum iurgio redire. *de Patriarch.*
 Nulla spatia possunt esse satis discordibus: quæ in animam iniuria abundant: dissensio moribus etiam præcipua est. *idem.*
 Contentio est impugatio veritatis cum conscientia. *idem.*
 Discordes tam diu nullum boni operis sacrificium Deo, quamdiu à proximorum charitate discordant. Si non habuisset in pectore, non irruisset in fratrem: si Absalon eum tenuisset, non irruisset in patrem: si animam non tenuisset conscientia tranquillitas, non conuulisset ad lapsum. *Psalm. 23. part. 3.*
 Peruerse mentes, si semel ad studium contrarietatis sue prauum, sine rectum quid à contrarietate ducatur, si hoc reprehensionibus impugnat: quia cum perisus perietatem displicet, nec recta quæ protulerit placeat. Absalonorum corda, quibus in odium non venit perisus, Absalon peruersa dijudicant, vt recta, que dicuntur, alluunt: prolata respiciunt, vt tamen approbent, que et veniunt. *idem Moral. lib. 5.*
 Sicut noxium esse solet, si vitas delit bonis: ita perisus si sit in malis. Feruoros quippe vitas corroborant, & tanto magis in corrigibiles, quanto vnanimes fecerunt. *idem lib. 3.*
 Si Dei vocantur filii, qui pacem faciunt: proculdubio sunt filii, qui pacem confutunt. Sicut nihil est proculdubio vite dilectionis, ita nihil est desiderabilius diabolo, quam contrarietas. Quisquis ergo feminando iurgia, dilectionem perimit, hosti Dei familiaris seuit. *Oreg. in Epist. ad Rom.*
 Discordia est aliquorum d. etio, quos plus inueniunt colligunt. Concordia est conuenientium in rebus, quæ indidrupta quædam, & vnita complexio. Sed inueniuntur discordiam animarum facit, & discordias gignit. *idem lib. 3.*
 Concordia malorum contraria est bonorum: de bonorum est, vt boni pacem habeant ad inuicem, ita optantibus sint discordes. Impedit enim iter bonorum, si vitatur malorum. *Idem de Summo bono, lib. 3.*
 Si contristaueris in aliquo fratre in vitam, fatidice ueris in eum, age penitentiam coram illo, si esse ueris repromittare eum pace, perge velociter ad reconciliandum ini tui: offensionis ruz cito veniam postula, non repromittare conciliatus fueris fratri. *idem Salisburgorum Interp. Sigefm. serm. 2.*
 Decet regalis apicis curam, generalitatis custodire, que ad laudem regnantis trahitur, si ab hominibus. Quid enim est, quod principem melius precedat, quam populum, concors Senatus, & tota Respublica morum. *Castrod. epist. 22.*
 Cogi debet, vt sit quietus, qui suo vicio reuoluit. *idem lib. 1. epist. 3.*

Discordia.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

DISCORDIA, Græcè διαφωνία, & à διαφωνος, & δια, discors dicitur. Est autem discordia ira acerbior, in timo odio & corde concepta, secundum Ciceronem libr. 4. Tusculanar. quastronum. Hebr. Madhom, à Don, contendit verbis, discors dicitur. Discordia est quædam voluntatum disgregatio, qua voluntas vnus fertur in vnum: & voluntas alterius fertur in aliud. Discordia est aliquorum diuersio, quos prius amoris vinculum colligauit. secundum Isidorum. Discordia importat disgregationem quendam voluntatum in diuersa. B. Thom. secund. secund. 9. 37. art. 11. Discors est is, qui corde & animo dissidet: à quo discordia.

¶ BIBLICI LOCI.

Discordia vitanda, *Prou. 6. 19. & 15. 18. & 16. 28. & 17. 11. & 18. 6. & 20. 30. Matth. 12. 24. Luc. 11. 17. 1. Cor. 1. 14. 33. 2. Cor. 12. 20. Gal. 5. 19. 20. 2. Tim. 2. 23.*
 Discordia & contentiones Euangelii occasione excitandæ prædicantur. *Matth. 10. 35. Marc. 13. 12. 49. 51.*

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Dei sunt, quæ odit Deus: & septimum detestatur anima eius. Primum, oculos sublimes. Secundum, linguam mendacem. Tertium, manus effundentes innoxium sanguinem. Quartum, cor machinans cogitationes pessimas. Quintum, pedes veloces ad euitandum in malum. Sextum, proferentem mendacia saluum testem. Septimum, qui seminar inter fratres discordias. *Prou. 6.*
 Odium suscitatur rixas, & vniuersa delicta operit charitas. *Proverb. cap. 10.*
 Abscondunt odium labia mendacia: qui profert contumeliam insipiens est. *ibid.*
 Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent Deo. *12.*
 Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens est mitigat suscitatas. *ibid.*
 Homo peruersus suscitatur lites, & verbosus separat principes. *16.*
 Semper iurgia quærit malus, Angelus autem crudelis mitretur contra eum. *17.*
 Labia stulti immiscunt se rixis, & os eius iurgia prouocat. *18.*
 Qui prouocat iras, producit discordias. *30.*
 Noli esse sicut leo in domo tua, euerrens domesticos tuos, & opprimens subiectos tibi. *Eccles. 4.*
 Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius. *8.*
 Vt mihi mater mea: quare genuisti me virum rixæ, virum discordiæ in vniuersa terra: non feceratis, nec feceratis mihi quilibet quam: omnes maledicunt mihi. *Jerem. 15.*
 Omne regnum diuinitus contra se desolabitur, & omnis ciuitas vel domus diuisa contra se non stabit. *Matth. 12. & Luc. 11.*
 Necesse est, vt veniant scandala, veruntamen vix homini illi, per quem scandalum venit. *Matth. 18.*
 Non enim est dissensionis Deus, sed pacis. *1. Cor. 14.*
 Stultas & sine disciplina quæstiones deuita, sciens quia generant lites. *2. Tim. 2.*
 Si inuicem mordetis, & comedetis, videtis, ne ab inuicem edniamini. *Galat. 5.*

Discordia apud spirituales viuentes contra ordinis disciplinam...

POETICAE SENTENTIAE.

Petronius. Interiret ubi ac scisso discordia crine... Extrahit ad speres stragem caput huius in ora...

Horat. lib. i. epist. 3. In calidum sanguis seu verum inficitia vixit...

Iuuenalis Saty. 8. Curatum in primis, ne magna iniuria fiat...

SENTENTIAE PHILOSOPHORVM.

Discordia publicam eo. Discordia regni, quod omne quod est, tam diu manere, atq; subsistere...

vocauerunt, cui praeter cognatos, & affines nemo interponebatur, vt si quae inter necessarias personas querela esse orta...

Per discordias civiles externi tollunt animos. Linius, decad. 1. l. 3. Discordia ordinum Reip. venenum idem, sibi.

Malum extremum discordia. Tacit. Annal. lib. 4. Nihil in discordiis civilibus festinatione tutius, vbi factio magis...

Nulla quantumvis minima natio, potest ab aduersariis perdeletur, nisi propriis discordiis seipsa consumplerit. Veger. l. 3. c. 10.

Numantia euerit Scipio Tyresium quendam Celticum principem consuluit, qua de causa Numantia prius inuidia durasset, & post euerit fuisse Tyresium respondit, Concordia victoriam, discordia exitum adfert. P. Diacon. hist. l. 4.

Si primarii duces dissimiles discordesque sunt, nihil in exercitu perniciosius accideret potest. Polyb. l. 3.

Non vi sed colloquio discordia componuntur. Plutarchus in Numantia.

Discordiarum fraternarum horrendi euentus fratres ipsos, stirpemque suam, domos, regna, funditus euerterunt. Linius, Decad. 4. lib. 9.

In diffensione nulla salus conspicitur. Caes. l. 1. de bello Gal. Seditionis interdum non remedia, quam principia maiora sunt, in tumultu festinatio quoque tarda est. Vnum est temeritate solatium, perpetua felicitas. Q. Curt. de gestis Alex. l. 9.

Discordia inlicito exagitante nulla vnquam tempora vel prospera vel domi quieta ducuntur. Paulus Orosius de Ornesia l. 4.

Magna ex diffensionibus incommoda oriri solent. Iulius Caesar libro 7.

ΑΡΟΡΗΤΗΕΓΜΑΤΑ.

Demetrius a Philippo Macedonum rege hospitio susceptus, quod ob nouas Cleopatrae nuptias a se Olympiadem Alexandrumque a-

Leoninus Episcopus. In grauissima illa apud Antiochenos de fidei negotio diffensione, timens seditionem, sententiam suam aperte proferre non audebat & aliquando caput suum canis floriscens...

Alphonius saepe numero dicere solitus est, Si Romanis temporibus vixisset, se constructurum fuisse templum Ioui Positorio, vt de rebus acturi, in eo prius conuenirent, & contentionem omnem deponerent.

Chrysostr. Quemadmodum certantibus ventis mare concutitur: Sic regibus aduersantibus sibi populus regni vexatur. in ca. r. Matth.

Origenis. Tanquam in Musicis si harmonia chordarum fuerit consonanter aptata, sonum suauem modulati carminis reddit: si vero sit aliqua in fidibus dissonantia, ingraticissimus sonus redditur & carminis dilcedo corrumpitur.

D. Augustinus. Si vnus flatus inflat duas tibias, non potest vnus spiritus implere duo corda, agitare duas linguas? Si spiritu vno, id est, vno flatu impletur duae tibiae consonant, impletur duae linguae spiritu Dei, dissonare possunt: Est ergo hic quaedam concordia, sed auditorem desiderat. In Epistol. Iohannis tra. ad artu nono.

Ariftoleus. Cybindus aus bellum internecinum gerit cum aquila, adeo vt coherentes saepe numero prendantur: Ita fit aliquoties vt dum mutuum inter se odium pertinaciter exercent: principes, vtrique subuertantur, tertio quoque inuadente. De natura animal. l. 9. c. 12.

Plutarchi. Vt si buboni accedat febris, nihil est periculi: verum si sublato illo tamen morbus perseveret, videtur altius egisse radices: 44

Similitudines. Discordia regni, quod omne quod est, tam diu manere, atq; subsistere...

Discordia regni, quod omne quod est, tam diu manere, atq; subsistere...

Discordia regni, quod omne quod est, tam diu manere, atq; subsistere...

Discordia regni, quod omne quod est, tam diu manere, atq; subsistere...

Discordia regni, quod omne quod est, tam diu manere, atq; subsistere...

Discordia regni, quod omne quod est, tam diu manere, atq; subsistere...

sic fratrum dissensio, quæ cessat lite finita, causa erat non ipsorum: ne si manet etiam dum negotio infecto, iam negotium prætextus erat non causa, sed exulceratus animus in causa fuit. *In Moralib.*

*Vt conuenit amanti bus diuersas amicas, in eandem depercuti- bus male conuenit: Sic dissident, qui eadem ex re gloriam affectant. *in moral.**

*Vt macula statim eluenda, ne inhereat, & difficilis exima- tur: Ita dissensio fratrum, illico tollenda, ne gignat odium. *ibi- dem.**

*Vt aqua in locos hiantes ac diductos influit, ac magis eos diuel- lit: Ita quidam irritant fratrum dissidia. *in moral.**

*Vt singula hastilia facile frangas, coniuncta non possis: Ita dissidentes facile superantur, concordēs haud facile. *ibid.**

*Vt periculum sumit, si omnes in idem inclinent latus naui, sed aliis alio inflectentibus, nauius optime liberatur: Sic seditio & dissensio inter Rhetores tutiore m reddit statum ciuitatis: item dissensio poe- tarum inter se facit, vt minus inficiant opinionem lectōris. *in mo- ralis.**

*Inter Agathallos & Acanthylides tantum est odium, vt si sanguis eorum vi miscatur, continuo separent se rursus, ac dissiliant: Sic inter patricos & plebem etiamsi quando pro rerum vsu coniu- gantur, durat tamen vsque odium naturale. *in moral.**

*Plinij. Vt vulturus ad extincta corpora odore feruntur, sana non sentiunt: Sic inimicus, si quid deliquerit, statim olfacit, atque eo statim accurrit, ad recte facta stupidus. *Lib. 10. cap. 6. Et Plin arch. in moralib.**

*Tybens lapis quamuis grādis innat, comminutus sidit: Ita concordia sustinetur, discordia pessum imus. *Lib. 2. c. 106. & Lib. 26. c. 17.**

*Anonym. Scorpis lethale venenum habet, aconitum lethalius: tamen hoc in potu datum aduersus scorpionum ictus remedium habet: Ita dum venenum cum veneno colluctatur, seruatur homo: Itidem duorum pestilentium ciuium discordia nonnunquam Rei- pub. saluti est. *in siml.**

ADAGIA.

Omne regnum in se diuisum desolabitur. *Discordia maxima res dilabuntur, & potentissima eueruntur *in imperi.** Adagium illud citatur Matth. 12. 25.

Bellum omnium pater. *α πόλεμος πατήρ πάντων. Lucij.* Proverbium ideo dictum est, quod bellum omnium rerum natura- riarum auctor est. *Sic ex eo nasci videntur vniuersa.*

Tua res tibi habeto. *Causa Iurij confulus lib. 44. tit. de diuorij, ostendit fuisse reco- ptum, vt diuortium his verbis perageretur. Tuas res tibi habeto tuas res tibi agito. Hæc Proverby gratiam habebunt, si quis civiliter renuntiabit amicitiæ. Sed sestrum eris, si ad res animi trans- ferantur.*

Gamma Betam persequitur. *Procopius lib. 3. de bello Vandalico refert, Carthaginē antiquum proverbium à pueris iactari solere: Quod Gamma quandoq; Betam & rursus Beta Gamma persequitur. Sufficit puerosum lusum hæc spectasse, quod inter vicinos sequenter oritur dissidium.*

Domesticum dissidium. *Ad de restandam seditionem, & mutuum contubernaliū inter ipsos discordiam insidiat, conueniet illud Homeri *Odyss.**

*Ὀὐδ' ὄρνιθ' ἄνευ πάτρης ἀρρῶνται. *id est,**

Impia res molis inter se mala.

BIBLICA EXEMPLA.

Discordiz, & dissensionis & ritarum exempla: Cain & Abel, *Gen. 4. v. 8.* Pastores Abraham & Loth, *13. v. 7.* Reges Chanaan, *14. v. 4.* Sodomitani contra Loth, *19. v. 4.* Pastores Geraræ & Isaac, *26. v. 20.* Esau aduersus Iacobum *27. v. 41.* Iacobus aduersus Labanem, *31. v. 25.* Simeon & Leui aduersus Hemor & Sichem, *Gen. 34. v. 25.* Duo Hebræi, *Exod. 2. v. 13.* Congregatio aduersus Moysen & Aaronem, *16. v. 2.* Moysen, *17. v. 3.* *Num. 21. v. 4-5.* Abimelech & fratres, *Judic. 9. v. 5.* Tribus Ephraim aduersus Iephthe, *12. v. 1.* 3. Israelitæ & Beniamita, *20. v. 13.* Saul in David, *1. Sam. 18. v. 8. 9. 2. Sam. 3. v. 1.* Absalom in Dauidem patrem suum, *2. Sam. 15. v. 10.* Israelitæ in Dauidem Regem, *19. v. 41.* Duæ Mulieres, *1. Reg. 3. v. 22.* Roboam & Israelitæ, *12. v. 16.* Discipuli Christi, *Luce 22. v. 24.* Iudæi, *Joan. 6. v. 52. & 10. v. 19.* Turba, *Joan. 7. v. 43.* Inter Phariseos & populum, *9. v. 16.* Ierusalem ciuitas, *Act. 11. v. 2.* Multitudo, *14. v. 4.* Quidam ex Iudæis, *1. Cor. 2. inter Paulum & Barnabam, v. 39.* Ephesii, *19. v. 28.* Asiatici Iudæi & Ierusa- lem, *21. v. 30.* Pharisei & Saducei, *23. v. 7.* inter Corinthios, *1. Cor. 2. v. 11. 2. & 13. v. 3. 4. & 11. v. 18.*

HIEROGLYPHICA.

Discordiam & mores maxime dissimiles Aegyptii, poetæque o- ctnes significare cum volunt hieroglyphice, Lupum & Agnum aut Ouem ponunt. *Pier. Val. l. 10.*

Hominem ex ciuilibus seditionibus & tumultibus crescentem, neque auctum significantes hieroglyphice *guillarum* venatione occupatum effingebant. *Artem* ta limpidaque, earum captura nulla propendenda perturbatione. *Val. Pier. l. 29.*

Sunt qui *rhuribalsam*, aut aliquod aliud *Yd* pignus piculum, vnde scilicet ignem & aquam in se perfecerunt, ex vno ignis promicaret, in altero aqua delibere dicitur esse tradant: quod ea nature sint maxime contrariæ, *aque permiscere*, dictum deis, qui se ea præstitum quæ fieri nequaquam possint. *Val. Pier. lib. 46. p. 479.*

FABULÆ.

Leo & Vulpes.

Cum in hinnulum forte fortuna vno eodem tempore sus incidissent, vterque illo petri volens, acerrime riri coeperunt, atque ita vnus affixit alterum, vt vterque ambo in terra prostrati iacerent. Vulpes autem, vt pugna expectasset, cum videret illos esse vnum animalium relictum in medio, ipsa illis semipertis occurrere straxit. Quod cum illi prohibere non possent: Insuper intercedentibus verbis, inquit, vultusque causa dimittimus.

Stape de aliorum laboribus fructum alii percipiunt fecit aliud Philippus Rex Macedonum, quam quod lentiam terræ Græciæ, confectis mutuo Marte & vultibus, ipse interueniens occupauit.

Lupus & Vulpes.

Sumpserant arbitrū de lite quadam Lupus & Vulpes. Coram quo, cum grauissime alter alterum accusaret, vt conuicta atque proba ingereret; neque criminum, vt conuictum, tum iudex, silentio imperato: Te, inquit, dolo rapaciorem, & te, o Vulpes, non aliam magis fraudulenti- stiam. Inter vos igitur de cetero amicitia & pax saluberrima nimanantium, tam humani quam belluini generis, vos odium esto. Hæc mea sententia est.

Docet fabula, non moueri nos dissensione & rione oportere, sed omni tempore illos, & arbitrariis prauitatis coniunctos esse & auerfari atque odisse.

Accipitrum pat.

Accipitres quodam tempore inter se acerrime hostes. Hos columbæ in gratiam reducere & à dimicatione abducere conantur, perfecte, vt pacem illi inter se firmata tam in columbas; quam reliquis manantibus concordēs vni & vngulas suas conuertit.

Fabula docet, vtilis esse saluti bonorum dissidia, vt ferunt Melanctham, siue ioco seu serio dicere solent, quæ cum Atheniensium seruari dissidia oratorum. Quibus cumbant, vniuersi quasi in vnum latas nauigantibus, te veluti pondere opposito administrato liberant.

De Fure & Sicario.

Confociata opera rem communiter gerentibus, si vnus fur, alter sicarius, quadam nocte ventre in adibat, tabatur, non pauperis, cuius cum non solum ad con- etiam abigenda animantia fur censetur. Recte inquit interfectio omnia exequi poterimus, prius tamen in- vnam aucterem eductamus, vt si forte tumultu inter- dum sit, aliquid abstulerimus. Non placet hoc, nisi ne pater familias strepitu excitatus eripiatur manibus fur melius est, inquit. Imo illud, inquit sicarius, in- fur, patrem familias in clamat, & vigilare iubet, ac si. Qui excitatus etiam res suas seruat.

Fabula indicat, malorum dissidia bonis esse liberantia.

Discretio.

DEFINITIO: ET ETYMOLOGIA.

DISCRETIO, Græce δὲ διακρίσις, & dicitur a διακρίναι, dicitur. Hebr. *Gheser*, à verbo *Ghar*, ar, dicitur a discernendo.

Discernere enim est res recte seingere, ita ut non confundas vel misceas.

Discretio rerum consequentium continet præsentiamque cum grauitate expolitionem. *Ibid. in Synonym.*

Discretio pertinet ad prudentiam, & est generata trixque virtutum. *B. Tho. sent. dist. 39. q. 2. art. 5.*

Discretum, Græce δὲ διακρίσις, & dicitur a διακρίναι, dicitur. Hebr. *Gheser*, à verbo *Ghar*, ar, dicitur a discernendo. autem discretum, cuius partes non copulantur ad vnum commune. *Societatum Aristotelis libri 1. p. 1.*

Disputatio.

¶ DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

DISPUTATIO, Græce διαλέξις, 105, 6, & διαλογισμός, disputo dicitur. Hebr. verbum Cheschab, significat, Cogitare, arbitrari, ratiocinari, vt disputantes solent. Cheschem, disputatio, seu ars & ratio disputandi & disceptandi. 2. Iahach, significat, Arguere, disputare, contradicere, pro more disputantium. 3. Sachar, iudicare, sententiam ferre, quod non fit sine disputatione in mente iudicis, iustam causam ab iniusta diligenter excutientis. Inde fortasse Sophista, id est, acris & ingeniosus disputator. Est autem disputatione, actus syllogisticus vnius ad alterum ad propositum ostendendum, sec. B. Thom. Opuscul. de fallacijs.

Disputo idem est, quod discepto, dissero: à quo disputatio, cuius diminutiuum est disputatiuncula, componiturque ex dis, & puro. Putare enim veteres dicebant deputare, hoc est, vacante quacunque, & non necessaria, aut etiam non obstantia, & aliena auferre, atque excidere, sicque putari arbores atque vites dicuntur. Et putamina dicuntur simenta, & alia quæ auferuntur. Hinc factum est, vt putare pro cogitare atque animo voluere capiamus. Nam cogitando resecamus mente, quæ falsa sunt, aut inutilia, aut superuacanea, & quod verum est ac bonum, ei cogitando hæremus.

¶ BIBLICI LOCI.

Disputationes quæ vitandæ, 1. Timoth. 6. 4. 5. 2. Timoth. 2. 23. Tit. 3. 9.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORVM.

Disputatio contentiosa ingenia exercere potest, quia in hoc genere accidit, vt crebro quis vincat, aut vincatur, quod & in certaminibus fit. Aristoteles problemat. sectione 18. sex. 2.

Disputatiombus cur contentio est, nugatio non? quia apparet syllogismus in paucis continetur: quin etiam si prolixius agatur, interposito tempore, paralogismus, id est, peruersa ratiocinatio interea deprehenditur, & reuocare quod dederit aduersarius poterit. idem Arist. proble. sect. 18. sex. 8.

Disputandum non est contra negantes principia, nec contra eos, qui absurda & dissentanea dicunt, nec contra paralogismos sophisticos. Simp. in pr. Phys. c. 15.

Disputanti sæpe multoties videtur extranea remota à natura rei. Auer. in 1. 12. Metaph. tex. 10.

Disputatio exigit, vt contradicatur conclusioni & argumentis. idem Phys. 1. tex. 22.

Disputatiuæ rationes cum verum concludant solum secundum aliquid, & non secundum totum, ideo ex vtrisque rationibus in probando principia concludunt virtutem, D. Thom. in princ. Phys. 1. 12. tex. 54.

Disputationis optimus modus est, vt ipsi vicissim concedant & considerent. Plat. de Repub. Dial. 1.

Multi homines disputando de rebus, haud secus quam animantes brutæ pugnando, solam sibi victoriam proponunt. idem in Timæo.

Mihi ab istis subtilibus (disputantibus) præcipi malo, quid amico præstare debeam, quid homini, quam quot modis amicus dicatur, & homo quam multa significat, &c. Sen. epist. 48.

Disputandò turpissimum est, non curare quin ad id facile deducatur, vt sæpe sibi ipsi repugnet. Sicm. in Platonic. Protagoras.

¶ APOPHTHEGMATA.

Pythagoras, vanam illius Philosophi orationem esse dicebat, quæ nullam in homine passionem curaret. Quemadmodum enim medicinæ nullus est vicijs, nisi morbos à corporibus exterminet: ita neque philosophiæ, nisi animæ vitia expelat. Stob. serm. 20.

Aristippus: Cuidam qui proposuerat ænigma, vehementer instans vt solueret etiam respondentem: Quid, inquit, amici, an non horum alter hircum mulgere videtur, alter cribrum supponere? Lucianus in rursu Demonastis. At refertur à Diogeniano his verbis: Vtrum stultius qui mulget, hircum, an qui cribrum supponit? Eras. l. 8. epaph.

Idem. Aliis curiosa indagine disquirentibus, an mundus rationis exors sit, aut anima præditus, & sphaeræ nihilominus figuram teneat? Vos, inquit, plus æquo de mundo solliciti, vestram ipsorum immunditiam interea parum prouida consideratione periculatis. Stob.

Zenxidamus. Cuidam percontanti, quam ob causam Lacedæmonij leges de fortitudine citra scriptum seruarent, ac non potius descriptas traderent iuuenibus legendas? Quoniam, inquit, assuefaciendi sunt, vt præclaris gestis potius, quam scriptis intendant. Inertia genus est, de fortitudine philosophorum more disputare: H H 2 64

¶ BIBLICI LOCI.

Christianis omnibus necessaria, Deuter. 30. 15. Job. 34. 3. 1. Reg. 3. 44. 1. Reg. 2. 22. 1. Cor. 12. 10. 1. The. 5. 22.

¶ SENTENTIÆ BIBLIÆ.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

¶ SENTENTIÆ PATRVM.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

Præsertim autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudinibus habitent sentias ad discretionem boni & mali. ad 1. Timoth. 6. 20.

sed propositis factis exercenda virtus, quae paucis dogmatibus tradi potest. *Plat. in Lacon.*

Eudamidas Archidami F. Quum audisset Xenocratem iam senem in Academia cum amicis disputantem, percontatus est, quis esset ille senex: ubi responderet aliquis, illum esse virum sapientem, & ex eorum numero, qui virtutem quaerent: Et quando, inquit, ea usus est, si adhuc quaerit? Visum est Laconici inceptum, per omnem vitam de virtute disputare, veluti de re controuersa: quum oporteat a prima statim adolescentia habere certissima decreta de honesto, impellam animo, & secundum virtutem exerceri: non quaerere, quemadmodum faciunt philosophi, qui magna contentione in se ipsos de summo bono ac malo digladiantur, ne in hoc quidem factis contententes, quid sit virtus aut beatitudo. *Plat. in Lacon.*

Pandolidas in Academia philosophos audiens multa de virtute differentes, interrogatus cuiusmodi viderentur eiusmodi sermones: Quid aliud, inquit, quam prohi: sed profus inutilis vobis, qui illis non utimini? Sille tetigit mores Atheniensium, qui virtutem habentem in labris, non in factis. *Plat. in Lacon.*

Astolho, di. ebat, in causa veracunda nunquam tentari debere improbam questionem. Notauit rhetores, qui in declamando mouerent questiones nihil ad causam facientes. *Erast. lib. 8. Apophreg.*

¶ SIMILITUDINE.

Chryssostomi, in aliis certaminibus laures referunt, qui victores fedunt: At in disputationibus diuinis, solis debetur corona, qui se tei magnitudine victos ingenue fatentur. *In dictum Apost. Cum subiecta essuerunt.*

Tyrus Platonici. Ut in certaminibus inspicere est, qui imbecillum obtinent corpus, & incondulis viribus, tamen in certamen ob spem victoriae descendunt, eos paulo post sub labore deficere: partes vero virtute praestare, fortiter sustinere certamen, ac pro assequenda victoria ad extremum vsque pugnare: Sic etiam certantibus professioibus vitae; alias quidem omnes reprobare, ac pellere de stadio oportet. *Ser. 5.*

Platarchi. Ut apud Homerum Vlysses videtur a porcis, quod panis fructuosa peteret, non enses, neque lebetes: Ita magis ridendi sunt, qui differentia minutas ac frivolae quaestiuiculas obiciunt. *In moral.*

Srobis, quemadmodum veratrum crassiuscule sumptum, pergat: pollionem vero laeuigatum, suffocat: Sic & nimis anxia subtilisque in philoophia disputatio. *Ser.*

Thurmeri. Nemo nisi ieiunius vini potentiam facile discernere potest: igitur & qui rem aliquam dubiam, super qua sunt plur. sententiae, voluerit distinguere, propriam primam sententiam experiri expedit. Nam si semel ex omnibus delectum feceris, ubi forte errauerit, nec ipse veritatem prompte inuenies. facile enim palatum prioris succo vitaueris. *In apoph.*

Malenoli est, opinionem licet peruersam, traducere in peius: sed veri est, opinionem verisimilem, falsam tamen, iustis argumentis conuincere. *In apoph.*

Inflexus venter, qui cibum bonum didicit corrumpere: laudatur, qui paulo maligniorem potest castigare: & male natus est, qui ambigua manu interpretari morosus, quam amice. *In apoph. 6.*

Quae obscura sunt, aut in tenebris latent, lux manifestat: Et errores in priuatis studiis explicant exercitationes in publicis. *In apoph. 9.*

¶ BIBLICA EXEMPLA.

Disputationum imitanda exempla: Quidam de Synagogis, *Act. 6.9. Paul. 9.22. & 17.17. & 18.4.19. & 19.8.9. & 20.7. & 24.25. Iudaei: 8.9.*

¶ HISTORICA EXEMPLA.

Menedemus Eretrienfis Platonis primum, inde Stilponis discipulus, in disputando iam acris erat, vt oculis ardere videretur. *Laer. lib. 2.*

Baldus Bononiam profitendi iuris causa profectus anno 1344. publice etiam disputauit ibi cum Barolo per quinque horas integras, & victor abiit. *Theat. 28. Sing. fol. 3812.*

Galenus Pergamensis annum agens etatis 19. doctorum quendam ex Athenis Attalei sectatoribus, primas qualitates clementiae esse statuenis, suis interrogationibus ad elenchum coegit. *Galeni de elem. l. i. c. 6.*

Vide Dialectica.

¶ DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

DISSIMILIA sunt opposita similibus & quor modis dicitur simile, et dicitur dissimile. *Arist. 3. Metaph. cap. 9. rex. 16.* dissimilata, quae suu opus facere possunt, vera sunt quae non equi-

uoce, vt oculus cum videt veris est, cum non videtur oculus. *Idem met. cor. A. sum. cap. 30. 34.* dissimilia compositae sunt ex similibus. *Ab. 282. de animal. dissimilia sunt, quae non habent qualitatem vana. L. 4. ter. 10.*

¶ A D A G I A.

Nihil aduersum. *Ed. is. 10. 10.*
Deus quo longe discrepat a proposito.
Nihil ad rem.

In eum, qui dixerit absurde quippiam, & aliter quadrabit illud Homericum:
Nixos eis, o. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10.
Id est,

Hospes stultus est, aut longinquus aduersum alium
Nixper ades.
Nihil ad fides. *Ed. is. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10.*

In eos quorum vita vehementer est inaequalis, per oratione disidens.
Quid cani & balneo? *Et 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10.*
Quadrabit in eos, qui ad rem quam praesentem, in praesentem
Alnus ad lyram. *10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10.*

Subaudi exeat. In eos qui propter imperitiam
cio crasius, auribus.
Sui dissimilis.

In suis dissimilem quadrabit illud ex Odyssa, quod
vix Vlysses.
20. 20. 20. 20. 20. 20. 20. 20.

Id est,
Nunc alio nunc rursus alio si vobis
Idem mire quadrabit in sapientiam, quae vult
gitur apud presios: Et alia alia, alia species praesentem
dixerit in vris, quae tota sermo constat allegori.
Alia res scriptum, alia plectrum. *10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10.*

Locus erit vrendi, cum dines aut porcus vult
cum eruditio: cum longe alius sit diuitem aut, fortissim
literarum.
Caluus Comatus. *Martia.*
Apre dicitur in eum, qui vult bono multo affligit
Suma in purpura. *10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10.*

In eos dicitur, qui aetatis magnifico cultu
cuiusmodi sint, ex ipso vultu, moribusque cognoscitur.
In eburna vagina plumbus gladius. *10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10.*
Dixit Vlysses: *10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10.*

Cum enim adulescens quidam insigni forma, velut
obscenitas, dixisset, Ex eburna, inquit, vagina paruo
gladius.
In lente vnguenum, r. o. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10.

Vtus vbi quis mentionem inducit vultu cuiusdam
de vris regibus. *Serba facientibus.*

Congregare cum leonibus vultes. *Mar.*
Hoc est: Res impares dissimiles, permiscere.
Extra cautionem. *10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10.*
De eo quod ad rem pertinet.
Nihil graculo cum fidibus. *Gellius.*
Hoc est: Nihil solidis est imperitis cum vobis
Nihil cum amaricno sui.

Id est: Stolidi vel optima potest dissimiliter. *Vult
ber adscribere.*

Deniq, amaricinnam fugi at fas. *Et tunc conu.
Vnguenum, nam si iegeris suibus acre vultu
Nihil ad Bacchum. *Ed. is. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10.*
Vtemur, ubi quis ea negatur, quae ad rem pertinet
nenti.*

Aliud noctua sonat, aliud cornix *10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10.*
Accommodari potest ad eos, qui decernant cum imp
ribus. *Vel ad illos, inter quos est merum in vno, & p
me conuenit.*

Alier caruli longe olent, aliter fuos. *Plauti.*
Docet proverbum non esse dignos hementem ad
insesse natiuum quidam in vno, quod in ipso
elucet, quo liberum a seruo generum a vultu
bo facile disceptas.

Syrus cum non sis, ne Syrius. *10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10.*
Hoc est, Ne sumas personam parum decoratam
ri, quam sis: aut cum sis natus ingenitus, ne moris
aut barbarum.

Alia voce plectracus, alia coturnix loquitur.
Conueniet in Musicis & Poetis longe distans
li facultate. *Martialis.*
Graculus intet musas. *10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10.*

per ignem, & diuinationi iaseruebant & auguriis, 4. Reg. decimo septimo.

Diuini vestri viderunt mendacium, & consolatores locuti sunt frustra, vane consolabantur, &c. Zach. 10.

Diuinatio erroris & auguria, mendacia, & somnia malefacientium, vanitas est. Eccl. 34.

Et dixerunt ad vos: quare à pythonibus & à diuinis, qui strident in incantationibus suis, nunquid non populus à Deo requirit visiones? à viuis pro mortuis? Ad legem magis & ad testimonium. Esa. 8.

A signis cæli nolite metueri, quæ timent gentes. Jer. 10.

Nolite audire prophetas vestros & diuinis & somnatores & maleficos, qui prophetant vobis mendacium, vt longe vos faciant de terra vestra, vt eiciant vos, & pereatis. 27.

Non vos seducant prophete vestri, qui sunt in medio vestrum, & diuini vestri, & ne attendatis ad somnia vestra, quæ vos somnatis: quia ipsi prophetant fallò in nomine meo, & non mihi eos, dicit Dominus. 29.

Non erit vltra omnis visio casta, diuinatio ambigua in medio filiorum Israël. Ezecch.

Prophete tuis in pecunia diuinabunt (& adhuc hodie.) Mich. 3.

Anima, quæ declinauerit ad magos, & hariolos & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi mei. Lev. 20.

Vir, siue mulier, in quibus pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent ebs, sanguis eorum sit super illos. ibidem.

Quando ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, caue ne imitari velis abominationes illarum gentium, nec inueniatur in te, qui lustrat filium suum, aut filiam ducens per ignem, aut qui hariolos seisciterur, aut obseruet somnia atque auguria, nec sit maleficus, nec incantator, neque qui pythones consultat, neque diuinis. Deut. 18.

Omnia enim hæc abominatur Dominus Deus tuus, & propter huiusmodi scelera debet eos Dominus Deus tuus in introitu tuo. ibid.

Dominus auferet ab Israël prophetam & hariolum. Esa. 3.

Interrogabunt simulachra sua, & diuinis suos, & pythones & hariolos. Et tradam eos in manu demoniorum crudelium: & vir fortis dominabitur eorum. 19.

Irrita faciens signa diuinorum, & hariolus in furorem vertens. 44.

Gladios ad diuinis eius, qui stulti erunt. Jer. 50.

Vident vana, & diuinant mendacium, dicentes, Ait Dominus, cū Dominus non miserit eos: & perseverauerunt confirmare sermonem. Nunquid non visionem cassam vidistis, & diuinationem mendacem locuti estis? & ideo, ecce ego ad vos, ait Dominus: Et erit manus mea super prophetas, qui vident vana, & diuinant mendacium, Ezecch. 13.

Nox vobis pro visione erit, & tenebræ pro diuinatione. Mich. 3.

Auferam maleficia de manu tua, & diuinationes non erunt in te. 5.

Quatuor diuinationum prima genera docti viri instituerunt, id est dicunt esse spirituales, nempe à Spiritu S. profectam, 2. naturalem aut artificialem, 3. communem aut vulgarem, 4. diabolicam, cuius variae sunt species, illicitæ, impie, damnatæ, infames.

1. Vilitate in Ecclesia, spiritualis illa, proprio suo nomine Prophetia vocatur. Spiritualis dicta, quod instinctu afflaturque Spiritus sancti funditur. Ad hanc referuntur omnia facta Scripturæ vaticinia, miraculis inimitabilibus & creaturæ impossibilibus confirmata, certisque suis eventibus sancita. Ab hoc genere planè secluduntur oracula idolorum, de quibus in diuinatione diabolica agemus.

2. Diuinatio naturalis, aut artificiosa intuetur & considerat naturas rerum conditarum, & scrutatur quibus quæque viribus sint præditæ, quid natua vi sua efficiat, quibus visibus sint additæ, quibus causis naturæ rerum vel vitentur ac deprauentur, vel dissoluantur prorsus ac destruantur: feriem denique connexionemque causarum secundarum peruestigat, & qua vi quæque sibi iunctam & copulatam causam moueat atque efficiat, quas qualitates ordine distribuit Mundi corporibus imprimat: & ex causis de effectibus securis ratiocinatur, ac vicissim ex effectibus naturas rerum & facultates æstimat atque ostendit sine superstitione.

3. Diuinatio communis, aut vulgaris, popularis, vel plebica, imperitis & vulgo in vtu est, qui non inquisitis sollicitè causis euentum in natura, nec consideratio signorum cum rebus significatis contentu; ex his solum, quæ vt plurimum eodem modo euenire, iisdem antecedentibus signis, animaduertent ac notarunt, artem effecerunt, & Canones seu regulas effecerunt, ex quibus de multiplicibus euentibus, de tempestatum cælique conuersionibus ac commutationibus, de frugum & fructuum prouentu, de vberitate vel caritate annonæ, de acris salubritate vel infectionibus, de externorum hostium

MOLYBANTIFA

Diuinatio.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

Diuinatio, Græce μαρτεία, & μαρτυρία, vates dicitur. Est autem diuinatio, vis cognoscens & videns & explicans signa, quæ à Deo hominibus portenduntur, vt voluit Chryppus, lib. 1. de Diuinat.

4. Diuini non consulendi, Lev. 19. 31. & 20. 6. Deut. 18. 10. Diuini morte digni, Lev. 20. 27. Diuini consuluntur, Rex Babel, Ezecch. 21. 21. Diuini Israelite credunt. 22. Diuini iudicia irrita facit Deus, Esa. 44. 25. Diuini à prophetis sublati, 1. Sam. 28. 3. 2. Reg. 23. 24. Diuinos de reducendum consulunt Philistini, 1. Sam. 5. 2.

BIBLICI LOCI.

1. Diuini somnia Pharaonis interpretari nequeunt, Gen. 41. 2. Diuini somnia non consulendi, Lev. 19. 31. & 20. 6. Deut. 18. 10. Diuini morte digni, Lev. 20. 27. Diuini consuluntur, Rex Babel, Ezecch. 21. 21. Diuini Israelite credunt. 22. Diuini iudicia irrita facit Deus, Esa. 44. 25. Diuini à prophetis sublati, 1. Sam. 28. 3. 2. Reg. 23. 24. Diuinos de reducendum consulunt Philistini, 1. Sam. 5. 2.

SENTENTIA BIBLICAR.

1. Diuini non consulendi, Lev. 19. 31. & 20. 6. Deut. 18. 10. Diuini morte digni, Lev. 20. 27. Diuini consuluntur, Rex Babel, Ezecch. 21. 21. Diuini Israelite credunt. 22. Diuini iudicia irrita facit Deus, Esa. 44. 25. Diuini à prophetis sublati, 1. Sam. 28. 3. 2. Reg. 23. 24. Diuinos de reducendum consulunt Philistini, 1. Sam. 5. 2.

incurfionibus, fæpe fatis feliciter diuinant. Quicquid huius generis diuinationum fuperfitione vacat & fancitur experientia, id ex contententibus inter fe plurimorum annorum euentibus, quos caufæ Phylice pepererant, natum eft.

4. Diabolicam diuinationem vocamus, omnia vaticinia, quæ non funt vel expreffo Dei mandato fancita, vel cœleftibus testimoniis aut exemplis S. Scripturæ approbata: imo quæ funt verbis expreffis à Dei Spiritu per S. Prophetas & Apoftolos feuerè damnata: quæ vel nullas in natura caufas habent, fiue immediatè à diabolo profecta, & cum manifèfta impietate coniuncta, fiue ex mera fuperfitione nata, errore recepta, approbataque, vfuque temporis confirmata funt. Tales diuinationes omnes cuiuscunque fint generis, generalibus primæ tabule mandatis prohibentur. Singularum ferè differentiarum peculiare prohibitiones extant, Deut. 18. cap. & aliis locis, quorum nonnulli fuprà citati funt.

Ex aliis fcriptoribus autem diuinationum diabolicarum fpecies varias designabimus.

1. *Oracula*, videlicet Iouis Hæmmonis; Dodonzum; Delphicum, Trophonii, Amphiaræ, Branchidarum in Mijefia; Sabæum in Phocide, Antiochenum, Palicenfis, Sebenniticum, Serapidis, Mercurii Pharenfis, Bacchi Thracii, Mantis, & alia pœnè innumera quæ data funt fcilicitanibus, in locis certis, & à diabolo obfeffis, vel à demonibus ipsis, voce, fomnis, geftu, nutu, vel aliquo fimulachrorum, fonitu, rinitu, vel aliis huiusmodi, vel ab hominibus diabolico fpiritu affatis, qui tunc cum de propofita quæftione repondendum erat, cum vehementi impetu & horribili fonitu ex fpecubus elifus, in vates fuos irruerit, impletosque & in furorem actos ita incutebat, vt præ timore palpitacioneque artuum omnium, nec confiliter, nec fele continere poffent. Ita Sathan farcæftice illufit apparitionibus, fomnis & vifionibus illuftris ac fanctis, de quibus multa in hiftoriis facris mentio.

2. Oppofita S. Prophetiæ fuit à diabolo falfo vocata à Græcis *Θεομαρτυρία*. Differentiæ τῶν Θεομαρτυρίων quatuor funt. Obfeffio feu Pythionici; Afflati feu *ἰσχυροί*. Ecftatici; mente alienati, capti; Lycanthropi. Damnatur. *Theomantia*, Lev. 20. 6:27.

3. *Magia*, cuius fpecies funt varæ. Necyomantia animarum humanarum evocatio; lecanomantia, diuinitio ex Infpetione peluis; Gaftronomantia, Catopromantia, chryftallomantia, dactylomantia, onychomantia, hydromantia, æromantia, id eft, diuinitio è ventrè, vitro, fpeculo, cryftallo, annulo, vngue, aqua, ære. Magis annumerantur Lamæ, Strige, Sagæ, Veneficæ. Ethicæ & profanæ omnes idolomania, quarum numerus innumerus in verbo Dei damnatur.

4. *Incantaciones*, quarum femper magna fuit varietas, multiplexque exercitium, æompe imungulis, caracteribus corporibus ritu folenni effectis, plantis, animalibus, horumque partibus metallis, herbis certò decerpis aut collectis tempore, vtrisque carmine confectis. Incantationum quædam fpecies Pharmacheia, Colicromantia, axinomantia, Cephalæonomantia, alectryomantia, id eft, ars venefica, diuinitio per cribrum, per securim, per caput afini, per gallum gallinaceum.

5. *Hierofcopia*, diuinitio ex facrificiis, cuius origo ex ritibus facrificiorum vlturpatis à fanctis patribus, quorum vmbra retinuerunt Ethnici, post amiffum Dei verbum. Huius fpecies, Sacrificia Ethnica planè diabolica. Extifpicina, Theofcopia, Pyrofcopia, Pyromantia, Capnomantia, Libanomantia, Oenomantia, hydromantia, Crithomantia, Oethyicomantia, ichthyomantia, anthropomantia; diuinitio per exta, per victimas ipsis, per ignem per flammam; per fumum, per thuris fuffum, per vinum, per aquam, per hordeum & farinam, per ouorum infpetionem, per pices.

6. *Augurium & Arufpicina* ex fuperfitione nata. Capiebatur autem ex auiibus & auium volatu & garritu, tripudio pullorum. Erant & omnia ex quadrupedum occurtu tum in vrbè, tum in itinere, tum domi fi quæ calu quodam accidiffentis vibrationes, palpitaciones, trepidaciones, concuffiones, & motus fierent, vel tantillum extra ordinem confuetum ad diuinis confuebant Ethnici. Voces ex occulto miffæ fua habebant omina. Auguria autem differis verbis à Deo damnantur, Leuitic. 19. & Deuter. 20. ca. & Heflor Homericus augurium optimum effe dicit, patriam pugnando tueri.

7. An fortibus diuinis in S. Scriptura occurrentibus, à Politicis & Ecclefiasticis, feperande funt diuinationes profanæ feu fortes Lycomantia, Geomantia, Onomantia, Logarithmantia, Tephromantia, Botanomantia, Kecomantia, Stræchiomantia, Sycomantia, petalans anagrammatifmus: id eft, diuinitio per teffèllas talesve coniectos, per puncta figurasque fedecim nominibus fuis designatos, per nomina, per numeros, per numerorum rationem, per cineres, per herbas, per ceram, per verfus, per ficuum folia, per literas nominum muerfas. In quibus omnibus quum fuperficio multiplex admixta fit, & nominis Dei, profanatio reperitur, pios decet à malis eius.

modi artibus, quas prolixius excutere religio finere femper.

ΑΠΟΡΗΘΕΜΑΤΑ.

Chilon dicebat, diuinationem non effe detrahendam Deorum munus effe credere, quæ ratione peripateticorum ne infigni virtute præditi. Nam ipfe prædixit, quæ ex Intula Cythera furtim in malum oriretur. Læonem, quæ ius fitum naturam que cum didiciffet. Vanam, quæ quam fuiffet, aut fimul vt nata fuit, euerfa fuiffet. Xerxes, Lacedæmone profugus, Xerxi fuauit, vt in ea infidat, ac plane Græciam fubegiffet Xerxes, fi Demetrius fequutus. Poffi, Nicias ea potius, ftatuit ille prædixiffet, fimum & Lacedæmonios multis cladi bus afflatur. *Laer. 1. 6. capite fecundo.*

Diogenes dicere folet. Si vlla difciplina id prædicat, prædicemus que ferenda funt, atque eadem amolitione valeremus, egregium fanè illud effe, & artificium. Sed fi ordine inuolabili ac lege optimam tolerantiam effi; ad quid attinet tale malum? *Stob.*

Idem. Videns hominum diuerfas aiciones, ac eorum effe interpretes & coniectores, dicebat, nullum ne effe ftultius. *Laer. 1. 6.*

Socrates; *Quum in fomnis quidam Socrates*, *cere,*

Ἡσυχίῳ μὲν τετρατὸν φέλον ἰσθῶδος ἔπει.

Ad Phthiam venis fimulac lux verita fupra. Tertiò die moriar; verum Homericum pro oratione id euenit. Phthia erat Patria Achillis: & amici oratione de Socrati, vt in Thellalam fugeret, quod ille dicitur. *Er. 3. apoph.*

Demonax. Confpicuus augurum quendam in patria lua vendentem. Si potes, inquit, ea que Patria tua depellere, exiguius mercedem populus fi que tua omnino funt euentura, quia tua profecti diuinationem cupit, qui mala que vitari non poffunt, amat prædicare. *apoph.*

Demetrius. Quum Philippus locum quendam minus minutum, fi præfidium imponetur, quam in finibus occupaffet, & facrificio peracto per vatem ad fent delata, accepta Arato ac Demetrio Phalero ipfe animi dubius rogabat, quid exita portendat. Demetrius locum redderet, an retineret. Hic Demetrius inquit, inquit, vatis geris, locum dimittes: fin regio bouem retinebis. Peloponnesum bouis ængarum facile retineat: fi duas arces præfidio iuerit. *Er. 3. Plat.*

Anaxarchus. In conuiuio quum Anaxarchus Alexander, ostendo calice prædixit forte vt vulnus acciperet id verfu, quem recitat. *Laer. 1. 9. c. 1.*

Biliosus ait. *Ἰδὼν θεοῦ τῶν ἑσθῶν.*

Ferretur aliquis vobis deum humanam manum. *Calanus Indus* ad mortem proficifens, quum rogum ardentem, O præclarum, inquit, difcendum Herculi conigit, mortali corpore cremato, animam ferit. Hunc quum Alexander ad moneret, dicere si quum me, inquit, propediem te videbo. Idque euenit, nam dies post diebus mortuus est. *Cir. lib. 3. de Diuinatione.*

Larcus Indus, Apollonius Tyranus quum ad Indos qui Brachmanes dicuntur, habens Larontis Indæ, Regem mendacitas accedere: venit ad illos. Larcus Indus lutauit Apollonium ftatimque petiit Regis literas. Apollonio, ac dicente, Vnde fcierit? Quo magis? Inquit Larcus fto D. vnum in Epiftole defceat: quia ille epulum dicit. *Bruf. 1. 7. c. 20.*

Indus Effus nunquam diuinando mentitus est. *Xiffet*, in Stratonis pyrgo, Antigonom Regem co. *vifo Antigono*. Nunquam mihi pulchrum est mori, inquit, quod dux fuerim (distabat enim Stratonis pyrgus fcecentia) itaque mente fecum hoc repererat. Sed paulo post mortuus est Antigonus, in loco fubterraneo, qui Stratonis bat. *Bruf. 1. 7. c. 20.*

M. Cato aiebat fe demirari, quod non rediret artem fpeceret arufpicem. Sentiens, totum hoc diuinationem pofitum effe, quia populo fiebat fucus. *Id* quum artem artis peritum, mirabatur quod arufpex arufpicem pofitum que rifu. Solent enim impoftores inter fe dicere. *Cic. 1. 2. de Diuin.*

Pompeius. Catonis acerbius infeclant Pompeium quum ipfe fæpius prædixiffet potentiam Catula indidit.

Diuinum auxilium.

DIVISIO.

DIVINI auxilij imploratio ad tria facit, quia auxilians quibet fauet, auxiliatur & dirigit. ex B. Thom. super Psal. 45. col. 2. sm.

BIBLICI LOCI.

Deut. 33. 26. 29. 2. Chron. 20. 17. Esai. 32. 8. Esai. 44. 2. Esai. 50. 7. 9. Psal. 20. 9. 3. 22. 20. 60. 13. 62. 2. 71. 12. 84. 4. 108. 13. 121. 1. 2. 136. 13. 9. Actor. 26. 21. Hebr. 4. 16.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Hi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus. Psal. 19.

Querite Dominum, dum inveniri potest: invocate eum dum prope est. Esai. 55.

Non est distinctio Iudæ & Græci, nam idem Dominus omnium, diues in omnes, qui invocant illum. Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini, saluus erit, quomodo ergo invocabunt eum, in quem non crediderunt, aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Rom. 10.

Omne quodcumq; faciatis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi, gratias agentes Deo & Patri per ipsum. Coloss. 3.

PATRYM SENTENTIAE.

Qui sine salutatore salutem vult habere, & sine vera sapientia existimat se prudentem fieri posse: non sanus, sed æger: non prudens, sed stultus, in ægritudine asidua liberabit, & in cæcitate noxia stultus & demens permanebit. Aug. libro de ciuitate Dei. 8. habet. 26. q. 2. Qui sine.

Vtique diuina virtus studiis cooperatur humanis, vt nemo possit ædificare sine Deo, nemo custodire sine Deo, nemo quæquam incipere sine Deo. Ambrosius super Luc. c. 2.

Omnis anima accedat ad Christum, quia omnia Christus est nobis. Si vulnere carere desideras, medicus est: si febribus æstuas, fons est: si grauis iniquitate, iustitia est: si auxilio indiges, virtus est: si mortem times, vita est: si cælum desideras, via est: si tenebras fugis, lux est: si cibum quaris, alimentum est. Ambrosius lib. de Virginitate.

Sicant liberi arbitrii defensores, nihil posse in bonum sua præuolare virtute, nisi diuinæ gratiæ iuuamine sustententur. Hieronymus de summo bono.

Nullas omnino habet metas diuinæ clementiæ: sit qui inuocet, erit qui exaudiet, nisi qui peccata, erit qui indulgeat. Iohann. Chrysostomus tract. de passionibus.

Nomen Iesu lucet prædicatum, patet recogitatum, lenit & vngit inuocatum. Qui ita exercitator reparat sensus, virtutes roborat, vegetat bonos mores atq; honestos, castas fouet affectiones. Bernardus super Cant. ferm. 15.

PHILOSOPHORVM PLACITA.

Nec conueniebat viliſſimorum in prædicia spirituum captare, quæ tu in hanc excellentiam componebas, vt consimilem Deo faceres. Boet. de philosoph. consol. lib. 1.

In minimis quoque rebus diuinum auxilium implorari debet. Inuocandus enim omnium pater rerum, quo prætermisso nullum rite fundatur exordium. idem.

In maximis siue minimis diuinum debet implorari auxilium, Plato in Timæo.

Non votus, neq; supplicis muliebribus auxilia Deorum parantur: sed vigilando, agendo, bene consulendo proſicere cedunt omnia. Vbi socordia te atque ignavia tradideris, nequiquam Deos implores, irati enim insensique sunt. Sallustius in Catalinaria.

A Dijs immortalibus sunt nobis agendi capienda primordia. Cicero lib. 2. de Legibus.

Diuitiæ.

DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

DIUITIAE, Græcè πλούσιος, s. ο. & πλουτιός dicitur. Dicitur autem diues à diuis: nam qui diues est, quasi Deus nullo indigere videtur, teste Varrone, à quo fit diuito verbum, quod est diuitem facio, vnde diuitiæ, quæ ab opibus ita differunt, quod diuitiæ sunt, vt vtamur, opes, vt alius opitulemur. secundum Ciceronem lib. de Amicitia. Sunt enim diuitiæ ad necessarium vltim, opes ad magnificentiam. Dicimus præterea ditio, ditas: ditico, ditas: vnde ditisco, & diuito, diuitas, teste Marcello. Aitius Assianacte: Nil credo atq; miribus, qui aures verbi diuitiant, aliquas suas vt locupletent damas.

Hebr. hocchor. Opulentia, diuitiæ. Psal. 112. 3. 2. Chron. 1. 11. Ierem. 9. vers. antepen. Diues, hocchor, à verbo hocchor, diues fuit, ditatus est, locupletatus est. Cognationem habet cum haffar, decimauit: nam

HH 4 diari

OLYMPIA

ditari est multis partibus præ aliis locupletatum esse. Contrarium est *Rasch*, pauper inops. 2. *Rebysch* à verbo *Raschach*, comparauit diuitias, comparauit seu collegit opes. Cognationem habet cum *Raschach*, conuenit cum impetu seu tumultu : nam facultates seu opes congeruntur cum magno dolore & tumultu.

¶ LOCI BIBLICI.

Diuitiæ hominum in manu Dei, *Genes*. 31. 9. *Proverb*. 22. 2. Diuitiæ spirituales, *Rom*. 8. 23. 1. *Cor*. 15. 2. *Cor*. 6. 10. & 9. 11. *Ephes*. 1. 7. 18. & 2. 7. *Coloss*. 1. 2. 7. & 2. 1. *Timoth*. 6. 8. *Jacob*. 2. 2. 5. Diuitiæ fidelium, 1. *Timoth*. 6. 6. Diuitiæ impiorum inuitiles, *Iob*. 2. 10. 15. *Prou*. 10. 2. & 11. 7. 4. & 15. 16. & 17. 16. *Ezech*. 7. 19. *Mich*. 6. 10. aliò transferuntur, *Iob*. 27. 16. malæ sunt, *Amos*. 3. 20. & possessoribus noxiæ, *Soph*. 1. 18. Diuitiarum spes fallax, *Psal*. 49. 7. 8. 18. & 52. 9. & 62. 11. 76. 6. *Ezech*. 7. 10. 1. *Tim*. 6. 17. Diuitiis non fidendum, *Iob*. 31. 25. Diuitiis & Deo simul seruire nemo potest, *Matth*. 6. 24.

Diuitiæ pro immensa copia, abundantia, aut magnitudine, *Rom*. 2. 4. & 9. 23. & 11. 33. 1. *Cor*. 15. 5. pro cognitione Euangelii in vitam æternam, *Rom*. 11. 12.

Diues non in Deo, id est, qui non apud Deum, vel Dei respectu est diues, *Luc*. 12. 21. vbi iubetur thesaurizare, 20. 33. (*Matth*. 6. 19. 10.) in cælis, ac proinde ab vnica Dei prouidentia pendere, quæ depre. 1. *Timoth*. 6. 17. 18. Diues non honorandus ob rerum caducarum opulentiam, *Iac*. 2. 2. 3. Diuitis luxuriantis història, *Luc*. 16. 19. Diuitis persona non consideranda, *Lent*. 19. 15. Diuitis & pauperis collatio, *Prou*. 28. 6. eorum discrimen, 18. 23. Diuites quomodo se gerere debeant, *Jacob*. 10. Diuites variis tentationibus obnoxii, 1. *Timoth*. 6. 9. difficulter seruantur, *Matth*. 19. 23. 24. *Marc*. 10. 24. 25. *Luc*. 18. 24. 25. Diuites à regno Dei non excludendi, 1. *Cor*. 1. 26. 1. *Timoth*. 2. 1. 2. 3. 4. & 6. 17. Diuites huius mundi infelices ac vani, *Iob*. 27. 16. 19. *Psal*. 49. 7. 11. 8. *Eccles*. 5. 9. 10. *Luc*. 6. 24. *Iac*. 1. 10. 5. Diuites mali reprehendendi, *Matth*. 9. 12. Diuitibus in hoc seculo : hoc est rerum ad hanc vitam pertinentium, 1. *Tim*. 6. 17. Diuitum crudelitas, *Iac*. 2. 8. 5. Diuitibus cauendum maxime ne Dei obliuiscantur, *Deut*. 16. 17. 1. *Proverb*. 3. Diues & pauper obuiant sibi inuicem, 22. 2. Diuitiis non fidendum, *Iob*. 31. 25. Diuitiis & Deo nemo seruire potest, *Matth*. 6. 24.

¶ SENTENTIAE BIBLICÆ.

Benedictio Domini diuites facit, nec sociabitur eius afflictio. *Prou*. 19.

Melius est parum cum iustitia, quam multi fructus cum iniquitate. 26.

Noli laborare vt dixeris, sed prudentiæ tuæ pone modum. 23.

Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere : quia facient tibi pennas, quasi aquilæ, & volabunt in cælum. *Ibid*.

Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia. *Eccles*. 5. 13.

Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. *Psal*. 62.

Iustus comedit, & replet animam suam: venter autem impiorum insatiabilis. *Prou*. 13.

Corona sapientum diuitiæ eorum : facultas stultorum imprudentia. 14.

Hoc itaque visum est mihi bonum, vt comedat quis & bibat, & fruatur lætitia ex labore suo, quo laborauit sub sole. *Ibid*.

Et omni homini dedit Deus diuitias atque substantiam, potestatemque tribuit, vt comedat ex eis, vt fruatur parte sua, & lætetur de labore suo, hoc est donum Dei. *Ibid*.

Memento paupertatis tempore abundantie, & necessitatem paupertatis in die diuitiarum. A mane vsque ad vesperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei. *Eccles*. 18.

Beatus diues, qui inuentus est sine macula, & qui post aurum non abiit, nec sperauit in pecunia & thesauris. 31.

Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua, diues autem in humilitate sua. *Iac*. 1.

Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis omnium frugum tuarum da pauperibus, & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt. *Prou*. 3.

Mendacitatem & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria, ne forte satiatus illiciter ad negandum, & dicam : quis est Dominus ? Aut egestate compulsus furer, & perirem nomen Dei mei. 30.

Nonne melius est comedere & bibere, & ostendere animæ suæ bonæ de laboribus suis ? Et hoc de manu Dei est. *Eccles*. 2.

Omnis enim homo, qui comedit & bibit, & videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est. 3.

Fili, si habes, bene fac tecum, & Deo dignas oblationes offer. *Eccles*. 14.

Cum facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos : & beatus eris, quia non habent retribuere tibi. *Luc*. 14.

Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod verum est, quis credet vobis ? 16.

Nihil proderunt thesauri impietatis. *Prou*. 10.

Pondus & pondus, mensura & mensura, vtrumque abominabile est apud Dominum. 20.

Noli attendere ad possessiones iniquas, & ne desufficiens tempus. Nihil enim proderit in temporibus ductionis. *Ecc*. 3.

Multos perdidit aurum & argentum. 8.

Nihil est iniquius, quam amare pecuniam : hæc enim suam venalem habet. 10.

Non inueni t inaudentem lucrum. *Prou*. 11.

Hære diras ad quam festinat in principio in nouatione carebit. 20.

Qui coaceruat diuitias vsuris, & fenore liberat, congregat eas. 28.

Qui decipit iustos in via mala, in interitu suo coram cæcis possidebunt bona eius. *Ibid*.

Ignis in domo impij thesauri iniquitatis, & mors dolosa ? In quibus diuites eius repleti sunt iniquitas, in ea loquebantur mendacium, & lingua eorum fraudum. *Mich*. 6.

Diuitiarum certaria quid contulit nobis ? Sap. 5.

Omnia transierunt sicut umbra, & tanquam manrens, & tanquam nauis, quæ pertranlit fluctuantem cum præterierit, non est vestigium inuenire, neque in illius in fluctibus. *Ibid*.

Insatiabilis oculus cupidi in tempore iniquitatis. *Eccles*. 14.

Vbi sunt, qui thesaurizant argentum & aurum in homines ? *Bar*. 3.

Ad inferos descenderunt, & alii loco eorum exultabunt. *dem*.

Argentum eorum foris proiecietur, & aurum eorum linium erit. *Ezech*. 7.

Desiderabile argentum vrticam hæreditabit : opprobrius eorum. *Osee*. 9.

Ecce compli manus meas super auaritiam reum. *Ezech*. 22.

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra : vbi furunt, & furantur, vbi ærugo, & tinea demolitur. *Matth*.

Srulte hac nocte animam tuam repentia te : qui stis cuius erunt ? *Luc*. 12.

Cauete & videte ab omni auaritia : quia non iniquusquam vita eius est, ex his quæ possidet. 12.

Qui desperantes semetipsos tradiderunt impunitatem in munditie omnis auaritiam. *Ephes*. 5.

Diuitibus huius seculi præcipe non sublimet sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo vivo. 1. *Tim*. 6.

Sint mores sine auaritia, contenti presentibus. *Colos*.

Ipse enim dixit, non te deseram, neque derelinquar. *Ibid*.

Diuitiarum spirituales qualitates.

Inclina cor meum in testimonia tua, & non in auro. 118.

Diuitiæ salutis sapientia, & scientia : timor Domini thesaurus eius. *Epsa*. 33.

Thesaurizate autem vobis thesauros in cælis. *Matth*.

Diuitibus huius seculi præcipe diuites fieri in bono. 1. *Timoth*. 6.

Viritas.

Redemptio animæ viri diuitiæ suæ. *Prou*. 13.

Facite vobis sacculos, qui non veterascent, thesaurizentem in cælis, quo fur non accedit, neque tinea corrumpit. 12.

In omnibus diuites facti estis in illo in omni terra scientia. 1. *Cor*. 1.

Scitis enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, qui propter vos egenus factus est, cum esset diues, & vniuersas diuites effecit. 2. *Cor*. 8.

¶ PATRVM SENTENTIAE.

Diuitiæ seculares si defunt, non per mala opera mundo : si autem iustitiam, per bona opera feruunt. *Augustinus*.

Mundum virilem & Christianum, nec debent, si accedunt, debent frangere, si recedant. *Augustinus*, *epist*. 145.

Veræ sunt illæ diuitiæ, quas cum habuerimus perierunt. *Matth*.

Aurum est materia laborum, periculum possessionum, virtutum inimicus, malus dominus, proditor seruis. *Augustinus*.

Quid prodest arca plena bonis, si inanis sit conscientia ? habere, & tu bonus esse non vis. Erubescere debet domus plena bonis, si malum habet dominum. *Augustinus*.

Quod habet, si Deum qui omnia dedit non habet ? *Augustinus*.

Pauper est qui vult esse diues. *Sermon*, *serm*. 11.

Moribus diuitiarum, est superbia, non granditudo inter diuitias isto morbo non tenetur, imo, ut avaritiam suas vincens contemendo. Magnus est ergo diues.

tur, aliud velit nolit moriens retinet, nisi ante mortem deponat.

ibid. Sudar pauper foris in opere, sed nunquid anxie diues intus in sua cogitatione laborat? Aperit ille os suum in oratione, aperit ille in ructatione, & interdu grauius ille fastidio, quam ille inedia cruciatur. ibid.

Diuitiarum sequela est luxuria, ira intemperans, furor iniustus, arrogantia superba, omnisque irrationabilis motus. Chrys. l. i. quod nemo leditur, &c.

Si possibile esset in diuites vindicta procedere, videres ex eis repleri carceres vniuersos. Sed cum omnibus malis suis hoc malum habent diuitiæ, quod in malignitate peccantes ab vltionibus erunt. in epist. ad Hebr. serm. 2.

Vanitas vanitatum, & omnia vanitas, &c. Hunc versiculum si faperent, qui in potentia & diuitiis versantur, in parietibus omnibus, & in vitiis suis scriberent, in foro, in domo, in ianuis & in ingressibus, & ante omnia in conscientis suis, vt femper tunc oculis cernerent, & corde sentirent. in Matth. homil. 30.

Omnia bona mundi triplex intentus tollit, aut ex seipis veterascunt, aut luxu dominorum suorum consumuntur, aut ab extraneis dolo, vel violentia, vel calumnia diripiuntur. idem c. 6.

Omne terrenum vel æruginè consumitur, vt aurum & argentum; vel putredine & veribus, vt vltis; & quod ab his immune est, à furibus tollitur, vt lapides pretiosi. In his ergo omne genus auaritiæ reprehenditur. Matth. 6.

Magnæ diuitiatis fuit apud seculum, sed maioris meriti apud Deum: quia non erat diues diuitiarum amore, sed tantummodo possessione, ideo diuites non excluduntur à discipulatu Saluatoris. Iste enim diues erat, & discipulus: quia non pecuniæ amator, sed distributor. Rab. super Matth. 23.

Non reprehenditur diues, quod terram coluerit, vel fructus in horrea congregauerit, sed quod fiduciam vitæ in illis posuerit, nec pauperibus erogauerit, vt ab eis recipere in æternis tabernaculis. Beda in gl. super Luc. 12.

Familiaris res est humanum coropibus ac libertate dissolui, ærummis vero ac paupertate ad semetipsum recolligi. Beda super Effr. lb. 1.

In diuitiis sunt in diuitiarum amplitudine, in paupertatis angustis, illæ eleuant ad superbiam, hæ incitant ad querelam. Tractat sanitas, renat infirmitas, & illa materia est negligentia, & hæ causa tristitiæ, laqueus est in securitate, laqueus in timore, nec interest vitium animus, qui terrene tenetur affectu, gaudiis occupetur, an curis, cum par morbus sit, vel sub vana delictatione langueret, vel sub anxia solitudine laboraret. Leo Papa in sermone.

Auri cultus, seruatur argentum, securitatem non habet, nec quietem, & cui deest securitas, quies perit. Poena diues est ille, non censuræ. Petri. Rauon in sermone.

Aurum erogare bonum est; reponere, malum: contemnere, vtilidum: fugere, periculum: quod sicut vincere virtutis est, ita felicitatis euasit. Idem ibid.

§ POETICÆ SENTENTIÆ.

Iacob. Bill. Anthol. Sacri.

Verum diuitiarum fructum in misericordia erga pauperes situm esse.

Tum furis horribile per diu tigrisq, leoq,
Cum cauea inclusis arcta repente tenet.
Sic etiam vniuersum furit aurum immanis, arca
Quam cum illud Dominus claudere parcat amat.
Quid facies igitur, ne te fera rumbuerit ista.
Qua quo plus clausa est, plus feris aris habet?
Solue seruas, pascens quos aspera vexat egestas,
Primus huc miris redditur arte fera.

In nimium diuitiarum ambrem.

Nil praeter lachrymas, veniens ad limina visæ,
Afferit nil esset, cum tumularat homo.
Quis pedes furor ergo tuum percellit auare,
Vt lingua tibi sic bona lenis ames?
Hæc fuge, quæ seruans ab eis seruabere nunquam
Serpentemq, sinu parce fouere tuo.
Perfidus hinc iamiam procul pellatur amicus,
Qui fugiente fugit profferatque suos.

In celo thesaurizandum, non in terra.

Quis super e hunc dicat, Ceteris qui condit in imo
Munera, nec superis collocat illa lacis?
Non minus insani, sua qui non condit Olympo,
Sed credit terre, quas male seruat, opes.
Vt ne igitur tua non pereant, non pabula blattæ
Suppedient, furis non metuuntq, manus?
Pauperibus ser opem, pro non pascis, alimens a ministris,
Conseruabis opes hanc ratione tuas.

Ibidem.

Ibidem.

Torrentis opibus cum dives gaudet iniquus,
 Veris se miserum nefcit egere bonis.
 Nam quid erit quod non momento temporis Gna
 Perdere mundana condicione queat.
 Cum licet aduersis cessantibus omnia parcanto
 Legi tamen mortis sit faciendus inops?
 At bona iustorum, nullis obnoxia damnis,
 Hostes, furta, ignes, & mare non metuumt.
 Indemnis seruat proprium sapientia censum,
 Nec perdunt meritum paxq; fiderq; suum.
 Omnis virtutum semper substantia salua est;
 Inuisi Christi munerata nemo rapit.

Helliodorus.

Μόδα δ' ἀγέρηται καὶ οὐκ ἔστιν ἰσθμὸς αὐτῆς.
 Diuitias autem virtus & gloria comitantur.
 Χρησιμὸς δ' ἔχει ἀπὸ τῆς θείας δόξης καὶ τοῦ ἀγαθοῦ.
 Pecunia non rapta à Deo data multo meliores.
 Δοῦ δ' ἐν πλάτῃ θυμὸς κινδύναται ἢ φρεσὶν ἔχει.
 Sic di' ἰσθμὸν ἔχει δὲ τ' ἐν ἰσθμῷ ἰσθμὸν ἔχει.
 Tibi verò si diuitias animus cupit in mentibus tuis,
 Sic facias operam supra operam operare.
 Χρησιμὰ γὰρ φύραται καὶ δὲ εὐδοκίᾳ βροτοῖοι.
 Pecunia enim anima sunt miseris mortaliibus.

Petronius.

Quisquis habet nummos securi nauiget auræ,
 Fortunamq; suo temperet arbitrio,
 Vixorem ducat Danaen ipsamq; licet
 Acrisium iubeat credere, quod Danaen.
 Carmina componat, declamet, concipiat, amicit
 Et peragat causas sitq; Carone prior.
 Iurisconsultus, paret, non paret, habero,
 Atque esto, quidquid seruis, & Labeo.
 Multa loquor: quiduis nummis presentibus opta,
 Et venies: clausum possidet arca louem.

Iuuenal.

Sensit Alexander, testa cum vidit in illa
 Magnum habitare rem, quanto felicitur hic, quò
 Nil cuperet, quam qui totum sibi perceret orbem.
 Passurus gestis aquanda pericula rebus.

Martialis 3.

Sano tibi confiteor, diffusus iugera campi,
 Urbaniq; tenent prædialia multa lares:
 Et seruis dominus numerosus creditor arca,
 Sustentatq; tuas aurea mensa dapes:
 Fastidire: amen noli Rustine minores,
 Plus habuit Didymus, plus Philamela habet.

Ex Herc. furent. Senec.

Turbini magno spes sollicita
 Urbibus errant: trepidiq; metus,
 Ille super bos aditus regum,
 Derasq; fores expers somni
 Calis ac nullo fine beatas
 Componit opes gazæ inibiatis,
 Et congesto pauper in auro est,
 Illum populi fauor attonitum,
 Fluctuantiq; magis mobile vulgus,
 Auro tumidum voluit inani.
 Hic clamostrabiosa fori
 Iurgia vendens improbum iras
 Et verba locat, nouit paucos
 Secura quiete, qui velocis
 Memores aui tempora nunquam
 Reditura tenent, dum facta sinuunt,
 Vitæ lati: properat cursu
 Vita citato, volucrisq; die
 Rotæ præcipitis vertitur anni.
 Dura peragunt pensa sorores,
 Nec sua retro fila reuoluunt.
 At genus hominis fertur rapidis
 Obuia satis incerta sui.
 Stregias vitro quarimus vndas.

Palladas.

Χρὸς ἢ πᾶσι καὶ ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον ἔστιν ἄλλοις ἔχειν.
 Καὶ τὸ ἔχειν οὐ φέρει, καὶ τὸ ἔχειν οὐ δίδωμι.
 Aurum pater adulatorum, doloris, & curæ sili,
 Et habere te timor, & non te habere dolor est.
 Οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον ἔστιν ἄλλοις ἔχειν.
 Morsibus utinam, utiq; ea φέρει οὐκ ἔστιν.
 Fugite diues impudentes, habitantes domos tyrannorum,
 Odió habentes pauperem, matrem modestia.

Euripides.

Χρὸς δὲ ἰσθμὸν ἔχει δὲ τ' ἐν ἰσθμῷ ἰσθμὸν ἔχει.
 Aurum autem parentius infinitis ser monibus hominibus.
 Virg. lib. 3. Aeneid.
 Quid non mot alia pectora cogit
 Auri sacra fames?

Quid lib. 1. Fastor.

In pretio pretium nunc est, dat census honorum,
 Censu amicitias: pauper obsequio sacra.

Propert. lib. 3. Elegiar.

Haud illas partibus opes ac herentis ad vultus
 Nidus ad inferas stulte sehere rates.

Tibull. lib. 3. Elegiar.

Nam graue quid prodest potius mihi diuitias
 Aruas, si fundant pinguis mille boues?
 Quiduis domus prodest Phrygiæ innoxia colinas?

Ibidem.

Et qua prætereat populus miratur in illis,
 Inuida qua salso plurima vulgus amat.
 Non opibus memet hominum curas, leuantes,
 Nam fortuna sua tempora lege fert.

Ibidem.

Nec me regna vident, nec Lydius aurifer auro
 Nec quas rerarum sustinet orbis opes.
 Hac alii captiuos licet mihi paupere cultu
 Securo chabra coniuge posse fini.

Horat. Carm. lib. 3. Oda. 1.

Sed timor & mine

Scandant eodem quo dominus: neque
 Decedit aram triformis, &
 Post equitem sedet arca cura.

Ibidem.

Cur in videndis postibus, & non
 Sublime ritu moliar atrium?
 Cur Galde permutem Sabina
 Diuitias operosiores?

Ibidem epistolaru m lib. 1. epist. 1.

Sit proprium cuiusdam puncto quâ mobilis heres,
 Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sorte, perire
 Permutet dominos, & cedat in altera tara.
 Sic quæ perpetuus nulli datur usus, & heres
 Merced alterius velat vnda, superuenit tandem.
 Quid Sici profunt aut heræ? quiduis Calæ
 Saltibus adiecti Lucani: si metis Orcus
 Grandia cum patris non exorabilis auro?

Et parum infra.

Sunt qui non habeant, est qui non curat habere
 Iuuenal. Satyra 10.

Sed plures nimia congesta pecunia cura
 Strangulat & cuncta exuperans patrimonium
 Quanto Delphinus balæna Britannica maior.

Ibidem.

Tauca licet portæ argenti rufuscula paris,
 Noctæ iter ingressus gladium contumax, tremens
 Et mota ad lunam trepidabis arandis vultus,
 Cantabis vacuus coram latrone viator.

Ibidem.

Prima fere vota & cunctis vestissima templis,
 Diuitiæ ut crescant, & opes ut maxima tunc
 Nostra sit arca foro: sed nulla acontra bibant
 Fictilibus: tunc illa tunc cum pecunia sumas
 Gemmatas, & lato seruum ardebit in auro.

Iuuenal. Satyr. 14.

Nam diues qui fieri vult,
 Et cito vult fieri.

Ibidem.

Mensura tamen qua
 Sufficiat census si quis me consulat edam.
 In quantum sitis, atque fames, & frigora proci,
 Insanos sese, sese sine mente viderent:
 Solus honor merito qui datur ille datur.

Antholog. Græc.

Ὅτι πᾶσι καὶ ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον ἔστιν ἄλλοις ἔχειν.
 Ὅτι δὲ πᾶσι καὶ ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον ἔστιν ἄλλοις ἔχειν.
 Esti' d' ἄνευ σφῆρος ἔστιν ἄνευ σφῆρος ἔστιν ἄνευ σφῆρος.
 Quid si, nisi dicitur, nisi dicitur, nisi dicitur.

Latine Lilius verit.

Diuitiæ: ut are tuis tanquam meritum
 Tanquam victurus particeps diuitiæ:
 Vir sapiens est ille quidem, qui hoc ambo videtur
 Parci, quippe modum sumptibus appropiat.

Thomas Morus.

Tanquam iam mortuus particeps alteri
 Tanquam victurus denuo parce tuus.
 Ille sapit, qui perpensis his rite libebit
 Parci erit certo munificus, modo.

Diues mortuus & pauper patet.

Ex Epigrammatibus Ausonii.

Effigiem rex Graecæ tuam diris sumis regum

Phil. apud Matres Diogenes Cynicos.
Cæcitate atque precul solito maiore cachinnis

Ex Satyr. lib. 4. Sermonum Horatii.
Nescio an Autigram raris illis destinet omnem

Quid ergo
Hæc tunc summam patrimonij insculpere saxo

Ex Epist. 12. Horatii ad Licium.
Frustra Agrippa Siculis, quos colligis, locis

Idem Epist. 19. lib. 1. ad Lollium.
Quid credis amice precari?

Idem Epist. 1. ad Lollium.
Quid credis amice precari?

Idem Epist. 1. ad Lollium.
Quid credis amice precari?

Idem Epist. 1. ad Lollium.
Quid credis amice precari?

Idem Epist. 1. ad Lollium.
Quid credis amice precari?

Idem Epist. 1. ad Lollium.
Quid credis amice precari?

Idem Epist. 1. ad Lollium.
Quid credis amice precari?

Idem Epist. 1. ad Lollium.
Quid credis amice precari?

Idem Epist. 1. ad Lollium.
Quid credis amice precari?

Idem Epist. 1. ad Lollium.
Quid credis amice precari?

Idem Epist. 1. ad Lollium.
Quid credis amice precari?

Idem Epist. 1. ad Lollium.
Quid credis amice precari?

Quum genus artis parandarum rerum natura tanquam pars,
subiectum est prudentiæ domesticæ, quod quidem vel suppetere &
adesse oportet, aut certe hanc parare, vt conditio & quasi thesaurus

Illud periculum est, artem eam, quæ in querendis pecuniis po-
sita est, a natura non esse ortam. lib. 1. de Repub. c. 6.

Abfurdum est eas diuitias esse, quibus abundantem liceat fame
caecari. ibid.

Partes artis querendarum opum, ex quibus utilitas aliqua per-
cipi potest, hæc sunt: vña peritum esse, quæ rerum copia sunt, ex
quibus utilitates maximæ capiuntur, & vbi sint, & quomodo capi

Artificio maximo constant quæstus ij, in quibus minimum for-
tuna potest. Sordidissimi sunt, in quibus corpora inquinantur. Ma-
ximè illiberales, qui vtu plurimo corporis egent. Ignobilissimæ, qui

Diuites sunt tutiores pecuniæ custodes: prudentes viti autem
meliora dant consilia, Thucyd. l. 6.

Non eos, qui plurimas pecunias possident, & custodiunt, felices
duco: (nam hoc pacto qui muros custodiunt, fortunatissimi fore-
rent; quippe qui omnia quæ sunt in vrbibus custodiunt;) sed qui

Diuitiæ & paupertas, antiqui & magni Republicæ morbi. Pla-
tarch in Lycorgo.

Nihil nobis quo minus bonas quilibet atq; ciuili vir neq; mi-
nus diuitias expetat, & rerum necessariorum atque tolerandam vi-
tam sufficientium curam non spernat. idem in Solone.

Diuitis pericax & grauis inuascitur inuidia. ibid.

Platariq; ostentatione diuitiarum prohibita ipsas etiam diuitias
tollit, ostentari autem eas non rebus ad vsum necessariis, sed super-
uacaneis putant. Idq; ferunt Aristonem Philosophum maxime ad-
miratum, quod si potius beati putarentur, qui superflua posside-
rent, quam quibus rerum necessariorum & vtilium esset copia. Sco-

Diuitiæ auaritiæ & abundantes voluptates desiderium per lu-
xum atq; libidinem pereundi perpendi, omnia iuuant. Linius
dec. 1. lib. 1.

Qui omnia præ diuitiis humana spernunt, neque honori ma-
gnum locum neq; virtuti putant esse, nisi vbi esse adiungunt opes.
idem, dec. 1. lib. 3.

SENTENTIÆ PHILOSOPHORVM,
ET HISTORICORVM.
Instrumentorum instrumentorum & commoditatum in re fami-

10

POLYANTHIA

Quo melior lætiorque in dies fortuna Reipublice est, quo magis imperium crescit, etiam in Græciam, Asiamque transcendimus, omnibus libidinum illecebris repletas, & regias etiam attrectamus gazas: eo plus horreo ne illæ magis res nos cœperint, quam nos illas, idem, Decad. 4. l. 4.

Ibidem diuitiarum cupido est, vbi est vltus, Iustin. histor. libro secund.

Vbi cupido diuitiarum inuasit, neque disciplina, neque artes bonæ, neque ingenium vllum satis pollet: quin animus magis aur minus mature, postremò tamen succumbat, sepe iam audiui, qui reges, quæ ciuitates & nationes per opulentiam magna regna amiserint, quæ per virtutem inopes cœperant. Id adeo hæud mirandum est. Nam vbi bonus deteriorẽ magis clarum propter diuitias magisque acceptum videt, primò æstuat, multaque in pectore voluit: sed vbi vana gloria honorem magis in dies, virtutem opulentia vincit, animus ad voluptatem à vero deficit. Vera gloria industria altitur: vbi eam demeris, ipsa per se virtus amara atque aspera est. postremò, vbi diuitiæ clare habentur, ibi omnia bona vilia sunt, fides, probitas, pudor, pudicitia. Sallust. in fragment.

Comperi omnes victores diuitias contemisse, & victos cupiuisse, neque aliter quisquam extollere sese, & diuina mortalis attingere potest, nisi omisit pecuniam & corporis gaudiis animo indulget, nõ ascendo, neque concupita præbendo, peruerfam gratiam gratificans, sed in labore, patientia, bonisque præceptis, & factis fortibus exercitando. Nam domum aut villam existuere, eumque signis, auleis, aliisque operibus exornare, & omnia potius quam semet vendendum efficere: id est non diuitias decori habere, sed ipsum illis esse flagitio. idem. ibid.

Facile bellorum præmii referri, aut ditium familiarum heredes, magnum animum induunt, Tacitus, Annal. l. 11.

Beatorum diuitum que res aduerse non solum à plebe negliguntur, sed eis nonnullam prauo malignoque ingenio, ob inuidiam (sicut potentiorum atque felicium delectantur. Herodias. in maxim.

Preciosa suppellex, pellicæque & Spadonum agmina, nihil aliud sunt quam onera & impedimenta. Curt. l. 5.

Omnia habet qui nihil concupit: eo quidem certius, quam qui cuncta possidet. Quia domum rerum collabi solet, bonæ mentis vsurpatione nullum tristoris fortunæ recipit incursum. Itaque quorum attinet, aut diuitias in prima felicitatis parte, aut paupertatem in vltimo miseriarum statu ponere: eum & illarum frons hilaris multis inuis amari tudinibus sit referta, & huius horridior aspectus solitis & certis bonis abundet. Valerius Maximus libro 4. cap. 4.

Attillus ab aratro ad imperium populi Rom. suscipiendum vocatus, atque eburneo scipione postea deposito agrestem suam aratri repetens, potest pauperes consolari. Sed multo magis docere locupletes, quam non sit necessaria solidæ laudis cupidini niuis anxia diuitiarum comparatio. idem. ibid.

Nescio an satis fuerit populo Romano Sicilia & Africa contentum fuisse, aut his etiam ipsis carere, quam eo magnitudinis crecente, vt viribus suis conficeretur. Quæ enim res alia feroces ciuiles peperit quam nimia felicitas? Syria prima nos victa corrupit, mox Afiatica Pergamæni regis hereditas. Illæ opes atque diuitiæ affixerunt seculi mores, merfamque vitis suis quasi sentina rempublicam pessulderunt. Vnde enim populus Romanus à tribunis agros & cibaria flagitare, nisi per famem quam lauis fecerat? Hinc ergo Gracchana prima & secunda, & illa tertia Apuleiana seditio. Vnde, vt regnaret de iudiciariis legibus, diuisus à Senatu eques, nisi exauaritia, vt vestigalia Reipublice atque ipsa iudicia in quaestu haberentur? Hinc rufus & promissa ciuitas latro, & per hoc arma sociorum. Quid autem bella feruilia? Vnde nobis, nisi ex abundantia familiarum? Vnde gladiatorii aduersus Dominos suos exercitus, nisi ad conciliandum plebis fauorem effusa largitio, cum spectaculis indulget, supplicia quondam hostium artem facit? Iam vt speciosa vitia tangamus, nonne ambitus honorum ab iisdem diuitiis incitatus est? Atque inde Mariana, inde Syllana, tempestas, aut magnificus apparatus conuiuiorum & sumptuosa largitio, nonne ab opulentia paritura mox egestatem? Hæc Catilinam hostem patriæ suæ impetit. Denique illa ipsa principatus & dominandi cupido, vnde nisi ex nimis opibus venit? Atque hæc Cæarem atque Pompeum furialibus in exitium Reipublice facibus armavit. L. Florus. libro 3. cap. 2.

Si vir iniustus & promptus ad cupiendum, diues sit, & pecuniam expendere valeat, procliuus erit ad peccandum: contra si diues non fuerit, non habens vnde sumptus faciat, exequi ea quæ cupit non poterit, itaque ne peccauerit quidem. Quare magis homini prouehit non esse diuitem, si quidem ita minus efficiet ea quæ vult, nempe mala. Plato apud Stob. ser. 90.

Sine pecuniis nulla res necessaria fieri potest. Demosthenes. Olynth. 1.

Contemne illos qui nimium dant operam diuitiis, præsentibus vi nequeunt. Nam isti non fecus afficiuntur, quam qui bonum equum possidens, equitandi artem ignoret. Isocrat. ad Demonic.

Diuitiis malis artibus comparatæ infamie notam insigniuntur. Democritus apud Stob. ser. 92.

Diuitiis non tam honestati, quam improbitati formæ cordiæ hominum licentiam parant, & iuuenes insipientes. Isocr. ad Demonic.

Hominem insigniter bonum diuitem quocumque præditiorem autem & bonos impossibilitate vt vulgus existimat. Plato. d. legib. lib. 3. apud Stob. ser. 91.

Tunc videbam & adhuc video, magnas immoderatas priuatorum & principum, ferè quo maiores fuerunt, auroresque calamitiores, & voluptatis causa curam dantes alere: quo nihil deterius diuitiis producat. Dimy.

Audacissimæ simul ac timidissimæ sunt diuitiæ, tanquam de rebus maximis, & timentes tanquam de inflatæ sunt arrogantia, curis humiles. Si rebus inuoluptatis sunt: si abstinent; miseræ. Alium multæ diuitiarum infelicem reddunt: alius propter abundantiam tibus perit, &c. quæ extant apud Stob. Telet. Philop. Serm. 91.

Suapte natura vix frenari potest cupiditas: quod lætissimum plane fit infirmitas. Plur. apud Stob. eod. ser.

Diuitiæ ignauiam fouent, voluptates cieunt, ac infirmitatem primum aduersus diuites, inuidiorum operam pauperes, vi potentiorum. Quæ igitur aliis ad molendam ipsi possidentibus insistant, & habentes ad inuidiam quomodo quicquam ad iustitiam conferent. Herodias. apud Stob. eod. serm.

Dilige opum tuarum non abundantem possessionem, derarum vltus. Isocr. ad Demonic.

Diuitias tuas duplici nomine colito: nempe ut facile te expeditas, & vt bono ac studio homine informem, ut tibi succurras. Quod autem vitam incertam atque mediocriter opes dilige. idem.

Scientibus quomodo diuitiis vendendum sit, diuites sunt, improbis vero & imperitiis malæ. Plato apud Stob. eod. ser.

Pecuniarum vltus cum prudentia vltus est ad utilitatem, & populum adiuuandum, cum stultitia vltus largitio fit. Democ. eod. ser.

Nisi multa desideres, pauca tibi multa videbuntur. Paucorum rerum cupiditas paupertatem dimittit. Nemo vitam laudabilem agit quatenus diues est. iustus. Stob. eod. ser.

Naturæ respectu, diuites omnes nostri vltus pauperes. Max. ser. 140.

Maximum est in diuitiis agnoscere quod superabundat. serm.

Naturalibus diuitiis contentus multo diuor est, quam te & plura concupiscente: illi enim nihil deest, pauperi possideat. ibid.

Maxima mala effugerunt pauperes, infidias, inuidiam, quibus diuites quotidie versantur. ibid.

De diuitiarum copia. Dial. 4. 1. 1.

Franciscus Petrarcha

G A Y D.

Sed abundo opibus. R. iam non miror, si & inuitus visus eras. Non est nouum neque insolitum, locupletibus vulgaribus amicitias, & simulatis obsequiis frequenter magna vis est mihi. R. Ancep & onerosa felicitas quæ dixi sit habitura, quam gaudii. G. Diuitiæ exundantiam statim idco exundans quies exundansque succidit, inuenias, qui non sibi melius fuisse in modocitate, quam iam paupertate fateatur. G. Multæ mihi accreuerunt diuitiæ, non amari tantum diuitias petere, sed horret. G. Quæ habeo. R. Habes rem quaestiu difficilem, custodiam inuestigabile. G. Magnæ mihi diuitiæ sunt. R. Spatia si fuerint seruatæ non te diuitem, sed occupatum, non dominum, sed cotidem. G. Diuitiis habeo ingentes. R. Vide ne per hoc est, ne non diuitiæ tuæ sint, sed tu illarum occupat uant, sed tu ipsis. Nam si nescis, plures multo sunt, quam qui habent, multo crebriores, quos propter diuitiarum viros diuitiarum, quam diuitias viorum, sic vos vultis, pletasque animi de dominis seruos facit. Vltus quidem pletus est, vt nec necessaria comparentur. Pauca simul diuitiæ que facilia quicquid excellent, graue est, nec tam diuina, sed laudæ sed pedes, nec iam corporis ornamenta, sed inuim, & sollicitudinum atque formidinum decora. G. Vltus sum. R. Cæne te rimpant. Omnis enim pauperis exitum. Multis mortem attelere diuitiis, requeantibus abstulere. G. Vltus. Ope habeo inuicem & a

Nimie opes non modo singulorum hominum, sed etiam imperii corrumpunt mores, miramque illam & exitum esse virtutem, qui tamdiu elatus, & tamdiu iustus atque temperatus fuit. In egestate victor gentium est, quod ad iustitiam non refertur, domitorque virtutum, a diuitiis victus est. Non loquitur. Quid nunc tibi de diuitiis sit ipe- ratoribus. G. Diuitiis afluat. R. Quantum mallem virtutibus abundare. G. In diuitiis requiescit. R. Conspicitur in vepribus virtutibus, qui non sentit aculeos. Venit ecce quæ vos ex- citat. In luce clarior id, quod scriptum est: Dormierunt for- titer, & nihil inueniant omnes viri diuitiarum in mani- bus suis. Verò, vocat Aristoteles: non optimos solum sed etiam iustos, sed etiam magnificos, admodum, veluti arbitra- rios, cum qui egestate premeretur, recte sinceriterque, aut quatenus optare. Diuitias porro esse Deo- rum, ut ait Homerus canit:

ἄριστος πλοῦτος καὶ ἄριστος ἄριστος ἄριστος.

Diuitias, inquit, habere quidem cupio, per ini- riam autem non habeo: subsequitur enim mors supplicium. In- iustis, facientibus argumenta id recenferur: Pecuniam ma- gnum opus non inueniunt. Infulas collatrans Themistocles pe- dibus suis comogabat. Adit & Andrios, vicensque infe- liciter, dicit: Vos affero Deos, Vim & Suasionem. At illi dicitur: Diuitias quæ apud se, & magnos quidem refide- re. Pauperatem & Impossibilitatem, qui nummos possederent: Succurrit & in mentione illa lepida equi- tatis, super Cytharædo Timotheo: A- rchelaum, sed quum ipe aliquanto parcus ab eo dicitur, quod illum lacessere. Quin lucens quando- dam illud, *ἐὸ δὲ τὸ πῶν ἀστὴρ ἀγροῦν δὲ οὐρανὸν*, id est: Tu quum in argenti laudas: Intendebat in Archelaum: *ἄριστος ἐστὶν ἄριστος*, id est, Tu autem petis? Nec minus sciit id quod dicitur: Concilia deserant Presbyteri. Dicuntur vero, ut ait Plinius, benedictiones sint, *ῥῶστέ* autem *οὐχὶ* vox bac- chanti dicitur, *mons Mellienorum* dicitur est. *Calvus* lib. 20.

Diuitiarum fructum non in magnitudine opum, sed in temperantia familiaris esse positum exitum. Contemne illos, quos opibus inuigilant, sed parvis vi nesciunt. Idem est, quod his, qui equitandi neci bonos equos ha- bent, ait Demonicus.

Quam magis, quam virtutis ministræ sunt, cum quod admodum aperitur, tum quod adolescentem ad volu- ptates.

Quæ tam fortune strepit desideratis? Fugare, credo, quam certis copia, atqui hoc vobis in contrarium credit. Quæque administris opus est ad tuendam pretioze supel- lectilem. Verumque illud est, permultis indigere, eos qui abundanter, contraque minimis indigere, qui abundantiam non ambitus sui superfluitate metantur. Nullum est proprium vobis, atque inuitum bonum, vè necque repositis rebus bona vestra queratis? Sic reum verfa- tum, ut in iudicio merito rationis animal non aliter sibi ipse- mentem superpellectilis possessione videatur: alia quidem excellentis naturæ ornamenta captatis: nec intelligitis, in iudicio vestro faciat iniuriam. Ille genus humanum quibus prætare voluit: vos dignitatem vestram infra- terna detrahit. *Bætius* de philosoph. consolat. libro 2.

Quæ nego illud esse bonum, quod noceat habenti: num id- est, inquit, inquit. Atqui diuitias possidentibus perlepe- rum, quam pessimus quisquis eris alieni magis audius, qui- bus gemmarum que est, est solum, qui habet, dignifica- tur. Tunc figuratur, qui nunc contum gladius que sollicitus per- tinent huius callem vacuus viator intrasces, coram latrone- tate. Oprezela opum mortalium beatitudo, quam- que fueris securus esse desisti. *idem*.

Quæ quantis implicitæ sint malis, breuissime monstrobo- rum, quæ inuicem congregare conaberis: sed eripies habenti- bus, qui fulgere velis: donati supplicabis, & qui præire cate- rorum, possenti humilitate vilescis. Potentiam deside- rare, spera quæque dittractus, securus esse desisti. Volu- ptatem degas, sed quis non pernat atque abiciat vilissi- mus, quæ re corporis feruitum? *Boer* de phil. consolat. lib.

Quæ sit, qui scilicet sic vitur, quemadmodum ar- gente minor est, qui sic argento vitur, quemadmodum- que etiam, pati non posse diuitias. *Seneca* epist. 5. ad

Is maxime diuitiis fruitur, qui minime diuitiis indiget. Nemo autem sollicito bono fruitur. Illis aliquid studet adicere; dum de incremento cogitat, oblitus est vltus. *idem* epistola decima- quarta.

Congeratur in te, quicquid multi locupletes possederunt. vltra priuatum pecuniaz modum fortuna prouchat, auro tegat, purpura vestiat, & eo deliciarum opumque perducatur, vt terram marmori- bus abscondas, & non tantum tibi habere liceat, sed calcare diuitias. Accendant stat uæ, picturæ, & quicquid ars vlla luxurie elabo- raui, maiora cupere ab his discas. Quid refert, quantum illi in arca, quantum in horreis iaceat, si alieno inhabet, si non quaesita, sed quaerenda computat. Non enim pauper est, qui minus habet, sed qui plus cupit. Nec qui plus habet, sed qui minus cupit, diues. Si ad naturam viues, nunquam eris pauper. Si ad opinionem, nunquam eris diues. Exiguam naturam desiderat, opinio immensum. *Seneca* ad Lucil. epist. 16.

Nemo alius est Deo dignior, quam qui opes contempfit, qua- rum possessionem tibi non interdico, sed efficere volo, vt illas inre- pide possideas. *idem* epist. 18.

Quæmadmodum nihil differt, vtrum agrum in igneo lecto aut in aureo colloques, quocumque illum transfuleris, modum suum transferet secum: Sic nihil refert, vtrum animus æger in diuitiis, an in paupertate ponatur, malum suum illum sequitur. *idem* epist. 17.

Nemo nascitur diues, quisquis exit in lucem, iustus est lacte & pane esse contentus. Ab his iniustis nos regna non capiunt. Ingentis animi est, qui diuitias circumfusas sibi multum diuque mutatus, quod ad se venerunt, ridet, suasque audit magis esse, quam sentit. *idem* epist. 20.

In hoc excusabiles sunt dii, quod ista, quæ vruut, quæ excruciant, optantibus data sunt. *idem* epist. 22.

Diuitem illum putas, quem aurea supellex in via sequitur. Qui in omnibus prouincis arat, qui multum suburbanæ agri possidet; cum omnia dixeris, pauper est. Quæret quia debet: quantum, inquis? omnia, nisi forte tu dicas, vtrum ab homine, an a fortuna mutuum sumptit. *Seneca* epist. 82.

Diuitiaz inflant animos, superbiam & arrogantiam pariunt, inuidiam trahunt, & eò vsq; mentem alienant, vt lama pecuniaz nos etiam nocitura delectet. *idem* de pauper.

Cum volueris veram hominis æstimationem videre, & scire, qualis sit, nudum inspice. Deponat patrimonium, deponat & honores & alia fortunæ mendacia. Corpus ipsum exuat, & animum inruere, qualis quantumque sit, alieno, an suo magnus. *Seneca* epist. 29.

Breuissima ad diuitias per contemptum diuitiarum via est. Con- temnere aliquis omnia potest, habere omnia nemo potest. Neces- sarium est ergo paruo assuescere. Quicquid vult, nemo habere potest. Illud autem potest nolle, quod non habet. *Seneca* ad Lucil. epist. 68.

Omnia ista nobis accedant, non hæreant: vt si auferantur, sine vlla nostri laceratione discedant. Vtatur illis, non gloriemur, & vta- mur parce tanquam depositis a pud nos. *idem* epist. 81.

Turpe est, beatam vitam in auro & argento reponere: æque turpe est, in aqua & polenta. *Seneca* epist. 111.

Neminem pecunia diuitem, fecit. Imo contra, nulli non maio- rem sui cupiditatem incussit. *idem* epist. 121.

Quæ sunt maxime diuitiaz: non desiderare diuitias. *Seneca* libro de moribus.

Nihil est tam angustis, tamque parui animi, quam amare diuitias: nihil honestius magnificentiusque, quam pecunias contemnere. *Cicero*, lib. 1. de Offic.

Omitto diuitias, quas cum quibusvis, quamvis indignus habere possit, in bonis non numero. Quod enim est bonum, id non quibusvis habere potest. *Cicero* Tuscul. lib. 1. de lib. vlt.

Non enim habere aurum præclarum mihi videtur, sed his, qui habent, imperare dicebat Curtius. *Cicero* lib. de Senectute, *aliam* in Ca- rone Maiore.

Diuitiaz & imperia, bella atq; certamina inter mortales excitant. *Salustius* in Castil.

Locuples est, qui non multa possidet, sed modica desiderat. *Valerius Maximus* lib. 3.

Caduca nimirum, & fragilia, puerilibusque consentanea cre- pundis sunt ista, quæ vire atque opes humane vocantur: affluunt subito, repente dilabuntur: nullo in loco, nulla in persona stabili- bus nixa radicibus consistunt: sed incertissimo statu fortunæ huic atque illuc acta, quos in sublime extulerunt, improviso decursu desitutos in profundo cladum miserabiliter immergunt. Itaque neque existimari, neque dici debent bona, quæ infidelium malo- rum amaritudine desiderium suum duplicant. *Valerius Maximus* libro 6.

Etenim densissimis tenebris inuoluta mortalium mens, in quam late petentem errorem cæcas precesiones tuas spargis. Diuitias ap- petis, quæ multis exito fuerunt: honores concupiscis, qui compli- res pessime dederunt. *idem* lib. 7.

10

OLYMPIA

Chilon percontatus, quid essent diuitiæ? respondit. Thefaurus malorum; calamitatis vitium, improbitatis suppeditatio. *Anon. serm. de Diuit.*

Anaxagoras Lyricus cum auri talentum à Polycrate accepisset, paulo post ei restituit, dicens, Odi munus quodcunque vigilare cogit. *Stob. serm. 91.*

Bion dicebat diuitiis operam dantes ridiculos esse, quum eas porrigat fortuna, illiberalitas seruet, benignitas auferat. *Stob. sermone 91.*

Idem, Quemadmodum, inquit, vilia marfupia, & si nullius pretii fuerint, tanti tamen æstimantur, quantum in se numismatis continent: ita diuites etiam homines vani & nihili bonorum, quæ possident, æstimatione ac pretio fruuntur. *Stob. serm. 87.*

Idem dicere solebat, non minus molestum esse caluis, quam comaris, pilos velli. Offendere autem hoc dicto voluit, paria pauperum diuitumque tormenta esse. *Brus. l. 2. c. 26.*

Bion beatum esse dicebat, ex vulgi opinione, qui opes ex animi sententia assequeretur. Verum multo beatiorem, qui ac desideraret quidem. *Stob.*

Chilon dicebat quod Lydius lapis est auro, id aurum esse homini. Lapis enim index affricu prodiit quale sit aurum, ipsum autem aurum arguit, quale hominis ingenium; iuxta illud, Magistratus virum arguit. *Laert. in eius vita.*

Pythagoras, Neque equum sine freno, neque diuitias sine prudentia quenquam gubernare posse, dicere solebat. *Stob. sermone 92.*

Hypsaui. Ut aurum, inquit, trementi manui impositum, tremit: sic & diuitiæ, ab animo metu curisque derento accumulata, vna concutiuntur, & eodem modo afficiuntur. *Stob. sermone 90.*

Antisthenes, Neque symposium sine colloquio & societate, neque diuitias sine virtute, voluptatem habere affirmabat. *Stob. sermone 1.*

Democritus audiens de diuitiis varie disputantes, omnibus hominibus perpetuam quandam diuitiarum cupiditatem inesse dixit, quæ si non acquiritur fuerint, vexant: si erunt acquiritæ, sollicitudine & cura torquent. Amisæ vero dolores etiam adferunt haud mediocres. *Max. ser. 12.*

Idem, Interrogatus, quomodo quis diues fieri posset? Si, inquit, cupiditatum pauper erit. *Max. ser. 12.*

Idem, Interrogatus, quæ via esset facile ditescendi? respondit: Si quis inops fuerit desiderio. *Stob.*

Zeno quum sepe dixisset, diuitiis esse indifferentes: Antigonus falso e nuntiari fecit, prædia illius ab hostibus esse direpta: & cum tristior effectus esset. Vides, inquit, diuitias non esse indifferentes? *Brus. l. 2. c. 26. ex Laert.*

Idem dicere solebat, non magis prodesse quam nocere opes ad faminitatem. *Ex eodem.*

Anaxagoras, magno cum negotio pecunias comparari, sed multo maiori opera conseruari & custodiri dicebat. Inuuit autem, ita comparatum esse, vt omnes pecuniam querant, ac opes amplissimas, quas curiam parauerunt, multo curiosius ac attentius feruant, ne statim euaneſcant. Quemadmodum enim echinum sic etiam nummos facilius est capere, quam diu retinere. *Aelian. lib. 4. de Var. hist.*

Epicurus, scribens ad Pythocleam, Si vis, inquit, te diuitem facere, non pecuniam adiciendum, sed cupiditatibus detrahendum est. *Seneca.*

Simonides interrogatus, vtra res esset optabilior, diuitiæ an sapientia? Dubito, inquit, vt qui videam sapientes frequentare diuitum fores, innuens, philosophos vt bis quidem contemnere diuitias, sed te tamen eas captare. *Eras. 6. apoph. ex Stob.*

Cleanthes, querenti, quomodo quis diues euadere posset? respondit, si cupiditatum fuerit inops. *Stob. ser. 2.*

Idem & ad Democritum referri paulo ante diximus.

Epictetus percontatus, quis esset inter homines diues? Cui, inquit, satis est, quod habet. *Stob.*

Idem, Audiens quendam sibi ipsi ob amplas diuitias placentem, ait, Examina te ipsum prius, vtum ditescere malis an beari. Quod si diuitias velis, rem neque bonam esse scias, nec omnino in te litam. Si vero beari, id & bonum est, & penes te. Opes enim fortuna ad tempus commodato dat. Beatitudo autem à nostra voluntate procedit. *Stob. ser. de Temperantia.*

Socrates interroganti, Quisnam sibi videretur ditissimus? respondit, Qui paucissimis contentus est. *Ant. in Meliss. part. 1. ser. 37. Stob. ser.*

Idem, quum videret Alcibiadem ob diuitias elatum, & propter agrorum ipatiosos limites superbiere, adduxit ad locum in quo tabula quadam, ambitum terræ complectens, suspensa erat, & eum rogauit, vt Atticam ibi requireret. Quam quum inuenisset, suos fundos eum iussit ostendere, & quum responderet, Nusquam ibi pictos esse: Horum (inquit Socrates) possessione te effers, qui nulla

pars sunt terræ. Illudens hoc dicitur Alcibiadem fluxu perbiebat in iis rebus, quæ fluxa sunt, & cum maxime lent. *Aelian. l. 3. de Var. hist.*

Plato interrogatus, quâs opes habere conuenienter possidentem neque inuidias patiunt, neque recum invidiam? *Stob. ser. 92.*

Diogenes aiebat, neque in ciuitate, neque in domo, di locum esse virtuti. *Stob. serm. 91.*

Idem, Anaximenes seruus conspicuus multo melius ea essent, interrogauit? Quum autem illi, Anaximenes spondissent: An non pudet eum, inquit, tam multum in plium non habere? Sensit autem philosophus, eum potestate esse, qui captus diuitiis sibi iam mortuam mone 12.

Idem, Phisicus quidam interrogauit eum, quum rum palleret? Quoniam, inquit, plurimos habet Pallent autem, qui metunt. *Laertius libro secundo mone 12.*

Postidanius, diuitias causas esse malorum dicebat, facient, sed quod facturos irritarent. *Sen. l. 3. epist.*

Anonymus, Cuidam Lampen Aegineram effrenis prædicanti, quod prædius videretur, multorum minus: Lacon, nihil (inquit) moror felicitatem de ferrem. Quum omnes diuitiæ sunt in manu fortuna, pue, quas negotiatores committerent nauibus, sequitur naufragium, & hinc mercium omnium statum. *Lacon. apoph.*

Lampis interrogatus, quomodo sibi paralletur, inquit, haud difficile, exiguas vero cum laboribus in initio paulatim magna que vigilantia corralam pecuniarum parata iam ingenti sorte, facile est amplius lucrari in bello. *An. ser. sic capess. Res. sub.*

Pherasalus, Is diues, à Saca felix nuncupatur, pauper acquisierat. Nam, ait, ita exitimas, Saca, cundius viuere, quo plura possideo? An ignoras, quare, & dormire nullo modo mihi iucundius, quam in pauper? Certum quippe esse, qui pecunias ac diuitias si sumptum vel dispendium faciunt, vehementer conuolunt. *lib. 2. c. 26.*

Nogis Scythia ornamenta missa à Michiali Pabonius, rogauit, nunquid calamitates, morbo autem possent? Neque enim gemmis, sed vilitate morbores. *hist. lib. 5.*

Sigismundus Cæsar, Sigismundo Cæsari allata aurora aurorum quadraginta milia. Quum autem in thalamo regio recondita fuisset, in cubiculo eundem cogitat, in quemnam vltim cam pecuniam natus eum destruit. Tum ille, excitatis cubiculariis, cyus, consiliarios duces que omnes militum hinc proceres media nocte trepidi (timebant enim ne perdisset Imperatorem) celesiter adeunt, & quæ causa uocationis inquirunt. Imperator consilium aperit, qui aduenient, pecunia distributa. Itaque, vt quæque nobis dormire liceat. Nam quod mihi sonantem procul aberit à cubiculo. *Seneca Syluani lib. 2. comm. res gestas Alphonfi.*

Maximilianus Cæsar, Nullum non pecuniarum diuitiis: & quamvis non raro ad eum ingens pecunia ferretur, tamen penes se eam nunquam retinuit. Reserui iussit, dicens, se regendis hominibus se sibi custodiam demandatam: quo si quis senectute gererum futurum. *Lat. Spieg. in Aeneas tumore Alphonfi.*

Socrates, A adolescens ipsum interrogabat, quum malum & bonum esse putaret? Cui ille, Non nunc honelionis quidem bonis que hominibus bonis item scientibus quo loco pecunias vitandum sit, vt improbis vero & imperitiis, malæ, &. *Platon. de iurigi.*

Aristippus, Reprehensus quod pecunias acciperet, spondit, non ideo accipere vt vteretur ipse, sed vt quas res vitandum sit pecunias. Vultus enim diuitum aut in operosas structuras, aut in luxum perditur, bonis viris, si geant, sit eroganda. Quis & aliter Aristippus non nisi ad vite necessaria pecunias vitandum diuitibus accipiebat, vt eis demonstrare bene vitandum non poterat, nisi illi materiam sub ministraret. *Laert. l. 2. c. 8.*

Alcamentis, Telecri F. à quodam oburgatus, frugaliter que viuere, cum tamen amplissimas possideret, inquit eum qui multa possidet, pro ratione viuere, significans perniciosas esse diuitias, si ad vitam superior, qui possit earum vsum non ex copia, sed moderari. *Plat. in Lacon.*

D. Chrysolomi. Si terrenus forte rex diceret, non posse diuitum quempiam in ipsius fulgere regno, aut aliquo decorari honore: nunquid non certatim omnes abicerent inhonoratas diuitias? Si ergo apud terrenum regem, honorem nobis auferrent opes, continuo despicabiles fierent: res vero caelorum inclamante nobis ac dicente, difficile sit nos cum diuitiis, diuinae illius habitacionis vestibulum intrare: non impedimus omnia: Homil. 18. in Math.

Anima affectibus implicita, nequit profecto magnum aliquid aut generalium intueri, sed tanquam lippitudine quadam perturbata in tenebris versatur. Mentis igitur oculos à tam grauissimo morbo liberemus, illuminemus, nolimus inter spinas semen facere. Quenam hæc spinarum copia, nostris: & si tacemus, sepe numero auditus Christum præsentis vitæ sollicitudines, & diuitiarum fraudes, spinas appellasse, & merito sane. Nam quemadmodum spinæ steriles sunt: ita & diuitiæ. Quemadmodum illæ quæ tangunt, lacerant: Ita harum cupiditas. Quemadmodum facile comprehenduntur, & odio habentur agricolis: Ita huius seculi negocia. Postremo, vt inter spinas feræ, viperæ, scorpiones delitescunt: Ita in fraudibus diuitiarum.

Homil. in Ioan. Tuus sunt diuitiæ, & implicamenta, abscondamus eos. Vsquequo inuicem insidiamur vt bestia, sicut piscis maris? magis autem bestia non insidiantur inuicem, sed alienigenis, vt puta vrsam vrsam non facile interimit: non serpens serpentem: cognationem generis reuerentur. Tu autem cum indigena etiam decem millia habens iugera, naturæ cognationem, rationem, cognitionem Dei, & alia, interimis cum; & inuoluis decem millibus malis: licet gladium non mergis, neque tingis in iugulo, alia seuiora committis. Illud si operaueris, simul cum curis omnibus liberaberis: nunc autem fame, diectione, seruitute, & aliis multis peccatis affligis. Contineamus ergo manus nostras à tali homicidio, imo magis extendamus ad elemosynam. Homil. 29. epistola ad Hebræos.

Pater optimus & integer, cum filium viderit amore meretricis allicius deperire, si admonitiones eius audire neglexerit, illam meretricem de medio auferens, in exilia longinqua detrudit: Talis est etiam abundantia pecuniarum. Curam igitur de nobis gerens verus pater, & optimus dominus, volens nos ab hac læsione liberare, auferit nobis pecunias, quarum amore mens nostra corrumpitur. Homil. 35. epistola ad Hebræos.

Presentibus inhamus, nec diaboli versutias cogitamus, qui per parua magnis nos spoliat, & lutum præbet, vt aurum auferat, imo magis vt cælum auferat. Et vnam præterdit, vt veritatem nos extrudat; vt in somniis phantasias ostendat (hoc enim sunt diuitiæ.) vt cum illuxerit, omnibus pauperiores exhibeat. Seruitus pecuniarum omni tyrannide est peior. Laqueus apud Apostolum. Vos disruptis vinculis à laqueo prostrite: & non exponatur aurum vobis in domo: sed quod innumeris & pretiosius pecunias, elemosyna & humanitas pro auro. Nam hoc nobis apud Deum fiduciam præbet: illud vero multum contra nos effundit dedecus, & vehementer contra nos diabolus spirare facit: Quid inimicum tuum contra te armis? Homil. 35. in epistol. ad Hebræos.

Tanquam canis, ita diabolus diuitibus insilit, tanquam buccellam vel placentam tenenti puerulo volens auellere. Demus igitur ea patri, & si diabolus factum hoc viderit, omnino recedet. Cum vero recesserit, tunc ea patri omnia dabit in tuto, cum ille non poterit insectari, in futuro seculo. Nunc enim à paruis infantibus diuites nihil differunt, qui a canibus vexantur, omnibus circa eos latrantibus, laniantibus, trahentibus non hominibus tantum, verum & illiberalibus passionibus, ingluuie ventris, ebrietate, assentatione & omni intemperantia. Et si foenerare quidem superat, multum dantes conquirimus, & gratos consideramus; hic autem contrarium facimus. Grate suscipientem Deum, & non censuram partem, sed centuplum præsentem dimittimus, ac ne fortem quidem nobis reddituros querimus. Quid enim venter nobis reddet, qui plurima consumit: iterum & corruptionem. Quid autem inanis gloria? liuorem & inuidiam. Quid vero auaritia? curam & sollicitudinem. Quid intemperantia? gehennam & veneniferum vermem. Hi sunt diuitum debitorum: has sorti ingentes vstias poenitentia mala; poenasque futuras, scenus efficitur malus: Nam in mutuantibus hoc facientes videmus foeneratores, post multum temporis redimentibus libentius foenerantes. Quinamque statim totum reddit, usuræ cursum interrumpit: qui vero diu retinet maiorem facit & operatiorem. Itaque in hominibus quidem delatiorem non ægre ferimus, verum & studemus, vt maior efficiatur: apud Deum vero cum pusillanimitate nos gerimus, vt propter hoc torpeamus & retrocedamus. Homil. 35. epistol. ad Hebræos.

Qui in agone de foris currunt, & ipsa exuunt vestimenta: viam vero in cælum ferentem; & eandem arctam & arduam; totum impedimentis: quomodo poterit ambulare? Homil. 7. canon. 7.

ii i Sic cal.

Quom au dister quendam è ciuibus aurum ha-
dellolium id ad se deferri iussit. Verum posteaquam is
aurum paululum, in aliam vrhem commigrauerat, ibique
reuoato Dionysius totum aurum reddidit, ibique
diuitis vi cepisset, desissetque rem vtilem reddere.
non aurum alicui appetisse, sed hominis mor-
simul vsum auri legitimum demonstrauit, si
impensas parcius quam in vltum. Plutarch. in

Quidam quærenti ex eo, vter esse mallet. Cræsus. au-
Respondit, viuens malle esse Cræsus, è vita autem
Socrates. Indicaui autem, beatam esse philosophorum
conditionem. Diuites autem licet bonis omni-
bus præfati vitæ abundant, post mortem tamen ob inique
collocatas male collocatas, cruciandos demouibus dari. Bra-
interrogatus, cur hostium interfectorum cadaue-
prohibuisset? Ne milites, inquit, dicescant, & dum
pugnam negligant. Metuit vir prudentissimus
corumpentur milites que plerumque
redunt homines. Plutarchus in La-
multorum

Quidam imperator inculcavit, quod illius in-
fortunio & homino fuisse priuatum: videlicet quod illius beni-
factus esset diuites. Plutarchus in Symposia-
Complicatus hominem prædiuitem & arrogantem,
Hic, inquit, equus est argenteo cir-
phaleris, ac bullis argenteis
tamen nihil aliud sint quam equi. Sto-
prædiuitem quendam, sed indoctum: Ecce, inquit, au-
Indoctus, ferus est cupiditatis, & corum qui
quibus, inquit, à corpore solutus non egebit, illa o-
etiam defuncto erit opus: illis tibi vacan-
adaoæ precibus. Srob. serm. 5.

Quem murem forte conspiceret in Megarico discipulo,
neque cæum quæreret, neque turbis terretur, nec
Belum, inquit, liberatis exemplum, mox
cepit in dolo habitare: Laertius libro
quod nullas haberet aciculas vbi cibum ca-
Atheniensis ipsi ma-
Quod publicum erat, si-
interpretatur. Neque potuit optare cognatio-
Alexander Magnus inuolens Diogenem, reperit eum in
a claceras schedas glutino committen-
multas cum illo collocutus, pararet abire, di-
Diogenes quid à me velis petere, nam quicquid o-
interim fecde paulisper: cum rex
deliberare: diuitis, silenti repetiit:
Hoc, inquit, volebam; nam prius arcebas
ad id quod ago necessariam. Alii narant illum dixisse
vbi dicitur: quod velle apricari. Laert. l. 6. Cic. 5. Tuscul.

Diuitias oblatas recusans, subiunxit: Indignum se nouerit
qui ab opibus ac deliciis se cohibere non potest. Sro-
Quodam tempore nauigans, vt intellexit nauim esse
numerate cepit, moxque abiicit
ingenuit, fingens sibi imprudenti & inuito ex-
adempta piratis occidendi
Sunt qui narant; illum & hæc dixisse: Sarius
per Aristippum; quam propter hæc percat Aristippus.

Cum prædium amenissimum perdidisset, cuidam de plo-
mili vero tres agros lupere esse? Cum annuisset
deploramus? sentiens, in si-
potius quam gaudere relictis. Laert. lib.
vidisset famulum quendam in itinere pecuniam fe-
Abiice, inquit, quod nimium est, & fer quan-
Eras. l. 3. apoph.

9 SIMILITVDINES.

Inuolutorum diuitia quasi amnis exarescent, & quasi
cum sonitu eualescent. cap. 40.
Quemadmodum camelus non potest trans-
in regnum caelorum. Matt. 10.

Scalceamenta quis supra mensuram pedibus adegerit, itinere certe prolixiori impedimenta sentiet: & vestimentum induens corporis staturam excedens, pari modo implicabitur, atque superfluum vbi que in eo quod satis est ad opportunitatem, inutile est. In pecunia multo fortius id euenit. Et qui supra quod satis est habent, non modo in ipsa sufficientia, sed & in necessariis quibusque impediuntur. *De pan. ser. 7.*

Ut ex edacitate nascitur inflammatio, ex inflammatione febris, quam sepe mors sequitur: Sic & a rerum & diuitiarum exuperatione amentia gignitur. Ut enim in corporibus inflammatio sic & in animo amentia, deinde ex amentia cupiditas earum rerum quæ non conueniunt, sequi solet. *apud Maximum sermone 12. §. 22.*

Theophylacti. Sensi similes curæ diuitiarum, ut testatus est Dominus, quæ vndeque vbi ipse attingeris, innatis aculeis manus cruciant, infliguntque vulnera & doloribus angunt. *In 1. epist. Theoph. 6.*

D. Basilij. Putæ qui exhauriuntur, melius fiunt: quibus si suas aquas intactas relinquant, feccorem contrahunt: Ita etiam diuitiarum quies inutilis, motus & transgressus publice utilis est & fructuosus. *In Lucan.*

*Ceterum mihi videtur hic adolescentis præditiis affectus aut eorum qui huic similes sunt, istiusmodi esse, ac si quis viator desiderio alicuius ciuitatis, donec ad ipsam perueniat, cursum intendat, ac deinde mansionem in suburbanis eligat, paulum progrediendi tædio omnem priorem exantlatum laborem sibi inutilem reddens, seque ab omni vrbano spectaculo pulchritudine excludens: Istiusmodi illi sunt, qui reliqua facienda suscipiunt, de bonis suis dimittendis reuertuntur. *Hamil. contra diuites.**

Hermæ discipuli Pauli Apostoli. Sicuti vitæ bonæ quæ negliguntur, ab herbis ac spinis premuntur, & necantur: Sic homines in desiderio ac curis huius seculi euacuantur a sensu suo, ac nihil omnino intelligunt, de diuitiis tantum ac colligenda pecunia cogitantes. *In lib. qui Pastor inscribitur, mandato 10.*

Antony. Ut vestes talares corpora, sic opes immodice animas impediunt. *In Melisse part. 1. ser. 31. & Max. 12.*

Maximi monachi. Diuitum & prodigiorum bona sicut arbori posite in loco præcipiti & abrupto comparabat Diogenes, de qua homines nihil accipiant, sed corui & milui, quemadmodum ab illis sortita & adulatores. *Serm. 12.*

Antisthenis. Quemadmodum conuiuium nullam habet omnino gratiam, nisi ad sint conuiuæ: Sic quoque diuitiæ nullam habent voluptatem, nisi ad sint virtus. *Apud Stobæum sermone de Prudentia.*

Diogenes. Ut arborum in præruptis locis nascentium fructus coruis & aliis aibus tantum modo patent: Ita multorum opes adulatores, meretricibus & nebulonibus huiusmodi fiunt pabulum. *Stobæus ser. 90.*

Democriti. Quemadmodum inter vlcera pessimus est affectus Phagedæna, ita in pecuniis animus non contentus & sibi inæqualis. *Stob. eod. serm.*

Plutarchi. Ut puero non das gladium, ita imperito diuitiæ non conueniunt. *Ibid.*

Isocratis. Diuites stolidi suis opibus efficiuntur, sicut is qui bonum equum possidens, equitandi artem ignorat. *Ibid.*

Socratis. Agrotum lectus aureus nihil iuuat, neque stolidum diuitiarum abundantia. *Stob. ser. 29.*

Eiusdem. Sudor prouocatus exercitiis decentior est: & diuitiæ propriis laboribus acquisitæ. *Ibid.*

Eiusd. Diuitias, veluti amicam liberalem ac promptam, ad honestas actiones assumere oportet. *Ibid.*

Aristonymi. Quemadmodum ex his, qui idem vinum biberint, alii bachantur, alii furunt, alii mitiores redduntur: Sic etiam qui pares habent diuitias, non tamen pariter efficiuntur. *Apud Max. serm. 12.*

Aristippi. Non quemadmodum calceus maior ineptus est ad vsum, ita & possessio copiosior. Calcei enim magnitudo superflua videntem impedit, opibus autem vel vniuersis, vel ex parte aliqua suo tempore vtili licet. *apud Stob. ser. 92.*

Bionis. Quemadmodum vilia marsupia, etsi nullius pretii fuerint, tamen æstimantur: quantum in se numismatis continent: Ita diuites etiam homines vani & nihili bonorum quæ possident, æstimatione ac precio fruuntur. *Apud Stobæum sermone 89.*

Chilonis. Quemadmodum aurum Lydio lapide probatur: Sic homo qualis sit, ostendunt diuitiæ, si affluant. *Apud Laertium.*

Cleobuli. Quemadmodum nolles in longa nauis, & onusta auro nauigans submergi: Sic etiam non desiderare debes in ampla magnificaque domo sedere, curis & negotiis obrui. *apud Stob. ser. 3. de Temperantia.*

Epitheti. Quemadmodum viperam, aut a spumante in eburneo, aut eove scrinio inspicens, non propter aurum ipsa diligit, aut magnificas, tanquam felices, tanquam propter naturæ ipsorum exieriam vim abhorret: Sic etiam in diuitiis & fastu fortune malitiam videtur materiam splendorem obstupescere, sed morum peruersitatem. *apud Stob. ser. 3.*

Socrati. Vinum immutatur cum valis quidem, sed pro moribus possidentium semper variatur. *apud Stob. ser. 92.*

Quemadmodum equus si freno caret, non vtili quocumque diuitiæ, nisi ratione recta gubernetur, ita diuitiæ. 3. de Temperantia.

Plutarchi. Ut qui febri laborant, è diuersis hinc hoc est, è calidis frigidant, è frigidis calescunt: Sic a lestitiam adserunt stultis, & paupertas gaudium fatuilibus.

Ut floridum aulicum aliquando multa regni splendor & strepitus potentum, multas eborgetur. idem.

Ut longiora via potius videntur, si modolus breuiore & periculosa: Sic ad opes, ad gloriam, ut scilicet contingant tuto potius, quam statim. idem.

Qui viro malo addit opes & gloriam, si febricitantem, bilioso mel, cœliacis obsonia, quæ morbum stultitiam augeant. idem.

Ut seles videntur ad dere calorem homini, cum pedæ non addunt autem, sed cum, qui est in corpore, pes videntur dare incundam vitam, cum ea profectum non à rebus externis. idem.

Senecæ. Otiosis diuitis luditis, nec perit dicitur illarum. Sicut barbari plerumque inclusi & ignari machinarum, obfidendum spectant, nec quo illa pertinetur, quingua instruntur: idem vobis euenit. Marcomanum nec cogitatis quot casus vndique immincant, iam impolita latari. *De vita beata. c. 25.*

Auis que pluma tantum tenetur, minimo dicitur aufugere: Sic opes non debent nos remorari à virtute. idem.

Non faciunt equum meliorem aurei freni: Nec bonum, cuius liorem fortunæ argumentum. ibid.

Animalia quædam circa cubilia confunduntur, quæ se aut inueniunt: Sic nobis celandum bonum nostrum, quæ. idem.

Non continuo melior gubernator, cui pulcherrima sit nauigium: Ita non est melior vir, cui fortuna ipsa. idem.

Elisi Calenrij. Diuitias ergo neque cupio maxime darentur, medius fidus aspernaret. Nam illud autem pusillanimitatem puo. Neque ego is sum, qui equitantes impeditur, aut iuggeri vitæ, si viro bono, & temperate gubernentur. Nam hæc quoque cum hominibus, nunquam medix sunt: & quasi earum rerum data, ad alterutram viam capessendam. Quibus equum decet, vtatur, conducunt: si male, non earum culpa nocent. Quis (nisi vesanus aliquis) ignem accendit, quod segetes, quod vineta denorat: quando ad id vt epulas coquat, tenebras fuget, vitæ auxiliatur: Sic virtutum adiumenta sapienti: stulto vero, non nisi vitæ. *epist. ad Hierac.*

Plinij. Bucephalus Alexand. Magni equus, quocumque equitacionem in tergo admittet: ornatus regis, nemerebat, nisi regem ipsum, in reliquos omnes quidam tenens quemuis ferunt, diuites facti deperunt. *Lib. 8. c. 42.*

Scombrj in aquis sulphureum habent colorem, millem catenis: Ita diuites in suo regno dus pares, præstantiores videntur, in morte nihil ab aliis differunt. *cap. 15.*

Polybus stupidum alioquin animal, in captiuitate dicitur toleria: Ita quidam ad solum quædam alibi pedes meræ. *Lib. 9. c. 19.*

Roterodami. Ut adamas si iuxta magnetem ponatur abstrahi ferrum, aut si ad motus magnes apprehendatur & diuerso rapit atque auferit: Ita pecunie studium, Christiana pietate, & modis omnibus auocatur, nec Christo. *In Similibus.*

Cum asinus ipse sit aurovoros ex ossibus tamen sunt tibus, vt ait Æliopus apud Plutarchum: Ita diuites ipsi indocti, tamen pecunia sua suppeditant in gratiam. idem.

De immensis opibus dicebatur: nam huius regionem opulenti-
tatem fuisse Naso satis indicat. Met. lib. 10.
Pelopi talenta. Πλοπος τάλαντα.

De immensi opibus.
Ad ambas usque aures. ἡ χεῖρ τῶν ἀμφωτῶν.
Vix ad aures ambas impleri dicuntur. qui supra modum ingur-
giant sese. Commodè ad immodicè diuites referri quoque potest.
Et sicut in Gellij hinc die Othen.

Ne decima quidem Syraculanorum pars. ἑδὲ τῶν δέκατῃ τῶν Συ-
ρακωτικῶν.

De diuitibus et splendidis ita dicere solent.
Ultra res Callicratis. ὑπὲρ τὰ Καλλικράτους.
De immensi opibus dicebatur.
Zopyri talenta. Ζωπυρίων τάλαντα.

De praclaris factis. ἡ ἀρετὴ ἀσπίδων.
Diues aut iniquus est. aut iniqui haeres. Hier.
Cui affine videtur et illud Menandrum.

Οὐδὲν ἰσχυρὸν ταχὺς δὲ βαρὺς ἔσθι.
Id est.
Nunquam vir equus. diues anasie cito.

Satietas ferociam parit.
Parit satietas ferociam. imperitia cum potestate coniuncta insa-
niam tollit animos opulenti. Quod si ad insaniam accedat potestas.
aut res. ad insaniam vias procedit. Doll macht Doll. Qui macht
Nuth item. wann der Geij zu wol ist so scharret sie.

Quod apedes. ἢ τὰ πόδες.
Seythico proverbio dicebatur qui duos possiderent boves. et cur-
rum unum. Dicit potest in hominem qui sibi locuples videatur. vel
in eum. cui rusticanae sunt opes.

Quantum non mihi oberret.
De homine supra modum locuplete. cui tantum sit agrorum. qua-
ntum nec miluus peruoler. Persius.
Tantali talenta. τάλαντα Ταντάλη.

De immensi opibus.
Noctuae Laurioticae. γλαυκῆς Λαυριωτικῆς.
Hoc velut aenigmate pecuniarum vim significabant. Aristoph.

Bene loculis. bene icinio.
Tanti habetur quod. quantum habet. Vide paulo post pron.
Quantum habet.
Dextro Hercule. aut amico Hercule. Horatius.

Diues amico Hercule.
Quod quidem in eos competit. qui in accumulandis opibus sume
bene fortunati.
Praedites.

Praeditem significamus hic versibus. Homer. Iliad. 2.
Πάλλε δὲ ἰν ἀφροῖς πεπερὸς κευκλίνα κέρτα.
Χαλκὸς τε χρυσὸς τε πολυκέρτας τε εἰδὲρες.

Diuites in patris sunt multa recedenda testis.
Aequè aurumque. fabrefacti quoque. copia ferri.
Quantum habet.

Quantum habet quod. tanti sit. Horat. Satyr. 1.
Nil satis est. inquit. quia tanti. quantum habeas. sit. Iuuen. Sat. 2.
Quantum quod. sua numerorum seruat in arca.
Tantum habet et fidei.

Pecuniae vir. χρυσίδα ἀνὴρ.
Hoc est. tanti quod. sit quantum passidet.
Vnde excoquat seutum.
Plautus in capitulo. Proterbiali dixit Hyperbole. Vnde excoquat
seutum senex. Opes significans copiosissimas.

Admicula vitæ.
Omnia que ad vitæ commoditatem pertinent. et indicantur hinc
carmine Odyss. 7.

Οἷος τ' ἰδὲ ζῶον καὶ ἀφροῖς καὶ δόρυ.
Id est.
Et quibus et vivunt recte. ἀστεγῶς. vocantur.

Herculis quæstus.
Herculis quæstus. pro magni impendij. dixit Plautus in Me-
stellaria.

Magnus os anni. ἡ ἀρετὴ ἐν ἡλικίᾳ.
Dicebatur quæstus uberior rerum presentium. aut vltior annona
animos et loquendi libertatem adderet. alioqui timidioribus.

Nullus indigens Deo. ἀνεὶ θεοῦ ὁ οὖτος.
Id est.
Nullus egenus Deo. Admonet paratiam. nullum esse mortaliu
tam absolutum. in quo non aliquid desideretur. unum esse Deum
vadequaq. perfectum.

Attagenæ novilunium. Ἀττάγενος νέμωσις.
Refertur à Suida. nec explicatur. sed coniectura colligi potest. di-
ctum fuisse in turban abiectionum. et servilium hominum.

Euparphus ex comitibus. Εὐπαρφὸς ἐκ κομιτῶν.
Diuites omnes splendideque cultos. Euparphos appellant Græci.
Ad pedes. ad caput.
Non sine proverbij specie dictum videtur illud Theocriti. de robus
copiosi et affluentibus.

Qui uis regis uisum regis non uisum est.

Id est.

Ad caput, adq. pedes quorum me uellera cingunt.

Sermo est pastoris, tacitanti: opes suas.

Δακρυόδρατοι.

Qui malis artibus subito disceserunt, Laccoplasi dicebantur.

EXEMPLA BIBLICA.

Diuitias etiam boni possident: bonorum diuitias possidentium exempla: Abraham, Gen. 13. 2. Abraham & Loth, s. Isaac, s. 6. 13. Laban, 30. 32. 43. Iacob 36. 6. 7. Ioseph. 41. 52. Filii Ruben & Gad, Num. 32. 1. Booz, Ruth. 2. Vir quispiam, 1. Sam. 25. 2. Berzellai, 2. Sam. 19. 32. Salomon, 1. Reg. 10. 14. Sunamitis mulier, 2. Reg. 4. 8. Naaman, s. 1. Iosaphat, 2. Paral. 17. 5. Ezechias, 32. 27. Allucrus, Esth. 1. 1. Iob, Iob. 1. 3. Es. 4. 12. Ioachim, Dan. 13. 4. Rex, Matth. 13. 23. Adolefcens, 19. 22. Ioseph Arimathæus, 27. 57. Multi diuites, Marc. 12. 41. Quidam diues, Luc. 12. 16. Es. 16. 19. Zachæus, 19. 2. Diuitia non raro noxiæ, Matt. 13. 22. Marc. 4. 19. Luc. 8. 14. Exempla: Adolefcens quidam, Matth. 19. 8. 22. Marc. 10. 17. 22. Princeps quidam, Luc. 18. 10. 23.

HISTORICA EXEMPLA.

Alytus Atheniensis. Socratis acufator, diuite & sapiente patre Apithemione natus non cæu quodam aut alicuius largitione opulentus euasit (quemadmodum Thebanus Ismenias. Polycratis pecunias nactus) sed prudentia propria, atque uigilantia. Plaro in Memorabile.

Cannius fuit quispiam, qui quum utriculum aquæ sitienti Artaxerxi regi Persarum porrexisset, ab eo ad summam opulentiam ductus est. Plar. in Artaserke.

Licinus Cæsaribus libertus, tantum agrorum fertur habuisse, quantum peruolarent milui. Theat. Zuing. fol. 606.

Tam ali diuitiæ, prouerbia locum fecerunt, quem prædiuitem fuisse ostendit carmen illud extragœdia apud Plutarchum de exilio: Viam dierum duodecim sero super a. Idem.

Sichæus Didonis maritus, ditissimus agri inter Phœnicæ: quæ opulentia fuit exilio, impulsitque Pygmalionem, Didonis fratrem, regem Tyri, ut eum interficeret, ex cuius thesauris profuga Dido æmulam Romani imperii, Carthaginem ædificauit. Idem ibid.

Semiramis Assyriorum prima regina & princeps, multis mortalibus iabactis, metalla primùm inuenit, & captiuis eorum tractationem mandauit. Suidas.

In Siphno insula ob metalli fodinas ditissimi erant incolæ, & decimas quoannis Delphos mittebant. Herod. 1. 3.

P. Clodius (quem Milo occidit) habitauit domo empta sestertiis 147. millibus.

Cicero hemo nouus Arpinas (ut Salustius ei improperat) præter dignitatem consularem eod diuitiarum peruenit, ut habitaret domum quæ fuerat M. Crassi Romanorum ditissimi.

HIEROGLYPHICA.

Hominem qui modo diuitiis afflueret, modo rerum inopia premeretur, varioque euentu fortune uolubilitatem iactans & domus experietur, significare qui uellent, pro hieroglyphico Pauonis caudam caudam sagere conueuer, ut caudam istam quidem, lingulis anis cum primis arborum frondibus amittit, cumq; eorundem germinis recipit. Pier. Pal. l. 24. pag. 220. F.

Virum uero, qui opulentissimas diuitias prodegerit, & ut apud Horatium est, res maternas atque paternas fortiter absumserit significare qui uolunt. Gallinam aureos numos de palcentem pinguntide quo miraculose id prodit: ut si auro liquecenti Gallinarum membra miscantur, illud in carnes eas consumi deprehendatur atq; ita licet Gallina sit auri uenenum. Ibid. l. 14. pag. 22.

Hieroglyphice passim loquitur Euangelium, ut ad hanc sententiam, semen aut inter spinas concidisse, unde anxie diuitiarum curæ significatur. Sed durum fortasse uideatur, diuitias per spinarum uocabulum intelligi: nisi Dominus nos Iesus Christus, qui eo usus est hieroglyphico, dictum ipse suum explicuisset. Idem libro 55. pag. 335.

EMBLEMA.

In diuites publico malo.

Emblema LXXVIII.

Anguilla quisquis captat, si limpida uerrat

Flumina si illius ausit adire lacus.

Crassus erit, laderq; operam: multum exciet ergo

Si creta, & creta palmula turbet aquas.

Diues erit: Sic us res publica turbida lucro est,

Qui pace artibus legibus, & iuribus.

Diues indoctus.

Emblema CLXXXIX.

Tranat aquas resitens preuoso in Sellere Phryxus

Et flammam impavidus per mare scandit onem.

Egredid est: dir sensu hebert, sed diuicio gæ.

Conuugis, aut serus quem regis arbitrium.

Male parata mala dilabuntur.

Emblema CXXXVII.

Miluis edax, nimis quem nauis a torserat efes

Hæc mihi, mater, aut, viscera ab ore fluunt.

Ille autem, quibus fies? cur hæc tua uisera credis?

Qui in ipso Sines sola aliena uisus?

F A B U L A E.

Auarus.

Auarus & pecuniae magnus amator quidam ager & fuppellentiæ uelamentis uenudat: aurum, modicorum coegerat, liquefactum in unam massam retulit, & hanc obruit terra, Quo autem loco aurum conuoluit, ac cor suum sepeliit. Itaque ille quotidie uenit, & diuitias suas, & magnam capere inuitu uoluptatem, & quidam qui prope operis nescio quid faceret, conuoluit id quod erat, aurum detodisse illic hominem: cum aspectu terræ, qua regebat aurum discellit, & reuertens aurum reperit atque aufert. Mox auro, & felle, & cumque uidisset quod interea factum fuerat, & amorem se rabilem in modum, & tenem uellere capillum, & in mes incutere. Quem præteritis quidam cum centum esse maximo, quod acciderit, interrogat, & respondit, ne plora, ne uerba tantopere afflige animum tuum. Videatur, damni fecisti, qui tum etiam, cum haberes aurum, Quare nunc reponere istum in locum laxum quæ periuade, tibi conditum esse aurum. Nam nihil peruenit, neq; alterum altero maiori tibi uisui esse potest. Neque adhuc aurum defossum istic esset, a te uisurabatur.

Significat fabula, frustra possideri ea, quibus non esse fructum diuitiarum, nisi in harum uia.

Asnes & Grues.

In vno quodam prato pascebantur asnes & græte aucepe, grues leuitate sua adiu facile auolunt, & pedum grauitate, dum moluntur fugam, ab aucepe patur.

Ostendit fabula, urbe capta, cum pauperes plerumque lem effugiant, diuites in potestatem hostium uenire, & rem abduci.

Diuortium.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

DIUORTIUM, Græce δὲ διαζωγία, ut & δὲ διαζωγία, diuindo dicitur. Et est proprie matrimonii dissolutio, & repudio, quia repudium inter non duntaxat conuortium uero conuortium est. Quæ, ut ait Modestianus inter uirum & uxorem fieri dicitur, repudium uerum mitti uideatur quod in uxoris personam non cadit.

LOCUS BIBLICUS.

Diuortium inter uirum & mulierem non tenetur. Matth. 5. 32. Es. 1. Cor. 7. u. 10. 13. unde conuortium.

SIMILITUDINES.

Chrysofomi, quemadmodum si uideas hominem diuitias medicorum colentem, expiæ statim intelligis, quæ est: Sic & quum uideas siue uirum siue mulierem, de vxoribus aut uiris legem interrogantes, cognosce quæ uia est, & mulier illa meretricis est. In 19. 6. Matth. 19. 6.

Et si quis habeat feruum qui futurus & incertus est, dominus, quia si utrunque sibi in similibus mandauerit, h) proficit, mandat illi quidem, ut bibat quantum uis bibat, ut hoc quidem quod bibat, sit secum nouum bonum latim discat obedire præceptis: Sic permissum est, cum malum qui dem, sed permissum a creatore. In 19. 13. Aliter. Vide supra acquisitio.

Vide Coniugium, Repudium.

Doctrina.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

DOCTRINA, Græce δὲ διδασκαλία, ut & δὲ διδασκαλία, magister dicitur. Hebr. Lekach, in uino quæ suo præcepto accipit. Prou. 1. 5. Deut. 32. 2. uerbo accepit, suscepit, sumpsit. Cognationem habet cum Lectione, comprehendit. Hinc Gr. διδασκαλία, conseqnon Doctrina magister iplo docendi, modo pro disciplina sumitur: ut, Pater tuus doctrinarum genere excellens.

Docilitas a docco uenit, quod Græce δὲ διδασκαλία.

docilitas dicitur. Est autem docilitas, prudentia erudiendi...

Docendi dexteritas a Deo, Esai 50.4. Docendum Dei...

Docentem quoad docentem & audientem. Docentis docete libere...

Sapientia proferat responsum. Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam...

Labia iusti erudiunt plurimos, qui autem indocti sunt, in cordis...

Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. Qui erudit denotorem, ipse iniuriam sibi facit...

Handwritten mark resembling the number 10.

Handwritten word: OLYMPIA

Superbus & arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam. 21.

Narratio facti quasi sarcina in via. *Eccles. 21.*
Quo ad audientem.

Vir qui errauerit à via doctrinae, in coetu gigantum commorabitur. *Prou. 1.*

Nunquid potest caecus cecum ducere? Nonne ambo in foueam eadunt. *Luce. 6.*

Doctrina curiosa malum.

Qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. *Prou. 25.*
Et agnouit quod in his quoque esset labor, & afflictio spiritus, eo quod in multa sapientia multa sit indignatio, & qui addit scientiam, addit & laborem. *Eccles. 1.*

Altiore te ne quaeris, & fortiore te ne scrutatus fueris, sed quae praecipit tibi Deus, cogita semper: & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. 3.

SENTENTIAE PATRUM.

Debet diuinarum scripturarum Doctor fidei, ac debellator erroris, & bona docere, & mala deducere & hoc opere & sermone conciliare aduersos, remissos erigere, nescientibus, quid expectare debeant, intimare. *Aug. de doctrina Christi.*

Doctor & Ductor id agere debet, ut non solum intelligenter: verum & libenter, & obedienter audiatur. *ibid.*
Omnis res, quae dando non deficit, dum habetur, & non datur, nondum habetur quomodo habenda est. *ibid.*

Sicut gratis est, qui cognoscenda enubilat, sic & onerosus qui cognita inculcat, nam delectandi gratia etiam nota dicuntur, ubi non ipsa, sed modus, quomodo dicuntur, attenditur. *lib. 3. de doctr. Christi.*

Doctrina per malos palmas in sepe, botrus inter spinas: caute lege, ne dum quaeris fructum, laceres manum, & quem audis bona dicentem, ne imiteris mala facientem. *super Ioan.*

Si me possis docere, quod nescio: non solum te verbis, sed & pugnis cedentem deberem patientissimè sustinere. *ibid.*

Da, & accipe, & iustifica animam tuam, id est, verbum doctrinae proximis impende, & bonorum operum exempla relinque, ut recipias praemium vitae aeternae. Tibia & psalterium suauem faciunt melodiam, & super utraque lingua suavis. *Augustinus Eccles. 20. gloss.*

Hec naturaliter mulcent, & exhilarant animam, sed lingua suauiter docens, plus confortat intellectum. *Ambros. in Psal. 118.*

Ante vita, quam doctrina quaerenda est. Vita bona sine doctrina gratiam habet: doctrina sine vita integritatem non habet. *Gloss. in epist. ad Philip.*

Perfectio discipulorum, gaudium & corona est magistrorum: fructus enim magistri obedientia est discipuli, & eius bona conuersatio coronam dat magistro. *ibid.*

Qui congrua disciplina vnumquemque arguit, eruditum se, & probabilem doctorem in conspectu omnium ostendit, nec aetas iuuenilis in doctore despicienda, quem vita & discretio commendat. *Gl. super illud Eccles. 24.*

Multis iuxta verus eulogium cum quo loqui nesciant, tacere non possunt, docentque scripturas, quas non intelligunt: & quum alii persualerint, eruditorum sibi assumunt supercilium: prius imperitorum magistrorum quam doctorum discipuli. *Hier. ad Demetriadem virginem.*

Tanto quisque minus ostenditur doctus, quanto minus patiens, neque enim potest veraciter bona docendo impendere, si viuendo nescit aduersa aequanimiter tolerare. Perfecti enim doctoris est, sic aliorum improbitatem patienter sustinere, ut se noverit ab iniquis patienter obseruare. Neque enim propria munditia sine tolerantia sufficit, neque tolerantia sine munditia valet. *Greg. super Proverb. cap. 25.*

Si subditi aliquid peccant, propter quod doctores à quiete surgere cogantur, non tantum poenam illius peccati incurrun, sed etiam puniuntur pro inquietudine doctorum, quia qui doctores celestibus intentos inquietare praesumunt, etiam virtutes, quas habere se credebant, perdunt. *Gl. Greg. super illud Cant. 2. Neque iusticiae.*

Mihi prope donatum credo quicquid lectorem meum melius sentire cognosco, omnes enim qui pleni fide Deo aliquid sonare nituntur, organa veritatis sumus. *Greg. in Mor.*

Doctrina cum omni imperio docetur, quado prius agitur, quam dicatur, nam doctrinae subtrahit fiduciam, quando concientia praepedit linguam. *ibid.*

Quantaunque doctrina mens polleat, grauis eius imperitia est, velle docere meliorem. *idem lib. 3. Mor.*

Triplici modo in ecclesia docentium periculum pendet, ex sensu, ex verbo, ex auditu, ut per facile inueniat in vno saltem aliquo, si non in omnibus labi. Aut enim minus illuminatus est sensus, aut ad explanandum defuit sermo succiens, aut bene prolata crassior non recipit auditus, & ex vno quolibet horum casu, fit in omnibus periculum veritatis. *In Apologico.*

Hoc habet proprium doctrina arrogantium, ut haerent inferre quae docent: & recta quae sapienter, etiam non possunt. In verbis enim eorum percontantur, quasi in quodam sibi videntur summitatis culmine, quos docent, ut longe infra se positos, velut in imo deorsum non confutendo loquifid vix dominando dignum.

Moral.

Experto crede, aliquid amplius inuenies, in sylvam ligna, & lapides doceunt te, quod à magistro non didicisti.

Doctrina spiritus non curiositatem acuit, sed charitatem. *Bernh. in quadam epist.*

Non minus pium est, docere animam scientiam, quam escam corpori. *ibid.*

Intelligentia dictorum ex causis est adhaerenda, non nisi res, sed rei est sermo subiectus. *Hier. d. 4. de Trinit.*

Docere & non facere, non solum lucrifera, sed etiam innum confert. Grandis enim condemnatio est componere sermonem suum: vitam vero suam atque operam integram in lib. de computatione cordis.

Si artem vniquam discites, vtilior est vniquam experiri, quam suam vniquam non habet. Ars infocunda est sine vniquam, vniquam rursus sine arte à dem.

Qui male federe, iniuriarum cathedra facit in studio bene vixeris, & bene doceris, omni iuri iudex eris, bene doceris, tui solius: nam bene docedo, populorum modo populus debebat viuere: sed male viuendo, de quo modo te debeat condemnare. *Chrys. in Matth.*

Si bene vixerint, eorum est lucrum, si bene docuerint, accipiente igitur, quod vestrum est, nolite discere, quod est. Frequenter enim de malo homine bona doctrinae terra vilius pretiosum aurum producit: nunquid propter iam pretiosum aurum conuenitur? Igitur si vniquam & terra relinquatur, sic & vos doctrinam accipite, & non quite. *ibid.*

Doctrinam accipimus non mores, apibus herbarum cessatis, sed flores: sic & vos flores doctrinae colligite, & titionem relinquit. *ibid.*

Fidem praedicant, & infideliter agunt: pacem aliam non habent. Veritatem laudant, & mendacia diligunt. Docilitas est prudentia erudiendi imperitos. *ibid.*

Discretio est, quae rerum consequentium constantem dilucidam quae cum grauitate expositionem. *ibid.*

In lectione non verba, sed veritas est amanda. Scribitur simplicitas veritatis, & falsitas composita, quae in erroribus illicit, & per linguam ornamenta, laqueos habent. Nihil enim aliud agit amor mundanae scientiae, nisi in edibus hominum: nam quanto maiora fuerint studia, arrogantiae fastu inflatus maior intumescit iactantia. *In summo bono.*

Sicut instruere solent collatio, ita destruit contentio. Nihil sentia veritatis lites generat, & pugnando veritas blasphemiam facit. Inde haeresis & schisma à quibus dicitur, veritas corrumpitur, charitas scinditur. Contentio non pro veritate, sed pro appetitu laudis certat, inuenit peruersitas, ut veritati cedere nesciant, ipsamque rectam euacuare contentant. In disputatione fidelium caritas, studio, & artificiosa subtilitas, quae callidis obiectioibus. Ita enim veritatis assertionibus prauorum disputationum recta esse simulant, quae peruersa peruersa adent. *ibid.*

In Physica causa quaerendi, in Ethica ordo viuendi, in Intellectuali veritatis. *lib. 2. c. 7. m.*

Clauum habet ois peccator, quia qui seipsum docere non potest. *Orig. hom. 38. super Leuit.*

Frustra tibi officium doctoris viurpat, qui disputatione cae fidei ignorat: neque sanctuarium domino, sed reprobis cant, qui docere alios regulam, quam ipsi non didicerunt. *ibid.*

Beda de templo Salomonis.

Sunt quidam, qui nulli arti, quod suum est, tribuunt, in singulis legunt omnes. In Grammatica de illis, in ne disputant: in Dialectica inflexiones casuales, in per magis in ratione dignum est, in titulo totum potum, & inceptum tertia vix lectione expeditum: non cum alio quae dicere possimus, ne minus vultit dicatur ca. *ibid.*

In omni doctrina breue aliquid & certum debet colligi in arcu memoriæ recondatur: vnde postmodum, quae aliqua deriuentur: hoc etiam sepe replicare, & in morae ad palatum reuocare necesse est, ne longa inueniat oleat. *idem.*

LECTIO duobus modis animo fastidium in genere dicitur, re spiritum. Et qualitate, videlicet, si obsecrator fuerit, & si prolixior extiterit. In quovtroque magno vniquam modum tet: ne, quod ad refectionem quantum est, futuram adueniam. *ibid. l. 3.*

...dicitur nouus eruditus, quasi à rudi sublatus, ab ignoran-
tibus, & in doctrina finibus collocatus. *Cassiodor. super Psal. 2.*
Nuncio est à cautam probabilem faciendam rerum gestarum
...dicitur expositio. *ibid.*

...est, quante compulsi est docere, quam discere, & ante
...bonum prædicare, quam facere, tanquam sterilis arbor,
...operi pro pònis pargit, verba pro folijs, & cum
...sententia lenium, abundantia spuma verborum. *Sid. libr. 3.*

...est memoria, & rerum turbæ non sufficit, ideo e-
...firmare videtur, qui dicit, Quicquid præcipies,
...dista percipiant animi dociles, teneantque fide-
...peccatore manat. *Petrus Blesensis*

HIEROGLYPHICA.
...docentis hieroglyphicon esse, ex *Psalm. 1. & Matth. 23.*
...vini plantis virorem gratum diu conseruan-
...Aloe, Semperuium, Craffula, hieroglyphice
...Horum non nemo meminit voti Propertiani:
...ex quo quodcumque de peccatore vult
...hoc patris seruat omne mea.
...Et ceres, vtriat Ouidius,
...caetera mortis erunt.
...idem etiam Propertius,
...ingenio quæ situm nomen ab auro
...Excellit ingenio sua, sine morte decus.

POETICAE SENTENTIAE.
Iacob. Bill. Anthol. Sacr.
...Domini penetrat a tempore in ipso
...plenum nulli peria sunt homini.
...enim sanctis sperere: quo crescere possunt,
...perfectorum gloria principum est.
...vultus pariat, de lumine lumen
...trahat, atque omnia palma gradum faciat.
...non car non cupide mens querat, que Deus offert,
...Cui laudis vult recte posceret, ipse dedit.
...Itaque quemque de docere debere, quam Do-
...toris munus profiteri.

Alexander Judæus vult pro coniuge virtus:
...En sacro ribesiat vult illa soror.
...vult erit vult, latet amplexibus illum
...vult in alamo iunxeris ipse tibi.
...vult in a tu fueris, pulchrag, beavit
...vult, vult desinit esse loco.
...vult, vult tam se dabit ipsa fruendam,
...vult in vult, vult ante, vult.
...vult eos, qui præmatris ad docendum
...accidunt.

Cantho prius sese liquidis ingurgitat undis:
...vult, vult plena refundit aquas.
...vult, vult: simulatque canalibus
...vult, vult: mox quoque reddit aquam.
...vult, vult: hæc tempestate canales:
...vult, vult: quæque docet.
...vult, vult: vult esse ferat.
...vult, vult.

Caetera iam pridem didici peritibus annis,
...vult, vult præterenda mihi.
...vult, vult.

Idem 1. Epist. 1.
Nec tures ea, qua sulte miraris, & optas:
Discere, & audire, & meliori credere non vis?
Quid 4. Met.
Ea est & ab hoste doceri.

Horat. 2. Epist. 1.
Nauem agere ignarus maris time, abrot anum egro
Non audeat nisi qui didicit, dare: quod medicorum est.
Promittunt medici, tractant fabrilis fabri.
Propert. 2. 1.

Nauita de Venetis, de tauris narrat arator.
Enumerat miles Suluera, pastor oues.
Horat. 1. Epist. 18.
Inter cuncta leges, & percurat abere doctos:
Qua ratione queas iraducere leuiter aum.

Horat. 2. Serm. 3.
Dixerit insanum qui me totidem auidet, at que
Respicere ignoto discer pendencia ergo.
Ex Comicis Græcis.

Αναφαιστου κτην' εστι παιδ του θεου εστι.
Doctrina domino haud eripi suo potest.
Αναφαιστου κτην' εστι παιδ του θεου εστι.
Doctrina more esse non sinit feros.
Βαυρηγια κτην' εστι παιδ του θεου εστι.
Doctrina baculus dicitur vitæ potest.
Καλλιπιδου κτην' εστι παιδ του θεου εστι.
Doctrina quæuis pulchrior possessio.
Κυριου κτην' εστι παιδ του θεου εστι.
Doctrina habetur ratio vel ab agræstibus.
Τυχη κτην' εστι παιδ του θεου εστι.
Mortibus doctrina honori est omnibus.

Ο ρηματα εδ δε και περ τοου του εγεν.
Satis super, literas in mentis est.
Αυτου εστι ο κτην' εστι παιδ του θεου εστι.
Vir literatus duplo actius videt.
Ο ρηματα εδ δε και περ τοου του εγεν.
Illerari quod vident, id non vident.
Καλλιπιδου κτην' εστι παιδ του θεου εστι.
Est discere per honestas res, cetera quoque.

Ο ρηματα εδ δε και περ τοου του εγεν.
Sapiens suas sibi que circumfert opes.
Ο κτην' εστι παιδ του θεου εστι.
Haud vultas preciosior sapientia.
Ο ρηματα εδ δε και περ τοου του εγεν.
Preciosiores opibus est sapientia.
Ο κτην' εστι παιδ του θεου εστι.
Et discere id quod nescias, sapientia est.
Ο ρηματα εδ δε και περ τοου του εγεν.
Sapienter sapienti aliquid à viro accipit.
Ο κτην' εστι παιδ του θεου εστι.
Sapienter eris sapientibus sepe a sibi deus.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.
Quo quis versutior & callidior, hoc inuisior & suspectior, detra-
cta opinione prohibetur. *2. Offic.*
Si quis omittis honestissimus studij rationis & officij, consumit
omnem operam in exercitatione dicendi, in inutilis sibi, pernicio-
sus eius patrie ahtur: qui vero ita se armat eloquentia, vt non op-
pugnare commoda patrie, verum pro iis pugnare possit: tunc vult
& suis, & publicis rationibus vultissimus atque amantissimus eius
fore videtur. *1. de iuuent.*

Quo quisque est tolerantior & ingeniosior, hoc docet iracundius
& laboriosius: quod enim ipse celeriter arripuit, tanquam tardè
percipi videns dicitur. *Pro Ros. Com.*
Eruditus oportet semper aliquid exit promat quod alios dele-
ctet, aut seipsum laudibus illustret. *L. Lucius ad Cicer. Fam. libr. 5.*
Docti non solum viuaci præsentibus studiis discendi erudiantur
atque docent: sed hoc idem etiam post mortem monumentis lite-
rarum assequuntur. *1. Offic.*

Si ex literis delectatio tantum peteretur: tamen hanc animad-
uertionem humanissimam & liberalissimam iudicemus. Nam
caeteræ res, neque temporum sunt, neque ætatum omnium, neque loco-
rum. Hæc studia adolescentiam alunt, senectutem oblectant, secun-
das res ornant, aduersis perfrugium ac solatium præbent, delectant
domi, non impediunt foris, pernoscant nobiscum, peregrinantur,
rusticantur: quod si ipsi hæc neque attingere, neque sensu nostro
gustare possemus: tamen ea mirari deberemus, etiam cum in aliis
videremus. *Pro Arch. Poet.*

Studijs ac literis res secundæ ornantur, aduersæ adiuntur. *Ad
Lucium 5. Famil.*
An vllum putas fieri posse ciuem egregium, qui non sit is clo-
quentiæ artibus & bonis disciplinis eruditus? An vlla alia esse pu-
tas rudimenta, & incunabula virtutis, quibus animi ad gloriæ cu-
piditatem aluntur? *Reerim. in Sal.*

Omnes

sem, cum audisset nonnullos Europæ reges ad Basiliensē concilium deitasse oratores potentes, & progenie illustres magna cum auro & comitantium pompa; Haud decretaiebat, quum de iure humano & diuino discipandum esset, nobilitatem potentiamque iactare, sed doctrinam & scientiam. Panorm. libr. 2. de rebue gestis Alphonfi.

Idem, in opere amauit bonarum artium studia, vt perfecte affirmaret, se male perdere, quæ possidebat omnia, quam vt tantulum eruditioni decederet suæ. Panormit. libr. 1. de reb. Alphonfi. & Eneæ Sylu. de eius dictis.

Idem, aliquando interrogatus, vt umne armis an libris maiorem gratiam deberet? respondit, ex libris se arma, & armorum iura didicisse. Indicans, se libris acceptum referre, quæ sciret omnia. Panorm. l. 4. de reb. gestis Alphonfi.

Idem, cum eruditissimus esset, tanti faciebat bonarum artium studia, vt diuitem sine cultu literarum aureum vellus appellare solitus sit. idem Panorm. lib. 3.

Idem, audiens quendam Hispaniæ regem dixisse, non decreta principes viros scire literas: exclamauit, eam vocem bouis esse, non hominis. Non enim ignorauit, quantum profuit imperantibus artibus liberalibus & philosophiæ studiis probe esse instructum. Eras. l. 8. apoph.

Iuliano Cardinali, qui Basiliensi consilio interfuit, in Bibliotheca lectanti, cum Otho quidam dixisset: Quid hic inter mortuos solus latitas? cur non potius exis ad nos, qui suauiter viuimus? Imò, Iulianus, inquit, hi fama viuunt, tu verò neq; nomine, neq; re viuus. Sensit autem cum Diogene, vitam sine literis mortem esse. Eneæ Sylu. lib. 3. de reb. gestis Alphonfi.

Sigismundus Imp. Georgius Elcellus cum esset LL. Doctor, à Sigismundo Cæsare equestris militiæ insignia suscepit. Exin, cum Basiliensem synodum adisset, consultante de rebus arduis Sigismundo, dubius erat, legumne Doctoribus in vnum locum coniunctis, an equitibus item in alium separatis, sese coniungeret. Cumq; tandem ad equites inclinarer. Stulte agis, inquit Sigismundus, qui literis militiam præfers. Nam ego milites mille vno die fecerim, Doctorem vnum mille annis non fecerim. Doctrinam militiæ prætulit Imperator, quod vt ipse linguarum ac literarum peritiam amauit; ita viros eruditione præstantes semper ornare & prouehere studuit. Eneæ Sylu. lib. 4. comment. in res gestas Alphonfi.

Aristippus, naufragio cecidit ad Rhodiensium littus, in gymnasium venit, deque philosophia disputauit, & plurimis muneribus doctus est. Dicitur vero comitibus, qui de reditu in patriam cogitabant; Num quid suis nuntiari vellet? iussit dicere; eiusmodi possessiones & viatica liberis oportere parari, quæ etiam cum naufragio possent vna enatare. Virruuini libr. 5. sed Laert. ad Aristipponem refert.

Aristipponem admonebat, ea esse paranda viatica, quæ simul cum naufragio enarent. Sentiens, bonas artes vbius gentium fore in magno pretio, nec posse vlla fortunæ tempestate eiipi. Laertius l. 1. c. 1. Max. ferm. 17.

Diogenes eruditionem omnibus hoc sermone commendabat, quod diceret eam iuuenibus adicere sobrietatem, senibus solariū, pauperibus diuitias, diuitibus ornamentum: propterea quod etiam, suapte sponte lubricam, coereat ab intemperantia, senectutis incommoda honesto solatio mitiget, pauperibus sit pro viatico (non enim egent eruditi) diuitum fortunæ ornet. Laert. libr. 3. cap. 31.

Idem, cum ei capto latrones malignè cibum præberent, ipse nec præsentis fortuna, nec illorum immanitate deterretus, dixit, iniquissimum esse, cum porcelli agniq; venales saginentur diligentius, hominem præstantissimum animal inedia macerari, quasi hoc pacto non redderetur vilior. Itaq; accepto quantum sat erat, cum iam esset vendendus, inter cæteros sedit, & prandeat bono animo, impatiens etiam proximis. Cumq; vnus ex his valde moestus cunctanter fumeret: Desine, inquit, tristari, & vitæ præsentibus:

Nec formosa cibum Diobæ non sumpsi, & eius Pignora sub rectis lerbis senna inebant. Sex nata totidemq; pubenti corpore nati.

Philo Tudaus lib. 2. Quæ omnis probus liber.

Idem, captus à latronibus, & iam vendendus, interrogabatur à licitatoribus, cuius conditionis homo esset? & quid sciret præ cæteris? respondit, pphilosophus sum, & hominibus præesse scio. Quæ voce prædebat ingenium generosum, vereque regium animum. Quum verò iustus esset surgere, vt de corpore statura erector reatus iudicare posset; Quid, inquit, si piscem emeret? num cum iaberes manere erectum? Plur. & Philo lib. sup. citato.

Aristoteles dicebat, eruditionem in prosperis esse ornamentum; in aduersis refugium. Laert. l. 1. c. 1.

Scribo, capta patria, amissis liberis, amissa vxore, cum ex publica incendio solus, & tamen beatus exiret, interroganti Demetrio, cui cognomen ab exitio vrbium Poliorcetes fuit, num quid perdidisset? Omnia, inquit, bona mea mecum sunt. Ecce vir fortis ac strenuus ipsam hostis sui victoriam vicit, &c. Seneca epistola 9. ad Lucilium.

Idem, cum aduersus mortuos esse naturam dicitur, quod cerui & cornivora distantur, quorum id nihil interellet, hominibus vero maxime interdidisset, exiguum dedidisset, quorum aras si esse debet longinquos, futurum fuisse, vt omnibus perfectis artibus doctrina, hominum vita erudiretur. Cf. libr. 3. Tuscul.

Idem, doctrinam & eruditionem sacrum asylum, ad quod omnes homines concurrere, esse dixit. Max. ferm. 17.

Idem, de rebus alienis pecunia comparari, vt domum veteris, & de discipulis liberalis emi reopore. Requirit enim homines habere, quum pecunia dea statim suas possit fundi. Max. ferm. 17.

Idem, quædam dicat, homines in peritissimâ forma differre à bestis. Melisse par. 1. §. 50. & Max. ferm. 17.

Idem, quædam dicat, homines in peritissimâ forma differre à bestis. Melisse par. 1. §. 50. & Max. ferm. 17.

Idem, quædam dicat, homines in peritissimâ forma differre à bestis. Melisse par. 1. §. 50. & Max. ferm. 17.

Idem, quædam dicat, homines in peritissimâ forma differre à bestis. Melisse par. 1. §. 50. & Max. ferm. 17.

Idem, quædam dicat, homines in peritissimâ forma differre à bestis. Melisse par. 1. §. 50. & Max. ferm. 17.

Idem, quædam dicat, homines in peritissimâ forma differre à bestis. Melisse par. 1. §. 50. & Max. ferm. 17.

Idem, quædam dicat, homines in peritissimâ forma differre à bestis. Melisse par. 1. §. 50. & Max. ferm. 17.

Idem, quædam dicat, homines in peritissimâ forma differre à bestis. Melisse par. 1. §. 50. & Max. ferm. 17.

Dionysius

Dionysius iunior, pulsus à tyrannide, & rogatus, quid illi Plato & philosophiz studium profuisset? Vt tantam, inquit, fortunam mutationem æquo animo feram. *Plat.*

Diogenes, videns cantorem quendam vecordem, ac moribus indempolitus, aptare psalterium; Non tui pudet, inquit, qui sonos ligno aptare noris, vitam vero ad rectam rationem componere ne scias? *Laert. l. 6.*

Idem, Cum in Stoicorum gymnasium retrosum incederet, ridentibus nonnullis: Non vos, inquit, pudet viuendi iter facere retrogradum, mihi verò deambulando tantum id facienti vitio dare? *Srob. serm. de impud.*

Cleanthes, Peripateticis dicebat idem accidere quod lyris, quæ cum aliis bene sonent, seipsas non audiunt. Sentiens nimirum illos, licet aliis verbis, idem docere quoad Stoicos, & tamen ipsos id non animaduertere. Potest & ita interpretari, Peripateticos præclare docere, sed eorum vitam à doctrina dissidere. *Laertius libro 7. capite 2.*

Idem, Quum quidam Arcefilaum reprehendisset, quod officia vitæ tollerent: Cleanthes Assius assitens: Desine, inquit, hominem vituperare. Nam ille, licet dictis tollat officia, tamen factis commendat. Notauit hoc dicto philosophos, & turpissimum esse philosopho indicauit, scilicet docere quam viuere. Si vita proba est, cur docet diuersa? Si doctrina sana est, cur secus viuendo eam refellit? *Laert. lib. 6. c. 2.*

Cleomenes, audiens quendam de fortitudine disputantem, interrogatus: Quidnam de disputante iudicaret? Ineptum est, inquit, quenquam de fortitudine magnificis uti verbis, qui ipse nihil fortiter gessit inquam. *Plat. in Lacon.*

Anonymus, Quum apud Athenienses agerentur Panathenææ, Attici senem ludibrio habuere, inuitantes tanquam à Iouis: exierunt ubi venisset, non admitterentes. Verum iam perambulatis ferè omnibus sedibus assurgentes, locum illi cesserunt. Eo facto delectatus populus plausu, multaque gestuum significatione comprobauit. Inter hæc Spartanis quidam dixit: Per Geminos, norunt Athenienses, quæ sint honesta, ac non faciunt. Apud Athenienses maxime florebat philosophia, quæ docet, quid turpe, quid honestum. Spartani non recipiebant eiusmodi disciplinas, sed ex institutione inuicem virtutem factis ac moribus præstabant. Ita factum est, ut apud Athenienses essent verba philosophiæ, apud Lacones ipsa res: Admonet Apophthegma, turpissimum esse scire quid deceat, & tamen diuersa seque. *Plat. in Lacon.*

ΑΡΟΡΗΤΗΓΜΑΤΑ.

Ciceronis, Vt equos propter crebras contentiones præliorum ferè locitate exultantes dominatoribus tradere solent, vt is facillioribus possint uti: Sic homines secundis rebus effrenatos, sibi præfidentes in gyrum rationis & doctrinæ duci oportet, vt percipiant rerum humanarum imbecillitatem, varietatemque fortunæ. *lib. 1. Offic.*

Seneca, Cibis innatans stomacho onus est, non cibis: idem mutatus, in vires & sanguinem transit: Sic quæ legeris, si solida durant in memoria, aliena manent: si abeunt in ingenium, tum reddunt eruditorem.

Vt diuersis vocibus constat chorus, sic variarum disciplinarum mixtura constat eruditio.

Pliny, Terra, quæ gignit salem, nihil aliud gignit: Sic ingenia fecunda in literis, in cæteris ferè rebus non perinde valent. *libro 31. cap. 7.*

Vt laurus tota viret perpetuo: Ita doctrinæ fama non senescit, neque marcescit. *lib. 13. c. 30.*

Erasmi Roterdami, Vina vasis infusa è taxo factis mortifera sunt: Ita salutaris alioquin eruditio, si incidit in hominem pestilentem, moribus illius redditur noxia. *in similibus.*

Vt gemma minutula quædam res est, sed ingentibus tamen saxis anteponitur: sic homo pusillus, sed ingenio valens: aut sic philosophia seu virtus ostentatione minimam quiddam est, sed pretio maximum. *in similibus.*

In ludo iphææ simul discunt & mittere & excipere commodè: At in doctrina prius est bene accipere, quam mittere, quemadmodum concipere prius est, quam parere. *in similibus.*

Vt qui hircos sunt grauius olent, quam se ynguentis obleuerint: Ita feciior est nequitia fama, si eam doctrinæ celebritas reddat, magis conspicuam, latiusque traducat in hominum fabulas. *ibid.*

Basilij, Quamobrem sint aures vestrae dociles, molliter admittentes admonitiones, cedantque docenti, vt cera ei, qui sigillum imprimat. *Homilia in summo & sicetate habita.*

Thruveri, Magni viri potuerunt subinde hostem vincere, & tamen nequibant ciuitatem administrare: Ita eximius fere innatum est ingenii, virillorum virtus in magnis quidem rebus superet, in paruis cesserit. *in apoph. 13.*

Multo plures arident flores, quam promittuntur, aut sequuntur fructus: Et multo plures iuuenies eleganter literatos, quam grauitate doctos. *apoph. 102.*

Thruveri, Quemadmodum dux, nisi antea miles optimus

fuerit, ne dux quidem esse a quo, poterit, oportet docere seipsum. *in ad Tim. homil. 3.*

Nazianzenus, Vt corporibus non idem medicamentis veniat omnes, sed alia aliud, siue valentes, siue ægros: Ita diuersa ratione & institutione curabimus animas, nisi estes sunt, qui & perturbacionibus animi affliguntur, nisi uiciorum oratio, alii exemplis ducuntur & corriguntur, nisi sic egent, alii sunt seges, & difficulter ad bonum alii supi, modam valent, etiam appeticionibus effluunt.

Antoninus in Meliss. part. 2. serm. 2. Plutarcho, Si quid in vires velis infundere, hoc in aërem emoues, oportet: Sic factum ac timorem in animo eius, quum velis docere. *in Moral.*

Pliny, Vt salis semen ante maturitatem abstrahatur, nihil gignit, verum etiam formosissimum incrementum, hoc est, effluunt in concipiant: Ita formosissimus prius docens, quam vix sapiant, non solum ipso moribus liores, verum etiam auctores suos inficiunt, & reddunt. *lib. 16. c. 27.*

Nicoph. Gregora, Ociòsa disciplinarum tractatione pedant, siue illa tenuior, siue optior sit, organum est porianimam desideranti, quæ per sententiam experientiam aut etiam variis ciborum generibus, in ventrem cogitari potest, qui calorem ad concoquendum postulat. Ipla eorum in promptu sunt, qui inani tranquillitate, bra & otio omnes animi vires enervant, & arguunt, vt nec eedere nec agere queat publicè ad erudendum.

Thruveri, Pictor primum protrahit ipsas lineas, & diligenter singulas particulas: Ita & in discipulis primum ruderiter argumenta accipere, deinde singulorum tractare. *in apoph. 103.*

Qui vestem ad solem explicat, omnem implicat notat. Et qui alios docet, promptè intrinsecos emittit. Proinde nemo potest multa scire, nisi qui multa docuit. *in apoph. 106.*

Res, quæ procul ostenditur, ferè alia apparet, quam ferè salia sunt, quæ non nisi ambigua & procul quætionibus. *in apoph. 106.*

ΑΔΑΓΙΑ.

Apertæ Musarum inane. *in apoph. 107.*
Hoc adagio conuenit Sitis, quoties aliquem facis proprio significamus, & in percipiendis optimis discipulis. *in apoph. 107.*
Bos alienus lubinde foras propiciat. *in apoph. 107.*

De his, qui apud alienos non satis ex animi sententia eos, sapientis suos desiderant.

Adhortantis ad gloriam: Quum hortaborum ad immortalem gloriam, quum factis non incontinenter adhibebimus illud carmen, quum aliquot usus est locus.

Id est, Strenuus esto, quo te possideris quoque laudet. Exiit apud Homerum tam aliis, tam Olympiæ in specie Mentoris adhortatur Telemachum ad quendam illustrium exemplo:

Και οὐ φίλος (μάλα γὰρ ὁ δόξο τὴν μύθησιν)
Αλκιυος ἴσθ', ἢ τὴν τὴν καὶ οὐκ ὄνομασται.

Id est, Tu age, quando te video magnanimum, bonumque Strenuus esto, ut te & posteræ prædicet ætate.

Modis omnibus incitat. Vbi quis modis omnibus animum alterius sollicitum, nunc surgit, nunc mittit: ut sperare licet illi dicitur dicitur & equis Achillis:

Πολλὰ μὲν ἀρ' ἔμελλε τὸν ποταμὸν ἔμελλε τὸν ποταμὸν
Πολλὰ δὲ μὲν ἔμελλε τὸν ποταμὸν ἔμελλε τὸν ποταμὸν

Id est, Multum ille subit aq. cist. a ceteris rebus. Multum idem blandè affuit, multumque.

ΕΧΕΜΠΛΙΑ ΒΙΒΛΙΑ.

Docilitatis exempla: Populus Israeliticus, ad docilitatem, *Luc. 8. 4. & 21. 38. Act. 2. v. 8. 16. 17. Thruveri.*

cap. 13.

ΕΧΕΜΠΛΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ.

Epicurus Atheniensis tanto studio discipulos exercebat, memoriter tenerent ipsius scripta. *Laert. lib. 10.*

Arcefilaus Pitaneus vt doctissimus erat, & in doctrinis atque diligens: ita etiam in communicandis rebus in doctrinis. *Laert. l. 4.*

Zenocratus monachus, quamuis cæcus esset, tam laudat uit orans, docens, confutans, reprehendens. *Thruveri cap. 28.*

... Baensterritorio parvi vicij Episcopus, in do-
... Thedolij iunioris, Genadij in Catalogo suo.
... quinquaginta annis integrum in praedicatione
... de minorib. Richardus in eius vita. Consule titu.

EMBLEMATA.

Andree Alciati. Emblemata xcvii.
Mors cuius est, aliqua professoribus
Saper adici cognomina.
Dicitur avertit, explicans tantum locos,
Cetero vocatur Curvus.
Dicitur qui eodem, & iterat qui nimis
Miser, ut Parisius.
Offensa & confusio, ut Pictus suis.
Labyrinthus appellatur.
Nihil brevis, multa amputans, ut Claudius,
Macroni agnomen foret.
Qui vel clamans voce erumpit, Parpalus,
Dicitur trino est scholasticus.
Cuius est vocatus, tenuis esset Albus
Quod voce, vestiret.
Arctimus mirrhan, colobores syllabas,
Mirando Crassus dicitur.
Quod dicitur, solus ipse vult loqui,
Nihil in proterbio est.
Hic dicitur, ille rancus, iste garricus &
Hic dicitur, ceu viperam.
Tandem dicitur, ille rancus & naribus
Hic lingua terrellana facit,
Angustat alas, atq; rursus hastans:
At non fuit alius, ut pectus.
Quoniam multa rebus vitia in humanis agunt,
Tantum mala surgunt nomina.
Doctos doctis obloqui nefas esse.
Emblema cxxxix.
Quisquis hinc, Progne vocalem suam cicadam,
Ignoribus, tuis percula dira parat?
Inimice frigiditatem, verum non serena, hospita ledit
Hospitiam, & algeram penniger ales auem:
Ergo dicitur hanc pradam: nam missa pectora summum est
Alteram ab alterius dente perire nefas.

Dolor.

DEFINITIO: ET ETYMOLOGIA.

... Graeco, $\delta\omicron\lambda\omicron\upsilon\varsigma$, & $\delta\omicron\lambda\omicron\upsilon$, doleo dicitur. Est autem
... asper in corpore & sensibus alienis. sec. Cic. lib.
... crucians, sec. eandem l. 4. Tusc. 4.
... animae ex carne, & quaedam ab eius passione
... De Crutae Dei.
... animae in appetitu sensitiuo, vel intellectu. sec.
... dolo. Est enim dolare, siue edolare, minuire.
... materiz complanatur asperitas: unde dolatus;
... Iuuenalis: Dolate confusus ligno. Et dolabra mitru-
... dolatur, id est, explanantur ligna. Iuuenalis: Si len-
... dolabra. Idcoque dicitur dolor: quia sicut
... ita dolore minuiuntur.
... a verbo Daab, tabuit, elanguit,
... Chieib (pron. Kieb) & Machob, id est, dolor, cru-
... lachrymas seu vagitus exprimens, dolor asperimus:
... Michob, id est, dolorum. Esq. 33.

PATRYM SENTENTIAE.

... Societas luctus solatio est dolenti. Nazianzenus.
... propriam diligit, dolores etiam inter do-
... verba dolore sunt plena: quia quousq; pra-
... loquendo suspirat. Greg. l. 7. Moral.
... doloris considerata & quiritas ferentis. ibid.
... perfectior est; quanto perfectius sentit dolores

POETICAE SENTENTIAE.

Claud. de Bello Getico.
Semper, cursum.
Candae praemis cumulant inopia dolores.
Sen. Theb.
Ipsi sunt mentem pectus antiquum aduoca,

Videtur, magno peccore erumnas domi,
Resisset: tunc in malis, Vincti malum est.
Ibidem.
Pauca o parens magnanime miseranda precor.
Vt verba nata mentis placata audias:
Non te si reducam veteris ad specimen domus,
Habituusq; regni flore pollente iuicyti,
Peto, aut ut iras tempore, aut ipsa mora
Fractas remisso peccore, ac placido seras.
Et hoc decebat roboris tanti virum,
Non esse sub dolore, nec ruidum malis
Dare erga, non est ut putas virtus pater
Timere vitam, sed malis ingentibus
Obstare, nec se vertere, ac retro dare.
Val. Flacc. 3.
Bis Zephyri iam vela vocant fiducia messis
Nulla viris, agro asidue mens carpitur astu.
Ipsi etiam si similes, quoniam tristissima rerum
Castiganda dicitur, quibus, premeda sereno,
Dulcibus indulget lachrymis, aperitq; dolorem
Tibull. 3. 2.
Non ego firmus in hoc: non hac patientia nostra
Ingenio, frangit fortia corda dolor.
Ouid. 5. Trist. 1.
Strangulat in clausis dolor, atq; cor astringit intus,
Cogitur & vires multiplicare suas.
Sen. Agam.
Magis exurunt, quos secreta lacerant cure.
Ouid. 4. Trist. 3.
Fleque meos casus: est quidam flere voluptas,
Expletur lachrymis, egeriturq; dolor.
Sen. Troad.
Arbitrio tuo
Imple lachrymis stertus: erumnas leuat.
Ouid. 1. Amor.
At tu, ne debita, minuat vindicta dolorem,
Sen. Troad.
Leuis est dolor, qui consilium capere potest.
Iuuenal. 13.
Quandoquidem accepto claudenda est ianua damno,
Et matore domus genitrix, matore tumultu.
Plenus nunc nummi, quam saner amens a dolores
Fingit in hoc casu, vestem diducere summam
Contentus, vexare oculos humore coactis,
Plorat ut lachrymis amissa pecunia veris.
Ouid. 5. Trist. 5.
Dij facerent vitam tui alio statum esset in illo,
Vt non tristitia causa dolenda foret.
Virg. 4. Geog.
Septem illam totos perhibent ex ordine mensos
Kupe sub aerea deserti ad Sirymonis undam
Fleuisse & Helidis hac enoluisse sub antris:
Mulentem riges, & agentem carmine quercus:
Qualis populea marens philamela sub umbra,
Amisos queritur factus, quos datus arator
Oberuans nido implumes detraxit: at illa
Flet noctem, & amos, sedens miserabile carmen
Integrit, & missis late loca questibus implet,
Ouid. 8. Met.
Non mihi si centum Deum ora sonantia linguis,
Ingeniumq; capax, forumq; Helicon dedisset.
Martial. 1.
Non luget quisquis laudari Celsia quarit,
Ille dolere vere, qui sine teste dolere.
Ouid. Epist. 25.
Et lachryma deerant oculis, & verba palato.
Adstritum gelido frigore pectus erat.
Postquam se dolor imminuit, mea pectora planni:
Nec puduit raptis exultare comis,
Non aliter quam si nati pia mater ademptis
Porret ad exstructos corpus inane rogos.
Idem 2. Trist. 5.
Mens tamen egra manet nec tempore robora sumit.
Affectuq; animi qui fuit ante manet.
Quoq; mora spatioq; pio coitit a putaus
Vulnera non aliter, quam modo facta dolent,
Sed licet exiguis prodest annosa vetestas:
Gravibus accedunt tempore damna malis.
Idem 2. Pont. 7.
Iam dolor in morem venit meus: utque caducis
Percussu crebro saxa canantur aquis:
Sic ego continuo fortuna vulneror ictu,
Vixq; habet in nobis iam noua plaga locum:
Nec magis asiduo somer tenuatur ab usq;
Nec magis est curus Appia trita rotis:
K K

Pectora

Pectora quam mea sunt serie calcata malorum.

Idem s. Pont. 4.

Vr̄q̄ reformidant in suetum lumina solem: Sic ad latitiam mens mea signis eras.

Plaut. Mil.

Corniferum meum quidem gustatim contabescit, Quasi in aquam inaderis solem.

Homer. Iliad. u. id est, 24. lib.

Αἰσίοι γὰρ τὴν πῖνον νεκρὰ ἀκέραια ἐν δῖος οὐδὲν Δάδαο οὐδ' ἐν δῖος κελύων ἴστρος εἶ' ἰδὼν. Ὡς πρὸς καμπίλους δ' ἄν' ἔξω τρεπεριγώνους, Ἄλλοτε μὲν τὴν κελύων ἀκέραια, ἄλλοτε δ' ἐσθλῶ. Ὡς δὲ τὴν δὲ χροῖαν ἐν τῶν δὲ λῶν τοῦ ἐξω. Καὶ ἔκαστ' ἑξ ἑσθλῶς ἐπὶ χροῖαν ἐπὶ δὲ λῶν. Φοιτῶ δ' οὐτὸς δὲ τοῖον τὴν κελύων οὐτὸς βροχίον. Eina Iouis summi dicunt in lumine dudum Kasa, quibus solem Deus ipse emittit: Seramq; Ille miser, cui fors sati contingit amara. Heu quantos etiam gemitus, quam dura videbit Exitu, atq; omnem mixtam mavoribus aris Vitam ager: hunc homines odios, superiq; sequentur.

Metrodorus.

Πῶς μ' ἐστὶν ἐν πόνῳ ποσὸν δάκρυ. Difficile in laboribus expectare.

Ex Comicis Græcis.

Αἰετὸν ἄνθρωπον ἐκδὲ ἰατρὸν τῶν βίβη. Semper procal mavorum a vita pellite. Ἀγ' ἐστὶν ἐν τῶν κελύων κελύων. Tristitia vite cognata est mortali sum. Βιὸν ἀλπίον ἐν τῶν οὐτ' ἐπὶ δὲ λῶν. Expers doloris nulla vita vituitur. Ἄσπευ γὰρ ἀνδρῶν ποσὸν τὴν κελύων ποσὸν. Erumna morbos adjicit mortali bibe. Το ἐπὶ δὲ λῶν οὐδ' ἐπὶ δὲ λῶν ἐπὶ δὲ λῶν. Caruisse tristitia felicitas est viri.

Euripides in Orestæ.

Οὐκ ἐστὶν οὐδὲν ἐν τῶν οὐδ' ἐπὶ δὲ λῶν. Ὁδ' ἐπὶ δὲ λῶν οὐδὲν ἐπὶ δὲ λῶν. Ἡς οὐκ ἐπὶ δὲ λῶν οὐδὲν ἐπὶ δὲ λῶν.

Hoc modo vertit Cicero.

Nulla est tam difficilis fundi ratio, Non fors, nec ira, nec tam invidium malum, Quod non natura hominis patiendū ferat.

Euripides apud Anton. Serm. 144.

Οὐκ ἐστὶν ἐν τῶν βίβη ἄνθρωπος ἐν οὐδ' ἐπὶ δὲ λῶν. id est, In nullo reperies vacuam dolore vitam.

Menander Comicus.

Μὰρ ἐπὶ δὲ λῶν οὐκ ἐστὶν ἄνθρωπος ἐν οὐδ' ἐπὶ δὲ λῶν. Nihil unquam infeliciter gerens, etiam quandoq; valde dolebis.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Francisci Petrarca.

De dolore Iliaco. DIAL. CXIII.

D o i.

Iliacum patior dolorem. R. Sperare incipe, quandoquidem quod iam tristius metuas nil est. Sicut autem ad extrema gaudii pertenuisse principium est doloris: sic extremitas doloris principium gaudii fit oportet. Contrarium haec est lex. Alterum ex alterius sine oritur. D. Dolore torquetur Iliaco. R. Spes est, faicor, acerbo solati, nil acerbus pati posse. D. Iliaco crucior dolore. R. Qui dolet, ac metuit, ille miser est, vndique sibi pars altera miseriae metus eripitur. Nam quid, oro, metuit, qui ipsam, quae ab omnibus, praeterque omnibus meruit, mortem sperat? D. Iliaco dolore distrucior. R. Discere viuentem mori, quodque non nisi semel fit, sepius experire, facies securus tandem semel, quod tam saepe tentaueris, nihil enim noui facies, similis dolor Iliacus morti est, nisi quod mors facilius breuior que, ut qui hunc fortiter tulit, nisi metus alter inueniat, multo illam fortius sit laturus. D. Dolore rumpor Iliaco. R. Magnitudo ipsa doloris finem spondet. Nemo enim diu moritur. D. Quid quod dolor extasim parit? R. Longos febrium dolores breui transigis suspitio. D. Aduentare extasim intelligo. R. Vix id quidem intelligere est. Nam & repete aduente, & praesens intellectum viribus suis priuat. D. Linq̄ui animo incipio. R. O felix, qui rem necessariam (vtq; diunt) durissimam sine sensu sis obiturus. D. Saep̄ extasim incurro. R. Saep̄ mortuus reuiuiscis. D. Saep̄ extasim mortiferam experior. R. Hanc plus quam semel experiri nequis. Nemo enim plusquam semel moritur, quod autem optimum mortis genus esset, inter doctos ac praecclaros viros aliquando quaesitum est? vbi Iulius Caesar interfuit summus vir, & imperio, & doctrina, qui & ipse tempore extremo, vt de illo scriptum est, repente iniquo animo solcebat, quam quaesitionem ille sic absoluit, vt repentinum interitum commodissimum

diffiniret, quae sententia, & si pietati, veritati, religio-rior videatur, sic tamen & cūlibet sapienti, & praesens religio, viuendum est, vt sibi nil repentinum, aut & si quid tale incidat animo, celeritas ipsa nocent.

De totius corporis dolore. DIAL. CXIV.

D o i.

Toto corpore languo. R. Si non languo totum corpus, bene est, quicquid turgidulo suo euerit, totum corpore trucidat, ingens malum. R. Si totum corpus humanis bonum dicunt virtutem. Et quoniam verior tamen, vt loquor, sententia visa est: cuius quodque, quod huic bono obicitur, malum esse, vt dolor corporis molestissimus sit, maius tamen. Hei mihi misero, ego torquetor, tu dispuras, philibet. R. Iure te miserum dicis, vel hoc ipso, quod hanc fabellam vocas. D. Sonora haec in scholis, famosi aculeos, nec egrotantium adfensura grabatulos, bunturque facilius, quam probantur. R. Immo verum, & ad aegritudinem, & ad mortem profunt, sed non pe quae non omnibus insidere peccatoribus, & peccata non sunt salubria esse non possunt. D. Heu ego cretas. R. Iste tuus dolor necessarius, aut lenius est, aut ita vel facile, vel breuem patientiam requirit. D. Immo crucior dolore. R. Si summus nemp̄ breuis, & mitibus, aut fugiet, aut fugiat est necesse. Sic verum foribus. Interim fori animo ferre mortalia spectanda. D. Speciosum dictu fateor, factu non possibile quoniam impossibile rerum est, sed mollicies hominum, quoniam numeros desertores fecit & faciet, dum omne illud impossibile esse respiciunt, virtus perit, cuius memorem dem, sed honesta est. D. Sumus homines, non diu puscula vim doloris ferre non valent. R. Fragilis non negem, sed non vsque adeo, quin vsque ad mortem aduersi sit virum habitura sint, nisi maior multitudine numerorum. Illa est, quae ad viro indignos ciuitatis, & humaniles voces elicit. Quid est enim, oro te, cur amplexificas, quod saepe olim, & potuisse vides homines. Heu mihi, rursus ad historias vocor, & in mediobus praesentium, vix mei ipsius memor in memoriam quorum. R. An non ergo clarorum recordando virtutes fortiter passis sunt, magnam afferent in omni rerum, & lenimen? D. Sentio ad imitandum rarissimos, sed alta nimium, supraque hominem. R. Quid hominibus, non deorum tibi, sed hominum rationes, hominum pla proponimus. D. Hominum fateor, sed paucorum, & exacta raritas nullitati proxima. Non multum michi chimeram interesse dixerim. Illos sequor, qui dicitur volunt, apud alios namque Sicilia mons est. R. Quid tibi proponatur phoenix, & non acrius virtutum, eo dignior, cui similis fieri velis, quisquis rari sequi esse vir non poterit. D. Video, vnum ex paucis ferre multis sum. R. Prope nullum te maluerim, quam necesse enim, an non esse an stultum esse sit metui. R. Idem & stultorum numero sit oportet. D. Ego esse, quam nil esse scio. R. Nescis, quod mali sit esse, quod debeat. D. Ita hoc dicis, quasi quod vni ferre sit omnibus, id quae ad omnes trahi velis. R. Malum nim non fortuna, sed deliberata profus & electum equidem quaerenda, sed studio. Neque ego, quod dicitur, eunctos, sed quod virtus multis tribui, ad vnum tractatur libentius, sed in vno etiam delatior. D. Aliter sumus omnes? R. Non poeticum modo, sed patrum scio: sed te posse aliquid, quod non omnes patiuntur, velle, cupio. D. Quid heu miserum inquit, non quaerit dolor? R. Quietem potius afferre, & hanc esse ferre meditor, quod nisi tu, qui potes, manum detuleris. D. Pape, quid hoc est, quod me posse aut non sentire, quem sentio, aut malum negare, quod non impetrem, non natura, non veritas, error. Iolus, amicum Prohi superi, quorsum haec inania, quae philosophorum plane dolorem non esse animi virium, sed corporis rem aliud esse, quam perfidiam: dolere aliud quam me vt noua ne doceas, satis magnam, & si malum, dolor malum, cuius ego non noscens concussus, & dolens, quod malum, depellendo ego, noui enim, mollicies hominum, quid est dolor. R. A. T. Ego dolorem rem amorem, horridam, amaram, tristem, & naturae aemulicam, sed quae virtutis ope, non dico dulcedinem, sed dicitur secum ipse dissentiens, sed lenius transigens iam, si vera animum virtus armauerit, aut ferreus dammodo, nec sentiri quidem possit. D. Amaram ego dolorem valde sentio, & malum grande probatur.

remedii audis sepe locum illum repero ad tolerantiam doloris nunquam mihi per me, nunquam vel Ciceronis ipsius vel cuiusquam ope virium satis inveni. R. Ego hanc diffidentiam non reprehendo, sed laudo, nemo sibi multum fidat, inque omni difficultate non ab homine, sed à Deo speret auxilium, at non ita, ut armatos venturos sibi de caelo Deos credat, malis forsitan interdum, nunquam certe diuinitas inertibus fauit: ut subsidio dignus sis quod in te est facito, excitandus, at tollendus & armandus est animus, contraque suos hostes in aciem educendus. D. Reliqua (nisi fallor) intelligo, vnum quaeror. Quanam sunt hæc à ma animi quam memoras? R. Bene habet. Iam accipio spem salutis tuæ. Interasperitates enim rerum fieri muliebri est. Consultare autem viri, obitare, implorare consilium atque auxilium, id virile est, & ad vincendum efficax. Arma quidem animi, & bellandi artes pro diuersitate hostium multæ, & variæ sunt. Nec vllum philosophiæ munus vitiosum aut sanctius, quam de his agere, quæ (vt reor) aliquanto magis ad vos pertinent, quam nosse quid agant astra, quid natam Iupiter intuentis promittat, quid Saturno iunctus Mars iminetur, quos Mercurius interpretis vagus à patre, fratreque mores capiat, quos ab obuiis quibusque, vnde imber & æstus, vnde tremor terris, qua vi maria alta tumescant, & non nosse, vnde æstus, ac tumor, tremorque, ac debilitas animorum, quibus remediis temperetur æstus, compescatur tumor, & tremor & debilitas robotentur ac firmetur; quo in studio si Socratem ludat Aristotelem, idem tamen mutato fortasse animo huic rei non mediocrem operam dedit, sed hæc passim in philosophorum voluminibus sparsa sunt, quæ ignaris ingerere operosum nimis, neque compendii huius est. Scienti verò superuacuum, cui non doceri expediat, sed moneri. D. Scio ita esse, neque de omnibus quaerebam, sed hoc vnum quæ tu mihi contra hunc hostem, cui nunc congregior, dolorem, arma monstrares. R. Ad id tibi, nec melius possum, nec breuius respondere, quam Cicero, quaerit enim vt tu, & quæ sunt, inquit, ista à ma? respondetque illico, Contentio, confirmatio, sermoque imitatio. D. Edidisse, oro, singula: legi quidem hoc sepe olim, tamen verior, ne mihi accidat quod multis solet, qui apud se legentes intelligere sibi omnia videntur, apud alios loquenti videntur nihil intellexisse se intelligunt. Dic si libet, quanam ista contentio est? R. Satis id quidem si parum ultra progredieris, in ipsius Ciceronis verbis apparer. Sed ne quid me frustra poposceris, dicam idem aliter. Multa sunt animis corporibusque similia, & vt nullum tantum corporis robur, sic nullus animi tantis est vigor, qui non in prouio, & graui falce curuiscat. Fac prouideant, erigentur, neutrumque sua moles opprimat, sed deprehendat intentum, sepe ad subitum magni hostis occursum vt totissimum licet, expauit: da spacium colligendi sese, inque instantem hostem animi pugnantur a hlez, brachia, viso onere subitum illud ceruicæ intenditur, & illam pugnam firmius obeunt, & hoc pondus intentæ ferit leuius, cui negligens, ac remissa succumberet. Ad hunc igitur modum insigni difficultate conspecta animus contra illam intendendus est, quod si ad plenum fiat terribilium omnium victor euadet. Alioqui (incredibile dictum est) lentus atque imperatus cunctio, seu si dici maus intentio, ad hoc enim duobus his vocabulis sentus idem & origo) quæ vt vides apud illum in promissuo vsu sunt, deque vnius verbi fonte descendunt. D. Video, reque libens audio, sed quid est confirmatio? R. Dicam: est in ipsis quoque fortissimis animis, hescio quid admixtum diffidentia, & veris imbuto: saltâ circumsonant, tantumque coit errorum popularium ad arcem mentis expugnandam, vt iudicium tenere difficile sit. Subit interdum torpor quidam, subit dubitatio an vera sint, quæ à doctissimis, atque sanctissimis viris de virtute patientia, de honesti specie, de splendore gloriæ dici solent, an id verius, quod ab aliis disputatum vulgus probat, vacantem doloris optimam, pessimum dolorem, voluptatem boni finem, & illæ quidem pauco rum, hæc ferme omnium voces sunt, quarum sepe tantus est sonitus, vt pauce illæ voces adhortantium audiri nequeant, & custodes arcis externi omnia defensione fugam cogitent: in hoc statu dubium nuntantemque prædictis firmate animi oportet, ne de sententia excidat, vt olim Dionysius Hætaeleotes, qui cum Zenonis præceptoris sit de dolore tenentiam dolore victus abiceret, à Cleanthe condiscipulo frideri meruerit. Non inquam excidat sed resistat, inque crepto vestigio sedem figat, intelligens quid in rebus verum, quid vmbatile, neque laruas horreat, neque clamoribus moueatur, certus dolorem nihil nisi ignauiam, virtute autem, & ignauiam & dolorem, & mortem & dura omnia vinci posse. Inque hæc sententia fixus & immobilis perseveret, promptus pro virtute pati fortiter, quod multis cogitare terribile est, quodque nunquam ab homine fieri possit, qui non super auricæ gemmarum speciem, super muliebrem formam, & super omne concupiscibile virtutis pulchritudinem adamasset: hæc confirmatione animi & falsæ opinionis, & vani metus infirmantur, & acies doloris obtunditur. Fitque quod Cicero idem vult, vt sicut in prælio pauidus miles, abiectis que armis viso hoste diffugiens, sepe ipse sibi periculum fecit, impauido periculum non fuisset: sic ignauium animum & sensibus obsequentem

COLYANTIFA

remedii audis sepe locum illum repero ad tolerantiam doloris nunquam mihi per me, nunquam vel Ciceronis ipsius vel cuiusquam ope virium satis inveni. R. Ego hanc diffidentiam non reprehendo, sed laudo, nemo sibi multum fidat, inque omni difficultate non ab homine, sed à Deo speret auxilium, at non ita, ut armatos venturos sibi de caelo Deos credat, malis forsitan interdum, nunquam certe diuinitas inertibus fauit: ut subsidio dignus sis quod in te est facito, excitandus, at tollendus & armandus est animus, contraque suos hostes in aciem educendus. D. Reliqua (nisi fallor) intelligo, vnum quaeror. Quanam sunt hæc à ma animi quam memoras? R. Bene habet. Iam accipio spem salutis tuæ. Interasperitates enim rerum fieri muliebri est. Consultare autem viri, obitare, implorare consilium atque auxilium, id virile est, & ad vincendum efficax. Arma quidem animi, & bellandi artes pro diuersitate hostium multæ, & variæ sunt. Nec vllum philosophiæ munus vitiosum aut sanctius, quam de his agere, quæ (vt reor) aliquanto magis ad vos pertinent, quam nosse quid agant astra, quid natam Iupiter intuentis promittat, quid Saturno iunctus Mars iminetur, quos Mercurius interpretis vagus à patre, fratreque mores capiat, quos ab obuiis quibusque, vnde imber & æstus, vnde tremor terris, qua vi maria alta tumescant, & non nosse, vnde æstus, ac tumor, tremorque, ac debilitas animorum, quibus remediis temperetur æstus, compescatur tumor, & tremor & debilitas robotentur ac firmetur; quo in studio si Socratem ludat Aristotelem, idem tamen mutato fortasse animo huic rei non mediocrem operam dedit, sed hæc passim in philosophorum voluminibus sparsa sunt, quæ ignaris ingerere operosum nimis, neque compendii huius est. Scienti verò superuacuum, cui non doceri expediat, sed moneri. D. Scio ita esse, neque de omnibus quaerebam, sed hoc vnum quæ tu mihi contra hunc hostem, cui nunc congregior, dolorem, arma monstrares. R. Ad id tibi, nec melius possum, nec breuius respondere, quam Cicero, quaerit enim vt tu, & quæ sunt, inquit, ista à ma? respondetque illico, Contentio, confirmatio, sermoque imitatio. D. Edidisse, oro, singula: legi quidem hoc sepe olim, tamen verior, ne mihi accidat quod multis solet, qui apud se legentes intelligere sibi omnia videntur, apud alios loquenti videntur nihil intellexisse se intelligunt. Dic si libet, quanam ista contentio est? R. Satis id quidem si parum ultra progredieris, in ipsius Ciceronis verbis apparer. Sed ne quid me frustra poposceris, dicam idem aliter. Multa sunt animis corporibusque similia, & vt nullum tantum corporis robur, sic nullus animi tantis est vigor, qui non in prouio, & graui falce curuiscat. Fac prouideant, erigentur, neutrumque sua moles opprimat, sed deprehendat intentum, sepe ad subitum magni hostis occursum vt totissimum licet, expauit: da spacium colligendi sese, inque instantem hostem animi pugnantur a hlez, brachia, viso onere subitum illud ceruicæ intenditur, & illam pugnam firmius obeunt, & hoc pondus intentæ ferit leuius, cui negligens, ac remissa succumberet. Ad hunc igitur modum insigni difficultate conspecta animus contra illam intendendus est, quod si ad plenum fiat terribilium omnium victor euadet. Alioqui (incredibile dictum est) lentus atque imperatus cunctio, seu si dici maus intentio, ad hoc enim duobus his vocabulis sentus idem & origo) quæ vt vides apud illum in promissuo vsu sunt, deque vnius verbi fonte descendunt. D. Video, reque libens audio, sed quid est confirmatio? R. Dicam: est in ipsis quoque fortissimis animis, hescio quid admixtum diffidentia, & veris imbuto: saltâ circumsonant, tantumque coit errorum popularium ad arcem mentis expugnandam, vt iudicium tenere difficile sit. Subit interdum torpor quidam, subit dubitatio an vera sint, quæ à doctissimis, atque sanctissimis viris de virtute patientia, de honesti specie, de splendore gloriæ dici solent, an id verius, quod ab aliis disputatum vulgus probat, vacantem doloris optimam, pessimum dolorem, voluptatem boni finem, & illæ quidem pauco rum, hæc ferme omnium voces sunt, quarum sepe tantus est sonitus, vt pauce illæ voces adhortantium audiri nequeant, & custodes arcis externi omnia defensione fugam cogitent: in hoc statu dubium nuntantemque prædictis firmate animi oportet, ne de sententia excidat, vt olim Dionysius Hætaeleotes, qui cum Zenonis præceptoris sit de dolore tenentiam dolore victus abiceret, à Cleanthe condiscipulo frideri meruerit. Non inquam excidat sed resistat, inque crepto vestigio sedem figat, intelligens quid in rebus verum, quid vmbatile, neque laruas horreat, neque clamoribus moueatur, certus dolorem nihil nisi ignauiam, virtute autem, & ignauiam & dolorem, & mortem & dura omnia vinci posse. Inque hæc sententia fixus & immobilis perseveret, promptus pro virtute pati fortiter, quod multis cogitare terribile est, quodque nunquam ab homine fieri possit, qui non super auricæ gemmarum speciem, super muliebrem formam, & super omne concupiscibile virtutis pulchritudinem adamasset: hæc confirmatione animi & falsæ opinionis, & vani metus infirmantur, & acies doloris obtunditur. Fitque quod Cicero idem vult, vt sicut in prælio pauidus miles, abiectis que armis viso hoste diffugiens, sepe ipse sibi periculum fecit, impauido periculum non fuisset: sic ignauium animum & sensibus obsequentem

Sola cogitatio doloris exanimat, qui virtute firmatus, atque armatus incolomis, ac dolens victor, & prope nil molesti sentiens euasisset. Patientia enim non modo animi vim auget, sed asperitatem ipsam doloris immittit, & pene ad nihilum redigi, atque hinc esse ut acerrimo in dolore victi quidam, & immoti, alii etiam læti sint, quod fieri non possit, nisi animus a sensu doloris auersus ipsam de qua loquimur firmitatem atque constantiam induxisset. D. Intelligere videor, sed perge, quid est sermo intus? R. Et hoc dicam. Generosa mens atque voluptatum, dolorumque contemptrix, & vtrique pariter cedere nescia, ubi adesse periculum, seque circumuentam hostibus suis videt, arma capit, obuiamque in prælium, cohortans multa cum Deo suo loquitur, quamvis hoc vltimum Cicero vel nesciuit, vel non rite soluit non defectu ingenii sed gratiæ. Tali sane colloquio ac decoris obseruantiam atque adilla, quæ diximus ad incendendas vires, ad consummanda consilia nullum efficacius. Aliis tamen verbis contra voluptatum blandiciam, atque aliis contra dolorum minas esse vitendum & quibus vtrobique pronum est aduertere scienti, quam anam vel hæc blanditiæ, vel hæc minæ, quamque impares sint virtuti, sed quoniam horum de altero sermo erat, exemplo agam vnico, sed insigni, quo in reliquis omnibus instruetior fias. Quis est hic in dolore sermo intus? Meministi quibus verbis Lucanus magnam Pompeium inter carnificum gladios versus facit, sed quia hoc qualitate personæ a poeta fictum, & secundum veri similitudinem animo viri illius in eo statu conuenientibus verbis expressum est. Exemplum verum recensque alterum adiciam. Hæc ipsa ætate superant qui viderunt adhuc multi Samiitem illum imperterritum & inuictum senem, qui dum iussu illius, cuius nomen suppressisse silentio melius fuerit, curra per ciuitatem ducebat nudus inter duos carnifices candentibus forpibus hinc illinc membra carpentes, populo ad tam miserum, tamque indignum spectaculum lachrymante, sicis ipse oculis, graui & constanti voce se loquens dicebat: Quid facimus anime, noli oro succumbere, nihil aut irascaris, aut metuas, graua sunt ista, sed breuia, & pro nostra æterna ne dubites salute, grauiusque supplicium hoc tibi est quam ferenti. Erige te anime, & depelle formidinem, spera in Deo, statim erit finis. Quibus verbis, quantum sibi cogitabis, certe pectoribus audientium incredibile dictum est, quantum cum misericordia, firmitate, constantiam, securitatem, patientiam infuderit, est archus altimanti, non ille intus de quo agimus, sed exterius sermo esset. Nempè qui (vt dixi) a multis exterius audiretur. Sed hæc, & his similia, & ab illis silicio dici possunt, & ab hoc sermo terribilis dicebantur. Vicissim enim nunc tacebat, nunc in voces quas diximus erumpebat. Potest & aliter ille idem sermo intus videri. Vnde non quod prodeat cogitanti, & huius quidem secum, ac cum Deo loquentis in doloribus, inque periculis, nullum clarius exemplum quam Iob primi, Theodosii secundi. Ille manu Dei tactus, atque viceribus obditus, quanta Deum libertate iurganti similis compellit, seque ardentis, & querula deuotione in Deum erigat. Hic cum paucis innumerabili, ac barbaricis circumuentus exercitu, quo feruore, quibusve suspensus, cum præsentem Deum inuocet adiuuisti. D. Audisti plane & memini, & exemplis doceor quid velis gratiamque non mediocrem Cicero habeo, de cuius tribus exitibus granis, tres, ingentesque aristas messi, ex quibus cultu adhibito melis vberior nasci queat. R. Ita ferres habet, doctorum hominum verba prægnantia sunt, plus continent sensum quam protendunt: vt nihil aliud me loquente visus est mihi dolorum & querelatum tantisper oblitus, vnde elicit vehementem quoque cogitationem rei cuiuspiam honestæ, atque in illam a rebus aliis quibuscunque animi totius abstractio nem multum & dolori, & molestiis omnibus posse remedium asserre. D. Potest esse vt dicis, sed mihi nunc etiam multum deest ad salutem illam, quam intendis animi, magnoque sum in dubio an his omnibus leniatur seu tollatur dolor, an verba sint animos aucupantia, auresque mulcentia ad dolorem nihil. R. Verba corporibus non medentur (fateor) nisi forsitan incantationes, & anilia carmina fidei aliquid merentur, ac medentur morbis animorum, quorum profecto sanitas corporeum dolorem, aut extinguit, aut mitigat. Nunquam si patientia nulla esset, tam multi de illa viri doctissimi differuissent. Nunquam tot huiusce rei argumenta animo oculisque & auribus hæssissent, quot memoria imagines rerum tenes, quam multa vidisti aut legisti, quot historias audisti, quibus non probatum tibi, sed demonstratum esse debeat ita esse, vt dico, & si non doloris omnem sensum patientia erigi, quod ipsum tamen, & factum esse contendimus, at doloris certe victoriam, forendique viriliter vires dari? Quid verò te plus habuit C. Marius vir literarum inops, sed virtutum diues militarium, an non iple carneus, atque offensus fuit? Quid plus Mutius, Pompeiusque? Quid plus habuit Zeno? Quid Theodoros? Quidve Theodorus? Possidonius? Anaxagoras? innumerique alii, quorum quidam seruuili conditione, sed animorum ingenuitate mirabili omnia supplicium pertulerunt, non modo fortiter, sed iucunde. Quod si ad vitiosum animum, memoriamque reflexeris, inuenies in hoc numero pueros etiam, ac puellas tulisse cum gaudio, quod vos viri sine fletu, & quæstibus non ferretis, sed iam de re (vt aiunt) omnium terribissima, plura quam pro consuetudine diximus, definendum est, dolorem enim si non lenit virtus, verba non leniat. D. Heu hinc ta-

me vrges, hinc dolor, & cui credam nescio. R. Credam quod illud quoque plurimum adiuuet incriminabilem, sed, & exitum mundi decus, eum scilicet, qui diuinitatem in manam in se vniit naturam, tot tantoque pro te salutem, vt quæ patris illorum collatione fallacia, imo verodivina sua iudicari possint. Validissimum hoc remedium quicquid philosophi nescierunt.

Tristis res est dolor sine dubio aspera, amara, tura, ad patiendum tolerandumque difficilis. *Genius Tuscul.*

Satis mihi dedisti, cum respondisti, maius meliusque decus, quam dolorem *ibid.*

Consuetudo laborum perperam dolorem remittit. Et ipse labor quasi callum quoddam obicit *ibid.*

Appellata est a viro virtus. Viri autem maxima propertudo: cuius mulierum duo maxima sunt, mortis dolorumque *ibid.*

Hoc quidem in dolore maxime est providendum, ne, ne quid timeat, ne quid ignaue, ne quid feruiter faciamus. Ingemiscere nonnunquam viro concessum est, cuius si leuatioms aliquid adferret, tamen videmus quædam & animosi viri, Cum vero nihil imminuit dolorum, cur pes esse volumus? *ibid.*

Nullus dolor est quem non longinquitas temporum molliat. *in epist.*

Is est diues qui mala quæ contingunt æquo animo Malis quæ eueniunt minime succentere debent, ut agamus: bene rem gerimus. *idem.*

Animus in re mala æquus, remedium mali est. *idem.*

Accendit animos & stimulat dolor. *Lucius. De vita primo.*

Crescit dissimulatione ipsa dolor, hoc altius demittit profertur licet. *Iustin. lib. 8.*

Vehemens dolor in consensu peruersum hominem ptus est. *Procop. de bello Persarum lib. 2.*

Dolores omnes, vt insulant ignatus, ita persulfunt. *Amm. Marcell. lib. 25.*

Magnos cruciatu habet morbus, sed hos intolerabilis facit. Summi doloris intentio cito in uicem suam, vale dolere & diu. Sic nos amantissima nostri materiam dolorem aut tolerabilem, aut breuem faceret, hoc tantum vasti doloris est. *Sen. epist. 97.*

Nobis autem ignosci potest prolapsus ad lachrymas decurrerit, si illas ipsi repressimus, nec sicci sunt oculi, sed nec fluant, lachrymandum est, non plorandum: argumenta desiderii querimus, & dolorem non sequentem dimittimus. *Epist. 53.*

Finem dolendi qui consilio non fecerit, temporis *idem.*

Turpissimum est in homine prudentis remedium est: situdo morendi, malo reuincas dolorem, quam ab illis ris. annon fortassis constitueret maiores ad lachrymas diu lugerent, sed ne diutius. Viris nullum legitimum quia nullum honestum. Quam mihi ex illis multum retractis roge, vix a cadaveris ut illis, cui lachrymæ sem durauerit? Nulla res citius in odium venit, quam recens consolatorum inuenit, & aliquos ad se adducit, vero deridetur, nec immerito. Aut enim simulacrum, aut *ibidem.*

Vincis à dolore, si cesseris, vinces, si te contra dolorem *idem.*

Dura res est dolor, in motu mollis, pauci dolorem patiuntur, sed, si mus ex paucis. Imbecilles natura sumus. Nascitur noli, illa nos fortes genuit de remed. *fortuna.*

Doloris rationem ab inimicis exigit, qui patientiam ostendit. *In pro.*

Grauius itascitur, qui quod dolet Deo committit *idem.*

Animo dolenti nihil oportet credere, etiam si mentiri dolor, homo ne sit sine dolore fortunam suam, doloris remedium est inimici dolor, dolor decidit, in quo non habet. *ibid.*

ΑΡΟΡΗΤΕΓΜΑΤΑ.

Chryssippus dicebat quidem sapientem dolere, sed non seu cruciari, aut demisso reddi animo. *Stob. ser. de fortuna.*

Architas Pythagoreus in sapientem dolorem dicebat non esse: sapientem vero non ultra progredi quam ratio deponendis sollicita permittit. *Lib. de doctrina viro ad epist.*

Thren. 5. v. 15. 16. 17. Mathathias, 1. Machab. 2. 24. Ioseph & Maria, Luc. 1. 18. Paulus, Rom. 9. 2.

EXEMPLA PROFANA.

Cneus Pompeius ex acie Pharaonica fugiens, ad Prolomæum Ægypti regem confugit: hunc Cornelia vxor comitata, in nauicula Septimio & Agilla Ægyptio misere trucidari vidit. Plut. in Pomp. Alexander Magnus semel visas Darii regis vxorem atque filias in conspectum suum admittere amplius recusat: magnos oculo dolores esse iniquis, iustas vixas xias eras. Plut. arch. Tiberius Cæsar cum repudiata Agrippina dilectissima, Iuliam Augusti Filiam coactus esset ducere, eam post diuortium semel omnino ex occuris visam adeo contentis & tumentibus oculis profectus: vt custoditum sit deinceps, ne vquam in conspectum eius veniret. Suet. D. Augustissimus vt dolorem, quem ex matris Monica morte conceperat; abstergeret; ipso funeri die in balneum iuit: sed parum profuit. Domitium se conferens, postea quam euigilauit: magna ex parte mitigatum dolorem deprendit, & recordatus est versutum D. Ambrosii: Deus creator omnium, Polique rector, vestiens, &c. D. Aug. l. 9. Confess. c. 12.

Vide, Aegritudo, Afflicio, Meror, Tribulatio, Tristitia.

Dolus.

DEFINITIO. ET ETYMOL.

DOLUS Græca dictio est, nam δόλος, δ, & δόλος, δ, dolus dicitur. Est autem dolus omnis calliditas, fallacia, machinatio ad circumueniendum fallendum, & decipiendum alterum adhibita, vt habetur l. 1. ff. de dolo.

Dolus est executio altitæ qua excogitata fuerunt viæ non bonæ ad exequendum aliquem finem, bonum vel malum. B. Thom. sec. Secunda 9. 55. art. 4.

Dolus proprie accipitur tantum in malo, sed abusive etiam in bono. Ex B. Thom. secunda. Secunda 2. 8. supra.

Dolus principaliter fit in verbis, secundum B. Thom. ibid. Fraus proprie in factis. Quare Ouid. l. 1. Metamorphoseon utrumque vnioco verti comprehendit: dicens. In quibus subiere locum fraudesq; dolique.

Dolus à dolando, id est minuendo dicitur, de quo verbo supra in dolo diximus Dolus quod nunc in malam tantum partem accipitur, hoc est, pro fraude, siue machinatione ad fallendum aliquem: veteres etiam in bonam partem accipiebant pro solertia, ac calliditate, quæ præsertim aduersus hostes, siue latrones adhibetur. Quare nunc dolus malum dicimus, quoniam bonus etiam dolus à veteribus dicebatur. Labeo: Dolus malum dicimus esse omnem calliditatem, fallaciam, machinationem ad circumueniendum, fallendum, decipiendumve alterum adhibita. Vlpianus: Non fuit autem contentus Prætor dolum dicere, sed adiecit: malum, quoniam veteres etiam; dolum bonum dicebant, & pro solertia hoc nomen accipiebant, maxime si aduersus hostem latronemve machinaretur. Hinc dolones virgæ siue conti, in quibus tanquam in vaginis latent pugiones, dicti à fallendo, quod decipiant ferro, cum ligni speciem præ se ferant. Virgilius: Scipio, ferunt in bella dolones.

Dolus, Hebr. fraus, impostura Mirrah, à verbo Ramah, præcipitavit, Ieuando proiecit cum impetu, dolus aliquem petiit. Dolosi homines quos proferunt, blandis verbis tollunt in altum vt fortius deiciant.

LOCI BIBLICI.

Dolus, Ier. 9. 6. Psal. 35. 20. & 55. 13. Prou. 12. 27. Seph. 3. 13. Marc. 7. 22. Act. 5. 1. damnatur, Rom. 1. 29. 1. Thessal. 4. 6. 1. Petr. 2. 1. Remed. 32. 2. Ioan. 1. 4. 8. Luc. 19. 8. Eph. 4. 28.

SENTENTIA BIBLICAE.

Simulatores & callidi prouocant iram Dei, neque clamabunt cum victi fuerint. Morietur in tempestate anima eorum, & vita eorum inter effeminatos. Job. 30. Virum sanguineum & dolosum abominabitur Dominus. Psal. 5. 6. Disperdet Dominus vniuersa labia dolosa. 11. Abominatio Domini est omnis illusor. Prou. 3. Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant: venenum aspidum sub labiis eorum. Psal. 18. Molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. Psal. 54. Acuerunt linguas suas sicut serpentes: venenum aspidum sub labiis eorum. 139. Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ enim sunt insidie dolosi. Sicut enim eructant præcordia fetentium, & sicut perdiducitur in caueam, & vt caprea in laqueum: sic & cor superborum, & sicut prospector videns casum proximi sui: Bona enim in mala conuertens insidiatur, & in electis imponet maculam.

K K A fca.

SIMILITVDINES.

Dolor, cum percutitur quilibet vel caditur vehementer, ut supra porro porrigit corpore, & protegit caput & dorsum magis dolent illi vt in manu magis percutitur quam in dorso vel corio, & de corio pro corio, corio manus pro corio capitis. Dolor, ut supra designans nequissimus, callide dicit de Iob: Dolor pro corio. Nam sicut hi qui vapulant, corio manus, alterum pro corio corium, ob hoc tantum, vt corpus integrum habent, inquit; & Iob exteriora rei familiaris detrimenta contemnit, tantum vt corporis effugiat penam. Sic, namque cum in mari nauigant, cum periculum passi fuerint, omnia que ad habent, contemunt atque in mare proiciunt, ob hoc, vt saluentur. Sic & quicunque diuitum cum in corporis infirmitate, & omnem substantiam liberenter offerunt: tantum vt salutem vitam recipiant (Sic inquit) & Iob omnes diuitias suam rem familiarem facile contemnit, tantum vt dolores non tangat carnes eius. In l. 2. Iob. Dolor, tanquam quilibet in dolore positus querens remedium, tanquam quis in dolore dentium, aut oculorum, aurium, aut corporis partibus vngulis exarat, frequenter etiam semetipsum percutit, ut præ nimietate doloris quem sustinet, corialis solatium percutiat, acque auribus: Sic & beatus Iob cum perforantur auribus, & hequet carnes eius, locutus est maledicens diem quem erat. Ier. 17. quemadmodum vermiculi teneris lignis in chara maione: Sic dolores quoque in mollioribus hominum carnes excorantur. Ier. 17. Dolor, vt medica terra diu retinet semina propter asperitatem, ita morborum ac dolorum cause in hominibus diu lateat, donec voluptas in febrem crumpat. In Iob. in vehementi fluxu pituitæ non statim succurrunt remedia, sed foras admovent, quod tempore concoquit humorem medentur: Ita in recenti dolore tacendum donec temperant, admittit consolationem. In mor. Dolor gubernator in tranquillitate tempestatem expectat: tranquillitas ad dolorem aliquem præparandus est animus.

HIROGLYPHICA.

Ezechiel item, cap. 31. 13. eorum qui vehementer ob paratum aliquid magnam scelus, aut ad tristem gaudent dolent, gestum expriment hieroglyphico hominum percutientis. Profani scriptores eiusdem hieroglyphici significationem: Plautus in milite gl. Act. 2. Scen. 2. Ouid. Metam. 11. Homerus item Od. 11. ver. 198. Hieroglyph. collectan. Coccolilo proprietatis esse fertur, vt quandiu viuunt Dolores hieroglyphicon, quod doctus poeta disticho illud. Dolor sicut ac Nili bellua vassa solet.

EXEMPLA BIBLICA.

Doloris exempla: Eua, Gen. 3. 16. Isaac, 24. 67. Sichimitæ 24. 35. Anna Elkana vxor, 1. Sam. 1. v. 15. 16. Vxor Philistini, 1. Sam. 1. 25. 19. v. 1. 2. Mater Iabes, 1. Paral. 4. ver. 16. 17. 18. Filius Sunamitidis, 2. Reg. 4. 20. Esdras, 3. Esdr. 8. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. Damascus, 49. 2. 4. Ieremias,

A scintilla enim vna augetur ignis, & ab vno dolose augetur sanguis: homo vero peccator sanguini in datur. *Ecl. 11.*

Attende tibi a pestifero: fabricare enim mala, ne forte inducat super te subannationem in perpetuum. *ibid.*

Admitte ad te alienigenam, & subuertet te in turbine, & ab alienabit te a viis propriis. *ibid.*

Sentus enim facta loquetur, & cor eius faciet iniquitatem, vt perficiat simulationem, & loquatur ad Dominum fraudulentem, & vacuam faciat animam esurientis, & potum sitienti auferat. Fraudulenti vasa pessima sunt: Ipse enim cogitationes concinnabit ad perdendos mites in sermone mendacii, cum loqueretur pauper iudicium. *Esa. 32.*

A propheta vsque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. *Ier. 6.* Accipit, parturit iniustitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Lacum aperuit, & effudit eum: & incidit in foueam quam fecit. Conuerteretur dolor eius in caput eius: in verticem ipsius iniquitas eius descendet. *Psal. 7.*

Infixe sunt gentes in interitum quem fecerunt: in laqueo isto quem abconderunt, comprehensus est pes eorum. *9.*

Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos. *54.*

Ipse deludet illusores, & manuetis dabit gratiam. *Prov. 3.* Non inueniet fraudulentum lucrum. *12.*

Vir versutus odiosus erit. *14.*

Qui decipit iustos in via mala, in interitum suo corruet, & simplices possidebunt bona eius. *28.*

Qui in altum intuit lapidem, super caput eius cadet: & plaga dolosa dolosi diuidet vulnera, & qui foueam fodit, incidet in eam, & qui statuit lapidem proximo suo, offendet in eo, & qui laqueum alii ponit, peribit in illo. *Ecl. 10.*

Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est in ore suo: pacem cum amico suo loquitur, & occulte ponit ei insidias. Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus, & in gente huiusmodi non visitabo animam meam? *Ier. 9.*

Maledictus dolosus. *Malachi.*

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

De dolo malo. Dial. LXII.

Francisci Petrarchae.

DOLUS.

A circumscriptoribus sum deceptus. R. Miraris? Mirarer ego si inter homines conuersando illatus euaderes, quis homo enim hominem non decipit? Fides exultat, regnat fraus, hoc ne nunc nouiter perdidisti non tanto studio, neque tor laqueis venatores atque aucupes ferax, ac volucres captant, quot versuti homines alios quosq; simplices. Quod si vnquam rerum fuit, vestra aetate verissimum est. Monstratur digito fraudum magistri, & ille prudentior iudicatur qui peritior est fallendi. Vis ne igitur non decipi? aut morere, aut fuge hominum confortia. D. Dolo malo vnde non timui circumuentus sum. R. Si timuisses, deceptus forte tam facile non fuisset, & tunc cogita an tu quemquam aliquando sefellisset. Eftis enim fere omnes ad fallendum proni, feres autem facilius ab altero quod feceris. Sed vos, & quae facitis alii non sentitis, & quae ab aliis fiunt, vobis pati non potestis, rerum omnium iniquissimi iudices. D. Dolo amici damnum tuli. R. Erras, vt in multis: nullus in amicitia dolo est. Sed in hoc etiam vulgo erratis, amicos creditis qui non sunt. Amicitiamque rem inestimabilem, atque sanctissimam facili probatis experimento, vsque adeo rerum vilium curiosi, leui comellatione, aut breui confabulatione quarris amicum, nec citius quarris, quam perditis, si tamen quod non habetur perdi potest. Postea amicos vos deceptos dicitis, & hanc infamiam amicitiae in iuritis innocenti. D. Dolo damnificatus sum. R. Multis profuit falli, eris cauti in reliquis: quidam parue rei damno maximarum rerum pericula declinant. D. Circumscriptor iniquissimus me sefellit. R. Imo tuorum exercitus atque excitauit ingenium, docuitque non fide te nisi expertis & probate fidei, enumerarem exempla, quibus casum tuum soleris, nisi essent innumerabilia. Quis enim viuens non decipitur? Quidquid mali mortalibus accidit minus est, quam quod homo patitur ab homine. Et quoniam sequi omnia, nec possibile nee necesse est. Memento Caninii, qualiter Syracusis fuit dolo malo quondam a Phitro circumscriptus. Habet tamen Caninius, quo solari queas, eques Romanus ab extraneo, & viuente deceptus, cum Augustus Caesar Imperator Romanus a Romano ciue moriente delusus sit, nota res est, vt Marius quidam, qui ipsius Augusti beneficio ab infimo militiae gradu ad summos honores, atque opes ascenderat, semper publice predicare solitus se illum vnum heredem habiturum, eique bona sua omnia relinseturum; a quo omnia percepisset, id ipsum cum pridie quam obiret eidem affirmasset Augustus fraudulentam spiritum emisit, tandem nulla Caesarei nominis, vel tenui mentione in testamento habita. Dignus vere cuius cadauer vno in Tyberim traheretur, qui dominum ac benefactorem suum fallere nec morte dedideret.

APOPHTEGMATA.

Lysander, quum quidam ei probro daret, quod pleraque dolo &

fraude gereret, & ab vno dolose dixisse fertur. Vbi quis quod iudicatur, & hostes Davidis. *Ps. 37. 20. E. 38. 1. 3. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

Annibal: quum Fabius simili arte recepisset Tarentum, Annibal ceperat: Et Roma (inquit Annibal) suum dicitur. *Plur. in Annibale.*

BIBLICA EXEMPLA.

Doli exempla: Filii Iacob, *Genes. 34. 14.* Abimech, *Genes. 38. 14.* & hostes Davidis, *Ps. 37. 20. E. 38. 1. 3. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32.* Alcimus & Bacchides, *Ier. 9. 8.* Antiochus & Machabaei, *1. Mach. 2. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

EXEMPLA PROFANA.

Physeter, quem sapientiae nominis celebrat Homerus, rariatur, non malo, sed quo iuste contra hostes vii possidetur ergo:

*Eius dicitur videri dicitur dicitur, vt in can dicitur. A dicitur videri dicitur, vt in can dicitur. Aristomenes Messenius, suae tempestatas hominem dicitur, dam asturia & calliditate longe superasse dicitur: cuius cor, cum electum esset, pilis reuertum fuisse ferunt. *Plur. in Max. 1. c. 8.**

Fama est, *Philippum Macedonem*, de prudentia magis imperatorio, & successu, quem in conciliandis hominibus quam de copiis, & auxiliorum viribus gloriam solentur. *lib. 16.*

Aratus Sicyonius, vt consilii & astu mirifice pollentia acie timidus fuit. *Plur. in Arato.*

EMBLEMATA.

Dolus in fuos.

Andree Alciati Emblemata.

ALTIUS Allector anas, & carula penus, Assuet a ad dominos ire redire suos, Congeneres carnes volitare per aera turmas, Carrit, in illarum se recipit, gregem, Praesentia carnis donec subvicta ducat: Obsprent ante capta, consistit ipsa filis, Persida cognata se sanguine pellus alii, Officiosa alijs, exvictosa sum.

Vide Fallacia, Fraudem, Impostura.

Dominus.

DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

DOMINUS: a domo domas dicitur, & is proprie domus imperium habet, & cui omnis summa potestas factam est, vt dominus & seruus relatiuis sunt, vt pellatio ad omnes eos propagata sit, qui aliquid in potestate habent, etiam si vltus fructus alienus sit. Item dominus a populi subfunt. Virg.

Romanorum verum dominos gentem, regem.

Dominum vel dominatio Graece dicitur, & is proprie minor & dicitur, vt dominus dicitur. Et autem dominus habendi, possidendi, fruenti, & vtendi, ac disponendi pro libitu voluntatis, vel secundum aliquem decessum, ad quodam superioritate vel auctoritate dicitur. Dominus, Hebr. *Adon*, & *Beal*. Sunt qui Adonem a iudicate referunt, & ad Eden, id est, Babil. Vide *Etymologiae* lingue Lugdunense, vbi multa obseruata digna de eodem, *pag. 261. 262.*

Sepissime Deus Adonai dicitur in scripturis, vt dominus dicitur. Dominus In nouo Testamento *xpus* appellatur. Dominus Pater Deus dicitur, *Ps. 2. E. 110. Psal. 110. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

Filius Dei Patri, vt Deus, ita & Dominus est, vt *Gen. 16. 13. E. 18. 1. E. 19. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

Spiritus S. Dominus appellatur. *1. Cor. 12. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

dominus dicitur, qui iure summo re quapiam potitur, & qua
... potest. *Matth. 12. 6. Marc. 1. 28. Luc. 5. 6.* Angeli Domini
... angelus Dominus, *Gen. 19. 2. 8. Apoc. 7. 14.*
... humanaque forma apparebant: & politica seu ci-
... Dominus, de quovis homine supra
... frequenter dicitur.

§ LOCI BIBLICI.

Dominus re ipsa vnus est, *1. Cor. 8. 6. Eph. 4. 5.* Domini per simili-
... *Corinth. 8. 7.* Dominus duobus, id est, inter se
... *Matth. 6. 24.* Dominorum &
... *Exod. 21.*
... *Deut. 5. 14. 21. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

SENTENTIAE PHILOSOPHORVM.

Francisci Petrarch.

De reipublica domini. DIAL. XLIX.

D O I.

... Respublica. R. Sed fortassis id mieri-
... non solum apud inferos, sed vbi-
... Verumque re ipsa sit, quod scribitur: Vtique
... Demones ex hominibus fieri, qui
... peccandi licentia, peccandi que libidi-
... malum voluatum si-
... in illis obstatibus pene
... demonem demon pre-
... est miserum, quod non
... innoxii, & nimis ve-
... illud Flacci: Sæpe dies pariter
... non sine certa, li-
... Crude-
... natura
... timere, quicquid id
... sit volu-
... Male agentibus nihil peius, quam
... D. Ini-
... Nihil mihi crede, misere-
... quod si dubitas, Dionysium
... de seipso siaque ty-
... pendentes supra amici verticem
... eruciant. Hoc refert, quod
... non minus tamen affligit
... grauant
... sic
... extrin-
... vides,
... non tunc passim essent
... cuius
... quam glo-
... D. Vnum dominum
... nobilis le-
... Athenæ. D. Patria domini
... ac
... Maximi
... dicitos,
... Sicili-
... sed
... qui
... materiam
... R. Aristo-
... volu-
... cul-

iatristi. D. Dominum importunum patimur. R. Si omnis potestas a
Deo est, seu ad bonorum exercitium, seu ad malorum pœnam, par
est, vt diuino imperio re subiectum sentias, non humano. Cuius si
minister immitior videtur, patientia fortassis efficiet, vt mitecat.
Vix est vllum tam ferox ingenium, vt non obedientia, & obsequio
leniatur, vel ferendum denique, vel ponendum omne, quod pre-
mit. Nempè nihil est tertium, præter impatientiam, quæ (vt dixi)
molesta non minuit, sed aceruat. D. Malus nobis est dominus. R. O-
mnes vos vnum habetis notum hostem. Vnus ille multos habet in-
cognitos, periculosior status. D. Dominus nobis est pessimus. R. Sed
non erit diu, si bene philosophis vitium est: Violentum nil esse diu-
turnum. Et sane, si vel vnum patria ciuem bonum habeat, malum
dominum diutius non habebit.

De bono domino. DIAL. LXXXV.

G A V D.

Dominum bonum habeo. R. An habeas, an verius habearis cogi-
ta, sed loquendi mos est, sic dominum habetis vt scabiem siue vt
tussim. Multa sunt, quæ habentur inuitis possessioribus. Molestæ o-
pes, quibus non liceat caruisse. G. Bonum dominum habeo. R. Li-
bertatem igitur amisisti, hunc & illam vno tempore nemo habet.
Iam neque sorores, de quibus modo agebas, neque filia, neque nu-
rus, neque coniunx demum ipsa, neque patrimonium, neque vita in tu-
to sunt, propter vnum, quem habes, dominum, habere simul omnia
desisti. G. Bonum mihi & patriæ dominum fors dedit. R. Incompas-
sibilia, penitusque contraria. Nam si bonus, non dominus, si domi-
nus, non bonus, præferunt si se dominum dicit velit. G. Bonus est
dominus. R. Boni sunt parentes. Boni fratres, ac filii, esse possunt. A-
mici autem semper boni, alioqui nec amici sunt, dominum bonum
dici, blandum mendacium atque adulatio nota est. G. Optimum
dominum habemus. R. Rectorem populi fortassis, & Optimum
defensorum, quo nil actuum humanorum acceptius Deo ferunt. Il-
lum vero non dicam optimum, sed bonum, & non potius pessimum,
quis dixerit? qui quod habent optimum fors dedit, summum ac
precipuum vitæ bonum, suis ciuibus eripuit, proque vnus explen-
da voragine, quæ experiri nequit, tot millia miserorum sicis oculis
iacturi potest. Neque enim, est non iustitia aut misericordia, saltem
pudor à tam castro retrahit spectaculo, sit licet affabilis, sit blandi-
loquens, sit postremo munificus in paucos de multorum spoliis.
Hæ sunt autem artes tyrannorum, quos vulgus dominos vocat, car-
nifices experitur, hæc præstigia attonitis ingerunt lumibibus, hanc
hamis & laqueis prætentant escam, sic credulos aucupantur. G. Do-
minum habeo præpotentem. R. Is in celo vnus est, qui se iure suo
Dominum dixit & dici voluit. Nam terræ dominus Augustus Cæ-
sar edicto vetuit se dominum dici. Ille deorum Deus, iste hominum
Imperator. Ille maiestatem tenuit, iste modestiam. Denique & super
hoc populum Romanum grauissime corripuit. Sic enim de ipso
scriptum est, & domini appellationem, vt maledictum & opprobri-
um semper exhorruit. Quod successorem quoque longe rebus om-
nibus impari, tamen obseruasse comperit, quod licet domi-
nandi auidus, titulo tamen dominationis abstinent, atque ira se, in-
ter ambitionem & verecundiam medium tenens, esse dominus vo-
luit, dici autem noluit. Vt qui sciret iniustum esse, quod cuperet,
saltem exprobrationis iniuriam vitare. Durum enim, superbumque
& graue nomen est dominus, illic maxime, vbi amor libertatis, ac
seruituti pudor est. Sequutus horum vestigia Alexander, hic Roma-
nus princeps, vt priuato sibi non altius scribi voluit. Nam ille alter
Macedo non dominus modo, sed Deus dici voluit, quem sequuti a-
nimo huius temporis latrunculi, vna vrbe vel altera vix insidiis op-
pressa, non tantum dici volunt, sed dici homines erubescunt, atque
ad iniuriam trahunt. G. Dominum habeo vere optimum. R. Vere
vnus est dominus, quem si habes, honestissima regnisque felicior
seruitus tua est. G. Iustum dominum, regemque optimum habe-
mus. R. Inter regem & tyrannum non discernunt Graui, secundum
quod poeta noster de rege loquens ait: *Pars mihi pacis erit, dex-
tram retigisse tyranni.* Apud vos autem vt interit, non nisi propo-
situm, vitæ que series facit. Qui iustitia regit ac regitur, ille demum
verus est rex. At qui ex altiore fastigio non salutis publicæ specula-
tor, sed priuatae libidinis procurator, vel rapinam cogitans, vel vin-
dictam, cupiditati aut iracundiæ suæ parat, & rapidis atque effre-
nis animi moribus cedit, is malorum dominorum seruus, & si al-
tior cunctis appareat, sceptroque auro, ac veste purpurea super-
bibus incedat, vti que rex non est, sed propter exercitium aut suppli-
cium populi promotus prædo, eoque loci positus, vnde libertati
seuienti flagello, atque hos probans, illos puniens, cunctos vexans,
& exagitans, ignarus quidem, ac passioni obsequens, nutu tamen
illius, qui mala bonos vertit in vltus, iustum Dei iudicium iniuste
licet ac celestis manibus exequatur, quasi æquam pii iudicis sen-
tentiam tor tor seus. G A V D. Iustum piunque regem habet pa-
tria. R. A. Rarum bonum, & Republicæ felicissimum status, nisi
præfens gaudium futuri metus terum felicium semper suspecta
breuitas minueret, amissique desiderium mox venturas, cumu-
laturus miseriam obseruaretur animis humana noscentium, volu-
bilemque fortunæ rotam: quæ nil prosperum longum finit, lenie
qui-

quidem mali sensum consuetudo, insueta deiciunt, unde optimum quidam semper prospero caruisse diffiniunt, quod non dicerent, si prosperitas duraret. G. Iustum habemus & clementem Regem. R. Illo superstitie mori opta, ne mutata regni sortem lugeas. Bonus enim bonum raro sequitur. Malum peior saepe, peiorem, pessimus.

Non exercitus, neque thesauri praesidia regni sunt, verum amici, quos neque armis cogere, neque auro parare queas, officio & fide parantur. Sallust.

Regis voluntates plerumque vt vehementes, sic mobiles sunt ac saepe ipsae sibi aduersae. Sallust.

Natura mortalium auida est imperii. Sallust.

Ea demum cura est potentia, quae viribus suis modum imponit. Idem.

ΑΡΟΦΗΘΕΜΑΤΑ.

Antigonus pugnaturus aduersus Ptolomaei milites, gubernator eum admoenit, plures esse naues hostium: Pro quot, inquit, nauibus me suppugas, qui hic praesto sum? Sentiens, ad victoriam plurimum habere momenti, si strenuus Imperator praesens regat exercitum. Ptolomaeus autem tum suis non aderat. Plutarch. in Reg. & Imper. apoph.

Cum quidam corpulentus ac nitidus equum haberet macilentum ac frigidum, rogatus, quid esset in causa? respondit, mirum non debere videri, si equo suo esset habitior: quandoquidem ipse se pasceret, equum autem curaret seruus. Cell. & Erasim. in prom. Froni occipitis prior.

Quidam interrogatus, quae res potissimum saginaret equum? respondit: Oculus Domini. Alter rogatus, quod iterum esset optimum? Domini vestigia, inquit. Vterque autem significauit, Domini praesentiam plurimum habere momenti ad rem gerendam. Arist. loco iam citato.

ΑΔΑΓΙΑ.

Aureae compedes. *γυροαιμιδα.*
Dicitur seruitus splendida & amabilis, qualis est in aulicorum vita.

Argentum accepi, imperium vendidi. Plautus.
Qui accepit beneficium perdit libertatem.

Spartae serui, maxime serui. *in Acaed. alibi dicitur, οὐδὲν δίδωσι, οὐδὲν δίδωσι.*
In hominem illiberale & seruile admodum conditioe tenentem. Spartae enim nefas erat seruis nullam liberalem artem vel disciplinam exercere.

Subiugus homo. *ἀναξυργός ἢ ἀναξυργός.*
De eo, qui non arbitratu suo, sed alieno iussu facit quippiam.

Leo chordula victus. *λέων κροχὴ δάβει.*
Etiam de splendida aulicorum miseria & seruitute dici potest: Quam nitidum quis exigo commodo capiat, apud aulicos ostentatur passim, quod princeps tantum alar virum. Lucianus.

Sami literati. *Σαμίται δὲ τῶν ἁγίων ἄνδρων ἄλλοις ἰσχυροὺς ἄνδρας.*
locum à reperitis apud Samios literis, alijsq; vt aditu, ad signumque seruis. Nam Samij simul & accipiebant & tradebant infames nati.

Cum fercinis enatare.
Id est, sese recipere in libertatem, contemptis seruitutis praemijs.

Inclare iugum.
Est incommode ferre seruitutis necessitatem.

Domus.

DEFINITIO.

DOMUS, Graecè οἶκος, αὐλή, & οἰκία, ἔδος, domesticus dicitur. Est autem domus quotidiana societas. secundum Aristot. libr. xi. Polit.

Domus Graecum videtur, illi enim οἶκον, αὐλήν, ἔδος, tectum appellant.

Domus proprie est aedificium ad habitandum factum, quod ex tecto & pariete constat. Ponitur tamen pro quocunque habitaculo. Vnde etiam nidos auium domos dicimus. Virg.

Antiquasq; domos auium cum serpibus imis.

Domus facit genitiuo domi vel domus: quando domi, locum significat, vt domi ero: quando domus significat ipsum corpus.

Domus, Hebr. *Bayth*, omne receptaculum aliquid capiens. Synecdochice sumitur, continens pro contento, vt domus pro tota familia. Significat etiam domus populum: vt domus Israel. 2. Tribum & partem populi: vt domus Aaron. 3. Varia loca. 4. Mer-

talce corpus, 1ob. 14. 19. Eccles. 12. 3. 2. Corinth. 5. 1. 5. Septuaginta Eccles. 12. 7.

Domus Dei, Ecclesia, de qua variae appellationes sunt. 1. Locus cuius gratiosam & peculiarem Dei praesentiam habet. 2. Tabernaculum à Moise factum. 3. Templum Hierosolymitanum. 4. Ecclesia ex Iudaeis & Gentibus collecta a tempore Salomon meminit saepe in Cantico Cantorum.

LOCUS BIBLICUS.

Domestici Dei fideles, Ephes. 2. 19. Domestici hominum eius, Matth. 10. 45. Domesticum habenda ratio, in Tit. Exemplo: Dauid, Psalm. 101. 2. 6. Domestici fideles vocantur, qui per fidem sunt in eadem atque non timidi.

Domus discalearum, Deuter. 25. 10. Domus leprosum quomodo, Levit. 14. 36. Domus regia in Ierusalem ierusalem. 2. 12. Domus pro iis, qui in eadem domo versantur, Matthe. 10. 12. pro hospitio, 9. 23. Domus appellatur eos etiam comprehendit, qui vel cognatione aut cognatione familiaris cives, vel ex illorum fratribus oriundi, vt apud 27. Domus Israel. id est, gens Israelitica, Matth. 23. 14. Domus proclamare iubetur a Apostoli Euangelium, Matth. 23. 14. ipsi aedium tectis, populo circumstanti ac praetercurrenti, vt liquet ex Deut. 22. 8. 2. Sam. 11. 2. Act. 1. 9. Domus aedificata firma manebit, Psalm. 46. 1. 2. Matth. 7. 24. Luc. 6. 48. Rom. 8. 35. Domus tenetis & coelestis, 1. 1. 2. Petri. 1. 9. 14. Domus vendita, & eius lex. Leuit. 25. 29. Domus custos, mulier, 1. Tim. 5. 13. Tit. 2. 9. 5. in domo mulier, 1. Cor. 14. 35.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Domus calefit.

In domo patris mei maniones multae sunt. Matthe. 23. Scimus, quoniam si terrenalium domus nostra habitatio dissoluatur, quod aedificationem ex Deo habemus: non manu factam, sed aeternam in coris. 2. Cor. 5.

Domus spiritus uisus uirtusque aedificatur.

Ad quem accedentes lapidem uiuum, ab hominibus probatum, à Deo autem electum, & honorificatum. Lapides uiui super aedificamini domos spirituales, aedificatum, offerentes spirituales hostias acceptabiles Deo Domino nostrum. 1. Petri. 2.

Gratiase inhabitatur.

Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius, immulus in testimonium eorum, quae dicenda erant. Ceterum tanquam filius in domo sua, quae domus sumus nos, gloriam spei uique ad finem firmam retineamus. Hebr.

Domus corporalis bene construitur.

Nisi Dominus aedificauerit domum, in uanum laborem qui aedificant eam. Psal. 126.

Prepara foris opus tuum, & diligenter exerce quae in ea aedificata domum tuam. Pro. 25.

Qui aedificat domum suam impendit alienis, quos lapides suos in hyeme. Eccl. 11.

Ue qui aedificat domum suam in iniustitia, & corrumpit in iudicio, amicum suum opprimit fructu, & mercedem reddet ei. Qui dicit, aedificabo mihi domum luxam, & non curabit de die in diem. Male deservitur.

Qui conturbat domum suam possidebit renouatum, est, seruiet sapienti. Pro. 11.

Domus impiorum delectitur: tabernacula uero labuntur. 14.

Domus superbiorum demolietur Dominus. 15.

Conturbat domum suam, qui sectatur auaritiam. Melior est buccella sicca cum gaudio, quam domus operum cum iurgio. 17.

In pigritia humiliabitur contigatio, & in infirmitate perstrillabit domus. Eccl. 10.

Obiurgatio & iniuria annullabunt substantiam. nimis locuples est, annullabitur superbia: sic substantiam dicabitur. 21.

Debite gubernatur.

Nonne iustus iumentorum suorum animas. Pro. 12. Domus iusti plurima fortitudo: & in fratribus primus. 15.

Noli esse sicut leo in domo tua & meretrix domum tuam primens subiecitos tibi. Eccl. 4.

Et si dicitur quod, & a domesticis tuis attende. 32. Et si dicitur, fratri & amico non des pietatem super te in...

Plene firmatur. Sicut enim in primis gans de nido suo, sic vir, qui derelinquit lo-

ADAGIA. Quod non dicitur dicitur, lausurios homini vivere contingit: Vale Germani etiam solent dicere: Wer will haben...

Id est. Non accipies munera, quae etiam excant prudentes; & subvertunt verba iustorum. Exod. 23. Qui odit munera, vivet. Prov. 15. Xenia & dona excant oculos iudicum, & quasi munus in ore avertit correctiones eorum. Eccl. 20.

Donatio.

DEFINITIO ET ETYMOLOGIA. Quod a Graeco, de agere, & de agere, & ra, donum dicitur. Est actio collatio, secundum Hostiensem.

LOCI BIBLICI. Deinde Dei dona. Donorum Dei abulus, eiusque poena. Gen. 16. v. 3. 4. 5. 6. Eia. 25. v. 13. Hebr. 12. 16. Vide...

SENTENTIAE BIBLICAE. Dona Dei non nisi a Deo. Quae dicitur dedit mihi, ut reddam ei? Job. 41. Dona & misericordia, & mors, paupertas & honestas a Deo sunt. Ec-

Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi honor & gloria in secula seculorum. Amen. Rom. 11.

Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti? 1. Cor. 4. Vnicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Propter quod dicit: Ascendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus. Ephes. 4. Nolite itaque errare fratres mei dilectissimi. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a patre luminum. Iac. 1.

Multipliciter ordinantur. Sicut enim homo peregre proficiscens, vocavit seruos suos, & tradidit illis bona sua, & vni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum: vnicuique secundum propriam virtutem. Matth. 25. Sed vnusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius vero sic. 1. Cor. 7. Vnicuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem. 12. Vnusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrans: sicut boni dispensatores multiformis gratiae Dei. 1. Cor. 4. cap. 4.

Utiliter operantur. Intellectus bonus omnibus facientibus eum. Psal. 110. Datio Dei permanet iustis, & profectus illius habebit in aeternum. Eccl. 11. Abit autem qui quinque talenta acceperat, & operatus est in eis, & lucratus est alia quinque. Ait illi Dominus eius: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, iura in gaudium domini tui. Matth. 25. Omni autem cui multum datum est, multum quaeretur ab eo: & cui commendantur multum, plus petent ab eo. Luc. 12.

Donum humana fructuose tribuentur. Donum hominis dilatat viam eius, & ante princeps spatium ei facit. Prov. 18. Munus absconditum extinguit iras, & donum in sinu indignationem maximam. 21. Victoriam & honorem acquirere qui dat munera. 22. Fili, in bonis non des querelam, & in omni dato non des tristitiam verbi mali. Nonne ardorem refrigerabit res? Sic & verbum melius quam datum. Nonne ecce verbum super datum bonum? Sed vtrumque cum homine iustificato. Eccl. 18.

Est qui multa redimat multo pretio, & restituens ea in centuplum. 20. Cum dederis, ne improperes. 41. Beatius est magis dare quam accipere. Act. 20. Periculose accipiuntur quia libertatem adimunt. Animam autem auferit accipiuntur. Prov. 22. Stultus odiose exprobat, inuidique donum tabefacit oculos. Eccl. 18. Est datum, quod non est vtile, est datum, cuius retributio duplex. 20. Datus in sapientis non erit vtilis tibi: oculi enim illius septemplexes sunt, exigua dabit, & multa improperabit, & apertio oris illius inflammatio est. Ibid.

Veritatem peruertunt. Nec accipies munera, quae etiam excant prudentes; & subvertunt verba iustorum. Exod. 23. Qui odit munera, vivet. Prov. 15. Xenia & dona excant oculos iudicum, & quasi munus in ore avertit correctiones eorum. Eccl. 20. Panam adducunt. Ignis deuorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. Job. 15. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum & ad dandum collecta. Eccl. 4.

APOPHTHEGMA. Diogenes, Cuidam pallium a Diogene repetenti lepidissime respondit Diogenes: Si donasti habeo: si commodasti vitor: significans, sibi non esse in animo reddere, siue dono, siue commodato accepisset. Turpe est reposcere, quod dando dederis: & inhumanum est eripere, quo videnti est opus. Laert. lib. 6.

SIMILITUDO. Et sicut Roterdami, Vi non quivis pictor in quavis parte artis valet, sed hic in diis exprimentis praecipuus, alius in vultibus reddendis, alius in lineis excellit, alius in colorum mixtura, alius in symmetria: Sic qui virtutem profitentur, aliis doctibus ententant. Item in eloquentia seu literis in similibus.

EXEMPLA BIBLICA. Donorum oblatorum exempla: Seruus Abraham, Gen. 24. v. 52. 53. Populus Israeliticus ad fabricationem Tabernaculi, Exod. 36. 6. Daud. 1. Sam. 30. 26. Iofas, 3. Esdr. 1. 7. 6. 7. 8. Afluerus, Esdr. 2. v. 18. Cognati Job, Job. 42. 11. Ionathas, 1. Macch. 10. 50. Alexander, 2. S. 9. Christus, Luc. 7. 12. Pilatus, Marc. 15. 54.

PROFANA EXEMPLA. Themistocles exul a Persarum rege Artaxerxe honoratus pluribus.

OLYANTIFA

nimis donis, accito factus opulentus, filiis suis: Filii, inquit, perieramus, nisi perissemus. *Plut. in apoph.*

Civili seditione, quae in *Xisti IV. Pontificis* tempora incidit. Pomponii Lati domo temere direpta, tam multa sunt hinc inde illi congesta ab amicis & affectatoribus, ut pene plura accepisse creditur, quam amiserit. *Sabell. in Pomponij vita.*

Tarjenna Hetruscorum Rex, cum inita cum Romanis pace, castra ab urbe Roma moueret, militibus imperavit, ne praeter arma aliquid secum ferrent, verum omnia alia in tabernaculis relinquerent, quod ea Romanis dono dabat. *Bapt. Fulg. lib. 4.*

Vide Munera.

Dos.

DEFINITIO ET ETYMOL.

DOS, Graece *δοσις*. Et est donatio facta a patre mulieri, vel ab extraneo, vel facta a muliere ipsi viro pro oneribus matrimonii sustinendis, secundum *Canonistas* *Ges. & Ho. in cap. Raynaldi. de testat.*

Dos non solum ea dicitur, quae marito ab vxore datur, vnde bona dotalia: sed etiam quicquid alicui datum est, vel a natura, vel ab hominibus: vnde dotes animi dicimus, prudentiam, iustitiam, ceterasque virtutes. Item, dotes corporis, vires, pulchritudinem, bonam, valetudinem, & alia huiusmodi. Dicitur autem dos a do, das:

SENTENTIAE POETARVM.

Hor. Carm. 24.

*Dos est magna parentum
Virtus & metueni alterius viri
Certo sedere castitas.
Et peccare nefas, aut pretium mori.*

Plaut. Amph.

*Non ego illam mihi dotem duco esse, quae dos dicitur,
Sed pudicitiam & pudorem, & sedatam Cupidinem,
Deum metum parentum amorem, & cognatum concordiam.
Tibi morigeram, atque ut munifica sim bonis, pro sim probis.*

Idem Aulul.

*Dummodo morata recte veniat, dotata est satis.
Bias per Aulon.*

*Quae dos matronis pulcherrima? vita pudica.
Plaut. Pers.*

*Tace stulta, non tu nunc hominum mores vides
Quotis nodis hic cum mala fama facile nubitar,
Dua dos sit, nullum vitium vitio vertitur.*

Plaut. Aulul.

Argentum accipi dote imperium vendidi.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE

Francisci Petrarchae.

De optima dote. Dial. LVIII.

GAVD.

Dote auctus sum optima. R. Et optima tyrannide malum malo additum. Superbiae coniugalis duo stimuli, dos & forma. G. Multum dotata vxor est mihi. R. Multum dotata vxore nihil est importunius; nihil intractabilius, nihil sibi non licitum arbitratum, quae sunt opes mariti comparat egestati, quae virum patet, dominam se putat esse, non sociam. G. Magna dos meum subiit limen. R. Vnde dos ingreditur, inde libertas egreditur, quod bene prouiderat Lycurgus, cuius lege cautum fuit, ut indotatae nubere, adiecta ratio, ut vxores eligerentur, non pecuniae, seueriusque matrimonia sua viri coererent, cum nullis fratris dotis tenerentur, vtrumque sapienter. Nam & verè multis in domibus, non viro vxor, sed pecunia nubit avaritiae, & est vtique magna dos licentia coniugis, frenum viri. G. Ingens cum vxore dos obuenit. R. Muta ordinem, imò enim cum ingenti dote vxor subiit, quam libentius exclusisses, si sola posset excludi plane. Coniugium obscenum, vbi non spe proles ad cubiculum viri virgo, sed ad arculam avaritiae impulsit dos concupita deducitur. G. Magnam mihi dotem vxor attulit. R. Dic verius, magnam pretium libertatis tuae, quae sibi chara esset (vt decuit) nullo etiam pretio vendidisses. G. Ditissima mihi vxor obtigit. R. De moribus nihil naras. Nempe nihil, vt reor, de moribus cogitasti, deque optimis feminae dotibus, fide, verecundia, castitate, modestia. Sunt vobis ista contemptui, & solum in nuptiis vestris attenditur dos & forma, hoc est, avaritia & libido, pronuba matrimonii his condignae. G. Pecuniosissima est coniux. R. Vide annon The mistocleum illud consilium, quo diffinit: Malle se virum pecuniam, quam pecuniam viro indigentem, recte etiam ad foeminas trahi

possit. G. Vxor mihi praedues est. R. Quanto melius est, si requiescere, quam laborare cum superba, melius est, si pericula humilium, quam cum insolenti diuite litigare. G. Immensta est. R. Consequens est, vt elatio animi sit, immoderata autem viri nullus. Non audetis vitia reprehendere, dotem, non praesumes humiliare illam, per quam te non peribis, nec fastidia duntaxat ac tædia, sed proba etiam tolerabis. An forte non Aurelii Antonii principis mortem, qui philosophi cognomen ob imperium non omnino peris, nosceret adulteria & amici, vt eam vel occideret, vel mitteret, horretur, respondebat: Si vxorem dimittimus, mus & dotem, dos autem erat imperium. Vides, vt ingratum dos frænabat, tuum forsitan non frænabit. G. Dotem maxima, infinita, inexultabilis est. R. Dos matrimonium portandis, non avaritiae estibus irritandis inuenta est. magis illam exaggeras, magis infamas, vt quae vixit non noceat, & hinc dantis impudentiam, hinc concupiscentiam, entis auctura sit. G. Est mihi maxima dos vxoris. R. Non dos, sed qualis sit vxor refert, & in dote ipsa non quanta, qualitas existimanda est, vnde scilicet profecta quibus multae magnae dotes malis artibus sunt quaesitae. Heliodorus & Panicum morem notis, quorum nuptus non periculis stupris ac dedecore dos conitabat.

APOPHTEGMATA.

Chilon dicere solebat, vxorem humilem modico pretio vendendam esse, ne pro coniuge dominam in domum accipere nimis dotata venit puella, quae pudicitiam & honestatem adfert. Propterea hoc erat vnum ex Laconicis institutis, sine dote nuptum irent. *Laert. l. l. c. 4.*

Lycurgus interrogatus, cur lege cauisset, vt absque dotes uirgines elocarentur: Vt, inquit, neque propter inopiam quaerentur in nuptas, neque ob diuitias expectentur. *Plaut. apoph.*

Ephori Lyfander pulchras habebat filias, quarum quaedam quidam; viuentem adhuc Lyfandro, petere, eo defuncto, huiusmodi recufabant, iis Ephori dixere multam, eo defuncto, nitem esse credentes coluerunt, eundem iustum ac prope perate agnitem contemnerant. Hoc vt apophthegma salubre est exemplum fuerit, quod admodum, quod matrimonii magis spectandam virtutem, quam pecuniam, perfidos & inconstantes esse amicos, qui amicitiam mutuantur, cuius spe adempta, protinus recedunt ab amicitia, illud nos admonet, honestius esse fama quam pecunia. *Plut. in Lacon.*

Lacena quaedam virgo paupercula rogata, quomodo esset allatura? Pudicitiam, inquit, a maioribus traditam, profecta est, eam esse pulchre dotatam, quae mores inuenit ferret ad nuptias. *Plut. in apoph. Lacenarum.*

Hermocrates, Antipateri Hieropolites, quum duxisset ueri Caesaris filiam, forma parum felici: & famulatum interrogaret, quando laturus esset? *Antipater* respondit, ut munerem, quae sponte amici deferebant spolio, sponda debebat exhiberi spectanda. Hermocrates respondit, *εὐκαλοῦντάς τε καὶ τοὺς ἄλλους ἄλλοις, id est, Eum quum talem ducar, ἀνακαλοῦντάς τε, est retere, ἰσχυροῦς, id est, deforme est, regi magis oportet, quam retere. *Plaut. apophth.**

M. Antonius, eius vxor Faustina male audiebat regentibus amicis, vt eam repudiaret, si nollet occidere, quod si dimittimus, reddamus & dotem. Dotis nominem perium, quod ab focero, volente Adriano, adoptauerat *Lius Capitolinus.*

Vide Nuptias, Sponsas, & vxor.

Dubitatio.

DEFINITIO ET ETYMOL.

DUBITATIO, Graece *ἀμφίβολον*, & *ἀμφίβουλον*, id est, dubium, quod a dubio dicitur, quia de eo dubitatur.

Dubium, Graece *ἀμφίβολον*, id est, dubium, quod a dubio dicitur, quia de eo dubitatur. Dubium est & qualitas rationum contrariarum, quae in se ipsas pugnant. *secund. Isid. lib. Etym. 4.*

Dubium est & qualitas rationum contrariarum, quae in se ipsas pugnant. *secund. Isid. lib. Etym. 4.*

SENTENTIAE PHILOSOPHORVM De discordia animi fultuantiis. Francisci Petrarchæ. DIAL. LXXV. DOL.

Discordia laboro. R. Nullum hoc bellum peius, ne civile illud enim civibus inter se, hoc homini fecum est. Illud perire populi, in plateis viribus, hoc intus in anima, interque animi partes, qualem inter Cæsarem & Pompeium fuit, de qua nuncia est. Ille locus fratres habuit, locus ille parentes, quantum inter fratrem & fratrem, sed homo ipse contra se litigat, non inter fratrem, sed inter animi partes, nulla potest esse securitas. R. Diuersos animos, & diuersos fecum pugnat affectibus. R. Diuersos animos, & diuersos fecum pugnat affectibus. R. Diuersos animos, & diuersos fecum pugnat affectibus.

ADAGIA. Discidium malum. in quo ratio non est. Quis neque recipere possit, quod quibusdam in rebus opus sit operari, neque commode ferre, quod virtus improbi. Dicitur adagium. Vide supra Locum 21. adag. Examina nil pestilent.

Neque cum malis, neque sine malis. Aristophanes apud Suidam in Lysistrata: vtri abo pavolidegenov, vtri tou pavolidegenov. De uxoris dictum, cum quibus incommode sane vivitur, sed nec circa has constant familia. Simile illi, quod est in Epigrammatibus.

Nec tecum possum vivere, nec sine te. Polyphi caput, Πολυφωδός κεφαλή. In hominem virum, & in quo pariter & vitia quadam & virtutes inueniunt. Gaudium dolori iungendum. Quam pariter accidit, quod & gaudeamus & doleamus (quod genus, si cui parentes opulenti vitia disceserint, partim exiuriatur morte suorum, partim gaudet hereditatis obuentu atque accessione libertatis, conuenit illud Odyss. r. In aqua hæcua et æquos in dæmon. Letitia hinc mororq, simul præcordia capis. Plus aloes quam mellis habet. Iuuenal. Apuleius in Florid. Verum verbum est profecto, quod aiunt, nihil quicquam tam prospere diuisum hominibus datum, quam quod tamen admixtum sit aliquid difficultatis. Quid primum aut vltimum: τι πρότερον, τι ὕστερον. Quoties aut verum copiam tantam significamus, ut hæstremus, unde potissimum exordiamur. Aut quom perplexi dubitamus, quid primum agere debeamus. Lucian. Etiam capillus vnus habet vmbra suam. Quantum pæssillum commodum inuatur, quantum milibet exiguum delictum nocet. Publ. Miso. Vitroque nutans sententia. δὲ καλοῖς γινόμεν. Zenodæ. Conueniet utique in hominem labrice fides, & incertarum partium. Volens nolente animo, ἐκὼν ἀκούει γὰρ Δυμῶ. Homerus. Nonnumquam de ambigente animo, incerto dicitur. Tu voluntate coactus es tua. Terent. in Andria. Nolens volens. Euripides in Hecuba. Οὐδ' ὁβριότητος καὶ δειλῶν. Id est: Atque ille nolens pariter ac volens. Inter pueros senex. ἰσχυροὶ αὐτοῦ γέροντος. Conueniet in hominem grandiſculum, maiorem, quam ut puer videri possit, minorem, quam ut vir. Aut cucurbita florem, aut cucurbitam. ἢ κερὶν ἢ κολοκύθην. Id perinde videtur, quasi dicas aut mortem, aut vitam: aut lacrimam aut dæmonium. Aut Plato Philonissat, aut Philo Platonissat. ἢ Πλάτων Φιλοῦσα ἢ Φίλων Πλατῶνα, Hieron. de illustrib. Per allegoriam torqueri poterit ad quosvis inter sese vehementer similes. Aut oportet Tragedias agere omnes, aut insanire. ἢ κατὰ Τραγῶν δὲ ἐν πάσαις, ἢ μὴ ἀναγκασθῆναι. Dicit solum de his, qui semper quasi stupent, frigentq, & nec gaudere possunt ex animo, nec dolere. Quocunque pedes ferunt. Quadrabit, ubi nihil certum spectetur, ad quod nostri dirigantur conatus. Horat. in Odis. Ite pedes quocunque ferent, quocunque per vndas. Ich will ein federtem außblasen. d. m. will ich folgen. In triuo sum. in triuo d. qui dicitur. In eos qui dubitanti, quicq, incerti sunt animi, hæsitantes, quid possint eligant. Aneptis consilii. Ad significandum hominem perplexum & aneptis sententia suspensamq, animo. Congruet illud Hom. Iliad. v. Μερῶν ὅς γαίης τὴν καὶ οὐρανοῦ ἀστράσσεν. Id est: In medio terra simul & stellantis Olympi. Il ne touche ny ciel ne terre. Aneptis animi. Animus aneptis & incerti consilij indicatur hoc versu, qui est Iliad. 2. Αἰὲς δὲ εἰ μοι κερὰν ἐν πέτρῃσι θεοῖσιν οὐρανοῖσι. Huc animus mihi versantis inclinat & illic. Nauis aut galerus. ναὸς ἢ κερῶν. De aneptis dicitur. Nec inuenisse dicunt in eos qui cultu moribusq, diuersam personam præ se ferunt. Es ist ein Schiff oder Scheinbut. Es ist ein Ruch oder Scheinlein. Triceps Mercurius. τρικεφαλὸς Ἑρμῆς. Dicitur videtur in ambiguo, aneptesq, aut in vehementer assutus.

Durities.

DEFINITIO.

DURITIES, Græcè ἀκαχεῖς, πῶς, ἢ, & ἐκλεγεῖτο ἑὸς, durus dicitur. Est autem durum, quod non cedit in seipsum secundum superficiem secund. Arist. lib. 4. Meteor. Durum proprie est solidum, ac firmum, cuius contrarium est molle.

OLYANTIFA

operam communem praestans. *Plurarchus in*
 & omnibus numeris absoluti ducis officium est, suam
 cum famam ponere. *idem ibid.*
 Dux summa laus est, vel salus vincat, vel vitare vitam
 moriendi. *Plat. in Pelopida & Marcellis comparat.*
 Dux praecipuum opus est, ut milites benevolentia fi-
 deo obediens habeat. *idem in comparat. Cimonis*
 Dux bonam ducem nihil efficere posse perhibenti, nisi
 moderatum habeat exercitum, virtutem
 haud minus quam regiam existimanti, indige-
 re & educatione philosophica, quae praesertim
 temperate vehementiam iracundiamque animi,
 cuius perhibenti, tum ea quae post Neronis obitum,
 Obone & Vitellio, Romanis acciderunt: *idem, in*
 Duce dignum mortem, ut ait Theophrastus, dux oppetere
 non alicuius armigeri. *in Sertorio.*
 Dux temere pericula adeat, non sui ipsius, sed eorum om-
 nium salus ab ipso pendeat, curam abiecitse censetur. *in*
 Dux potius consilia cum ratione quam prospera ex-
 ita inchoandi inchoandi ratur, ubi prouidum est ne
 pugna trepidatione constantis ducis aut fortissi-
 mum omittit: occurrit pauentibus, retinet cedentes:
 vadit aliquae spes, consilio, manu, voce insignis,
 ferens, monens, *idem lib. 3.*
 Duxque feruida estis, longinqua itinera, sola ducis pa-
 tiamur, eodem plura quam gregario milite tolerant:
 pudore & probris, multis laude & hortatu, o-
 mniaque accendit. *idem lib. 3. hif.*
 Dux animis discretis viribus, hostium exercitum aggre-
 ditur, ducibus auctoritas, militi obsequium, & iunctis le-
 gibus redit. *idem eod. lib.*
 Dux agnos inuicem cunctatione agendi tempora consulant:
 Dux est non solum praesentia recte agere, sed & fu-
 turum. *Plat. in compar. Periclis & Fabij Max.*
 Dux ab eo prosperae, partim consilio, partim audaci-
 tate, duci amicum ministerio, & confidentia in
 praecipuum ducis est officium, ut qua parte praer-
 tior ad praesentem committendum cogat: qua infirmi-
 tate non colligere cogatur. *in comparat. Agesilae, & Pomi-*
 Dux omnes homines voluptatum est contemptor, ad-
 vilius inquam libidinum illecebris, a recto & hone-
 state. *Xenoph. lib. 6. hif. Graec.*
 Dux pro se cautus est, & captata occasione hostem
 ducis imperatoris officium est, non male audire apud a-
 uerentem in discrimen mittere, ac quae tuta sunt dimittere.
Plat. in Cleomone.
 Dux ducis officium existimandum est, posse non solum
 eam etiam cedere tempora perspicere. *Poli. lib. 1.*
 Dux quousque oppinatur aliquod magis proprium, optimi
 ingenio, quam consilia & ingenium hostis intelligere,
 hostes discordiarum ferere causas sapientis est ducis.
idem lib. 1.
 Dux ad bellum gerendum aptus esse non
 solum, sed etiam praesentem seu belli ducis, tales etiam qui sunt
 eorum eadunt. *Xenoph. de instr. Cyri. lib. 8. lib.*
 Dux ducis auctoritatem minuunt. *Cas. lib. 7. de bello*
 Dux rerum gestarum exercitus benevolentiam impera-
 toris aduersus odia conciliant. *idem lib. 2. de bello ciuili.*
 Dux ducis & propriis compendibus eunt, obuius hosti &
 ducis plus cladis faciunt. *Tacit. lib. 12. Annal.*
 Dux ducis legum iurisque seruantissimi Imperatores amicus,
 ducis manibus inhiantes hostibus sunt peritiles. Ho-
 stes ducis ad omnia parata. *Appian. de bello Hif.*
 Dux rerum praesentium referunt, vel igno-
 rantem vel laudem perpendunt. *Procop. de bello Goth. lib. 1. lib.*
 Dux ducis magnis cladibus praecipua fortunae iniuria, ut du-
 x ducis tollat. *Pausan. lib. 7.*

43. Liberalitas & humanitas erga inferiores praclarum duci-
 bus vitarium est ad victorias & triumphos. *Nicoph. Gregoras, lib. 6.*
 hif.
 44. Fit non raro ut duces proponant temerarias sententias, vel
 quod videantur audentiores, vel quod magnitudinem rei quam ag-
 grediuntur, non intelligant. Inest autem in vitroque temeritas, & in-
 cogitantia, *Philipp. Cominaus, 3. l.*
 45. Studium contradicendi morbus est, & omnium maxi-
 me peculiaris: ii enim plerumque videntur, quae maxima fuissent
 amulorum auctoritatem commuere, atque obscurare nituntur.
P. Iovius, hif. lib.
 46. Nihil imprudentius imperatores faciunt, quam quod voci-
 bus quibusdam inaniter emissis se ita obstrictos esse arbitran-
 tur, ut facta verbis exequanda censeant. *Fr. Guicciar. lib. 15. hif.*
 47. Sapientum imperatorum est, quam saepe in bellis ex casuum
 varietate consilia sint immutanda perpendendo, apparatus ab initio,
 quoad fieri potest, ad omnes casus consiliaque accommodare.
idem, lib. 14.

POETICAE SENTENTIAE.

Lucan. 9.

O quibus summa salus placuit mea signa securus
 Indomita ceruice mori, componite mentes
 Ad magnum virtutis opus, summasque labores, &c.
 Primus arenas.
 Ingrediar, primusque gradus in puluere ponam,
 Me calor at herens feriat, mihi plena Seneno
 Occurrat serpens, serpensque pericula desera
 Praetentare meo: stridat quicquid, bibentem
 Videt: aut Sombras memorem quicquid, petentem
 Esthet: aut equitem pedirum procedere curram
 Deficiat: si quo fuerit discrimine notum
 Dux, an miles eam.

Et infra,

Ipsae manu sua pila gerens praecedat ab hoste
 Militis ora pedes, monstrat tolerare labores,
 Non iuber, & nulla vehtur ceruice supinus,
 Carpentos, sedens: somni parca sumus ipse est.
 Vltimus hausit aqua: cum tandem fonte reperit
 Indaga cogat ur Latice: potare iuuentus.
 Siat, dum lixa bibit.

Et infra,

Cogit tantos tolerare labores
 Summa ducis virtus, qui nuda suis arena
 Excubat, atq; omni fortunam prouocat horae.
 Silius 1.

Primis inire manus postremis ponere Martem,
 Claud. 4. Hon.

Nec desine vale,
 Nate sequi: si bella tonant, primis agmina ducis
 Exerce studijs, & sano praesertim Marti.
 Non bruma requies, non hibernacula segnis
 Exeruent torpere manus.

Et sequitur:

Si longa moretur
 Obsidio, tum vota caue securam remittat,
 Inclisumque putes: multis damnosa fuisse
 Gaudia, dispersi perenni somno, soluti.
 Saepe incaute nocuit victoria turbis.
 Ne tibi regis tenebra longa redundent
 Deliciae, non imbelles ad signa ministros
 Luxuries armata trahat: neu flantibus Aestris
 Ne pluuies cedas, neu defensora calorem
 Aurea submaneant rapidi umbrae Solis,
 Inuentis vvere cibis, solabere partes
 Aequali sudore tuas, si collis iniquus,
 Primus mihi: Olympe sic cadere prouocat & sus,
 Ne pudeat sumptu quercum strauisse bipenni.
 Calcatur si pigra palmis, tu: ante profundum
 Praetentet sompes, primus tu protere curru.
 Harenres glacie liquido in scinde natatu.
 Nunc eques in medias equitum te contere turmas
 Nunc pedes assillas pedirum promptius ibunt
 Te facto, tum conspicuus, gratius, geretur
 Sub te resse labor.

Virg. 6. Aen.

Ha tibi erunt artes, pacis imponere morem
 Parcere subiectis, & debellare superboi.
 Claud. de bello Getico.

Ignoscere pulchrum

Iam misero, penae, genus vidisse precantem.
 Virg. 9. Aen.

Tum vero incumbunt, surget praesentia Turmis
 Plaut. Amph.

Ubi summus imperator non adest ad exercitum

OLYANTIA

clypeo pro subere innixus, primus tranavit. *Plutar. & Curt. in Vita Alex.*

Pyrhus ad quandam promittentem se traditurum ei aciem instruendi artificium, qui tamen in acie nunquam fuerat, dixit. Non opus esse sibi Imperatore, cuius aures tubæ sonus nunquam circumierit. *Stob. ser. 52.*

Idem, Quibusdam inter pocula querentibus vtrum Antigenidas aut Sartyrus melior esset tibi cen? Mihi sane, dixit, præstare videtur dux, qui multos incitat. *Stob. ser. 52.*

Hannibal, cum audisset Stoici cuiusdam argumenta, quibus probabat solum sapientem Imperatorem esse, risit, existimans fieri non posse, vt militaris scientia paretur sine vsu & experientia in rebus ipsis. *Stob. serm. 52.*

Pompeius, Romæ mōserat, vt equites, qui legitimum tempus militassent, equum in forum deducerent ad duum viros, quos censors appellat, vt commemoratis expeditionibus ac ducibus, sub quibus meruissent, pro meritis aut collaudarentur; aut vituperarentur. Itaque Pompeius cum esset consul, ipse equum ad censors Gallium ac Lentulum deduxit, quibus est more percontantibus, an omnia militaria munia obiisset? Omnia, inquit, sub me ipso Imperatore. Significans, se sic gessisse ducem, vt nihilo se cius omnes militis partes grauitè præstaret. Idem & Imperator bonus & miles strenuus: quâ laude nulla principi potest maior contingere. *Plutar. arch. in apoph.*

¶ SIMILITVDINES.

Polybijs, Quemadmodum in singulari certamine oportet locum, vbi aduersarium ferias, speculari, & quæ pars corporis nuda, quæ inermis sit, diligenter animaduertere: Ita vbi de summa rerum agitur, à bono duce inuestigandum est, non vbi nudæ sint corporis partes, sed vbi sit animus ducis aduersarii. *lib. 3. hist. fol. 106.*

Quemadmodum nauis sub lato gubernatore; facile in potestatem hostium venit: Eodem modo si quis in bello rationibus atque consilijs ducem è medio sustulerit; statim reliqui quoque exercitus compos fiet. *Idem. ibid. fol. 107.*

Plinij, Vt elleborum, concitatis intus omnibus, ipsum in primis exit: ita dux fortis adhortatus suos inter primos prodit in hostem: *Vide Imperium, Miler.*

FINIS LIBRI QVARTI.

LL 2 POLYAN.